دیوانِ رحمٰن بابا

پنجابی نثری ترجمہ

PAKISTAN ACADEMY OF LETTERS

اکادمی ادبیات پاکستان

اکادمی ادبیات پاکستان، اسلام آباد

دیوانِ رحمٰن بابا

پنجابی نثری ترجمہ

مُترجم

الطاف پرواز

اکادمی ادبیات پاکستان ○ اسلام آباد

نگران ——— احمد فراز

بسعی و اہتمام ——— غلام ربانی آگرو

معاون ——— مقبول عامر

اشاعت اوّل ——— ایک ہزار

قیمت ——— ۱۵۰/-

طابع ——— النور پرنٹرز - بلیو ایریا - اسلام آباد

ناشر ——— اکادمی ادبیات پاکستان - اسلام آباد

ترتیب

ناشر ولوں

قومی زبان دے وسیلے نال پاکستانی زباناں دے کلاسیکی شاعراں دا پیغام ملک دے سارے پڑھے لکھے تے ادب دے جانُو لوکاں تیکر اپڑانا اکادمی ادبیات پاکستان دے اپیچے اشاعتی منصوبیاں چوں اک اے۔

شروع چہ ہر صوبے توں اِک اِک شاعر چُنیا گیا، جیہدے مطابق بلوچستان توں جام دُرک تے سرحد توں خوشحال خان خٹک دے کلام دا اُردو ترجمہ چھاپیا گیا جدکہ سندھ توں شاہ عبداللطیف بھٹائی تے پنجاب توں وارث شاہ دے ترجمے چھاپن دا فیصلہ کیتا گیا۔ ایس مگروں پروفیسر پریشان خٹک ہوراں ایس منصوبے نوں ہور کھلارا دین لئی ایس وچ دوجے کلاسیکی تے صوفی شاعراں نوں وی شامل کرن دی ہدائت کیتی۔ جیہدے نتیجے وچ پنجاب توں حضرت سُلطان باہوؒ تے بابا بُلھے شاہؒ دے کلام دے اُردو ترجمے چھاپے گئے تے سرحد دے منّے پرمنّے صوفی شاعر رحمٰن باباؒ دے کلام دا پنجابی ترجمہ تہاڈے ہتھاں وچ اے۔

رحمٰن باباؒ صوبہ سرحد دے اوہ ہردلعزیز شاعر نیں جنہاں دا کلام گھر گھر پڑھیا جاندا اے۔ پشتو بولن والا شیئت ای کوئی اجیہا بندہ ہووے گا جنہوں رحمٰن باباؒ دے کلام

دا تھوڑا بہت حصّہ یاد نہ ہووے۔ تصوّف رچ گُدھی ہوئی ایہناں دی شاعری وچ سوز تے گداز وی اے۔تے فکر دی ڈونگھیائی وی۔

امید اے کہ ایس ترجمے پاروں پنجابی بولن والے وی ایس درویش شاعر دے ابدی پیغام توں فائدہ حاصل کرسکن گے۔

(شعبۂ مطبوعات)

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ
نحمدہٗ ونصلیّ علی رسولہ الکریم

عبدالرحمٰن ——— سٹرن

شاعری دی تاریخ چہ ایہو جیہاں مثالاں موجود نیں جے شاعر دا کلام تے لوکاں چہ مقبول تے مشہور ہو گیا۔ پر اُیوں شاعر وچارے دی حیاتی تے عام حالات بارے کسی نوں کج دی پتہ نہ چلیا۔ فارسی دے نامی شاعراں چہ خواجہ حافظ شیرازیؒ دا جنا اُچا مقام اے اوہ بہت گھٹ ایرانی شاعراں نوں نصیب ہویا اے۔ پر انہاں دی حیاتی تے سر بیتی لکھن دی ابتدا ر علامہ شبلیؒ ہوراں شعر العجم دی دوجی جلد چہ انہاں لفظاں نال کیتی۔ لکھدے نیں :۔

"شاعری دی تاریخ چہ ایس توں ودھ کے دُکھ تے افسوس دی گل ہور کوئی ہوای نیئں سکدی جے خواجہ حافظؒ ہوراں دے حالاتِ زندگی اِنے گھٹ لبھدے نیں جے تاریخ ادب دے رسیاں دے ہوٹھ ای گلے نیئں ہوندے۔ ایس پدھر دا شاعر جے کدی یورپ چہ جمیا ہوندا تے اینیاں ڈھیر ساریاں تے بھریاں سر بیتیاں اوہدیاں لکھیاں جاندیاں جے اوہدی تصویر

دا اِک اِک نک نقشہ اکھاں دے سامنے آجاندا۔ پر ساڈے سارے
تذکرے لکھن والیاں جو کجھ وی لکھیا اے جے اوہ سارا کجھ اک تھاں اکٹھا
کر دِتا جاوے تاں وی انہاں دی حیاتی دا کوئی اک پاسا وی کھل کے سامنے
نیئں آوندا جنے تذکرے وی ہے نیں اوہ سارے اِک دوجے دی جگالی
معلوم ہوندے نیں۔ اوہوا ای تھوڑے کجھ واقعات نیں جنہاں نوں ذرا
کجھ دیر دے نال سارے نقل کر دتے گئے نیں"۔

انگریزی ادب دی تاریخ چہ شکسپیئر دا اپنا اُچا مقام اے جے کدی انہاں دا کلام وکھرے
کر دِتا جاوے تے انگریزی زبان وانجی جاوے۔ شکسپیئر دے ڈرامیاں دی تشریح تے وضاحت
لئی ہزاراں کتاباں لکھیاں گیّاں نیں۔ پر خود مصنّف دے اصل حالاتِ زندگی بارے پکّی
پیڈھی معلومات گھٹ نیں۔ کجھ دیر دا کرن تے تاریخ لکھن والیاں دی ایہہ رائے اے جے
شکسپیئر سرے توں کوئی اجیہا سر کڈھتے اچیچا شاعر گذریا ای نیئں۔ ایہہ تے لارڈ بیکن
سی جیہڑا شکسپیئر دے فرضی ناں نال اپنا کلام لکھدا تے چھاپدا رہیا۔ دنیا دی ہر ترقی یافتہ
زبان تے ستھری وستوں والے ملک دی ادبی تاریخ چہ ایہو جیہاں مثالاں ملیاں نیں۔
ایتھے ایہو دو مثالاں کافی نیں۔ مطلب ایہہ جے پشتو شاعری دی تاریخ چہ رحمان باباؒ توں
ودھ شہرت تے ہر دلعزیزی اج تیکر کسی ہور شاعر نوں نصیب نیئں ہوئی۔ ملک دے
مرد عورت، وڈے چھوٹے، عالم تے جاہل غرض ایہہ جے ہر کوئی رحمان باباؒ دے ناں توں
واقف اے۔ انہاں دی پوری رباعی نہ سہی اک ادھ شعر تے ضرور ای یاد ہوئیگا۔ ہر محفل چہ
انہاں دے کلام دا چانن اے۔ قوم دی حیاتی دی ہر کیفیت کسی نہ کسی رنگ چہ انہاں
دے کلام چہ موجود اے۔ کِنّے ای مصرعے لوکاں دی زبان تے چڑھے ہوئے نیں۔ پر ایس
عام مقبولیت دے باوجود جتھوں تیکر رحمان باباؒ دی ذات دا تعلق اے۔ اس بارے ساڈے

منے پرمنے ادیباں تے نامی گرامی شاعراں نوں وی کجھ پتہ نہیں۔ میں آپوں تے ادب دی کسی اک صنف چہ وی مہارت نہیں رکھدا، البتہ اپنے توں پہلے بیلیاں دی پیروی چہ اوہو ای کرنا واں جو میں تھوں پہلے فاضلاں، ادیباں تے وڈے وڈے تاریخ داناں تے ناقداں کیتا اے۔ ایہہ دی وجہ ایہہ وے جے طالب علم دا کم سکھنا، لبھنا، تے محنت کرنا اے، کھوج پرکھ اصل چہ علم پھیلان دی اک مڈھلی لوڑ تے شرط اے۔ میں دوجیاں دی کھوج پرکھ توں سکھیا اے، ہوسکدا اے جے ایہہ دوجیاں دے کم آجاوے۔

رحمان باباؒ دے حالاتِ زندگی دے آل دوالے اج تیکر جنّی دی کھوج تے پرکھ ہوئی اے اُس توں ایہہ معلوم ہوندا اے جے — :

۱۔ اوہ اصلوں غوری خیل مہمند نیں، تے "بہادر کلی" چہ جمے سن۔ ایہہ پنڈ (بہادر کلی) پشاور شہر توں لہندے ول کوئی پنج میل دور کوہاٹ جان والی سڑک تے آباد اے۔ مشہور کھوجی ھیوز لکھدا اے — "رحمان باباؒ مہمند قبیلے دی شاخ ابراہیم خیل وچوں سن"۔ — اِک دوجا مستشرق میجر راورٹی کہندا اے — "اوہ (بابا) تے مہمند دے ہزار خانی ناں دے اک پنڈ چہ رہندے سہندے سن" — انہاں دوہاں دی کھوج پرکھ اپنی تھاں بڑی قدر دے لائق اے۔ پر پختون دی حیاتی دے جانوں لوکی جاندے نیں جے پختوناں دے اک اک قبیلے دیاں کئی کئی شاخاں ہوندیاں نیں۔ تے اکثر ایہہ وی ہوندا اے جے اک آدمی کدی اک شاخ توں پچھانا جاندا اے تے کدی دوجی شاخ دا حوالا اوہدی پچھان بندا اے۔ ایس لئی رحمان باباؒ بھانویں غوری خیل ہون تے بھانویں ابراہیم خیل، بہرحال ہین سٹربی مہمند، تے اناں ای کافی اے۔

ایہہ وی پکی گل اے جے انہاں دی پیدائش بہادر کلی ناں دے پنڈ چہ ہوئی سی تے مگروں ہزار خانی ناں دے پنڈ چہ رہن سہن لگ پئے۔ اتھوں دے عام دستور موجب

ہرن والے نوں اوہدے اپنے پنڈ دے قبرستان چہ دفن یا جاندا اے۔ ہزار خانی چہ رحمان باباؒ دی قبر ویکھ کے اسے پاروں راورٹی نوں مغالطہ لگیا اے انہاں سمجھیا جے رحمان باباؒ ہزار خانی دے رہن والے سن، بیشک اوہ ہزار خانی دے رہن والے سن اتھے ای دفن ہوئے پر ایہہ ڈی نیئں بھلنا چاہیدا جے اوہ پیدا "بہادر کلی" پنڈ چہ ہوئے سن۔

۲۔ رحمان باباؒ دے والد تے اگوں انہاں دی اولاد دے بارے ڈی معلومات بہت گھٹ لبھیاں نیں۔ کابل دے "پشتو ٹولنہ" محمد ہوتک بابا دی جیہڑی کتاب "پٹہ خزانہ (کنز مخفی)" "چھپیا خزانہ" چھاپی اے، ایس چہ درج اے جے ۔ "عبدالرحمان (رحمن باباؒ) مہمند قبیلے توں سن، تے پشاور چہ زندگی دے دن گذار رہے سن۔ انہاں دے والد دا ناں عبدالستار سی۔ بہادر کلی چہ رہندے سن۔ سنہ ۱۰۴۲ ھجری چہ پیدا ہوئے تے مُلّا محمد یوسف زئی توں تعلیم حاصل کیتی ۔ انہاں توں فقہ تے تصوف پڑھن مگروں کوہاٹ گئے، اتھے وی علم حاصل کردے رہے، تے اک نامی عالم بن گئے ۔ جوانی چہ ای دنیا چھڈ دتی ۔ جگ جہان دے دھندیاں نال دل نیئں سن لاندے ۔ عبدالرحمان باباؒ اک ربانی عالم تے عابد شخص سن۔ رب تعالیٰ دی محبت چہ شعر کہندے سن تے لوکاں چہ رحمان باباؒ دے ناں نال مشہور ہوئے۔ سنہ ۱۱۱۸ ھجری چہ وفات پائی۔ چھہتّر ورہے عمر پائی۔ پشاور دے قبرستان چہ اج وی لوکی زیارت کرن آوندے نیں۔ تے انہاں دے شعر پڑھدے نیں۔ رحمان بابا دے شعراں تے غزلاں دا دیوان چھپ چکیا اے تے ہر تھاں لبھ جاندا اے۔" (پٹہ خزانہ ۔ صفحہ ۹۳)

میجر راورٹی لکھدا اے [1] :

"رحمان باباؒ دی دھی دے رشتے توں دو ہترے تے دو ہتریاں اِکسنگِے جیہے پنڈ چہ اج وی موجود نیں۔ جنہوں "بہادر کلی" کہندے نیں۔ ایہہ مہمند اں

---

[1] انتخاب از شاعری افغاناں صفحہ ۱۴

دے علاقے چہ اے، پر انہاں دے اکو اک پتر دا سروں کجھ پتہ ای نئیں۔

ایس گواہی توں اڈ مینوں اج تیکر ہور کوئی خاص پکی گل انہاں دے حالات بارے ہتھ نئیں آئی۔ کہندے نیں "بہادر کلی" چہ رحمان باباؒ دے خانداں چہ کجھ لوکاں کول ڈھیر معلومات نیں، کیہا چنگا ہوندا جے اوہ کدی انہاں معلومات توں باقی دنیا نوں وی واقف کر دیندے تے کھوجیاں پارکھاں تے غیر مسلم تاجراں دیاں چھاپیاں کتاباں تے رسالیاں دی تھاں اوہ آپوں صحیح حالات جمع کر کے چھاپ دیندے لے۔ دُکھ ایس گل دا اے جے مینوں وی ایڈی فرصت نہ ملی جے آپوں بہادر کلی جاندا۔ میں لاہور بیٹھا داواں دور دا معاملہ اے پر دو تجور داری جے رب تعالیٰ فضل کیتا، حیاتی رہی تے ایہہ دیوان جنہی طراں چھاپیا گیا تے ایہہ کمی میرے ہتھوں یا کسی ہور صاحبِ نظر دی ہمت برکت پاروں پوری ہو جائے گی جبرنے رحمان باباؒ دے دوہترے پوترے ای نئیں ملک دے ایس وسیع علاقے چہ ہور وی بہت سارے عالم تے درد دی لوکی ہون گے جنہاں کول کجھ نہ کجھ معلومات ضرور رہ ہون گیاں۔ جیکر اوہ میری ایس تحریر نوں پڑھ کے اپنے دل چہ کجھ نرمی محسوس کرن تے میں انہاں اگے عرض کراں گا جے رحمان باباؒ بارے انہاں کول جو وی معلومات، حوالے یا کتاباں وغیرہ ہون اوہ مہربانی کر کے مینوں گھل دین یا کسی ہور اجیہے ادیب یا اجیہی انجمن دے حوالے کر دین جیہڑا انہاں توں فائدہ اٹھا سکدی ہووے۔ انج ساڈی زبان تے ادب دی اک بہت وڈی کمی پوری ہو جائے گی۔

لے۔ مینوں اک سیانے بیلنے بندے دسیا اے جے رحمانؒ دے خاندان دے لوکاں پہ بڈھی خاتون کول رحمانؒ دے ہتھ دا لکھیا اپنے دیوان دا نسخہ (بیاض) موجود سی پر اوہ نسخہ بھاری رقم دے بدلے کسی دے ہتھ ویچ دتا گیا۔

خالص پشتو چہ ہن نیکرہ صرف پروفیسر عبدالمجید افغانی دی لکھی مختصر جیہی تمہید (دیباچہ) عجب خان دی اک نظم، پشتو ٹولنہ دا چھاپیا تذکرہ ۔ "پختانہ شعراء" (پشتو شاعراں دا تذکرہ) تے اسی انجمن دی کتاب "پٹہ خزانہ" نے رحمان باباؒ بارے کج لکھیا اے، ایج دسدا اے پروفیسر عبدالمجید افغانی ہوراں میجر راورٹی دیاں لکھتاں نوں اپنی پرکھ پرچول لئی زیادہ سامنے رکھیا اے ۔ اک ادھ گل عجب خان دی نظم توں وی لئی اے۔ "پختانہ شعراء" دا میدان ذرا موکلا اے تے انہاں توں اڈ ہور سیانیاں دیاں کاڈھاں توں وی فائدہ حاصل کیتا اے۔ "پٹہ خزانہ" اپنی تھاں اک مئنی پرمنی کتاب اے، شکر اے جے ایہناں کج تے ہے۔ جے ایہہ وی نہ ہوندا تے کھوجی کس ول انگلی اٹھاندا۔ تے کیہنوں دوش دیندا؟ پر حقیقت ایہہ وے جے نپٹ ایسے نوں کافی سمجھ لینا، ہور تلاش نہ کرنا یا ایہدا کھرا کھوٹا نہ پرکھنا علمی تے ادبی کھوج دے خلاف اے۔ مثلاً انہاں چوں عجب خان دی نظم بہرام شہزادے دی طراں یا اسی طراں دے ہور روماناں وچوں اک دلچسپ رومان اے، پر رحمان باباؒ تے کوئی شہزادہ جلالت نئیں سی جیہڑا محبوب دے بھل بھلیاں والے قلعے چہ محبوباں دا سراغ لگاندا (جیویں انہاں روماناں چہ[1] اے) تے اسی چکر چہ کدی اک نکر ول حریان پریشان تکدا تے کدی کسی دوجی نکرے، سیدھا پدھری کندھ نال جا ٹکرندا ۔ اوہ تے ملک دا اک سرکڈھ شاعر، مفکر تے رہنما سی، ہر ہج والا استاد جس اپنے درد نوں ایس شان نال پالیا پوسیا، تے اپنے ہنجواں نال ایس باغ نوں ایج پانی دتا جے ایہہ بوٹا ہمیش ہریا بھریا تے ایہہ پھل ساری عمر سے سجرا رہے گا، عجب خان دی نظم دے ورتارے توں معلوم ہوندا اے جے رحمانؒ دی کوئی اچیرج شخصیت نئیں سی، جیویں کسی اک افسانے دا ہیرو، عجب خان[1] اوہدے پیو داناں خوش اروا خان تے بھرا داناں عزیز خان بیان کیتا اے ۔ اوہ لکھدا اے جے ـــــ انہاں دے

---

[1] نیا قصہ، یعنی سوانح حیات ملا عبدالرحمٰن: صفحہ ۳۰۔

والد پتہ مہمند دے اِک مشہور تے معروف خان سن، جنہاں دی بڑی قدر عزت ہوندی سی[۱]۔ پروفیسر عبد المجید افغانی دا کہنا اے جے ایہہ اِک غریب مُلا سی، پر دل دا شہنشاہ سی۔ رحمان باباؒ تے خوشحال خان خٹک دے مناظریاں تے بیت بازی دے مقابلیاں دی گل نوں رد کردیاں ہویاں راورٹی لکھدا اے ـــــ مشاعریاں تے مقابلیاں دے خلاف اک سب توں وڈا ثبوت ایہہ وی اے جے اِک تے رحمان باباؒ دنیا چھڈ کے بیٹھا سی۔ دوجا اوہدا اِک غریب گھر نال تعلق سی، اوہدے مقابلے چہ خوشحال خان خٹک اک وڈے قبیلے دا سردار سی تے ایہدے نال ای اک زبردست شاعر وی سی "پختانۂ شعراء" چہ لکھیا اے[۲] ـــــ "عبدالرحمٰن باباؒ اک غریب گھرانے چہ پیدا ہویا۔ اسے کر کے ایس نامی گرامی شاعر دی شروع زندگی دے حالات کسی وی نئیں لکھے"ـــــ ایہہ سارے حوالے میں ایس پاروں پیش کیتے نیں جے پشتو زبان دے ادبی پارکھ ل تے تاریخ داناں نوں ایہناں ساریاں منیاں پرمنیاں روائتاں بارے علم ہو جاوے تے اج دنیا ایس ہر دلعزیز شاعر دے حالات توں واقف ہو سکے۔

۳۔ پٹہ خزانہ موجب دِسدا اے جے رحمان باباؒ مُلا محمد یوسف زئی توں فقہ تے تصوف پڑھیا سی تے اوہ اِک عالمِ ربانی تے عبادت گذار سی پر جوانی چہ ای دنیا چھڈ کے جنگلاں تے پہاڑاں چہ دھکے کھان لگ پیا سی۔ راورٹی وی ایس گل نوں مندا اے تے کہندا اے "رحمان بہت بڑا پڑھیا لکھا بندہ سی پر درویشانہ زندگی گذاردا سی تے ہر ویلے اپنے مولا وَلّے دھیان لائی رکھدا سی۔ ذکر تے فکر توں اڈ دنیا نال اوہدا واسطہ بڑا ای گھٹ گیا سی"۔

---

۱ : دیوان عبدالرحمان، شائع کردہ صابر الیکٹرک پریس۔ صفحہ ۲

۲ : انتخاب از شاعری افغاناں۔

رحمان دے علم فیر اوہدی درویشی اوہدے نال اوہو کجھ کیتا جو دنیا دے ہور وڈے وڈے صوفیاں نال عالماں نال ہوندا رہیا اے۔ کئی صوفی بزرگ تے اُگھے عالم گزرے نیں۔ امام غزالیؒ، مولانا رومؒ تے ہور بہت سارے صوفی بزرگ۔ شروع چہ صرف عالم سن، پر جتاں وی انہاں دے علم چہ تجربہ ودھی گیا، اتاں ای انہاں نوں اپنے بے وسّے ہون دا احساس ودھی گیا "خبر تے نظر" وچ ایہہ کجھ دھروہ ہمیش توں چلی آ رہی اے۔ نظر تے خبر دے فرق نوں علامہ اقبالؒ ہوراں بڑے من کھچویں تے کھلے ڈھلے طریقے نال ظاہر کیتا اے۔ پر بہت سارے صوفی بزرگاں نوں ایس گلوں دُکھ ہویا اے۔ "پئی خبر" دی تے کوئی "نظر" ای نیئں ہوندی۔ اوہنوں تے بس انہاں پتہ ہوندا اے جے — میں انج سنیا اے فلاناں انج کہندا اے۔ "صاحبِ نظر" مطلب اے پئی نظر رکھن والا تے بہت کجھ تکدا اے، تے بہت کجھ خود اوہدی ذات اُتے گذردا اے، اوہ اپنے دل دیاں وارداتاں چہ رُجھا رہندا اے۔ خبراں والے ڈانگ پھڑکے اوہنوں سجیوں کھبیوں ٹھونگے ماردے رہندے نیں۔ جے توں ساڈیاں اکھاں نال کیوں نیئں تکدا۔ اسیں جو کجھ تکنے آں ایسے طراں تیریاں اکھاں وی اوہوای تکن۔ اسیں کوئی انھے آں؟ کیہہ ساڈے بزرگ انھے سن؟ "اناالحق" دے نعرے نوں کیوں برداشت کرلیئے؟ — اساں ایہہ سنیا تکیا تے کیہا اے؟ — ایہہ پرانی دلیل اے تے ہمیش توں ورتی جاندی رہی اے۔ کدی ٹھیک طراں تے کدی غلط — خیر، رحمان باباؒ نال وی کہندے نیں، شمس تبریزؒ ورگا معاملہ پیش آیا۔ پروفیسر عبدالمجید افغانی تے میجر راورٹی دوہاں رحمانؒ تے اوہدے زمانے دے عالماں دے اختلاف دا ذکر کیتا اے۔ تے عجب خانؒ ایس بارے کجھ ہور ای سُر چھیڑیا اے۔ اوہ کہندا اے رحمان نوں اوہدے بھرا عزیز خان اپنے حجرے چہ قید کیتا ہویا سی۔ تاں جے اوہ مجنوں نال دے اک کمیں شخص دی

یاری تے دوستی چھڈ دیوے۔

راورٹی تے افغانی دونویں ایہہ گل مندے نیں۔ پئی "موسیقی" رحمانؒ دی حیاتی اُتے ڈونگھا اثر پایا سی۔ رحمانؒ حساس تے اک جیوندے جاگدے دل دا مالک سی۔ جدوں وی رباب دا تار وجدا تے اوس چوں مٹھا سُر پھُٹدا تے رحمانؒ دی رگ رگ پھڑک پیندی۔ رباب وجان والے دی انگلی جیویں سدھی اوہدے دل دے تاراں تے آپیندی۔ اوہ اکثر ڈونگھی سوچاں چہ ڈبیا رہندا سی۔ اوہنوں نہ اپنی خبر ہوندی نہ دنیا جہان دی۔ عجب خان کہندا اے ـــــ رحمانؒ دا بیلی مجنوں، ہندوستان چہ بزرگاں دی خدمت پاروں دل تے نظر دی دولت جھولی پا کے جدوں اپنے وطن واپس آن لگا، اوہنے اپنے پیر شاہ شرف قلندرؒ توں رحمانؒ لئی وی کجھ تحفہ منگیا۔ شاہ شرف قلندرؒ ہوراں رباب چہ رحمان دا حصہ مقرر کر کے مجنوں نوں رخصت کیتا۔ پر نال ای ایہہ شرط وی رکھی جے مجنوں اوس ویلے تیکر رباب نوں ہتھ نئیں لائے گا، جدوں تیکر رحمانؒ نوں مل نہ لوے تے رحمانؒ دے ساہمنے رباب تے اوہو سُر چھیڑے جیہڑی شاہ شرف قلندرؒ ہوراں ولوں مقرر کیتی ہوئی سی۔ انج مجنوں تے مرجائے گا پر رحمانؒ زندہ ہو جائے گا۔ چنانچہ انج ای ہویا۔ مجنوں جد اوہو سُر چھیڑیا تے اوہ اسے تھاں ڈھیری ہو گیا تے رحمانؒ بے ہوش ہو گیا۔ تناں دناں مگروں جد اوہنوں ہوش آیا تے اوہدی حالت کجھ ہور ای ہو گئی سی' اندر دی اکھ کھُل گئی۔ تے ساری کائنات شیشہ ہو کے اوہدے سامنے آگئی۔ کجھ لکیا نہ رہیا ـــ اوہدی صحت بارے کوئی ثبوت نئیں۔ تے نہ ای ایہہ پتہ چلدا اے جے عجب خان کیہڑی سند پاروں ایہہ سب کجھ بیان کیتا اے۔ افغانی البتہ مجنوں دے رباب لیان تے چشتیہ طریقے دا ذکر تے کیتا اے پر کوئی سند پیش نئیں کیتی۔ ایس لئی ایہہ کہنا مشکل اے پئی افغانی عجب خان توں لیا یا عجب خان افغانی دے علم توں

چان لیا --- کجھ وی ہووے ایس توں ایہہ ضرور ثابت ہوندا اے جے ہر ویلے ڈبّے رہن پار ہن رحمانؒ ملنگ ہو گیا سی۔ ایس دنیا نوں چھڈ کے پاسے رہن لگیا سی تے اوہدیاں اکھاں چوں ہر ویلے ہنجوآں دا ہڑ جاری رہندا سی۔ کہندے نیں بوہتا رون پاروں اوہدے چہرے اُتے اتھرواں دیاں جھریٹھاں پے گیاں سن۔ رحمانؒ آپوں وی اپنی ایس حالت دا ذکر کیتا اے، کہندے نیں ؎

میرے چہرے تے نہراں غم دیاں نیں
ذرا پچھ تے سہی ایہہ حال کیوں اے؟

راورٹی تے افغانی دونویں لکھدے نیں --- رحمانؒ دی گوشہ نشینی، عبادت، تقویٰ تے آخر چہ عشقِ ربانی چہ غرق رہن پاروں اوہ اپنے زمانے دے عالماں نوں چنگا نیئں سی لگدا۔ فنا تے حیرت دے ایس مقام تے اوہ مذہبی گلاں تے فرض نیئں سی پورے کر سکدا۔ نماز رہ گئی، روزہ چھٹ گیا۔ کہندے نیں عالماں اوہنوں کہیا وی جے توں باجماعت نماز توں کیوں دور رہنا ایں۔ نماز پڑھنا تے اوہ وی جماعت نال پڑھنا اِک سچے مسلمان دا پہلا فرض اے جو کوئی ایہہ شرط پوری نیئں کردا اوہدے مسلمان ہون تے شک اے --- رحمانؒ تے اسلام توں خارج ہون دا فتویٰ لگ گیا۔ پر انہاں عالماں چہ کجھ روشن خیال تے کھلے دل دے لوک وی سن۔ انہاں رحمانؒ دی تھوڑی بہت طرفداری کیتی۔ رحمانؒ عالم تے صاحبِ دل آدمی سی گل اوہدی سمجھ چہ آ گئی، اوہنے وعدہ کیتا جے آئندہ اوہ سارے مذہبی کم جماعت نال رل کے پورے کرے گا --- فیر کدے جا کے اوہ مسلمان اکھوایا ---

پروفیسر عبدالمجید افغانی ایس تھاں تے رحمان دے زمانے دے عالماں نوں

منڈا بولن چہ ذرا چھیتی کیتی اے۔ علمار جو کجھ وی کیتا ای ایہدا جواب اوہناں آپوں مولا کریم نوں دینا اے۔ انہاں دے عمل دا دارومدار انہاں دی نیت اے ای۔ اک اچے مفکر، ادیب، عالم، صوفی یا شاعر دی زندگی چہ جدوں ایہو جیہا واقعہ پیش آئے تے ایس توں اس صاحب علم وفن دے دل تے نظر دی بلندی تے اوہدی اچرج مقبولیت دا اندازہ لانا چاہیدا اے۔ ... پڑھ یا لکھن والا اعتراض کرن والیاں پچھے ہتھ دھو کے پے جاوے۔ دین ولوں دباؤ پاروں دھون نیوں دینا مطلب اے پئی ڈبیاں سوچاں چوں باہر آجانا تے فیر ایہی حیاتی گذارنا جیہدے فیض دا چشمہ اج تیکر جاری اے تے جد تیکر پشتو زبان بولی تے لکھی جائے گی، ایہہ فیض اینج ای جاری رہنا اے۔ ایہہ اک اچیچ تے اُچی شخصیت دی خاصیت ای ہو سکدی اے۔ بھانویں انہاں علمار نوں متعصب تے تنگ نظر ای کیوں نہ کہیے، پر ایہہ منناں پے گا جے دین دے معاملے چہ انہاں لحاظ نہ کر کے تے سختی نال ٹوک کے بڑا وڈا کم کیتا اے، ایہہ اسے دا نتیجہ اے جے اج رحمانؒ دا کلام ساڈے لئی چانن بنیا ہویا اے۔

قرآن مجید دی آیتہ اے ——— :

تلک امۃ قد خلت لہا ما کسبت

۴۔ رحمان باباؒ دے دیوان دی موجودہ شکل صورت دا سوال اسی عقیدے دی گنڈھ کھولدا اے ——— رحمانؒ دے دیوان نوں کسی وی جمع نئیں کیتا۔ فیر کنے کیتا تے کنج ہویا؟ پروفیسر عبدالمجید افغانی ہوراں دا آکھنا اے پئی[1] ملنگ عبدالرحمان ملنگ توں صاحب تے بنیا پر فیر وی اوہ ایس قابل نئیں سی جے اپنے شعر اکٹھے کردا۔ انہاں دے یار بیلیاں ایہہ کم کیتا تے رحمانؒ دی وفات مگروں بڑے چر پچھوں ایہہ دیوان ترتیب دے کے چھاپیا گیا۔ فیر وی بہت سارے شعر گواچ گئے۔ اسے کر کے اج

[1] دیوان عبدالرحمن صفحہ ۳

وی رحمانؒ دے دیوان بارے ایہہ کہیا جاندا اے جے انہاں دیاں بہت ساریاں غزلاں ایس وچ شامل نئیں پر پختوناں دیاں محفلاں تے حجریاں چہ پڑھیاں جاندیاں نیں۔ — انج ای راورٹی وی لکھدا اے [1] پئی انج جاپدا اے۔ رحمانؒ دی عادت سی جے جدوں شعر کہندا تے کدی کدی انہاں دی نقل اپنے دوستاں نوں گھل دیندا۔ تے انہاں دے دوست ایس کلام نوں سانبھ لیندے۔ پر ایہہ گل جے انہاں دوستاں نوں اک دوجے دا کجھ پتہ نئیں سی۔ ہر دوست دا ایہہ خیال سی جے رحمانؒ دی وفات مگروں اوہ انہاں شعراں توں اک دیوان اکٹھ کرکے چھاپے گا۔ انہاں دے دوستاں انج ای کیتا۔ کیوں جے رحمانؒ دے رب نوں پیارے ہو جان مگروں ایہہ بھیت کھل گیا۔ راورٹی اگے چل کے لکھیا اے، رحمان دے بعض کجھ دوستاں ایس غرض نال اپنے بنے ہوئے شعر وی رحمان دے کلام چہ رلا دتے جے لوکی سمجھن، رحمان دے کلام دا ذخیرہ انہاں کول بوہتا اے۔ کلام انہاں دا ہوندا تے تخلص رحمانؔ دا جڑ دیندے سن۔ ایہدا نتیجہ ایہہ ہویا جے انہاں دے دیوان دے دو دفتر بن گئے۔ پر خدا نوں ایہہ منظور نئیں سی جے رحمان باباؒ دے نیک ناں تے دھبہ لگے، ایس دھوکے دا بھیت ویلے سر کھل گیا، کیوں جے رحمان دے کجھ اجیہے بیلی وی اس ویلے حیات سن جنہاں نوں رحمان دے کلام دا بوہتا حصہ یاد سی۔ تے اوہدے شعراں دی پچھان رکھدے سن۔ انہاں رل پڑچول کیتی تے سارے بھرتی دے شعر ایس دیوان چوں کڈھ باہر مارے۔ پچھے صاف ستھری موتیاں ورگی کنک رہ گئی۔ تے ایہہ دیوان اوہو ای صاف ستھرا تے پرکھیا ہویا کلام اے۔ جیہڑا ساڈے ہتھاں تیکر اپڑیا اے۔ بھانویں اجے وی کجھ نسخیاں چہ اختلاف پایا جاندا اے۔ کجھ غزلاں چہ اک ادھ شعر یا مصرعہ گھٹ ودھ لگدا اے تے

---

[1]: انتخابات از شاعریٔ افغاناں

بعضے نسخیاں چہ تے پوریاں غزلاں غیب نیں۔ "پختانہ شعراء" دے پہلے حصے چہ ایس بارے کیہا گیا اے پئی ...." کجھ تاریخ داناں دے خیال وچ رحمان بابا اپنا دیوان دوجے شاعراں وانگوں اپنی زندگی چہ ترتیب نئیں دِتا سی۔ سگوں ایہہ جدوں کوئی نظم غزل لکھدے تے اپنے دوستاں نوں بطور تحفہ گھل دیندے۔ انہاں دی وفات مگروں انہاں ای قدرداں بیلیاں رحمان دے مجموعے نوں ایس موجودہ شکل چہ ترتیب دتا تے چھپیا۔ کھوجی تاریخ لکھن والے انہاں گلاں نوں پلے نئیں پاندے اوہ کہندے نیں جے رحمان بابا اپنا دیوان اپنی حیاتی چہ آپوں ترتیب دِتا سی۔ پر ایہہ جے موجودہ دیوان چہ انہاں دا سارا کلام موجود نئیں۔ کیوں جے کجھ غزلاں اجیہاں وی سُنن چہ آیاں نیں، جیہڑیاں ایس دیوان چہ نئیں، پر پختوناں دی زبان تے جاری نیں۔ تے انہاں نوں پختون گوئیے اپنیاں محفلاں چہ بڑے چاؤ تے شوق نال گوندے نیں، تے انہاں نوں رحمان بابا دا کلام ای مندے نیں۔"

افغانی تے راورٹی ایس گل تے متفق نیں جے رحمان اپنے شعر اپنی زندگی چہ اکٹھے نئیں کیتے۔ تے نہ اپنا دیوان آپوں ترتیب دتا۔ ایہہ کم انہاں دے یار بیلیاں رل کے توڑ چاہڑیا۔ "پختانہ شعراء" وچ کھوجی تاریخ دان دی سند توں ایہہ وی کیہا گیا اے جے۔ "رحمان اپنی زندگی چہ ای اپنا دیوان اکٹھا کر کے ترتیب دے دتا سی۔" ہن انہاں کھوجیاں تے پارکھاں چہ ویروا کرنا اوکھا ہو جاندا اے، کیوں جے نہ تے افغانی تے راورٹی کسی سند دا حوالہ دِتا اے تے نہ "پختانہ شعراء" چہ کسی خاص ماخذ ول اشارہ کیتا گیا اے۔ اینج جاپدا اے جے انہاں تناں فاضل مصنفاں رحمان دے کلام نوں پڑھ کے اپنی اپنی رائے قائم کیتی اے مثلاً افغانی کہندے نیں —— "رحمان دے دوستاں ایہہ دیوان ترتیب دِتا اے پر ایہہ مکمل نئیں کیوں جے بہت ساریاں غزلاں پختوناں دی

مجلساں چہ تے پڑھیاں سنیاں جاندیاں نیں پر اوہ ایس دیوان چہ شامل نیئں۔ مطلب ایہہ پئی جے کر رحمان آپوں ایہہ دیوان جمع کیتا ہوندا تے ایہہ غزلاں کیوں رہ جاندیاں جیہڑیاں گون والیاں نوں تے یاد نیں پر دیوان چہ کوئی نیئں۔

راورٹی ایس بارے کوئی لگدی گل نیئں کہی۔ پر اوہدے خیال چہ ایہہ دیوان رحمانؒ دے دوستاں ترتیب، دتا تے انہاں ای ایس چہ گھاٹا واہدا وی کیتا، پر انہاں دے سچے تے سوجھوان بیلیاں ایہنوں ٹھیک ٹھاک کیتا تے ایہہ دیوان بالکل ٹھیک منیا جاسکدا اے۔ پر فیر وی راورٹی آپوں سٹھ نسخیاں نال مقابلہ کرن مگروں اپنیاں چوناں کیتیاں نیں۔ جنہاں چہ کجھ نسخے رحمانؒ دی وفات توں تھوڑا چر ای پچھوں مرتب کیتے تے لکھے گئے سن۔ مطلب ایہہ پئی راورٹی پن چھان تے یقین کیتا سی نپٹ نسخیاں دی موجودگی تے بھروسا نیئں کیتا۔

عبدالحئی حبیبی اڈول ایہہ خیال رکھدے نیں جے رحمانؒ اپنا دیوان اپنی حیاتی چہ جمع تے مرتب کیتا سی، پر ایہہ موجودہ دیوان نامکمل اے۔ کیوں جے کجھ گون والے جیہڑے شعر پڑھدے گوندے نیں، انہاں نوں رحمانؒ دا کلام کہندے نیں، حالانکہ ایہہ کلام دیوان چہ نیئں۔ ایس گل دی کوئی وجہ نیئں دسی جاندی جے آخر رحمان ایس کلام نوں اپنے دیوان چہ کیوں شامل نیئں کیتا؟

میرا اپنا قیاس ایہہ کہندا اے جے رحمانؒ جدوں سوچ فکر چہ ڈبیا رہندا سی اودوں دا کلام اوہدے یار بیلیاں جمع کیتا ہونا ایں، تے جدوں رحمانؒ جگ جہان ول فیر موڑا کھادا، عام حیاتی دی وستوں نال ناطہ جوڑیا۔ تے اوہنوں اندازہ ہویا جے اوہدے کلام دا قوم دے اخلاق نال اک رشتہ جیہا قائم ہوگیا اے، شیت ایہو سوچ کے اوہدے دل چہ ایہہ خیال پیدا ہویا کہ ہن میں اپنا دیوان جمع کرا ای لواں۔

ایہہ ضروری نئیں جے شاعر جو کجھ کہوے اوہ اوہدے حافظے دی کتاب وچ
ہمیش لئی موجود وی رہوے۔ کئی وار ایج ہوندا اے جے شاعر نوں اپنا کلام سروں یاد
ای نئیں رہندا پر اوہدے شاگرداں دوستاں تے عقیدت منداں نوں یاد ہوندا اے۔
ہو سکدا اے جے جدوں دیوان ترتیب دتا گیا ہووے، اودوں رحمان دے ایہہ بیلی
اوہدے کول یا نیڑے نہ ہون (تے ایج انہاں دے حافظے وچ جیہڑا کلام موجود سی، اوہ
دیوان وچ شامل نہ ہو سکیا ہووے) رحمان دیاں بوہت ساریاں غزلاں ملک وچ پھیل گیاں
پر دیوان وچ شامل نہ ہو سکیاں — میری ایہہ رائے ایس حد تیکر زا قیاس اے پر
اک مقلد دی طراں میں ایہہ کوشش کیتی اے جے ہر کسی دی رائے دی قدر قیمت دا
اندازہ کر لواں — سند میرے ہتھ وی کوئی نئیں آئی، میں تے بس دوجیاں دیاں گلاں
دا اک ڈھانچہ جیہا کھڑا کیتا اے، رب کرے کوئی ہور ایس تے اک چنگی تے پکی
حویلی تعمیر کر سکے۔ یا اینہوں تہس نہس کر کے ایہدی تھاں کوئی ہور ای نینہہ رکھے۔

کدی کدی اک گل جی وچ آؤندی اے۔ تے جے اوہ ہو جائے تے کوئی بھیڑ وی نئیں
ہونا — دنیا دی ہر زبان دے استاداں دے کلام وچ اک خاص رنگ تے اک
اچیچا چار بھریا ہوندا اے۔ جیہڑا اسی شاعر، یا لکھن والے نال اوہدی پچھان بن کے
لگیا رہندا اے۔ جناں وی کوئی بدلن دی کوشش کرے، چھپان تے لکان دا حیلہ
کرے۔ اوہ اپنا مزہ، رنگ تے خوشبو نئیں بدلدا۔ خواجہ حافظ شیرازیؒ یا مرزا بیدلؒ
یا امیر خسروؒ یا مولانا رومؒ یا شیخ سعدیؒ دا کلام کسی طراں وی نئیں چھپدا۔ مرحوم علامہ
شبلی نعمانیؒ یا افغانستان دے نامی شاعر سرور گویا دے ساہمنے کوئی اک استاد
دا شعر کسی ہور دے ناں نال پڑھ کے تے دیکھے — علم والے نثر وی رکھدے
نیں انہاں نوں کوئی وی دھوکا نئیں دے سکدا۔ ہر کلام دا اک وکھرا مقام تے اچیچا

رنگ ہوندا اے۔ ایہہ تے میں اجیہے لوکاں دی گل کیتی اے، جیہڑے غیر معمولی مہارت تے حافظہ رکھدے نیں۔ میرے جیہے ادب دے میدان دے اناڑی وی جاندے نیں جے حافظ شیرازیؒ دے کلام چہ کسی ہور دا کلام انج لگدا اے جیویں سُچی مخمل چہ ٹاٹ دی ٹاکی ٹانک دیئے۔ عربی زبان چہ امراؤالقیس یا متنبیؔ دا کلام ہمیش توں اک اچیری پدھر رکھدا اے۔ شکسپیئر دا اک فقرہ وی اج تیکر کوئی وڈے توں وڈا انگریز لکھاری اپنے ناں نہیں لاسکیا۔ دور کیہہ جانا ایہہ ساڈے اپنے زمانے چہ اُردو زبان دے مشہور شاعراں دا کلام جیویں غالبؔ، داغ، میر تقی میر، ذوق، حسرت موہانی، حالی تے اقبال دا کلام سندے سات ای جھٹ پچھانیا جا سکدا اے تے علامہ اقبال دے ارشادات تے اجیہے نیں جے کوئی ہور شاعر انہاں دی اصطلاح، بندش، مطلب اے شعر دی بنتر یا وطیرا نقل کرے تے اوہدی ایہہ چوری اج پاکستان دا بچہ بچہ پکڑ سکدا اے۔ ایہو حال منتر لکھن والیاں دا اے۔ جد دل ایہہ کیفیت مونہوں بجا دے تے فیر مینوں ایس چہ کوئی مشکل نظر نہیں آؤندی جے رحمانؔ دی کوئی نظم پڑھی جا رہی ہووے تے سنن والا اک پختون اوہدے کھوٹے کھرے ہون بارے پرکھ پڑچول نہ کر سکے۔ پشتو زبان دا کوئی شاعر دی اج تیکر اجیہا پیدا نہیں ہویا جے اوہ رحمان باباؒ نوں پختو ناں دے ذہناں چوں کڈھ سکے۔ زمانے ترقی کیتی اے بڑے۔ چنگے چنگے شاعر پیدا ہوئے تے اج وی ہے نیں پر جیکر عرفانی شعر چہ پھلاں ورگے احساسات تے جذبیاں دے نال نال روحانیت دی چاشنی دی ہووے تے ایہہ رتبہ اج تیکر کسے ہور پختون شاعر دے حصے چہ نہیں آیا۔ تے اسے کارن رحمانؔ دی یاد پختو ناں دے دلاں چہ ہری بھری جیوندی جاگدی تے شاداب اے تے ہمیش ای شاداب رہوے گی۔

رحمان باباؒ دا دیوان کیویں اکٹھا ہویا تے کس اکٹھ کیتا؛ ایہہ سوال اپنی تھاں تے

قائم اے۔ تے جیکر میریاں ایہہ گلاں کسی فاضل بھائی دی نظروں لنگھیاں تے اوہنے آپوں ایس تے قلم اٹھایا، یا ایں زندہ رہیا تے اوس اپنیاں معلومات ناں سینوں عنایت کیتیاں تے شاید میرا پریشان کرن والی ایہہ دلیل کجھ ہور کھل کے ساہمنے آسکے۔

رحمان بابا تے خوشحال خان خٹک دا اک دوجے نوں ویکھن ملن یا مشاعریاں تے مناظریاں بارے وی تاریخ لکھن والیاں دا آپس چ کوئی بوہتا اتفاق نئیں دسدا۔ پروفیسر عبدالمجید افغانی دا کہنا اے پئی کجھ لوکی کہندے نیں جے عبدالرحمان تے خوشحال خان خٹک دا زمانہ اکو سی تے انہاں دے آپس چ مقابلے وی ہوندے سن۔ پر ایہہ غلط اے۔ عبدالرحمان دی شاعری دا تے سورج سمندر چ ڈبے رہن دا زور ۱۱۱۲ھ وچ سی یا جدوں عبدالرحمان تے کم نظر عالماں (کفر دا) حکم لگایا سی تے ایس توں اُنی (۱۹) ورھے پہلوں خوشحال خان خٹک ۱۶۹۱ء چ ارماناں بھرے دل سمیت قبر چ جا ستا سی۔ ہو سکدا اے جے عبدالرحمان، خوشحال نوں تکیا ہووے، کیوں جے خوشحال خان کوئی معمولی آدمی نئیں سی"۔

میجر راورٹی لکھدا اے "کجھ بیاناں توں اندازہ ہوندا اے جے رحمان مشہور جنگجو تے نامی شاعر خوشحال خان دا ہانی سی۔ تے کہندے نیں۔ جے دوتن وار انہاں دے آپس چ مناظرے تے مشاعرے وی ہوئے سن۔ پر ایہہ درست نئیں بے شک خوشحال خان دی حیاتی دے آخری دناں چ رحمان جوان سی، پر ایس زمانے چ اوہ نوخیز سی۔ ہاں ایہہ خوشحال خان دے پوترے افضل خان دا ہانی ہو سکدا اے۔ افضل خان پختوناں دی مشہور تے اعلیٰ تاریخی کتاب "تاریخ مرصع" تے دوجیاں اجیہیاں کتاباں وی لکھیاں۔ انہاں شاعری دے مقابلیاں دے قصے ایس لئی وی غلط ثابت ہوندے نیں جے رحمان تے حمید دوہاں گل خان تے جمال خان دے افسوسناک

انجام بارے لمیاں لمیاں نظماں لکھیاں نیں۔ انہاں دی موت دا واقعہ ۱۱۲۳ھ ہجری دا اے۔ ایس واقعہ توں پنجی[۲۵] ورہے پہلوں خوشحال خان رب نوں پیارا ہو چکیا سی"۔ راورٹی اگے چل کے کہندا اے ـــــ "ایس بارے سب توں پکی دلیل ایہہ وے جے رحمان اک درویش تے گوشہ نشین آدمی سی۔ اوہدی حیثیت معمولی سی، تے خوشحال خان اک قبیلے دا سردار سی۔ تے اوسے طراں وڈا شاعر وی سی۔ ایس لئی انہاں دے درمیان مشاعریاں، تے بیت بازی دے ٹاکریاں دا موقع سروں پیش ای نیئں سی آسکدا"۔

"پختانہ شعراء" چہ عبدالحیٔ حبیبی کہندا اے جے کجھ کھوجی ایہہ وی کہندے نیں جے رحمان بابا اپنی بھر جوانی دے زمانے چہ اک وار بابائے پشتو خوشحال خان خٹک نوں اکوڑے چہ آ کے ملیا وی سی۔ ایس روائت موجب اسیں اپنے ایس نامی شاعر دی عمر دا اندازہ ۱۰۵۰ھ ہجری توں ۱۱۲۰ھ ہجری تیکر لگا سکنے آں، تے رحمان بابا دا زندہ رہنا اوہدے اپنے کلام موجب شاہ عالم دے جلوس ۱۱۱۸ھ ہجری تیکر ثابت وی ہوندا اے۔

ایس چہ کجھ شک نیئں جے پختوناں دے ایہہ اُچّے تے سرکڈھ شاعر اکو زمانے چہ گذرے نیں مطلب ایہہ جے دونویں اکو ویلے حیاتی ورتدے رہے سن پر ایہدا ایہہ مطلب نیئں لیا جانا چاہی دا جے ایہہ دونویں ہانڑیں وی سن۔ ہم عمری تے ہم عصری چہ بڑا فرق اے۔ ساڈے بوہتے شاعر علامہ اقبالؒ دے ہم عصر نیں، انہاں اقبالؒ دا زمانہ تکیا اے پر اوہ علامہ اقبالؒ دے ہانڑیں نیئں۔

پاکستان، افغانستان، ہندوستان، ایران تے عربستان چہ اج وی ہزاراں شاعر نیں۔ سرور گویا، اقبال دا ہم عصر اے، پر ہم عمر نیئں۔ ساڈے بہت سارے پختون شاعراں پاکستان، ہندوستان تے افغانستان دے شاعر تکے نیں، ایہہ ضروری نیئں جے اوہ آپس چہ ہانڑیں وی ہون۔ ثابت ہویا پئی رحمان تے خوشحال خان

ہم عصر سن۔ انہاں دا زمانہ اکو سی، پر ایہہ گل بالکل غلط اے جو ایہہ دونوں اکٹھے مشاعرے وی پڑھدے رہے تے قدیم شاعراں دی طراں اک دوجے نوں شعراں چہ ٹکوراں وی لاندے رہے۔ ایہہ دونویں اپنے اُچے تے مئنے پرمنے شاعر سن جے انہاں نال عام شاعراں والی بیت بازی دا ٹانکا جوڑنا انہاں دا درجہ گھٹان دے برابر اے۔ دونہاں دے کلام دا اپنا اپنا رنگ تے وکھو وکھ ورتارا اے۔ دونہاں اپنے اپنے احساسات نوں وکھو وکھ انداز چہ ظاہر کیتا اے۔ عام لوکاں دی زندگی بارے خیال ظاہر کیتا اے۔ تے ملک نے ہن تیکر ایہہ اندازہ نئیں لایا جے انہاں دونہاں دردمند مفکراں اپنی قوم نوں زندگی دا اوہ فلسفہ دِتا اے جیہڑا ایس خادِم اسلام پختون مِلت دی بقا لئی ضروری اے، بجائے ایس دے سوچن والے لوکی انہاں دے فلسفے نوں ظاہر کر کے اینہوں اجیہا رنگ دین جے پختون ملت دی ساری حیاتی اُتے ایہہ رنگ چڑھ جاوے ــــ پختوناں اجے تیکر اہناں دونہاں دے وچکار اوہ تعلق تے رشتہ نئیں لبھیا، جیہڑا لبھنا چاہیدا سی۔ " خوشحالا اور دولتامی غلامان دی" (خوشحال تے دولت میرے غلام نیں) " زلفے دے تر سپینو لیچو زانکی" (تیریاں کالیاں زلفاں گوریاں باہنواں تھلے لمک رہیاں نیں) ایہہ تے ایہو جیہے ہور آپنے گھڑے ہوئے شعراں نال انہاں دو عظیم پختون شاعراں نوں ہولیاں بان دا سامان کرنا تے ایہہ ثابت کرنا جے ربّ نہ کرے انہاں دوہاں وچ شاعرانہ ویر تے آپس دا کرودھ سی، اپنی تاریخ توں بے خبری انتہائی بے علمی تے بے توجہی دا ثبوت اے)

خوشحال خان خٹک، اورنگزیب نال معرکے بارے نیں تے رحمان، شاہجہان، اورنگزیب تے شاہ عالم تناں دا زمانہ تکیا اے، غالباً شاہجہان دے زمانے چہ رحمان اجے بچہ ہی سی۔ انہاں دونہاں دردِ دل رکھن والے بزرگاں پختون ملت

دے مادی تے روحانی زوال نوں سامنے رکھدیاں اپنے تاثرات ظاہر کیتے نیں۔ اِکسے نے زبان تلوار جنگ بغاوت تے کشمکش نال ایہدا مقابلہ کیتا، تے دوجے پختوناں دی روحانی قوت دے ٹُٹن دا رونا رویا اے۔ شاعر جے کر مفکر نئیں تے کسی نہ کسی طراں اپنے ماحول دی تصویر نئیں کھچ سکدا تے اوہنوں شاعر نئیں کہنا چاہیدا، او بس اینویں گلاں جوڑن والا ای اے، بھانویں تُک بندوی کہہ لوو پر شاعر نئیں۔ اسے کر کے شاعر یا قائد، رہنما یا ادیب تے مفکر دی حیاتی دا تانا بانا اوہدی اپنی صفت نال جُڑیا ہوندا اے۔ علامہ اقبال نوں شہرتِ دوام کیوں ملی؛ مسلمان اپنے آپ نوں بُھل گیا سی، تے جیہڑا بندہ اپنے آپ نوں بُھل جاوے اوہ جگ جہان نوں کیہہ لبھے گا۔ جگ تے بندے دی اپنی ذات دا پرچھانواں ہوندا اے۔ علامہ اقبالؒ مسلماناں نوں ایہو گواچیا رستہ لبھ کے دسیا، ہر ادیب مفکر تے راہنما دا ایہہ کم ہوندا اے جے عوام دے احساسات تے جذبات دی تصویر کھچے۔ تے اپنے ربی جوہر نال اوہدے سہپن نوں کھول کے دسے، تے نال ای عیباں دا علاج وی کرے۔ خوشحال تے رحمان دی شاعری بارے ایس پہلو نوں وی غور کرنا ضروری اے۔ خوشحال دی شاعری چہ مغربی شاعراں دی طراں ہر مضمون موجود اے۔ گُل تے بلبل، باغ تے راغ، خار تے بہار، غرض ایہہ جے کلی تے اکٹھی حیاتی دے ہر پہلو تے خوشحال دی شاعری حملے کیتے نیں۔ تے اپنی ربی قابلیت کُھلی نظر تے اُچی ہمت پاروں اپنی زندگی چہ ہر واقع بارے اپنی رائے دِتی اے۔ سگوں میرا خیال اے جے سارے مشرق چہ قومیت دے نظریے دی تفسیر کرن والا اجیہا ہور کوئی نئیں گذریا۔ جس مذہب تے ملت دے وچکار ایہو جیہا تعلق پیدا کیتا ہووے، پختونیت یا پختونولی دا نظریہ خوشحال دی تلوار دی چھنکار تے زبان دی للکار اے۔ پختون ملت دے ننگ و ناموس لئی

خوشحال خان تلوارا اپنے لک بدھی سی، پر خوشحال دے کلام دا کھلارا، اوہدے اسلامی جذبے تے علمی معلومات دا ایہو سی جے اک اجیہی ملّت جس چہ انیاں کمال چھپیا ہووے۔ فطری ذہانت وی رکھدی ہووے، مضبوط تے تگڑے ہڈ پیر رکھدی ہووے، پختہ کار تے ثابت قدم مسلمان ہووے تے اسلام دی عزت مان لئی مغلاں نال لک بنھ کے کھلو کے سارے ہندوستان نوں رعایا بنا وے تے اوہدا انجام ایہہ ہووے : کہ تلوار تے چلا وے لالہ تے لقمے اُڈا وے عبداللہ۔ مطلب ایہہ پئی مردانگی تے کوئی کرے تے مزے کوئی ہور اُڈاوے، فیر وی ایہہ اپنے غاراں چہ بیٹھے بھکھ دے مارے غزلاں گاؤندے۔ ننگے بدن خالی پیٹ زندگی دے دن پورے کرے۔ ایہو جیہی ملّت دی حیاتی چہ جے کر ملّت دا جذبہ سچی اسلامیت نال آن رلے تے اسلامی نشان اُچا رکھن والی ایہو ملّت ہووے گی۔ پر خوشحال خان نوں تے ایس گل دا رونا سی۔ جے پختون اینیاں صفتاں دے مالک ہو کے وی حیران تے پریشان پھردے نیں! خوشحال جے اک پاسے وڈا نامی جرنیل سی تے دوجے پاسے ایک منیا پرمنیا عالم تے سرکڈھ ادیب وی سی۔ ایس زمانے چہ مشرقی ملکاں دے کئی شاعر تصوّف دے رنگ چہ رنگے ہوندے سن، رحمان پختون ملّت دے صوفی شاعراں دا کلا نمائندہ سی، اوہنے شعر جوڑے نیں جدوں تیکر پختون ملّت تے اوہدی زبان ایس فانی جگ چہ موجود اے، اودوں تیکر رحمان دے شعراں نال ہر پختون اپنے درداں مارے دل نوں تسلّی دیندا رہوے گا۔ رحمان دنیا ترک کر دتی سی، تے ہر ویلے سوچیں ڈبے رہن دی حالت نوں اپڑ گیا سی، پر فیر وی اوہ نپٹ بے عمل صوفی یا ہتھ چہ ڈنڈا گھمان والا نکمّا چرسی بھنگی ملنگ نئیں سی، نہ کوئی لال شہباز قلندر دا ملنگ سی جے ہٹا کٹا ہندیاں ساندیاں وی جھولی اُڈی پھرے۔

رحمان اصلوں اک اجیہا ملنگ سی جیہڑا آپوں تے ایس فانی دنیا دے رونق میلیاں

نوں چھڈ بیٹھا سی، پر اپنے اُل دوالے دی حیاتی تے عام لوکاں دی حالت توں ذرا وی بے خبر نئیں سی۔ اوہدے کلام نوں ہن تیکر اساں صرف ایس نظر نال تکیا اے جے اوہدے شعر مٹھے تے رَس بھرے نیں۔ عشق تے محبت دے ملوک جذبیاں دیاں سادہ پر فنکارانہ تصویراں نیں ـــ دل بھریا دالے لیاؤ رحمان دے شعراں نال اپنے جذبیاں دی ٹکور کر دیئے ـــ پختون لوکی بے شک رحمان دی بڑی زیادہ قدر منتا کر دے نیں۔ پر ایہہ گل رحمانؒ دی شاعری دے اِک انگ نال بدھی دسدی اے۔ آؤ میں تہانوں اک یورپین مصنّف دی سوچ اڈاری داحال سناواں، میں یورپ دے سیانیاں چوں راورٹی دے اندازیاں نوں ایس لئی درست سمجھناواں، جے اوہنے پختون ملّت دے جذبیاں تے احساسات دا بڑی حد تک صحیح اندازہ لگایا اے۔ اک غیر تے پرائے بندے کولوں ایس توں ودھ کے آس نئیں لائی جاسکدی۔ راورٹی پشتو زبان' دیاں باریکیاں نوں سمجھدا سی۔ تے ایہدے ذریعے اوہ پختون ملّت دے دل دیاں ڈونگھائیاں تیکر پہنچ سکدا سی۔ ایس لئی اوہنے اجیہاں گلاں لکھیاں نیں، جیویں اوہ آپوں پختون ہووے۔ بھانویں خود پختون دی اپنے آپ توں اینے واقف نئیں، خیر راورٹی اپنی تمہید چہ گل انج شروع کردا اے :

"ایہہ گل یاد رکھنی چاہیدی اے جے ایہہ شعر (جیہڑے راورٹی نے جمع کیتے تے چھاپے میں) اجیہاں لوکاں دے موہنوں نکلے نیں جنہاں ساری حیاتی کسی طراں دا وی سکھ آرام نئیں پایا۔ پر ویکھو جے انہاں پختون شاعراں دے جذبے تے احساس کِنے سوہل تے ملوک نیں ایہہ انہاں لوکاں ورگے شعر نیں جیہڑے (ساڈے) ملک ہندوستان دیاں سرداراں اُتے پنج سو سال پہلوں وسدے سن۔ ایہہ لوکی ہمیش توں لڑائی جھگڑے تے دشمناں چہ گھرے رہندے سن۔ تے انہاں دیاں نسلاں اجے تیکر اسی طراں دی حیاتی ورت رہیاں نیں۔

پر تکو جے انہاں دے شعراں وچ کنّاں درد تے ساڑ بھری ہوئی اے تے انہاں دے خیال تے جذبے کِنّے کھلے ڈھلے اچّے تے سر کڈھ دے نیں۔ ایہہ لوکی آسماناں نال گلاں کردے پہاڑاں چہ آباد نیں۔ انہاں دا ملک بڑا سوہنا اے، میدان تے وادیاں ہریاں بھریاں تے زرخیز نیں۔ پر انہاں دی زندگی دیاں ضرورتاں بڑیاں اوکھیاں پوریاں ہوندیاں نیں۔ فیر وی انہاں دے شعراں چہ تشبیہاں کِنّیاں سادہ، عام تے مکمل نیں۔ تے قدرت نال کِہی سچّی سانجھ تے محبت رکھدے نیں۔ آزادی دی سچّی روح وی انہاں چہ جاگ رہی اے۔ انہاں دی شاعری چہ انہاں ساریاں صفتاں توں اُڈ بیاباناں تے اُچّے اُچّے پہاڑاں تے باغاں نال پیار وی صاف ڈھلکاں ماردا دسدا اے۔ ایہہ گل وی یاد رکھنی چاہیدی اے جے پختون شاعراں چہ احمد شاہ ابدالی، خوشحال خان تے انہاں دے پتراں توں اُڈ ہور کئیاں اپنے پنڈاں توں باہر دا سفر نئیں سی کیتا، کجھ انہاں چوں درویش سن، جنہاں ساری عمر اللہ تعالیٰ دی یاد تے ذکر فکر چہ لنگھا دتّی سی۔ ایہہ شاعر شہرت لئی شاعری نئیں سن کر دے تے نہ انہاں نوں ایہہ خیال سی جے انہاں دے دلاں دے پردیاں پچھے جیہڑے جذبے احساس تے سوچاں لُکیاں نیں۔ ایہہ اپنے گِنے چنے کجھ یار بیلیاں توں اُڈ کسی ہور تیکر وی اپڑن گیاں تے آن والی نسلاں انہاں نوں پڑھن گیاں۔

پختوناں دی شاعری بارے راورٹی دی ایہہ رائے وی قدر دے لائق اے جے:

"مشرق دی شاعری تے خاص کر مسلماناں دی شاعری، مغرب دی شاعری توں بالکل وکھری شکل رکھدی اے۔ جے کر اوہ کسی کم علم تے انجان بندے نوں سنائی جاوے تے اوہنوں انج دِسّے گا جے ایہہ تے جیویں کسی شہوانی جذبیاں مارے لوکاں دے جذبے نیں، پر ایہہ قیاس پختوناں دی شاعری تے نئیں کیتا جا سکدا۔ سگوں فارسی بولن والیاں

دی شاعری بارے انج کہیا جا سکدا اے۔ پشتو شاعری چہ ایرانیاں جیہا مبالغہ تے اکھڑ بازی نیئں ملے گی۔ اوہ پرانے زمانے دے عرباں دی شاعری وانگ سادہ اے۔ پختون ہون یا دوجے ایشیائی شاعر اک عام مضمون جیہڑا انہاں دے دل لگدا اے، اوہ عشق اے۔ ایہہ عشق عام انسانی عشق نیئں ہوندا۔ ایہنوں عشقِ الٰہی کہنا چاہیدا اے۔ ایس چہ ایس فانی دنیا دے بیکار تے بے شعورے لوکاں توں نفرت تے انہاں توں اڈو اڈ رہنا تے رب دی ذات نال لو لگانا اصل موضوع ہوندا اے پر پختوناں چہ اجیہے شاعر وی نیں جیویں خوشحال خان وغیرہ کہ جو دل چہ آیا او ہو مغربی شاعراں دی طراں کہہ گئے۔

پختوناں تے دوجے مشرقی ملکاں دے لوکاں دی شاعری چہ عشقِ حقیقی دا راگ تے فانی دنیا دی ناپائیدار چیزاں توں نفرت اک سانجھے جذبے تے سوچ دی حیثیت نال ملدی اے — ایرانی رتہل دا اثر اینویں ای انہاں تے پے گیا۔ مغلاں دی حکومت توں پہلاں تے غیر اسلامی تے مذہبی رنگ بوہتا غالب سی تے پختون مجاہداں اپنی تلوار تے سچے بے غرض خدمت دے جذبے پاروں ہندوستان چہ اسلام عام کیتا سی۔ پر مغلاں مگروں انہاں اُتے جدوں ایرانی رنگ دا اثر ہویا تے ایس زمین دا لازمی خاصہ — تصوف (یعنی دنیا توں ہتھ چک لووتے پیر تے پیر دھر کے بیٹھے رہوو) پختوناں چہ آیا۔ مغلاں دا شروع دا زمانہ اسلامی سی۔ تے جدوں ہمایوں ایران دے بادشاہ طہماسپ دی مدد نال فیر ہندوستان دی حکومت اُتے قبضہ کیتا تے شیر شاہ سوری دے پتراں اوہدے لئی میدان خالی چھڈ دتا تے فیر ایہہ اثر عام ہو گیا۔ مغلاں فارسی نوں ورتیا تے ایرانی تصوف، ہندوستانی اہمسا نال آکے رل مل گیا۔

پختون، ہر سورمے تے بہادر نال کمر کس کے ٹُرپیندا اے تے جدوں وی اسلام داناں آؤندا اے تے ایہدی تلوار سب توں پہلوں چمکدی اے۔ ملک تے ملک

فتح کردا جتھے وی جاندا اے، اوتھے اسلام دا بوٹا لاندا اے۔ تے فیر مڑ اپنے مٹی دے گھراں ول واگ چک لیندا اے۔ سلطنت تے قبضہ دوجے کر لیندے نیں تے باہنہ بازوں ایہدے کم آجاندے نیں۔ غرض ایہو جیہے زمانے دے شاعر بدو بدی ایہہ اثر قبول کرلیندے۔ پر فیر وی پختوناں اپنی خاص صفت ــــ پشتو تے پختون ولی قائم رکھی تے کدی وی ایس طراں سب وسے نہ ہوئے جے نہ اپنے کسی کم آئے تے نہ کسی ہور دے۔ انہاں دی شاعری چہ جناں وی تصوف تے رکھا پن آنا چاہندا آجاندا۔ پر انہاں دی فطرت دی بہار انہاں دے پہاڑاں دیاں ڈراونیاں چوٹیاں تے انہاں دے تنگ دریاں چہ پہاڑی نالیاں دے گجدے وجدے آبشاراں انہاں نوں ایس گل تے مجبور کر دتا جے یقین پکا کرلین تے عمل جاری رکھن تے لک بنھ لین۔ سکندر توں لے کے اج تیکر پختوناں ون سونے، طوفاناں تے ہڑاں دے باوجود اپنے وجود تے ہستی نوں قائم رکھیا اے۔ ایہو، اینہاں دی ملی صفت اے۔ پشتو دا اصلی فلسفہ، تے میرے عقیدے خیال موجب عین اسلامی جوہر اے۔ جیہڑا ایس قوم چہ موجود اے۔ رحمان ول تکو تو بالکل صوفی، دوروں حافظ شیرازی تے ایہدا اکو ای رنگ دسدا اے۔ پر نیڑیوں تکو تے رحمان دا اپنا رنگ اگڑھ کے ساہمنے آجاندا اے۔ بے شک محبت تے عشقِ حقیقی دا اک ایہدا خاص رنگ اے۔ دنیا دے ظلم زیادتیاں بارے ایہنے بہت کجھ لکھیا اے، تے لوکاں دے رسم رواج بارے دی خیال ظاہر کیتا اے۔ ایہدے کلام چہ اوہ خاص شان موجود اے جیہڑی اک وڈے مذہبی رہنما دے کلام تے اوہدی ہدائت چہ نظر آئی چاہیدی اے۔ علما جے تکن تے اینہوں اپنی گواچی دولت سمجھ لین، تے حجریاں محبلساں چہ اک ان پڑھ رباب وجان والا جے اینہوں گاوے تے سدھے پدھرے واہک دا دل وی چھانی ہو جاندا اے۔

رحمان ہر اک دے دل دیاں گلاں اپنے مٹھے لفظاں چہ بیان کردا اے، اوہدی آواز

ہر کسی دے کناں تیکر اپڑدی اے، عورت ہووے بھانویں مرد، ہر کوئی آپ ای آپ اوہدے کلام نوں سن کے جھومن لگدا اے، اوہدے بول سنن والیاں دے دلاں چہ لہہ جاندے نیں۔

کجھ سیانیاں دا کہنا اے جے کدی قرآن مجید توں اڈ کسی دوجے کلام دی قرأت نماز چہ جائز ہوندی تے، رحمان بابا دے شعر نماز چہ پڑھے جاندے، چنگے چنگے بزرگاں اوہدے شعراں توں فالاں کڈھیاں نیں تے "پٹہ خزانہ" (چھپے خزانے) دے مصنف لکھیا اے جے "ظل اللہ شاہ حسین نے کاتباں نوں گھلیا سی جے پشاور توں عبدالرحمانؒ دے دیوان دیاں نقلاں کر لیاؤ۔ قندھار دے عالماں تے زاہداں انہاں توں نقلاں لیاں تے نسخے لکھے۔ اسے کر کے ہن اتھے ایہہ دیوان عام لبھدا اے۔ فقیر تے خدا دوست لوکی عبدالرحمنؒ دے شعراں نوں بہت پسند کردے نیں، تے عام لوکی انہاں دے ذریعے فالاں وی کڈھدے نیں۔ ایتھوں تیک جے عورتاں وی ایہہ کتاب شوق نال پڑھدیاں نیں، تے رب تعالیٰ ایہدے پڑھن چہ اجیہی برکت رکھی اے جے اوہ ہر زخمی دل دا دارو بن جاندا اے، تے ہر محتاج نوں ایہدے پاروں غنی کر دیندا اے" ——— ایہہ مصنف اگے چل کے لکھدا اے ـ" جدوں گرگین خان (شاہ ایران دے حاکم) قندھار تے رج کے ظلم تے سختیاں کیتیاں تے حاجی میرویس انہاں دے مقابلے لئی پختوناں نوں اکٹھا کیتا ، تے فیر رحمان بابا دے دیوان چوں فال کڈھی لوکاں ایس تے عمل کیتا تے پختون گرگین دی لعنت توں آزاد ہو گئے"۔

گل لمی ہوندی جاندی اے، پر ہن صرف اک سوال باقی رہندا اے تے اوہ ایہہ جے عبدالرحمن بابا دے کلام چہ ایناں درد، مزہ رنگ تے اثر کیوں اے؟ تے سنن والا ایس توں ایناں لطف اندوز کیوں ہوندا اے۔ ایہہ ایناں عالمگیر کیوں اے، کیوں ہر کسی دے

زخمی دل دا مرہم بن جاندا اے۔ علمار وی ایہدے قائل نیں تے عبادت گذار وی مستانے
وی ایس دے نشے چہ رہندے نیں تے ملنگ وی ایس تے ہو حق دے نعرے لاندے
تے حال پاندے نیں، تے فقیراں تے ایہنوں اپنے گلے دا تعویز بنایا دا اے۔ غرض ایہہ
جے دیوانے، فرزانے سبھے رحمان ول اکو سار کھچے چلے جاندے نیں، ہیں ملت دے
ہر بندے، ہر طبقے یا ہر ادبی مکتب دی نمائندگی نہیں کر سکدا، نہیں تے ہر اک دے
خیال، فکر تے جذبے دی ترجمانی کردا تے جیہڑا وی ایس تمہید نوں پڑھدا اوہ اپنے احساس
تے فکر موجب کجھ نہ کجھ جواب وی لبھ لیندا۔ میں نہ فرزانیاں چہ شامل نہ دیوانیاں چہ میرا
شمار ہوندا اے، اک عام عقیدت مند دی حیثیت چہ ایہہ عرض کرناواں جے ــــ :

۱۔ رحمان ربوں اک فنکار سی، ادب تے فن دے یورپی ماہر تے پرچولی ایہہ رائے
رکھدے نیں جے سب توں اعلیٰ تے مکمل فن چہ سروں فن ہوندا ای نہیں۔ چنگے فن
چہ فن آپ ہی لکیا ہوندا اے۔ مطلب ایہہ پئی فنکار جد اپنے فن دے میدان چہ
پوری طراں ماہر ہو جاندا اے، تے اوہ اپنے فن نوں اجیہے سادہ تے آسان
طریقے نال ظاہر کردا اے جے ایس فن دیاں اوختاں سروں کسی نوں نظر ای
نہیں آؤندیاں، ہر کوئی ایہہ جاندا اے پئی واہ، ایہہ شاعری کنی سادہ تے کیہی سوکھی
شے اے۔ رحمان تے پشتو زبان چہ سدھیاں سادیاں گلاں کردا اے تے اوہو
کجھ کہندا اے جو میرے دل چہ اے، بالکل اینج جیویں میں تے توں یا شرفدا تے
نوبتے آپس چہ گلاں کردے نیں، آشنا دے نال آشنا دیاں گلاں ؎

توں جے میں تھوں پچھنا ایں کیوں رونا ایں؛
شائد تینوں اپنے ظلم دی کیڑا ای نیئں گی

(مطلب ایہہ پئی، جے توں میرے حال اُتے انیاں ظلم اینی سختی کرنا ایں تے فیر

مینوں رون دے، تیرا مطلب اے میں رووا‌ں وی نہ :) ۴

توں جور و جفا جد کرنا ایں، میں رونا واں
رحم آمادہ جے توں ہوویں رونا میں بند کر دیواں گا

(مطلب ایہہ ہئی۔ جے تیری ظلم کرن دی خصلت ہمیش انج رہنی اے تے فیر میرے دکھی ہوئے دل دا علاج ہو چکیا) ۔

اک تے تیرے طعنے معنے اُتوں غرور رقیباں دا
کدی اوہ قتل پئے کردے مینوں کدی ایہہ لاہندے اپنی وار

(مطلب ایہہ ہئی، اک تے تیرے طعنے معنے تے دوجا رقیباں دا غرور، وارو وار کدی اوہ مینوں قتل کر دا اے کدی ایہہ) ۵

جدوں عشق کرینہ کوئی افلاطون ای ہووے بھانویں
میں تے اوہنوں پاگل آکھاں ان ہو جاوے بھانویں کل

(مطلب ایہہ جے، جیہڑا بندہ عشق عاشقی چہ پے جاندا اے فیر اوہنوں کوئی ہوش نہیں رہندا، میں تے اوہنوں پاگل آکھاں ان ہو جاوے بھانویں کل) ۶

اینہوں ہور نہ چاہیدا کجھ رحمان تے تیرا طالب اے
میری تاں تے بس ایہو مرضی اگے جو تیری مرضی اے

(مطلب ایہہ ہئی، رحمان تو صرف تیری چاہ اے تیرے باہج اینہوں ہور کجھ نہیں چاہیدا، ایہہ مرضی میری اے ہن اگے جو تیری مرضی۔)

ایہہ تے اینویں بھری دیگ چوں چاولاں دا اک دانہ ٹکن دالی گل اے انج سمجھ لو جے رحمان دا کلام سن کے جدوں غیراں دے دل چہ درد ہون لگے تے اکھاں چہ اتھرو بھر آن تے خود پختوناں دے دل تے ایہدا کیہہ اثر ہوندا ہووے گا۔

۲۔ ہر فنکار دے فن دا اثر اوہدے دلی جذبیاں دی شدّت موجب ای ہوندا اے۔ جذبے جنّے ڈونگھے تے احساس جنّے ہولے پھُلاں تے سچّے ہون گے۔ فنکار دا شاہکار وی اتنا ای نشتر بن کے چبھے گا۔ رحمان، دل والا بندہ سی۔ جنہے توں لنگھ کے "نظر" دی ٹولی چہ جا رلیا سی۔ مجاز توں حقیقت دے میدان چہ آن لتھا سی۔ مطلب فنا توں بقا نوں اپڑ گیا سی۔ اوہ فنا بقا، خبر نظر، استغراق تے محویت (بے ہوشی) تے ہوش بیداری دیاں ساریاں منزلاں توں واقف سی۔ قدرت اوہنوں ترٹھ فدا ہویا دل جگر بخشیا سی۔ روشن اکھ، پہنچیا ہویا دماغ تے فیر اک مٹھی، ملائم، نرم تے رنگلی زبان۔ تے جدوں کوئی علم ای ایس پدھر تے اپڑ کے بول پوے، تے فنکار دا فن قدرت دا ترجمان بن کے چھپیاں سچائیاں دے منہ توں گھنڈ لاہ دیندا اے۔ لکھاں اکھاں والے تے کناں والے لگے پھردے نیں پر نرگس وانگ انہاں دیاں اکھاں نور چانن توں وانجیاں ہوندیاں نیں۔ تاں ای رحمان جیہے سوہج وان اپنی نظر تے خبر توں انہاں بے خبراں تے ہنیرے دے ڈنگیاں نوں جگا کے خبردار کر دیندے نیں۔ انہاں دے اندر خودی دے احساس نوں جگا دیندے نیں، تے فیر ہر بندہ ای دے تار چھیڑ دا تے اپنے دل دے ساز تے سرمار دا اے، ایہہ کمال کدی فنا نہ ہون والے ہنر دا اے۔ شاعراں چہ ایہہ سدا رہن والی حیاتی گھٹ لوکاں نوں نصیب ہوئی اے۔ مولانا رومؒ تے علامہ اقبالؒ وی اسی قسم دی خودی۔ اپنے آپ نوں پچھانن، جگ جہان نوں پچھانن تے فیر جگ جہان دے پیدا کرن والے عبادت دے لائق سچّے روزی رسان دے رازاں توں باخبر ہون دی تعلیم دتی اے۔ جیکر لوکی جیوندے جاگدے تے کم کاج کرن والے ہون تے ملّت دی حیات ہو جاندی اے، تے جدوں مسلمان اپنی قومی حیثیت سمیت جی پین تے انج سمجھو جے انسان

دی فکر چھا ای اُسکدا اے۔ اوہنے اپنے اسی "پختونولی" دے وصف پاروں ای ساری دنیا ہلا کے رکھ دتی سی۔ پختون جیکر سچی مچی تگڑا ہو جاوے، مطلب ایہہ پئی اوہدے سارے غیر اسلامی مرض جھڑ جان تے میرا ایہہ ایمان لے جے ساری دنیا لئی عام طور تے ساری اسلامی دنیا لئی خاص طور تے ایہدا وجود رحمت بن سکدا اے۔ علامہ اقبالؒ ایسے کر کے اہنوں ایشیا ء دا دل آکھیا اے تے اوہنوں سب توں وڈا کم حوالے کیتا اے۔ کہندے نیں :

فطرت دے مقاصد دی کر دا اے نگہبانی

یا بندۂ صحرائی یا مردِ کہستانی !

مطلب ایہہ پئی، دینِ الٰہی دی حفاظت عرب دے صحرائی یا پہاڑاں چہ وسن والی غیرتمند پختون قوم ای کرے گی۔ جے رَبّ موقعہ دِتا تے میں پشتو دے فلسفے نوں سرناواں بنا کے رج لکھاں گا تے اپنا ایہہ نظریہ، جہڑا میں پچھے اینویں جیہا ذکر کیتا اے ایہنوں اک علمی انداز چہ پیش کرن دی کوشش کراں گا۔

مینوں خوشحال تے رحمان دے فلسفے دا خیال رج ایس طراں کھچ لے گیا جے ادبی جائزے یا تبصرے دی تھاں میں دوجیاں راہواں تے پے گیا۔ رحمان، صوفیانہ شاعری دے ہر وصف دا مالک اے ایس توں اڈ ایہہ وصف، جے اوہ پختون صوفی اے۔ اوہدا تصوف وی پختون تصوف اے۔ اوہ مست ملنگ اے، قلندر اے ۔۔ پر ادب تے تہذیب دی حد توں کدی باہر نئیں نکلدا۔ اوہدی پشتو مستی دے عالم وِچ وی اوہدا سنگ نئیں چھڈدی، اللہ تعالیٰ دی ذات نال محبت انسان نوں سب کج بھلا دیندی اے، فیر جان تے جہان، سب کج وچوں نکل جاندا اے۔ تے جدوں اوہ "ہمہ اوست" دے مقام تے اپڑ جائے تے اوہ ملنگ (قلندر) بن جاندا اے :

دوجیاں ادبی کاڑھاں ول دھیان دینا انہاں دی اصل تعلیمات نوں اک بھاجڑ چہ اکھوں دور کرنا پختون دے دینی تے دنیاوی نیدے چ آسکدا اے نہ انہاں توں کوئی علمی بھلائی حاصل کیتی جا سکدی اے۔ قومیت تے وطنیت دا ایہہ خیال اک بت اے جیہڑا چھیکڑے پھیتی پھیتی ہو جاندا اے۔ پختون دے پشتو فلسفے دا اتفاقنا ایہہ وے جے ایہہ اجوڑ کسی خاص میدان نال نہ ہووے، اوہدی تلوار عالمگیر اے، اوہ پختون اے ایس لئی مسلمان اے۔ مسلمان تے پختون دے معنے اکو نیں، پشتو اسلام دا دوجا ناں اے۔ صرف پشتو زبان دا نئیں، جیہڑا پختون ہووے گا اوہ لازماً مسلمان وی ہووے گا۔ پختون اسلام بغیر دھیانیں پے ای نئیں سکدا۔ ہندو پختون، عیسائی پختون، تے بدھ پختون وغیرہ خیال چ آ ای نئیں سکدا۔ پختون جیکر ایہو جیہا ہوئے گا تے اوس چ پشتو نئیں ہوئے گی۔ پشتو ایہہ وے جے اوہ مسلمان اے، تے مسلمان سی تا تے حد مسلمان اے تے ہور کجھ ہو ای نئیں سکدا۔ ایس لئی اسلام دی عزت تے مان وی اوہدی ہٹھ ہمت نال تعلق رکھدا اے۔ میرا مطلب ایہہ وے جے خوشحال تے رحمان دی تعلیمات اکو جیہی اہمیت رکھدیاں نیں۔ ملک دے وڈیریاں تے سوہجواناں نوں چاہیدا اے جے انہاں دے جذبیاں تے فنی کمالات دوہاں توں سگواں کم لین لئی دوہاں دی تعلیمات دی اک عالمگیر نظریے موجب نشر و اشاعت کرن اک دی "پشتونیت" تے دوجے دی "للہیت" دوویں مسلماناں دے روحانی مرضاں دا علاج بن سکدیاں نیں۔

سید جمال الدین افغانی اک پختون مفکر سن، پختون دی فطرت دی اعلیٰ تربیت اوہدی شخصیت وچ ای دیکھی جا سکدی اے، مطلب ایہہ پئی جے سارے عالمِ اسلام دے مسلماناں دا اکو مرکز تے جمع ہونا وی اک پختون مفکر تے سوہجوان

اپنے آپ نوں پچھان لیا، اوہ زندہ ہو گیا کیوں جے اسلام اک عالمگیر سچائی اے، تے ایہنوں لیان والے حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم عالمین لئی رحمت نیں۔ رحمان وی شاعراں دے اسی ٹولے چہ شامل نیں، خودی یعنی اپنے آپ نوں پچھانن دی تعلیم انہاں دے سارے کلام چہ کھلری ہوئی اے، انہاں دے زمانے چہ تعلیم دا طریقہ وی زیادہ تر ایہو سی۔ خوشحال خان خٹک اک سیاست دان تے بہادر فنکار سی۔ رحمان اک صوفی تے ولی تے بیدار مغز استاد سی۔ دوہاں دا مطلب ایہو سی جے انہاں دی قوم ہر طراں دے مادی تے روحانی زوال توں بچی رہوے، قوم دی خودی قائم تے پکی پیڈھی رہوے۔ ملک چہ اج ایہہ احساس زندہ نئیں ہویا پر جیویں انہاں بزرگاں دے کلام چہ اک پیغام جیہا اے ایہو بزرگ ایس حد تیکر ڈھلیاں سچائیاں دیاں قدراں نوں نویاں کر دے نیں۔ قوم تے اوہدے اُل دوالے نوں انہاں دے حیاتی بخشن والے اثر پاروں نویں حیاتی ملدی اے، علامہ اقبالؒ دے مردِ مومن دی پچھان اسے توں ہوندی اے۔ بے شک ایہو جیہے لوکاں دی نظر سولی ہون نال قوماں دیاں قسمتاں بدل جاندیاں نیں۔

ملک چہ خوشحال دے نظریاں دا اثر ودھ رہیا اے پر جے کر پختون مفکراں قومیت، ملیت یا خلیت دے نظریاں نال اپنی فکر دا ناطہ جوڑی رکھیا تے اوہدے نال مذہب اسلام دی روحانی تے اخلاقی تعلیمات دی تربیت ول دھیان نہ دتا تے وطنیت دا بُت انہاں نال وی اوہو کجھ کرے گا جو ایس دنیا دی دوجیاں قوماں نال کیتا اے۔ خوشحال تے رحمان ملک لئی اکو جیہی حیثیت رکھدے نیں۔ دوہاں دا مطالعہ اکو جیہا کرنا چاہیدا اے، نپٹ ادبی بحثاں، پرچولی لختاں یا اسی طراں دیاں

رحمان خود کہندا اے :

کوئی باج خراج ملنگاں اُتے ناہیں

(مطلب ایہہ پئی ملنگ دی ذات تے کوئی باج خراج اے تے نہ تاوان ہرجانہ)

پر تکو۔ کیہہ مجال جے اوہدے اپنے وڈے دیوان چہ کدھرے دی اوہدے موہنوں اجیہے لفظ نکلے ہون جنہاں چہ شاعرانہ، صوفیانہ یا قلندرانہ بے باکی ہووے، اوہدی "پشتونیت" دا جذبہ سجے بندہ ہولی گل کرکے آپوں ہولا ہو جاندا اے، اوہدی پشتو نوں نقصان پہنچدا اے۔ ایہہ خوبی اوہدے خمیر چہ شامل سی، اوہ بجوں دی چہ دی ہشیار سی "وحدت الوجود" دا فلسفہ، فلسفے دی اک اچیری تصویر اے تے پختون دی فطرت اسے توں بنی اے۔ حضرت مجدد الف ثانیؒ دا فلسفہ وی وحدت الوجود دے پختون فلسفے دی پچھان کراندا اے۔ حضرت مجدد الف ثانیؒ وی اسی قوم دے اک فرزند ہیں علامہ اقبالؒ انہاں دے فلسفے دے قائل سن۔ ایس لئی انہاں ایہدی بہت وضاحت کیتی اے۔ تے ڈاکٹر برہان الدین احمد ایس بارے اک مستقل کتاب لکھی اے —

رحمان نوں پڑھدیاں ہویاں ایہہ سچائی میرے ساہمنے آئی۔ جے پختون مفکر، تعلیم دے ماہر تے سیاستدان جے کر چاہن جے ایس قوم دیاں خوبیاں، اخلاق، صلاحیتاں تے باہواں دے زور نال اسلامی دنیا نوں رج نیڑا پہونچے تے مناسب اے جے اک مستقل فلسفے دی شکل چہ دنیا دے اگے پیش کرن۔ ایہہ محنت مشقت دا میدان اے تے اج دی دنیا چہ جدوں تیکر اک قوم دی تربیت اجیہی نہ ہو جاوے جے اوہ اپنی فطرت دیاں ساریاں صلاحیتاں توں واقف ہو جاوے تے اوہدی خودی اوہنوں چنگے طریقے نال دس نہ دتی جاوے۔ ایہوئیں جندجان دا زور لان دا کوئی فیدا نئیں ہوندا۔ پختون تے عرب دی فطرت چہ اکو روح کم کردی اے۔ مقصدیت (OBJECTIVITY) دی

روح ـــــ بے بنیاد تصوّر تے صبر نئیں کیتا جا سکدا۔ ایہہ ہر شے دی مادّی تے عملی شکل چاہندے نیں تے ایہہ اک مصرعہ اے ـــــ ؎

وچ دھیاناں راجے بن گئے، سر چکیاں منگئے سال

(مطلب ہئ، تصوّر تصوّر چہ بادشاہ تے بن بیٹھے پر جدوں سر چکیا حقیقت کھلی تے اوہو بھکم بھانڑے فقیر۔)

پختون دے ایس فطری عمل دی ترجمانی لئی کافی اے ـــــ "ایہہ گز تے ایہہ میدان" تے "خالی توڑی ہوا چہ اڈانا" ـــــ مثال دی ایہو ثابت کر دی اے جے ایہہ صلاحیت انہاں دی تعلیم تے انہاں دے نظام چہ پیدا کرنی چاہیدی اے۔ اسی صلاحیت دی عملی شکل سائنس دی تلاش تے کھوج اے۔ جے کر ایہہ اسی راہ تے ٹریا تے وحدت الوجود تے خودی دے فلسفے دا اصل موںہہ مہاندرا دیکھ لوے گا۔ پختون نوں اللہ ولوں ایہہ جوہر بخشیا گیا اے۔ ایس توں کم لینا ہن ساری دنیا دے مسلماناں دا اپنا کم اے۔

اللہ اللہ، میں فیر کس راہ تے ٹُر پیا ں، میں ایہہ کہہ رہیا سی جے رحمان باباؒ دے کلام دیاں خاص خاص خوبیاں انہاں دے ہم خیال صوفیاں نال رلدیاں نیں، پر اوہدا قومی جوہر ایہہ سب کجھ ہون دے باوجود مردہ نئیں گا۔ انہاں بادشاہواں دی شان شوکت، عروج زوال، وڈیریاں تے خاناں دا ذکر بہت گھٹ کیتا اے، جے کیتا وی اے تے انہاں دے کرتوتاں تے انجام بارے اک طراں خیال ظاہر کیتا اے۔ انہاں توں جیہڑا سبق حاصل کیتا جا سکدا اے اوہنوں بڑے سوکھے لفظاں چہ پیش کیتا اے، پر کسی دی تعریف چہ لمے لمے قصیدے یا مرثیے نئیں پڑھے۔ پختون جے کر اپنا اصلی جوہر برقرار رکھے تے اوہ ملنگ ہووے بھانویں بادشاہ، انسانیت دے مرتبے توں اچا صرف رب تعالیٰ نوں ای سمجھدا اے۔ انسان کیتا ں ای دنیا دی مرتبہ رکھے، پختون دی پشتو

یعنی خودی ایہہ برداشت نہیں کر دی جے اوہدے گیت گائے جاون۔ بے شک پیر فقیر استاد تے ہور دینی رہبراں دی عزت احترام جناں اِک پختون کر دا اے اینا ں ہور کوئی نہیں کر سکدا۔ میں ایہہ نہیں کہندا جے پختون، وڈی عمر تے چھوٹی عمر دے اصول تے آداب توں واقف نہیں۔ پختون تے بزرگاں دی اجیہی عزت کر دا اے جے انہاں دی تھاں جان دی قربان کر دین دا اے، پر اپنی عزت تے خودداری کسی حال چہ وی ہتھوں نہیں گنوا ندا۔ انہاں دے عزت وند وڈیریاں ہمیش چھوٹیاں دی ایس خصوصیت نوں سلاہیا اے، اج وی انہاں دے وڈے چھوٹے دا رشتہ اسی پدھر تے قائم اے۔ خیر تے میرا مطلب ایہہ نے جے رحمانؒ کسی خان، رئیس یا بادشاہ تے نواب دی قصیدہ خوانی نہیں کیتی، ایس پاروں اوہ دنیا دے کئی شاعراں توں اُچا اے۔ رحمان دے کلام چہ ایہہ وی نہیں گا جے کسی پیر یا بابا دا ناں یا لقب موہوں کڈھیا جاوے، ایہہ کم مجلسی شاعراں دا اے جیہڑے لوکاں چہ بہہ کے گاؤندے تے بول نال بول جوڑ دے نیں۔

عام لوکاں دے معاملے چہ رحمان بہت گھٹ دخل دیتا اے پر فیر وی اوہدے کلام چہ سانجھے سماجی مسئلیاں بارے تھاں تھاں رائے ظاہر کیتی گئی اے۔ جے کر کوئی نوجوان ادیب ایہہ ہمت کر کے ایس بارے کھوج لاوے جے رحمان عام رہتل بارے کیہہ خیال رکھدا اے تے اک وڈی ساری کتاب جمع کیتی جاسکدی اے۔ باقی اخلاق تے مذہب دا جیہڑا خزانہ اوہدے کلام چہ موجود اے، اوہدی قدر و قیمت دا تے کوئی اندازہ ای نہیں گا۔ سارے علاقے چہ اک بندہ وی ایہو جیہا نہیں لبھے گا جیہڑا رحمان بابا دے ناں توں واقف نہ ہووے، بھانویں اوہ کوہِ الم " (ایلم) — (ریاست سوات چہ اک پہاڑ دی چوٹی) چہ ہووے تے بھانویں مہابن (سربن۔ ہزارہ) پہاڑ دے جنگلاں چہ اِدھر اُدھر مارا مارا پھردا ہووے۔ پختون اپنا ٹپہ، لنڈے تے رحمان بابا دی رباعی گنگناندا

گائے گا۔ بخارا سمر قند دیاں سرکڈھ چوٹیاں، تنگ دریاں، ڈھنگے نالیاں، لتہ بند تے کوہِ سفید دے گنجھلاں چہ پختون دے دل دی آواز گونجدی اے۔ بکروال، اونٹھ وال، گوالا، آجڑی تے راکھا ہر کوئی ملّی گیت، لنڈئے تے رحمان دیاں رباعیاں نال اپنے دل دے سچے ذوق تے جذب نوں ساہ دواندا اے۔ حُسن تے عشق دے نلطے رشتے تے اوہدے ردِّ عمل نال جو کجھ بندے اُتے وردتی اے، رحمان اوہنوں نظاہر کرن دے کامل استاد نیں۔ تے ایس چہ فیر اسلامی اخلاق دی تعلیم تربیت دا خزانہ نالو نال ہوندا اے جیہڑا ہر کسی دے حصّے چہ آوندا اے، تے ایس نال ہر کسی دی تسلّی دا ہو جاندی اے۔

ایس مڈھ نجھن دا مقصد تے رحمان دی حیاتی تے خاص خاص گلاں بارے کجھ ویروا کرنا سی، میں کجھ اجیہاں گلاں دا ذکر کیتا اے۔ جیہڑیاں ظاہر چہ بے موقع جیہاں لگدیاں میں، پر رحمان تے خوشحال دا ذکر پشتو شاعری دے سلسلے چہ جیکر نالو نال نہ کیتا جاوے تے ادبی خوبیاں یا شاعرانہ اپیچ دے تجربے توں کوئی اُچا مقصد ساہمنے نیئں آسکدا۔ اسیں جے تیکر ادبی کمال دے ایس پدھر تیکر اپڑ سکے آں جس اُتے کھلو کے ادیب یا فنکار نپٹ فن برائے فن دا تصوّر کردا ہووے۔ ایہہ ایک آزاد، بے فکر تے لکھ روں بھری سری ملّت ای کر سکدی اے۔ ایہہ دماغی عیاشی ہر ویلے نیئں کیتی جا سکدی۔ پشتو ادب اجے گوڈیاں بھرنے ٹُردا اے۔ پختون دی ادبی تاریخ دے انہاں دوہاں راہنماواں تے مفکراں دا مقام صرف اک شاعر دا مقام ای نیئں گا۔ انہاں چوں ہر اک، اک نواں خیال تے نواں سکول کھولیا اے۔ ایس نویں خیال دی اہمیت نوں سمجھنا تے فیر ایہنوں اجیہی شکل دینا، جے اک ادب دا حصّہ بن جاوے۔ موجودہ ادیباں دا کم اے۔ پشتو ادب اپنے پیراں تے تھاں کھڑا ہووے گا جے ادیب ایس لئی ہمت کر کے لک بنھ لین۔

شکر اے اج ملک وچ بہت سارے روشن خیال، حساس تے کارے ادیب تے شاعر موجود نیں۔ ایہہ خوشحال تے رحمان دی شاعری توں بہت کجھ پھوڑ سکدے نیں۔ ایس وچ شک نئیں جے اج دے نوجواناں دی شاعری بڑی اُچی اے۔ پر انہاں پرانے استاداں دے کلام وچ گھٹ ودھ شاعری دا ہر رنگ دی مثال لبھ جاندی اے۔ انہاں دی لکیر دا فقیر ہونا کجھ ضروری نئیں پر انہاں ولوں بالکل ای اکھ ایچ کے لنگھ جانا یا اپنے نویں علم فضل تے غرور کرنا علمی تے ادبی ترقی دے بالکل خلاف اے۔ ساڈیاں لوڑاں بہت نیں، جیکر فنکار چننا چاہوے تے مشکل نئیں۔ پر بعض مسئلے اجیہے نیں جے اوہ خواہ مخواہ ہر فنکار دی توجہ اپنے ول کھچ لیندے نیں، میں کجھ دا ذکر کردتا اے۔ ایہہ بس اِک اشارہ ای سمجھو باقی سارا میدان کھلا پیا اے۔

کجھ مُدت توں ساڈے شاعر تے ادیب رحمان بابا دے مزار کول مشاعرے کر رہے نیں تے کہندے نیں اوہ بوٹا وی موجود اے جیہدی چھانویں رحمان بابا بہندے ہوندے سن۔ معلوم ہوندا اے جے کجھ موجود اے۔ مشاعریاں توں اک ادھ قدم اگے لنگھنا چاہیدا اے۔ ملّت نوں علم تے عمل دی اہمیت توں واقف کرنا چاہیدا اے۔ اللہ تعالیٰ سانوں غیراں دی غلامی توں چھڑایا اے۔ اک آزاد تے خودمختار نظام بخشیا اے۔ پاکستان اک نواں تصوّر اے۔ دنیا دی تاریخ وچ ایہدی نظیر نئیں ملدی پختون ایس نویں اسلامی حکومت دے باہنہ بازو نیں۔ رَبّ کرے جے ایہہ امان تران ایس نویں ملک لئی سر تے اکھاں بن جاوے۔ پاکستان دے سر اکھاں بننا گویا ساری اسلامی دنیا دے سر اکھاں بننا اے۔ پاکستان اسلامی حکومت تے نظریاں دی نویں کاٹھ اے۔ پختوناں دے اِک وڈے راہنما سید جمال الدین افغانی کلیاں ساری اسلامی دنیا نوں اکٹھیاں کر رہے سن۔ انہاں دی تحریکِ اسلامی دنیا دیاں رنجشاں دور کیتیاں۔

اج مصر، ترکی، ایران تے عرب سبھے اک پختون خادم اسلام دی ذہنی تے دلی
کوششاں پاروں ہرتزہ پھیر دے نیں، پر اسلامی دنیا نوں ہن اک نواں زور، نویں
نظرتے سجری ہمت دی لوڑ اے، تے اوہ صرف پختون ملت ولوں ای ہو سکدی اے۔
ایہہ بزرگاں دا خیال اے تے میری دعا اے جے اللہ تعالیٰ اینہوں قبول فرمائے۔
آمین یا مجیب السائلین۔

مولانا عبدالقادر ـــــــــــــــــــ حال شہر لاہور

۱۸ر صفر المظفر ۱۳۶۸ھ۔ مطابق۔ ۲۰ر دسمبر ۱۹۴۸ر

ترجمہ

الطاف پرواز

۷ر ربیع الثانی ۱۴۰۸ھ مطابق ۲۹ر نومبر ۱۹۸۷ر

اسلام آباد

پہلا دفتر

حمدِ باری

ګورۀ هسې کردګار دې رَبّ زما
چه صاحب دَ کُل اختیار دے رَبّ زما

بِسمِ اللهِ الرَّحمٰنِ الرَّحِیمِ

۱
حمد

جگ دا پروردگار، رَبّ اے مرا — صاحبِ اختیار، رَبّ اے مِرا
ناں بزرگاں دے لکھ اُچیرے نیں — سب توں والاتبار، رَبّ اے مِرا
کس تے موقوف اے مراد ایہدی — کس دا مِنّت گزار، رَبّ اے مِرا
کُج وی نئیں سی تے اوہنے کر دتّا — کردا اِنج آشکار، رَبّ اے مِرا
اوہ ای خالق اے، سننے والا اے — توں وی اوہنوں پکار، رَبّ اے مِرا
عطر کیہہ کیہہ بنائے نیں اوہنے — خوشبوآں دی بہار، رَبّ اے مِرا
دین دنیا دی ہر عمارت دا! — راج تے معمار، رَبّ اے مرا
عالم اوہ، اَن لکھی کتاباں دا! — خالِق برگ و بار رَبّ اے مرا
جو وی ظاہر تے جو وی باطن اے — اوہدا آئنہ دار رَبّ اے مرا
شروع، آخیر تے وچکار — سب دا وقوف دار رَبّ اے مرا
لاشریک اے نئیں شریک اُوہدا — جگ دا اِک شہریار رَبّ اے مرا

اوہدی وحدت کج عاجزی تے نہیں — اِک اے، پر بے شمار، رَبّ اے مرا
اوہنوں کیہہ لوڑ اے کسی دی بھلا — بن گیا جس دا یار، رَبّ لے مرا
ڈھونڈیئے کیہہ جے اپنے ای گھر وچ — میرے نال ہمکنار، رَبّ اے مرا
اوہ بدلدا کدی نہیں رحمان
اوہ سدا برقرار، رَبّ اے مرا

(نثر)

۱۔ دیکھ میرا رَبّ اختیار والا تے کاج سوارن والا اے۔
۲۔ جنے وی اُچے بزرگاں دے نال سنی دا اے، انہاں سبھاں توں اُچے رتبے والا اے میرا رَبّ۔
۳۔ اوہدی حاجت روا کرن والا کوئی نہیں، بھلا کس دا منت گذار اے میرا رَبّ۔
۴۔ نیست توں ہست دی صورت پیدا کرن دی قدرت والا اے میرا رَبّ۔
۵۔ جگ نوں بنان والا تے ہر بندے دی پکار سُنن والا اے میرا رَبّ۔
۶۔ جس عطر دی کدھرے مثال نہ ہووے اوہنوں ایجاد کرن والا اے میرا رَبّ۔[۱]

---

۱ ایہہ شعر خاتم النبیینؐ دی بعثت ول اشارہ کر دا اے۔

۷۔ دین تے دنیا دی ہر عمارت دی تخلیق کرن والا اے میرا ربّ۔

۸۔ ان لکھیاں کتاباں دا جانوں، سارے چھپے بھتیاں نوں جانداا اے میرا رب۔

۹۔ ظاہر تے باطن چہ جو کُجھ وی اے، اوہدا شیشہ اے میرا رب۔

۱۰۔ جو وی ظاہر اے، چھپیا ہویا اے یا وچکارلی منزل وچ اے سبھناں صورتاں توں واقف اے میرا رب۔

۱۱۔ سارے جگ دا لاشریک بادشاہ اے اوہ پر بے مثل شہر یار وی اے میرا ربّ۔

۱۲۔ اوہدی وحدت کوئی مجبوری پاروں نہیں، اوہ کلاّ دی بے شمار (قدرتاں والا) اے میرا ربّ۔

۱۳۔ اُنہاں نوں کسی ہور دی کیہہ لوڑ اے جنہاں دا دوست بن جاوے میرا ربّ۔

۱۴۔ اونہوں بھلا لبھنا کیہہ، میرے گھر چہ ہر ویلے میرے نال اے میرا ربّ۔

۱۵۔ رحمان اوہ ذات تغیر و تبدّل توں پاک اے
ہمیش تے سدا رہن والا اے میرا ربّ

نعتِ رسُولِ کریمؐ

کہ صورت دَ مُحمدؐ نۂ وے پیدا
پیدا کرے بہ خدائے نۂ وہ دا دُنیا

نہ ہوندی محمدؐ دی صورت جے پیدا
خدا پیدا کردا نہ ہرگز ایہہ دنیا

جے رَبّ اپنے محبوب نوں پیدا نہ کرنا ہوندا تے اوہ ایس جگ جہان دی کھیڈ ول کدی دھیان نہ دیندا (ایہہ کائنات ساری دی ساری حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم دے قدماں دی طفیل اے.)
ایہہ سارے جہاں محمدؐ دی خاطر بنے نیں ۔ تے محمدؐ ای سارے جگ توں بزرگ تے برتر نیں ۔

ساڈے محمدؐ خاتم الانبیا نیں۔ نبوت دا سلسلہ اُنہاں اُتے ختم اے ۔
جدوں محمدؐ دا ہالہ نور پیدا ہویا اُس وقت نہ حضرت آدم سن ہور نہ اماں حوّا ۔

۵۔ بھانویں اوہ سب نبیاں توں چھیکڑ پہ آئے پر اصلوں اوہ سب توں پہلے موجود سن۔

۶۔ اوہ رب تے نیئں، بندے نیں رب دے پر الٰہی صفتاں انہاں توں ظاہر نیں۔

۷۔ کوئی نبی ہووے۔ ولی یا گنہگار ہووے محمد سبھناں دے آقا تے ہدایت دین والے نیں۔

۸۔ جس محمّد رسول اللہ دے دین نوں منیا تے اوس تے عمل کیتا اوہ چنگا اے یا بُرا، بیشک اوہ جنّت چہ جایئگا۔

۹۔ محمّد راہ گوا چے لوکاں دا سہارا نیں۔ جیویں اُنھیاں ہتھ ڈنگوری۔

۱۰۔ جگ چہ جیہڑا چانن اے ایہہ سب حضُور دی اطاعت پاروں اے نیئں تے سارے جگ چہ گھپ ہنیرا اے۔

۱۱۔ بے وسّیاں تے بے وسیلیاں دا چارہ لان والے محمّد نیں۔ اوہو دکھیاں دے سجن تے بیلی نیں۔

۱۲۔ خداوندا، محمّد دے در توں دور نہ رکھیں
رحمان تے اوس در تے بوہکر پھیرن والا اے

هوشیار مہ کہ ہوشیار دے دُنیا
بیوقوف دے وقوف دار دے دُنیا

۱۔ اوہنوں ہوشیار نہ سمجھو، جیہڑا دنیا لئی ہوشیار اے۔ جنہے دنیا نوں اُچّا سمجھیا اوس توں ودھ ناسمجھ کوئی ہوای نہیں سکدا۔

۲۔ جنہاں دلاں اُتے دُنیا دی ہوس دا غبار پیا ہووے، اُنہاں تے حق چانن حرام ہوندا اے۔

۳۔ دنیا داراں چہ دنیا دیاں گلاں باتاں مشہور نیں۔ ایہہ سب فضول نیں دُنیا تے کسی شمار چہ ای نہیں۔

۴۔ ایہہ تے بالاں دے مٹی چہ کھیڈن دی مثال اے۔ جنہوں دنیا دا کاروبار تے مصروفیت کہی دا لے۔

۵۔ دنیا چہ دنیا داری پاروں جیہڑا جوان تے پختہ کار سمجھیا جاندا اے۔ میری نظر چہ اوہ دودھ پیندے بال توں وی گھٹ اے۔

۶۔ جس بندے دے لہو چہ دنیا دا خمار رچ وس جاوے۔ عقل تے ادراک اوس توں بہت دور چلے جاندے نیں۔

۷۔ دنیا دا شرابی (بھکھا) جناں بے سوجھا تے خراب ہندا اے۔ انیاں کسی ہور شراب (بھکھ) نال کوئی خراب تے بے سدھ نہیں ہندا۔

۸۔ جے چاہوتے جگ دے ہر روگ دا علاج لبھ جائے گا، پر ایہہ دنیا دے زخمائے نوں علاج نہیں لبھے گا۔

۹۔ ہر ساڑھ لئی اِک مرہم اے، جنہوں دنیا دے لمبو نے ساڑیا ہووے اوس دا علاج کوئی نہیں۔

۱۰۔ اوہ، جیویں جیہڑا اوی اگ چہ پوے سڑ بل جاوے، اج تیکر دنیا دی حرص دا ماریا کدی رجیا نہیں۔

۱۱۔ جیہڑا دنیا دے لالچ چہ پھس گیا، ہمیش لئی غم تے دکھ چہ غرق ہو گیا۔ رب کرے کوئی وی دنیا دا شکار نہ ہووے۔

۱۲۔ اوہ آوندے جگ تیکر ہنیریاں چہ پیا رہوے گا جیہڑا ایس کافر دنیا دے پنجے چہ آگیا۔

۱۳۔ بھانویں بت نوں سجدہ کرے بھانویں دنیا نوں۔ دنیا دی پوجا کرن والے توں وڈا بت پرست ہور کوئی نہیں۔

۱۴۔ اوہ مسلماناں وچ اعلیٰ تر مسلمان اے، جنھیں دنیا داری دی لڑی (دھاگا) نوں تروڑ کے دانہ دانہ کر دتا۔

۱۵۔ بھانویں اوہ سردار ای ہووے اوہدے تن تے سر نہیں رہندا کیوں جے

اوہ سرای نیئں جیہڑا دنیا داری دی ٹکٹکی دا سردار ہووے ۔

۱۶۔ ماں پیو بچیاں نوں چھڈ کے چلے جاندے نیں۔ دنیا دے رشتہ دار وفادار نیئں ہندے۔

۱۷۔ ایہہ ٹھیک اے بندے دی پگ اچی دسدی اے پر دنیا دا بھار بندے دا لک توڑ کے رکھ دیندا اے ۔

۱۸۔ ایتھے بھانویں کجھ خرید و تے بھانویں ویچو دکھ ای دکھ اے، بھانویں دنیا دے بزار چہ بڑی رونق تے گرما گرمی اے ۔

۱۹۔ بھانویں خریدار ہووے بھانویں ویچن والا، جے دنیا دا یار اے تے بڑا فریبی اے۔

۲۰۔ جے کسی تے ایس دے نقصان کھل جان تے اوہ کدی وی پاگلاں وانگ دنیا دا دم نیئں بھرے گا۔

۲۱۔ جس شخص دی نظر اپنے دین ایمان تے ہووے اوہنوں دنیا دی اڈیک کدی وی نیئں ہوئی۔

۲۲۔ جگ وی وستی یار بیلیاں توں خالی اے، ایتھوں دے نکے وڈے سب غیر نیں۔

۲۳۔ دنیا چہ جیہڑے لوکی آئے اوہ فنا دے ہڑ توں بچ نیئں سکے کیوں جے دنیا دا دکھ دریا کدی تھمدا نیئں ۔

۲۴۔ بیلیا، جنہاں نوں کھوہ چہ (ظلمت دے) ڈگن دا خوف اے اوہ
دنیا (داری) دے پندھ نہ پین۔

۲۵۔ ایتھوں (جگ) دے سنگی ساتھی وی دھوکے فریب دیاں مورتاں نیں
جگ دا (کوئی) یار وی اعتبار دے لائق نیئں۔

۲۶۔ دنیا تے جس دے ہتھ وی آئی فیر ٹر کھس گئی۔ اینہوں کسی تھاں قرار ای نیئں۔

۲۷۔ اک پل دی بہار تے اک پل دی خزاں، ایس دنیا دی بہار تے خزاں
دا کیہہ اعتبار؟

۲۸۔ ایہہ اوہ کندھ اے جیدا پشتہ کچا اے، ایہدی ہر بنیاد ناپائدار اے۔

۲۹۔ بھانویں تیرے دوالے لوہے دا قلعہ کیوں نہ ہووے، دنیا دے قلعے
دی مثال فیر وی شیشے ورگی اے۔

۳۰۔ ایہدی مثال پرچھانویں دی اے جیہڑا سورج توں نٹھدا اے۔
ایسے طراں دنیا نوں وی قرار نیئں۔

۳۱۔ ایس جگ دی بہتری دا خیال اینویں وہم ای اے، ایہدا وجود ای بدی دا
شیشہ اے۔

۳۲۔ حیاتی نوں کٹن والی شے (قینچی) ایہہ دنیا دے دن تے رات ای نیں۔

۳۳۔ ایس دنیا دا جناں کُج پھُل پھُل جھولی پایا اے۔ مرن مگروں اوہدا حساب
وی اوناں ای ہونا اے۔

۳۴۔ جیہڑا کیہڑا وی ایس جگ دا چن ماہی اے اوڑک او منوں رُگ مٹی دا ہو جانا اے۔

۳۵۔ (قیامت نوں) بھانویں کوئی بادشاہ اے بھانویں شہزادہ، غریب فقیر نال ای اٹھایا جائے گا۔

۳۶۔ دنیا دا مال خزانہ اوڑک ظالم دے دل دا داغ بن جائے گا۔

۳۷۔ ایس دنیا دا سارا مال خزانہ قناعت کرن والیاں دے صبر شکر توں ہزار وار صدقے کر دیئے۔

۳۸۔ قیامت نوں اوہ مظلوم بن کے اُٹھے گا جیہڑا دنیا چہ ظلم تے غرور کردا رہیا اے۔

۳۹۔ ایہہ دنیا وچ دُکھاں تے ویہڑے دا جھگڑا کدی ختم نیئں ہوندا۔ جے دنیا وی کاروبار کسی توں وی مُک نیئں سکدا۔

۴۰۔ جدوں دنیا دا پردہ دار غسل دین لئی تختے اُتے پا کے کفنایا جائے گا اوہدا کوئی پردہ نیئں رہنا۔

۴۱۔ بھانویں اوہ دنیا چہ عزّت دار ہووے بھانویں شرمسار اُوہنوں تختے اُتے ننگیاں ای پایا جاندا اے۔

۴۲۔ جے ایس دُنیا دی کوئی ذرا جنّی وی عزّت ہوندی تے اوہ حضور نبی کریم صلعم کول سب توں ودھ ہوندی (جے دُنیا پُروقار ہوندی، تے نبیؐ سنبھال توں

ودھ کے ایس دی تعریف کر دے)

۴۳۔ ایس دنیا چہ بے شمار فساد نیں، کوئی اِک ہووے تے رحمانؒ اوہدا بیان وی کرے۔

(رحمان باباؒ ایس نظم چہ فانی دنیا دا نقشہ ہر حوالے نال کھچیا اے۔ تے اِک اِک حوالے نوں کئی کئی رنگاں چہ بیان کیتا اے۔ تاں جے بندے دا دل دنیا نال پیار توں خالی ہو کے رب، رسولؐ دی محبت دا گھر بن جاوے") (مترجم)

۳

هغو بیا موند سعادت په دا دُنیا!
چه ئے او کړو قناعت په دا دُنیا!

۱۔ اوہنوں خوش بختی ہتھ آ گئی جنہوں اس دنیا چہ قناعت (صبر شکر) لبھ گئی۔

۲۔ نہ صدیاں دی شان شوکت تے سلیمان دی بادشاہی (دی طلب اے) تے نہ ایک پل دی ایس جہان چہ غلامی دی۔

۳۔ رب دی یاد چہ گذریا اِک ساہ سب توں بہتر اے نہ کہ ایس جگ چہ سونے چاندی دے خزانے۔

۴۔ اوہنے ساری خوشی لُٹ لئی جنہے اس جہان چہ (سچے دل نال) عبادت کیتی۔

۵۔ جے ایس جگ چہ کوئی نعمت اے تے اوہ تابعداری تے عبادت اے،
نئیں تے ہور نعمت کیہہ ہونی اے۔

۶۔ جے کر محنت مشقّت کوئی شے ہے تے اوہ دین دی اے۔ نئیں
تے ہور محنت اس جگ چہ فضول اے۔

۷۔ اللہ دی ذات توں سوا ایتھے جو کجھ وی اے اوہ فانی اے۔ بھانویں
لذّت ہووے بھانویں زیبائش۔

۸۔ بھانویں کوئی کناں وڈا ہووے اوڑک خاک بچھونا اے اوہدا،
ایہو عزّت مان اے اوہدا جگ چہ۔

۹۔ اوس توں ودھ کے نادان کوئی نئیں ہونا جیہڑا ایس جگ چہ رہندیاں
ہویاں فراغت چاہندا اے۔

۱۰۔ تُسیں وہیل منگدے او، ایس جہان چہ کدوں کسی نے وہیل پائی اے۔

۱۱۔ جیہڑے لوکی ایس جگ چہ وڈے وڈے محل اسار دے نیں انج سمجھو
وگدی ریت اُتے قلعہ بناندے نیں۔

۱۲۔ خدامست لوکاں دے ڈولن لوں ایس جگ چہ کسی دی ہٹھ (استقامت)
گھٹ نئیں۔

۱۳۔ جدوں کوئی جیوندا بندہ کسی قبر کولوں لنگھدا اے، تے کیہہ اوس دے

لئیَ (انسان دے فانی ہون دی) ایہہ دلیل کافی نئیںَ۔

۱۴۔ وگدے پانی ول تکو تے اپنی حیاتی ول، انہاں اشارہ کافی اے ایس جگ نوں سمجھن لئیَ۔

۱۵۔ بھانویں محل ماڑیاں ہون بھانویں پکیاں سرانواں، ایس دنیا دی ہر عمارت فانی اے۔

۱۶۔ اسمان اوہ دیو اے جس ایس جگ چہ کسی نوں سلامت نئیںَ چھڈیا۔

۱۷۔ جو آؤندا اے اوہ جاؤندا وی اے (کیوں جے) ایس جہان چہ ہر چیز مسافر اے۔

۱۸۔ جوان مرد اپنے کمَ قیامت اُتے نئیںَ چھڈدے، اسی جگ چہ اپنی ریاضت (محنت) مُکا جاندے نیں۔

۱۹۔ بھلکے اُنہاں دا فیصلہ اسی خصلت تے ہونا اے جیہڑی خصلت انہاں دی ایس جہان چہ اے۔

۲۰۔ مرن پچھوں اپنے کھلاڑے (خرمن) چوں اوہو کجھ چُکے گا جو کجھ اوہنے ایس جہان چہ بیجیا وڈھیا۔

۲۱۔ جے اوہ ایس جہان چہ کجھ تکن جوگا نئیںَ تے میں اوہدی نشانی ایس جگ چہ تک رہیا واں۔

۲۲۔ قیامت دے دن بھلا کون کم آئے گا، میں تے ایس جگ چہ قیامت نوں ویکھیا اے۔

۲۳۔ قبر چہ وی اوہ امانت ای بن کے رہوے گا، جیہڑا ایس جہان چہ امانت بنیا رہیا۔

۲۴۔ نیک عمل بغیر جنت ہتھ نئیں آوندی۔ جے ایس جگ چہ نیک عمل کیتا تے جنّت دی حاضر۔

۲۵۔ چنگے اخلاق، چنگے عمل تے سوہنی خُو نال، ایہہ دنیا وی جنّت تے راحت بن جاندی اے۔

۲۶۔ انسان لئی سب توں وڈا عذاب اُکڑ اے، ایس جگ چہ بندے نوں اُکڑ دی مطلق لوڑ نئیں۔

۲۷۔ جے کر کسی نوں اُچا مرتبہ چاہیدا اے تے اوہ ایس جہان چہ انصاف (عدالت) قائم کرے۔

۲۸۔ ایس دنیا چہ مہر محبت بغیر کوئی ارمان پورا نئیں ہو سکدا۔ مہر محبت آپس چہ رکھو۔

۲۹۔ جے کر توں ایس جہان دی تجارت کرنی اے تے فیر ایسے جہان دا سودا ملے گا۔

۳۰۔ تقدیر جے بھیڑی نہ ہووے تے ایس جہان دی کوئی چیز انسان توں چھپی ہوئی نئیں۔

۳۱۔ ایس جگ وچ نیک تے بد دی تمیز بڑی ضروری اے جے کر توں جہان چہ

ولایت چاہنا اے۔

۳۲۔ جیہڑے ایس جگ دیاں رونقاں چہ نیئں وسدے، رب اُنہاں نوں ولائیت بخش دیندا اے۔

۳۳۔ دھن بھر دھان اوہو بندہ اے جنہوں ایس جہان دی کوئی حاجت نیئں۔

۳۴۔ اصل چہ اوس جہاں دی چاہت ای اِک وڈی غلطی اے۔ ایس جہان دی رغبت دی لوڑ ای کی اے۔

۳۵۔ رحمانؔ، ایتھے ساری حیاتی اِنج گذر گئی اے
جیویں ایس جہان چہ اِک پل لئی آئے ساں

---

۵ ایہہ دوجی نظم دی خاصی لمی اے، ایہہ دی جگ جہان دی نِندیا نال بھری دی اے۔ بحر وزن ہور اے، قافیہ وی بدلیا ہویا اے

---

(۴)

بنۂ دہ بنۂ دہ دا دُنیا
چہ توبنہ دہ دَعقبا

۱۔ ایہہ دنیا بڑی چنگی اے، کیوں جے ایہو آخرت دا توشہ وی بن سکدی اے

۲۔ (میری) ایس گل تے خفا نہ ہو میری ایس نصیحت نوں دل دے کن کھول کے

سُن لے۔

۳۔ (ایہہ (دنیا) اوہ بازار اے جس چہ تینوں اُس جہان دا سودا وی مل سکدا اے۔

۴۔ ایس گل چہ بڑی سیانف (حکمت) چھپی دی اے، جنہوں سیانے ای سمجھ سکدے نیں۔

۵۔ جے کر اینہوں سر صدقہ کر دیوے تے بلا ٹالن لئی ایس توں مجرّب کوئی نسخہ ای نہیں۔

۶۔ جے اینہوں (دنیا نوں) تحفہ کر کے دیوے تے دشمن وی سجّن بن جاندا اے۔

۷۔ جے کر اگ چہ پا دیوے تے ایس چوں لوبان دی خوشبو آوے گی۔

۸۔ جے کر اینہوں تھل چہ لُٹا دیوے تے تھل چہ وی بہار آ جائے گی۔

۹۔ تے جے کر اپنے پیر مرشد نوں نذر کر دے تے سر توں پیر تیکر خوشی چہ ڈُب جاویں

۱۰۔ جدوں تیکر اوہ (پیر مرشد) زندہ رہوے گا، تہاڈے حق چہ دُعا کردا رہووے گا۔

۱۱۔ جیویں حاتم دی سخاوت دی تعریف ہوندی اے، انج ای ایہدے بلّھاں تے تیری وی تعریف رہوے گی۔

۱۲۔ کہندے نیں سخی بھانویں فاسق ای ہووے اوہنوں رب پسند کردا اے۔

۱۳۔ بخیل، بھانویں کناں عبادت گذار ہووے اوہ رب دا دشمن اے۔

۱۴۔ مولا کریم صاف دس دتا اے جے ایہہ دنیا، آخرت دی کھیتی اے۔

۱۵۔ ایس دنیا (مال و زر) دے بھکھے بے شمار نیں پر جے کدھروں ہتھ آجاوے۔

۱۶۔ دنیا چہ او ہوای جواں مرد اے جیہڑا سخی تے پاکباز اے۔

۱۷۔ جے کر بدی تے برائی تیرا اپنا عمل نہ ہووے تے فیر ایس دنیا چہ کیہہ برائی اے۔

۱۸۔ ایہہ تے شیشے وانگوں صاف اے جیویں دا گدا ویہن ہووے۔

۱۹۔ کوئی بدشکل ہووے بھانویں چن ورگا، ایس چہ او نہوں اپنا مونہہ ای نظر آوندا اے۔

۲۰۔ ایہہ دنیا حیاتی لئی خطرہ وی اے تے اِک آن ملاّموتی وی۔

۲۱۔ وفادار لوکاں لئی وفا ای وفا اے پر جفا (ظلم) کرن والیاں لئی ایہہ جفا اے۔

۲۲۔ اِک پاسے ایہہ (دنیا) دکھ تے تکلیف اے پر دوجے پاسے حیاتی تے (اوہدی) دوا اے۔

۲۳۔ کِتے ایہدی تاثیر زہر قاتل اے تے کِتے ایہدا مزا حلوے توں دُدھ کے مٹھا۔

۲۴۔ ایہہ (دنیا) ہر بندے لئی اوہدیاں خواہشاں دے مطابق ثابت ہوندی اے۔

۲۵۔ حیاتی دا پندھ دسّن والیاں نوں لازم اے پئی اوہ اپنے دل دے اندر وی جھاتی پان۔

۲۶۔ ایہہ (دنیا) تے جزا دا گھر اے ایتھے جو کروگے سوای بھروگے۔

۲۷۔ کوئی سیانا ہووے تے بھانویں کم عقل اوہ اپنی حالت اُتے ای پیدا ہوندا اے۔

۲۸۔ جے کرتوں سیانا ایں تے آپوں ای سمجھ لے (تیرے لئی) کیہڑا عمل چنگا تے کیہڑا مندا اے۔

۲۹۔ حکم (فتویٰ) نوں راہ دا چانن بنا لے تے پرہیز گاری (تقویٰ) نوں ورت (اختیار کر)

۳۰۔ بداعمالی تے بدکرداری نوں چھڈ کے باقی سب کُجھ دین اے، دنیاداری نہیں۔

۳۱۔ جیہڑا بندہ حق سچ تے صبح شام قائم اے اوہنوں چاہیدا اے تابعداری تے لک بدّھی رکھے۔

۳۲۔ حرام توں بچ کے رہو تے پنج بِنا اسلام اُتے عمل کردے رہوو۔

۳۳۔ زبان تے ہووے بھانویں دل چہ، ہر ویلے کلمۂ طیبہ نوں ایمان بنائی رکھو۔

۳۴۔ دنیا دے کم کاج لئی اپنی فرض نماز نوں قضا نہ کرو۔

۳۵۔ روزیاں دے مہینے روزے رکھو تے جے زکواۃ دین دے قابل ہوو تے زکواۃ وی ادا کردے رہوو۔

۳۶۔ تے جیکر ہمّت ہووے تے زندگی چہ اک وار خانۂ کعبہ جا کے حج دا فرض وی پورا کر۔

۳۷۔ ایہہ پنج بنا اسلام نیں جیہڑیاں میں (رحمان نے) تہانوں دَس دیتیاں نیں۔

۳۸۔ جیہڑا بندہ انہاں (پنج بنا واں) تے عمل کردا اے اوہ اللہ دا ولی (جانو) اے۔

۳۹۔ بھانویں دنیا دا مال خزانہ کِنّاں وی ہووے اوہنوں اوہدی کوئی پرواہ نہیں ہوندی۔

۴۰۔ جیہڑے لوکی دغا فریب کرن دے عادی نیں اصلوں انہاں دی دنیا ای بدلے۔

۴۱۔ ہن بھانویں اوہ دولت پیدا کرن لئی چوری کرے بھانویں مکر (برابر لے)

۴۲۔ ظلم زیادتی نال حاصل کرے بھانویں نشے والیاں چیزاں دی سوداگری کرے۔

۴۳۔ دالیس دولت نوں، بھانویں کھان پین تے لٹا دیوے بھانویں بھیڑیاں کماں تے خرچ کر دیوے۔

۴۴۔ بھانویں غیر دا مال غضب کرن والا ہووے بھانویں ناحق جرم تے خون کردا ہووے۔

۴۵۔ اوہ امیراں تے بادشاہواں دے درباراں چہ سجدے کرن نوں فرض سمجھدا اے۔

۴۶۔ مکر فریب تے خوشامد یاروں حق نوں باطل تے باطل نوں حق مندا اے۔

۴۷۔ نہ اوہنوں خدا دا کوئی خوف اے نہ بندے توں شرم حیا۔

۴۸۔ بس اوہ اپنے پیٹ (غرض) دی اگ لئی جھٹ پل چہ کنّے ای گھر پھوک دیندا اے۔

۴۹۔ اوہدے ظلم تے فساد یاروں جگ چہ بھانویں ہاہاکار مچی رہووے۔

۵۰۔ اوہ نظلوماں تے دکھیاریاں دے ہنجواں تے کن دھر دا اے نہ دھیان دیندا اے۔

۵۱۔ فرعون وانگ اُکڑ تے غرور نال بے پروا مست ہو کے بیٹھا اے۔

۵۲۔ اوہدا مُنہہ تے بُت خانے ول اے پر مسیت ول کنڈ رکھدا اے۔

۵۳۔ نیک پاک لوکاں نال بنا کے نئیں رکھدا، سگوں مندے چالیاں والیاں نال بڑا جوڑ اے اوہدا۔

۵۴۔ اوہدے دل چہ "تمنا تے تولا" دا اِک شائبہ وی نئیں۔

۵۵۔ یارب ساری عمر رحمان نوں [1]
انہاں بلاواں توں بچائی رکھیں

---

[1] عبدالرحمان بابا علیہ رحمۃ نپٹ شاعر ای نئیں سن اونہاں نوں نرا صوفی وی کہنا غلط ہووے گا۔ کیوں جے اوہ انسان نوں اخلاق تے انصاف دا سبق دیندے نیں۔ اوہ اِک سچے تے اُچے معلم الاخلاق سن۔ انہاں دی شاعری، انہاں دا تصوّف سارے دا سارا اسلامی اخلاق دے فلسفے نال بھریا دا اے۔
ایس نظم چہ رحمان باباؒ دا موضوع نیر دنیا اے۔ ایتھے انہاں دنیا نوں اک ہور شکل و صورت چہ پیش کیتا اے۔ ——— (مترجم)

۵

راشه مه کوه له چا سره جفا
لږ ژوندون دے ضایع کیږی بیوفا [1]

۱۔ حیاتی بڑی گھٹ رہ گئی اے اینہوں وفا دی لوڑ اے، اُوجفا دیاں رسماں نوں چھڈ دیئے۔

۲۔ ایتھوں واری واری ہر اک نے اوڑک ٹُر جانا اے، بھانویں اَج تے بھانویں کل۔

۳۔ ایہہ یار بیلی جیہڑے اَج نظر آندے نیں (کون جانے) دور ناں مگروں انہاں فنا ہو جانا اے۔

۴۔ اج انہاں نوں رج کے دیکھ لو، مڑ کل انیاں فیر نئیں آؤنا۔

۵۔ جیہڑے پتراں نوں خزاں دی رُت چہ ہوا بوٹیاں نالوں جھاڑ دیوے کوئی وڈے توں وڈا اسیانا وی مڑ فیر اوہناں نوں شاخاں نال نئیں جوڑ سکدا۔

---

[1] رحمان بابا دے کلام دی سب توں وڈی خوبی ایہہ وے جے ایس وچ پڑھن والیاں نوں نیکی دی راہ پان دی کوشش کیتی گئی اے۔ انہاں مجازی تے حقیقی عشق نوں جگ جہان دے ورتارے نال ملا کے اِک عارف دی نظر نال تکیا اے انہاں دا فلسفہ حیاتی دیاں سچائیاں دا فلسفہ اے۔ (مترجم)

٦۔ بدلاں چوں جیہڑی کنی وی دھرتی تے ڈگدی اے اوہ فیر اُپرّ اُٹھ کے نہیں جاندی۔

٧۔ اکھ چوں جیہڑا ہنجو ڈگ پوے ایہہ کدی ہو ای نہیں سکدا جے مڑ فیر اکھاں چہ جاوسے۔

٨۔ ایہہ سورج، جیہڑا روزانہ پڑھدے پاسیوں نکلدا اے، ایہہ جے ڈگ پیا اوہ فیر نہیں اٹھدا۔

٩۔ نہ علم فضل نال تے نہ عبادت نال، جنت تے فرض ادا کرن نال لبھدی اے۔

١٠۔ اپنے نفس لئی جیہڑیاں مشقتاں ایس چکنے آں، بھلکے اوہاں پیوں اک وی ماڑ کم نہیں آؤنی۔

١١۔ سارے جہان نوں بھانویں اپنے ڈِھڈ چہ بھر لو، تہانوں کسے اپنی دعاواں چہ یاد نہیں رکھنا۔

١٢۔ کسی بھکھے تے غریب انسان نوں جے کر اک دانہ ای ہتھ پھڑا دیو تے ایہہ تہاڈے لئی آخرت دا توشہ بن جاوے گا۔

١٣۔ (تے جیکر) کسے نوں اک گھٹ پانی دا پلا دیو تے ایہہ اک قطرہ تہاڈے تے دوزخ دے وچکار دریا بن جاوے گا۔

١٤۔ اک وار (سچے دل نال) رب دی بارگاہ چہ سجدہ کرن والے دا سر قیامت تیکر اُچا رہندا اے۔

۱۵- سود، سودا جوڑن گڈن) اے، ایتھے اس دنیا دے بازار چہ ای اے اوس
جہان چہ سود، سودا بھلا کتھوں؟

۱۶- بیلیو! جے کر کج سوچ سمجھ رکھدے او تے جان لو جے بھرا دلی چہ اک
دوجے توں جان وارن دا ایہو ویلا اے۔

۱۷- اصلوں، ایہوں زندگی اے جے رل مل کے اکو تھاں ہسدیاں کھیڈدیاں
لنگھ جاوے۔

۱۸- اوس حیاتی نوں دوروں ای سلام جس چہ اک دوجے لئی کدورتاں ظاہر ہون۔

۱۹- زہر چنگی، جے صلح صفائی نال رہیئے، رولے گولے چہ جیوناں وی کوئی
جیوناں اے۔

۲۰- بے غمی (بے حسی) نفس لئی سواہ تے مٹی اے، تے غم چہ ایہوں زہر وی حلوا اے۔

۲۱- حرام دی کھان توں محنت مشقت نال کمر توڑنا چنگا۔

۲۲- حرام مال ولے اکھ اٹھا کے تکن توں بہتر اے جے بندہ انھاں ہووے
تک ای نہ سکے۔

۲۳- بد کلامی کرن تو چنگا اے جے بندہ گونگا ہو جاوے، منہ چہ زبان ای نہ
رہوے۔

۲۴- بولا (ڈورا) ہونا چنگا اے ایس توں جے کن بھیڑیاں گلاں ول لائی رکھیئے۔

۲۵- خدا بھیڑی خصلت والے بندے توں بچائی رکھے، اوس توں تے جن بھوتاں

نال رہنا چنگا اے۔

۲۶۔ کسی جاہل دی سنگت یاری توں بہتر اے جے کسی سپ (اژدھے) نوں بیلی بنا لیئے۔

۲۷۔ لوکاں دا دل رکھنا بڑا اوکھا کم اے، سوکھا کم تے ایس جگ دا نفع نقصان اے۔

۲۸۔ ایس دنیا دے کم بڑے سوکھے لگدے نیں، پر رب کرے انہاں سوکھتاں چہ کوئی بدنام نہ ہووے۔

۲۹۔ جیہڑی خواہش دے پوری ہوندیاں کسی دا دل دُکھے رب کرے اوہ کدی پوری نہ ہووے۔

۳۰۔ کدی دوجیاں دی مرضی تے کدی اپنی مرضی کرو، ہمیش اپنی مرضی چلانا چنگا نیئں ہوندا۔

۳۱۔ اوہ، کھانا، کھانا نیئں جنہوں اِک کھا رہیا ہووے تے دو جا تک رہیا ہووے۔

۳۲۔ سیانے لوکی ایس کم توں دور رہندے نیں، جس چہ دُکھ بُہتے تے خوشی گھٹ ہووے۔

۳۳۔ جیویں اپنا آپ اُنجے دوجے نوں وی جانو، کیوں جے جیہی تہاڈی جان اسے اِنجے دوجے دی جان وی اے۔

۳۴۔ عدل تے انصاف عادلاں دا شیوہ اے، ایہہ لوکی حرص و ہوا دے بندے نیئں ہوندے۔

۳۵۔ بندے دے دل چہ کیہہ کیہہ خیال آوندے نیں، پر کیہہ ضروری اے جے سبھے خیال توڑ چڑھن!

۳۶۔ کوئی ثواب ول دھیان کرے کوئی گناہ ول، پر دین داراں نوں اپنے دین تے نظر رکھنی چاہیدی اے۔

۳۷۔ رب کرے کسی توں خطا نہ ہووے، فیر خطا تے عطا چہ کوئی رشتہ وی تے نہیں۔

۳۸۔ دنیا دے لوکاں چہ کجھ نہ کجھ فرق ضرور ہوندا اے، کوئی اعلیٰ، کوئی درمیانے تے کوئی ادنیٰ۔

۳۹۔ کوئی بادشاہ ہووے بھانویں رعایا، سب دی اپنی اپنی عزت ہوندی اے۔

۴۰۔ رحمان! میں رب نال گلہ شکوہ کیوں کراں
میرا دشمن تے دوست تیرے سوا کوئی ہور نہیں

۶

چہ لہ تا سرہ پہ سر کاندی سودا
بل بہ نہ وی ھسے ماغوندے شیدا

ایس دنیا چہ میرے جیہا تیرا چاہنے والا ہور کوئی نہیں جیہڑا تیرے پیار

محبت چہ اپنے آپ نوں بُھل جاوے۔

۲۔ نہ میرے ورگا کوئی پیار کرن والا پیدا ہونا اے، نہ تیرے جیہا کوئی من موہنا پیدا ہوئے گا۔

۳۔ میں تیرے زور زیادتی نوں قبول کیتا اے کیوں جے ہاسا، ہنجواں دی تھاں نہیں لے سکدا۔

۴۔ میں تیری جدائی کیویں قبول کراں، تیرے باہجوں تے دوہاں جہاناں چہ میرے لئی کجھ نہیں۔

۵۔ تیری جدائی میں اودوں تیکر قبول نہیں کر سکدا، جدوں تیکر میری روح میرے قلبوت چہ اے۔

۶۔ جیویں کسی امام پچھے مقتدی کھلوتا ہووے، انج ای میں وی تیرا پرچھانواں بنیا ہواہاں۔

۷۔ اِک میں ای نہیں بھانویں کوئی بادشاہ ہووے بھانویں فقیر، سارا جگ ترا عاشق تے فریفتہ اے۔

۸۔ توں مینوں کل دے وعدے تے ٹال رہیا ایں پر میری سلامتی دی ضمانت نہیں دیندا، بھلکے خورے کیہہ ہو جاندا اے۔

۹۔ میں آپوں آپ تیرے عشق چہ گرفتار نہیں ہویاں، تیری سرکار ولوں مینوں بُلاوا آیا سی۔

۱۰۔ میں کوئی اج تیرے پیار نوں گلے دا ہار نہیں بنایا، روز ازل توں تیرا پیار میرا ساتھی اے۔

۱۱۔ جیکر تیرے عشق دی تلوار نال شہید ہو جاوے تے سمجھو رحمان عزیب فرضوں ادا ہو گیا۔

۱۲۔ ذرا رحمان دے مکھ تے کھنڈی زردی ول تے تک
تیرے عشق پاروں رون چیکن دے سوا کجھ نئیں رہ گیا

---

(۷)

کہ وئین ئے پہ خپل یار پسے رښتیا
آواره کړه اوّل دین پسے دُنیا !

○

۱۔ جے توں سچی مچی اپنے محبوب نال پیار کرنا ایں تے پہلوں اپنے دین تے فیر دنیا نوں چھڈ کے وِس۔

۲۔ توں انہاں سوہنیاں صورتاں ولوں وفا دے دھوکے پہ نہ آ، انہاں دی تے قوم ای بے وفا تے دھوکا اے۔

۳۔ ایہہ وی انہاں سوہنیاں دی اک شوخ ادا اے جے کسی دی فریاد کنوں سُن کے دوجے کنوں کڈھ دیندے نیں۔

۴۔ اپنے حسن تے ناز تے مان پاروں ایہہ دا ایہہ حال اے جے ولیاں دی گل وی نیئں سندا۔

۵۔ اکو نظر پاکے بندے دا دل تے دین کھوہ لیندا اے، نہ کسی توں حیا آندی اے ایہنوں نہ رب دا خوف خیال اے ایہدے دل چہ اے۔

۶۔ کوئی وی دنیا چہ انہاں توں اڈ سرگردان نظر نیئں آیا، اک عاشق، دوجا آسمان تے تیجی چکی

۷۔ توں مال تے سر بچا کے پیار دے پندھ مکانا چاہناایں۔ بلی! تیرا مطلب اے پئی عاشقی بالاں دی کھیڈ اے؟

۸۔ جے کر تینوں اپنا یار پیارا اے تے جنت دیاں حوراں دا دھیان چھڈ دے، رب کسی دے نقد نوں ادھار نہ کرے۔

۹۔ ساقی دے ہتھوں شراب دا اک اجیہا جام پی، جیہڑا تیرے دل نوں مکر فریب دے زنگ توں پاک کردیوے۔

۱۰۔ جنہیں عشق نوں اپنی حیاتی لئی چن لیا اے، اوہ فیر کسب کیمیائی نوں اختیار نہیں کر سکدا۔

۱۱۔ رحمان بس اکو گل کافی اے!
گھڑی گھڑی پچھیدے رہناں کوئی چنگی گل نیئں

۸

کہ خوک یار پہ جہان غواړی یار دے دا
یار دے دا کہ دَجہان سنگہار دے دا

○

۱۔ جے کوئی محبوب نوں جگ توں منگے ایہہ کیہہ یاری اے، یاری تے جگ دا سوہج سہپن اے۔

۲۔ میرے دل نوں یار دی زلفاں دی یاد نے آن گھیریا اے۔ ایہہ زلفاں نیں یا خزانے تے بیٹھیا ہویا اژدھا۔

۳۔ ایہہ جگ رب سوہنے عشق توں پیدا کیتا اے، جیویں ایہو ساری جگت دا پیؤ ہووے۔

۴۔ پریت باہج جگ چہ کوئی کم دی چنگا نہیں لگدا، سارے کماں توں ودھ کے چنگا ایہو کم اے۔

۵۔ جے بلبل نوں ایسے گل دا پتہ ہوندا جے ایہہ ظاہراً تے پھُل اے پر اندروں کنڈیاں دی خو رکھدا اے، تے اوہ کدی وی پیار نہ کردی۔

۶۔ ایس دنیا چہ نیڑے کے نہیں آنا، دوجی وار نہیں بس ایہو وار اے۔

۷۔ بلبلے دی زندگی دل تھوڑی لبھدی اے، اجے کسے شمار کرنا اے تے اپنی عمر دا شمار کرے۔

۸۔ رحماں دل دیکھ — او ہنے اپنا دل مجنوں وانگ تیرے عشق چہ پھوک دتا اے۔

---

(۹)

عاشقئ مے پہ زرہ اوکڑلوکے زربیا
بیلتانہ مے ملے بلے کڑے پہ سر بیا

○

۱۔ اج فیر میرے دل چہ عشق جاگیا اے، فیر تیرے ہجر دا بھانبڑ بلیا اے۔

۲۔ جے کر اپنی قسمت دا کھاتہ میرے اپنے ہتھ ہوندا ایں ایس کھاتے نوں تیرے غم نال پھوک دیندا۔

۳۔ میں اجے تیرے پیار دا ناں نئیں سی لتا جے جدائی میرے دوالے لشکر اکٹھا کر دتا۔

۴۔ قیامت نوں رب مینوں ایس لئی فیر زندہ کرے گا جے میں مرن توں بعد وی تیرے اتوں قربان ہو جاواں۔

۵۔ بدواں ہیں اپنی اکھیں تیرا چن مکھڑا تک لیا، جدا ندے سارے دکھڑے بُھل گئے نیں۔

۶۔ اوہ آفتاب چہرہ فیر لشکن لگیا اے جنہوں اسمان نے بدلاں چہ لکا لیا سی۔

۷۔ ویریاں جس بوہے نوں بند کر کے کنڈی لا دتی سی، میرے محبوب! اوہ بوہا ہیں تے فیر کھول دتا اے۔

۸۔ اِکو نظر پا کے میرا دل اپنے نال لے گیا، رَبّا اوہدی خیر اِک وار فیر تے نظر کرے۔

۹۔ رحماناں! سجن دے ملن دی اڈیک رکھ
موتی دوجی وار سپی چہ نئیں پے سکدا

۱۰

دل و دین مے کړه په هغه ترک فدا
لا ئے نه حسابه وی د ځان بها

○

۱۔ میں اپنے محبوب اُتوں اپنا دل تے دین وار دتے پَر اوہدے نزدیک ایہہ گل ای کجھ نئیں۔

۲۔ حوریاں ہاں جے میں اوہدے حُسن دی تعریف کیویں کراں، اوہدے حُسن دی تے کوئی انت ای نیئں۔

۳۔ اوہدی شکل صورت انج بے عیب اے جیویں انڈے اُتے بال نیئں ہوندا۔

۴۔ اوہدے سوہنے مکھڑے نوں جے زلفاں ڈھکیا ہویا اے تے کیہ عیب ہے۔ کیوں جے دولت دے ڈھیر اُتے سپ وی کنڈلی مار کے بہیندا ای اے۔

۵۔ جدوں میرے محبوب دے سر تے سُرخ دوپٹہ ہوندا اے، لگدا اے جیویں شفق دیاں سرخیاں چہ آفتاب روشن اے۔

۶۔ سمجھ چہ نیئں آؤندا کیہڑے راہے چلاں، ہزاراں ویری مینوں گھیرے ہوئے نیں۔

۷۔ ربّ کسی نوں دُکھاں چہ انج اکلّیاں نہ کرے جیویں میں اپنے محبوب دے غم چہ اکلّا واں

۸۔ رحمان! میں جدائی دے غم توں بچن لئی ساری حیاتی
خدا توں دُعا منگدا رہیا واں

(۱۱)

دیرہ شوہ پہ یار پسے ژرا زما!
نہ کروهینی پہ ژرا اشنا زما!

○

۱۔ اوہدے غم چہ میرے ہنجو حدوں ودھ گئے نیں فیروی میرے ماہی نوں میری کوئی پروا نیئں۔

۲۔ میری گل بھانویں موتیاں ورگی وی کیوں نہ ہووے، میرا محبوب اونہوں سنن دے قابل نیئں سمجھدا۔

۳۔ میں اوہنوں شور پا کے جگاندا رہیا، پر اوہ سُتا ہوندا وی جاگدا۔

۴۔ جیویں میں خط دے حرفاں وانگ (اوس دے نزدیک) بے آواز آں، پر ایس شور نال میری خموشی ہور ودھ گئی اے۔

۵۔ سڑدی بلدی زمین تے عشق دی واہی بیجی کیویں ہو سکدی اے۔ ایہہ تے اوہ تھل اے جس تے سمندر سراب دا بھلیکھا ہوندا اے۔

۶۔ اوہ میرا یار نیئں سی جس نوں جدائی میں کھوں کھوہ لیا، اوہ تے میری روح سی جیہڑی میرے تن چوں اڈاری مار گئی۔

۷. رحماں ایں اپنے محبوب توں علاوہ کجھ نئیں منگدا
رب سوہنا میری ایہہ دُعا قبول کرے

---

(۱۲)

عالماں دی روشنائی دے دنیا
عالماں دی تمام جہان پیشوا

○

۱. ایہہ دینی علمار دنیا دی روشنی تے ایس جگ دے پیشوا نیں۔

۲. جے کوئی خدا رسولؐ دی راہ چہ تڑپ رہیا اے تے آؤ، ایہہ علمار ای راہ دسن گے۔

۳۔ کیمیاگر، کیمیاگری پچھے پھردے نیں، یارو، عالماں ولے آؤ ایہو سب توں وڈی کیمیائی اے۔

۴. عالماں دی صحبت بندے نوں سونا کر دیندی اے، بھانویں اوہ پتھر ہووے بھانویں تھل دا اکلا رُکھ۔

۵. جاہل تے بے علم مُردیاں وانگ نیں، تے عالم دی مثال مسیحا دی اے۔

۶. ایہہ علمار تے اولیار اجیہے نیں جے اکو ساہ وچ مُردے نوں زندہ کر دین۔

۷۔ اوہ بندہ جیہڑا علم دے مرتبے توں گریزم اے، اوہ انسان نہیں محض بُت اے۔

۸۔ رحمان ! میں تے ہر عالم دی مجلس چہ بہن والا واں
بھانویں اوہ اُچا اے پدھرا اے تے بھانویں نیواں

---

(۱۳)

چہ ئے وادہ کاندی پہ پول او پہ سُرنا
بیا پرے وائی زمانہ دَ ویر وینا

○

۱۔ جس بندے دے ویاہ تے ارج واجے پئے وجدے نیں، دنیا کل اوہدی موت تے وین وی کرے گی۔

۲۔ بھانویں اوہ میرا دل رکھن دی کوشش کردا اے، پر میں اپنے محبوب دی بے نیازی توں چنگی طراں واقف آں۔

۳۔ اک پل لئی تے اوہ یار بن جاندا اے، پر دوجے پل ایج لگدا اے جیویں جان نہ پچھان!

۴۔ میں اپنی تسلی لئی اوہنوں یار آکھناواں، نہیں تے لِسّے تے ڈاہڈے دا

جوڑ کیہہ اے۔

۵۔ یاربا، ہج مینوں زندگی توں موت پسند اے کیوں جے ہر بندے نوں رَبّ نے اِک وکھرا شوق دتّا اے۔

۶۔ ہر بندے نوں رب اک وکھرا ای شوق بخشیا اے تے مینوں اوہنے سوہنیاں دی تعریف کرن دا شوق بخشیا اے۔

۷۔ نصیحت کرن والیا! میرے پلّے عشق توں سوا کوئی ہنر نیئں، بھانویں ہن توں مینوں سیانا سمجھ، بھانویں ناسمجھ۔

۸۔ میں حیران آں جے اوہ میری فریاد کنّوں کڈھ دیندا اے، بھانویں چھوٹا اے، بھانویں وڈا ایں تھوں بے پروا وے۔

۹۔ رَبّ نہ کرے جے اپنے محبوب دے دیدار توں سوا
رحمان دے دل چہ کوئی ہور چاہ پیدا ہووے

---

(۱۴)

کہ خپل زرۂ غواړے لہ چا
ځان صیّاد کړہ دَ عنقا

○

۱۔ محبوب دا غم تینوں لئی لئی پھردا اے، توں ایسا ہنر سِکھ جے تیرا

محبوب خود بخود تیرے کول آ جائے۔

۲۔ بلبلے دی پگ سر تے رکھ تے حیاتی دے سمندر وچ ہوا دے گھوڑے تے چڑھ کے بس اگّے ای اگّے ودھی جا۔

۳۔ خضر وانگ ظلمتِ ہستی دے سمندر وچ اُٹھ کھلو۔ جے ایتھے ہی آبِ بقا دا چشمہ اے۔

۴۔ زمین توں اپنے پیر چُک کے انج اسمان تے رکھ جیویں حضرت عیسیٰ علیہ السّلام کیتا سی۔ (مرتبے باہج عبادت ہتھ نئیں آؤندے)

۵۔ میں ایہہ جنہاں (معاملیاں) دا کھوج کے ذکر کر دتا اے، جیکر ایہہ سب میینوں اکو وار ہتھ لگ گئے۔؟

۶۔ جان، تے فیر امید رکھ رحمان دی، جے محبوبِ حقیقی
توں تیرے حق چہ وفا ای وفا ہونی اے

---

(۱۵)

پہ بنا دے بنا دشوے نۂ یم دَهیچا
تور تپ سوے یم پہ غم دھر آشنا

○

۱۔ میں ہر بیلی دے غم وچ ساری عمر سڑ دا بلدا رہیا واں، پر کسی اِک ولوں وی

مینوں خوشی دا سینہڑا نہیں ملیا۔

۲۔ میں تے اج تیکر کسی توں کوئی حرص امید نہیں رکھی، پر جے دوجے مینوں آس امید رکھن تے نیر۔!

۳۔ کوئی پتر ہووے بھرا ہووے بھانویں عزیز رشتہ دار سب نوں اپنا اپنا مطلب پیارا اے۔

۴۔ گھر گھر دکھی انسان تڑف رہے نیں، پر میرا وس نہیں چلدا جے انہاں دے غم دا علاج کراں۔

۵۔ جگ دے کاروبار مال دولت باہج نہیں چلدے، جد میرے پلے ای کجھ نہیں تے میں کیہہ کر سکنا واں۔

۶۔ میرا گھر اک پنڈ چہ اے پر میں سوچنا واں، ایہہ میرا گھر نہیں تھل چہ میری قبر اے۔

۷۔ جس بندے دے ہون نہ ہون دا پتہ نہ چلے اوہدی دوستی دا کیہہ بھروسا اے۔

۸۔ جدوں ایک دوجے توں کوئی فائدہ نہ ہووے، ایس آشنائی توں، تے بہتر اے جے آشنائی نہ ہووے۔

۹ رحمان! کوئی تیرے نال حیاتی کیوں گذارے
تپدی بلدی زمین تے زندہ رہنا بڑا مشکل اے

(۱۶)

دا دنیا دہ بے وفا
بے وفا دہ بے بقا

○

۱۔ ایہہ دنیا بڑی بے وفا اے، ایس توں وفا دی کیہہ اُمید؟ جیہڑا آپوں ای فانی ہووے۔ اوس کیہہ باقی رکھنا۔

۲۔ نہ ایہدا (دنیا دا) منہہ اے نہ متّھا، انج سمجھو، کسی اجاڑ تھل چہ کوئی روڑا (ڈھیم) پیا دا اے۔

۳۔ اِک پَل تکّو تے ایہدا مُنہہ سامنے ہوندا اے، تے دوجے پل کنڈ وَل؛ (دنیا دا کوئی بھروسہ نییں)

۴۔ اِک پل چہ ایہہ (دُنیا) میری لگدی اے، جد کے دوجے پل تیری (ایہو فنا اے دنیا)

۵۔ کدی بندے لئی روگ بن جاندی اے تے کدی دارو۔

۶۔ اِک پَل چہ ایہہ (دنیا) خوف دا دیو نظر آوندی اے تے دوجے پَل اُمیّد دی کرن۔

۷۔ جھٹ گھڑی چہ بقا دی تصویر اے تے پَل چہ فنا دا سینہڑا۔

۸۔ ہُنے تکّو تے چپ چپیتی ۔ دوجے ہی لمحے قیامت دا شور بن جاندی اے ۔

۹۔ اِک پل چہ دلاں نوں موہ لین والا ہاسا تے دوجے پل ہنجواں دا ہڑ ۔

۱۰۔ کدی ساری دی ساری وفا تے کدی سر توں پیر تیکر جفا ای جفا ۔

۱۱۔ کدی ایہہ (دنیا) بھکھ ننگ اے تے کدی رجّی پجّی ۔

۱۲۔ ایہدی کوئی شکل صورت نہیں، کدی کجھ تے کدی کجھ ۔

۱۳۔ رحمان! رب کرے کوئی ایہدے اڈّے نہ چڑھے، ایس توں ودھ بری بلا کوئی نہیں ۔

---

(۱۷)

ستا په شیر نه دی خوبان لیدلی ما
نه په غوږ و چرے آورید لی ما

○

۱۔ میں سارے جگ دے حسیناں نوں تکیا اے، پر تیرے جیہا کوئی ہور سارے جگ دے سوہنیاں چہ تکیا نہ سنیا ۔

۲۔ اپنے چاہن والیاں نال اوہ کدی وفا نہیں کردے، میں انہاں دلبراں نوں کئی وار آزمایا اے ۔

۳. جدوں دا تینوں تکیا اے، میری نظر فیر کسی ہور دے مکھڑے تے نئیں پئی۔

۴. تیرے غماں میرے دل دے ویہڑے چھاؤنی پائی دی اے، ایتھے ہور کسی دا غم نئیں آسکدا۔

۵. جدوں دا پیار وہار کیتا اے، جگ جہان دے کماں نال کوئی واسطہ ای نئیں رہیا۔

۶. میرے دلوں ہور سارے غماں ڈیرا چک لیا اے، جدوں دا ایں تیرے غم دا ایں دل دے کھیتر پایا اے

۷. رحمان! باہج سجن دے نیندر کتھوں
اودھرے باہج سکھیں سونا مینوں پسندا نئیں

---

(۱۸)

چه نظر کرم په قسمت او په نصیب
راته هیڅ شی خپل تلاش او خپل ترتیب

○

۱. جدوں مقدر وچ ای ناکامی لکھی اے تے فیر میریاں ساریاں کوششاں تے کھوجاں بے معنی نئیں۔

۲۔ ربّ تعالیٰ جدوں آپوں کسی تے مہربان ہوکے اوہدا داروکر دیوے اوہنوں
فیر کسی ہور دی کیہہ لوڑ رہ جاندی اے۔

۳۔ ویریاں دے حسد بخیلی دی اوہنوں کیہہ پروا جیکر ربّ سبھوں اپنا
یار مہربان ہو جاوے۔

۴۔ سچی گل ایہہ وے جے جس بندے دا یار ای ویری بن جائے اوہدی مثال اوس
بندے ورگی اے جیہڑا اپنے وطن چہ پردیسی ہووے۔

۵۔ تے جدوں کوئی اپنے وطن چہ ای پردیسی ہو جاوے تے فیر ایہہ دوری پینڈیاں
نال نہیں ناپی جاندی۔

۶۔ پیار چہ دکھاں باہج کجھ ہتھ نہیں آؤندا، ادیب، جو کہندا اے اوہنوں کہن
دے۔

۷۔ کدی کدی تے ویری وی سجن بن جاندے نیں
پر رحماںؔ نال اوہدے محبوب یاری نہ نبھائی

(۱۹)

ھسے مست یمه دَ شونه و په شراب
چه به نهٔ وی بل دا ھسے مست خراب

۱۔ اوہدے بلہّاں دی شراب پی کے انج مست ہاں، جے کوئی ہور میرے
ورگا نہیں ہوناں۔

۲۔ تیرے پیار دے پھل نوں اج ہتھ پاناواں جیویں کوئی ڈبن والا کنڈھے لگے بوٹے نوں ہتھ پاوے۔

۳۔ ایہہ سرخی تے سفیدی تیریاں گلھاں دی اے یا میرے منہہ تے ہنجواں دا مینہ ورردھا اے پیا۔

۴۔ میرے ہنجواں دا تیرے دل اُتے کیہہ اثر ہووے، کباب دے اتھرو اگ تے ڈگ کے اوہنوں ہور بھڑکا دیندے نیں۔

۵۔ عشق پیہ دل دے چانن نوں اکھاں دی لو بنلے، ایہہ سفنا نہیں، ہڑدی منزل اے۔

۶۔ تیرے بھروٹیاں دے وچکار خال انج لگدا اے جے نہ کوئی جیہی محراب ہوئی اے نہ ایہو جیہا کوئی امام۔

۷۔ ایہہ پریاں لنظر ایس لئی نہیں آوندیاں، جے انہاں نوں تیرے سوہن سہپن دی جھال دا حوصلہ نہیں پیندا۔

۸۔ چن، راتیں ایس لئی چڑھدا اے جے دنیں اوہ تیں تھوں شرماندا اے۔

۹۔ جیہڑے لوکی تیرے ہندیاں سورج دی تعریف کردے نیں، انہاں نوں اپنے منہہ سے پلہ کر کے روسیاہ کر دے (انہاں لئی ہنیر کر دے)

۱۰۔ اج نہیں جے میں تینوں کولوں کہہ رہیا واں، دلبر دا خطاب تے تینوں رب ولوں عطا ہویا اے۔

۱۱۔ تیرے چہرے دے ورقے اُتے نک نقشہ انج اے جیویں کتاب دے اکھراں اُتے اعراب ہون۔

۱۲۔ تیرے حُسن دا حساب میں تھوں نہیں ہو سکدا، حدوں باہر دا بھلا کیہہ حساب

۱۳۔ کوئی اِک کتاب دی "سٹربن" چہ نہ کر سکیا
پر اِک رحمان اے جنھے ایہہ کتاب لکھ دتی اے

---

(۲۰)

چه ئے ولید دا ستا حسن بے حسابَ
له دے قصده تاؤپیدا شوله آفتابَ

○

۱۔ تیرے حسن دا لشکارا تک کے سورج حسد نال سڑ بل گیا اے۔

۲۔ تیری اڈیک چہ نرگس دیاں اکھاں بیمار ہو گئیاں تے غنچے اپنے لہو چہ ڈب گئے۔

۳۔ تیرے غم چہ میریاں اکھاں انج سرخ سرخ لگدیاں نیں جیویں کالے تمبو لال طناباں نال تنے ہون۔

۴۔ تیرے مکھڑے اُتے زلفاں چھلے چھلے سوہنیاں لگدیاں نیں پر ایہہ وال

اگ اُتے کیویں ٹھیر گئے نیں آ کے۔

۵۔ میںنوں ربّ تیرے غم نال اجیہا آشنا کیتا اے، جے میریاں ساریاں خوشیاں وانجیاں گیئاں نیں۔

۶۔ تیرے وچھوڑے چہ رو رو کے میریاں اکھاں انج سُرخ ہو گیئاں نیں جے انہاں چوں پانی دے ہندیاں وی روشنی غائب اے۔

۷۔ چن تے تارے تیرے حسن توں شرماندے نیں، تاں ای کوہ قاف مگر منہہ لکاندے نیں۔

۸۔ میں تینوں پچھان لیا اے، خاکی ایں توں، پر حیران آں پنڈے توں مٹی کیوں جھاڑ رہیا ایں؟

۹۔ جے کر محبوب دا خیال تیرے دل چہ گھم رہیا اے تے فیر تیریاں اکھاں چہ ہنجواں دا ہڑ نیئں رک سکدا۔

۱۰۔ تو اپنیاں خوابیدہ اکھاں چکیں تے
رحماں دا رستا نصیبے وی جاگ اٹھے گا

(۲۱)

ورقہ ورقہ لہتوم دھر مکتوب
پکنہے غوارم خال وخط دلچل محبوب

○

۱۔ میں ہر خط دا ورقہ ورقہ پھرولناں واں، جے شید میرے محبوب دے
خد و غال ایس پہ نظر آ جاون۔

۲۔ تیری پریت چہ جد اپنے دل وَل دھیان کرنا واں تے انج لگدا اے
جیویں کوئی تنور اے یا کسی لوہار دی بھٹّی۔

۳۔ جنھاں دا جذبۂ عشق صادق ہووے وہ ہسدے ہسدے بلدی اگ
وچ کُد پیندے نیں۔

۵۔ ویکھو عشق، عاشق لئی حضرت ایوبؑ وانگ ساریاں اوختاں مشقتاں
کہیاں سوکھیاں کر دیندا اے۔

۶۔ یوسفؑ دے وچھوڑے چہ روندیاں روندیاں حضرت یعقوبؑ ایس حال
نوں اپڑ گئے جے اُنہاں اکھاں انھیاں کر لیتاں۔

۷۔ مزہ ایس چہ اے جے عشق چہ معشوق، عاشق بن جاوے، محبوب

دے خوبصورت رخساراں سمیت۔)

۸۔ اُس توں د پھوڑے تے ملاپ دا سوال کیہہ کراں، جیہڑا آپوں ای محبوب تے آپوں ای محب ہووے۔

۹۔ جدوں دھیان صورت دلوں معنیاں تیکر آن اپڑیا!
رحمان، لئی چنگا مند اسب اکو جہ ہو گیا!

---

(۲۲)

کہ مے اُوشی لہ دلبرہ ملاقات
پا بہ نہ سم لہ دے درہ پہ حیات

○

۱۔ جیکر چن ماہی نال ملاقات ہو جاوے تے ساری حیاتی اوہدے بوہے توں نہ اٹھاں۔

۲۔ رب کرے جیوندیاں مویاں اسی دے درتے پے رہنا نصیب ہووے۔

۳۔ میرے لئی ایہہ جائز اے جے میں اوہنوں سجدہ کراں، کیوں جے اوہ میرا صاحب حاجات اے۔

۴۔ میں اپنے سوہنے دے لال لال بلہاں توں وار چھڈاں، بھانویں شکر ہووے،

بھانویں قند تے بھانویں مشری۔

۵۔ اوہ حرم چہ اے تے بھانویں سومنات چہ، ہر تھاں میرے یار دی ذات دا جلوہ اے۔

۶۔ اوہ جیہڑا کشف و کرامات دیاں گلاں کر رہیا اے، سوہنیاں دی بہار چہ ہیں تھوں وی وددھ کے ڈبیا دا اے۔

۷۔ عادت یا رسم سمجھ کے عبادت کرنا مکر اے، ایہو جیہی عبادت توں میری توبہ۔

۸۔ دِنے لوکاں نوں پند تے نصیحتاں کردا اے تے راتاں خرابات وچ گزار دیندا اے۔

۹۔ دین، دنیا دی راہ چہ اوہ جال اے، جس چہ مخلوقِ خدا پھسدی جاندی اے۔ (مکّار زاہد دا دین)

۱۰۔ حرص بھریاں اکھاں نال اوہناں ول تکدے نیں جنہاں ہتھاں چہ صدقے زکات دا مال ہووے۔

۱۱۔ رحمان میں ایجیہے لوکاں توں پناہ منگنا واں
جنہاں نوں بڑاں تے شیخیاں مارن دی عادت پے گئی ہووے

۲۳

تا چه په دا تورو سترګو وکاته و ماته
زړه ئے زما تورکړو له دے نوره مخلوقاته

○

۱. توں ایہہ کجلے بھریاں اکھاں نال میرے ول کیہہ دھیان پایا اے جے دنیا ہنیر ہو گئی اے، میرے دلوں لہہ گئی اے۔

۲. جدوں میں تینوں تکیا نال ای کہہ دتا جے ہن میرے دل چہ ہور کسی دا پیار کدی وی آکے نئیں وس سکدا۔

۳. ایہہ جیہڑے عالم فاضل رات دنیں مینوں نصیحتاں کر دے نیں، انہاں نوں تیرے مکھڑے دے سوہن سہپّن دا کوئی اندازہ ای نئیں۔

۴. کیہہ ہویا جے تیرے پیار چہ لوکی میرے اُتے انگلیاں چکدے نیں، میرے وانگ ای تیرے لئے بڑے بڑے عالم فاضل وی سرگردان نیں۔

۵. مینوں دُکھ ایس گل دا اے جے جیہڑے لوکی مینوں تیرے کول جان توں ٹھاکدے نیں، میں تھوں پہلوں تیرے بوہے تے آکھلوتے ہوندے نیں۔

۶. رحمان میں جد اوہنوں دیکھناں تے کہناں واں
رَبّا، خیر۔ ایہہ تے پریزاد تے آدم دے حُسن دا امتزاج اے! (بہت حسین مراد)

(۲۹)

آفرین د عاشقانو په همت
چه په عشق کښے یک انداز دی یکجهت

○

۱۔ اوہناں عاشقاں دی ہمّت تے صد آفرین جیہڑے عشق چہ کدی اپنا منہہ کسی ہور پاسے نئیں پھیر دے، پیار دے اگّو پدّھر تے رہندے نیں۔

۲۔ بھانویں جگ سارے چہ بھنڈے جان، اوہ اپنی راہ نئیں بدلدے انہاں دی محبت لازوال اے۔

۳۔ کوئی انہاں نوں سو وار نصیحت کرے، پر اوہ کسی دی نصیحت اُتے کن نئیں دھردے۔

۴۔ بے اپنے محبوب لئی کوئی جند جان توں جگ جہان توں لنگھ جاوے تے کون اے جیہڑا ایہہ مشقّت کر سکے گا۔

۵۔ بھانویں ہجن ساری عمر اکھاں اُتے بیٹھا رہوے، انہاں لئی ساری حیاتی اِک پل توں ودھ نئیں ہوندی۔

۶۔ اک جھٹ لئی جے محبوب اکھّوں اوہلے ہو جاوے اوہ اک پل انہاں لئی قیامت دی گھڑی بن جاندا اے۔

۷۔ محبوب لئی جیکر دوزخ چہ وی جانا پوے تے عاشق نوں دوزخ چہ وی جنّت دے نظارے لبھ جاندے نیں۔

۸۔ عشق دی راہ تے چلّن لئی توکّل دے جذبیاں دی لوڑ اے نہ کہ پیراں دی دیانت تے ریاضت دی۔

۹۔ بس کم نوں کھوج تے تدبیر نال توڑ نیئں چاہڑیا جاسکدا، بھانویں کناں مشکل ہووے مہربانی تے پیار نال حل ہوجاندا اے۔

۱۰۔ عاشق دا دل غیر دے خیال توں خالی ہوندا اے، بھلا دریا دی لہراں سامنے کوڑے کرکٹ دا کیہہ کم۔

۱۱۔ رحماں، رب سوہنے میرے یار دا دل جد پتھر کر دتا تے میرے شوق دی عمارت (پیار) تے پتھر وسّن لگ پئے۔

---

(۲۵)

چہ ویلے لہ تا دے داحدیث
سرنامہ دھر انشاء دے داحدیث

○

۱۔ میں جیہڑی گل تیرے اگے بیان کیتی اے، ایہہ گل ہر قصے ہر کہانی دا

سرنانواں اے۔

۲۔ میں سوہنیاں دی تعریف نال شروع کیتی، اسے کارن ایہہ گل ان ملی تے ان تلی دولت دا خزانہ اے۔

۳۔ میرا کلام (ایہہ گل) ایس لئی دل لگدا تے دل لبھاندا اے جے ایس وچ دل لگدے تے دل لبھاندے لوکاں (سوہنیاں) دا ذکر اے۔

۴۔ جیویں فجر دی ہوا نال غنچہ کھڑ پیندا اے انج ای ایہہ گل (کلام) سدھراں بھرے دل دا بوہا کھوہل دیندی اے۔

۵۔ ایس وچ سوہے بلّہاں دی تعریف بیان کیتی گئی اے۔ اسی کارن ایہہ گڑ شکر تے حلوے توں ودھ کے مٹھّی اے۔

۶۔ سمجھ وچ نئیں آرہیا جے ایہہ (کلام) آبِ حیات اے یا دمِ عیسیٰ (زندہ کرن دا معجزہ)

۷۔ ایہہ نپٹ شاعری ای نئیں اِسے کرکے اینی ستھری گل اے۔

۸۔ جے کر کوئی تیرے مکھڑے نوں چن تے سورج آکھے تے ایہہ جھوٹھ نئیں ایہہ گل جھوٹھ دے میل توں بالکل پاک صاف اے۔

۹۔ جے کوئی پچھے جے ایہہ گل (کلام) کس دی اے
تے اوہنوں دسو جے ایہہ جی لگدا کلام رحمٰن دا اے

۲۶

چه برهم که عاشقی د چا مزاج
حکیمان ئے درمانده شی په علاج

○

۱۔ جس بندے نوں عشق دا روگ لگ جاوے اوہدا علاج کر دیاں کر دیاں حکیم سیانے تھک جاندے نیں (علاج ناممکن اے)

۲۔ اپنے محبوب لئی دوئیں اکھیں انج روندا اے جے پانی دی تھاں اکھیوں لہو وگن لگ پیندا اے۔

۳۔ اوہ دوہاں جہاناں توں دونویں ہتھ چک لیندا اے تے اوہنوں عشق دیاں لہراں کچھ کے سمندر چہ ڈبو دیندیاں نیں۔

۴۔ جس چہ رج وی سچے پیار دی خوبو ہووے اوہ کدی جوٹھے رسماں رواجاں پچھے نیئں بھجدا۔

۵۔ ابراہیم ادھم رج اجیہا نادان تے ناسمجھ نیئں سی جے اوہدی نظر چہ تخت تے تاج وسّے رہندے۔

۶۔ مجنوں، لیلیٰ دے پیار چہ انج رنگیا گیا سی جے ہور کسی دی اوہنوں حاجت ای نیئں سی رہی۔

۷۔ پاگلاں دا پاگل پن بھانویں راج ہووے بھانویں تاراج، کدی جاندا نئیں۔ (عشق، امن تے جنگ نوں نئیں تکدا)

۸۔ جے کر منصور دی طراں سولی چڑھ جاوے تے رحمٰن لئی ایہہ سولی چڑھنا معراج توں ودھ اے۔

---

(۲۷)

چه خبر شوم دَساقی دَجام له راحَ
لکه مړے ملاقی شوم له ارواحَ

○

۱۔ ساقی ولوں جام ملن دی خبر سن کے انج لگیا جیویں میں مر کے روحاں نال مل رہیا واں۔

۲۔ جے کدی میں راتیں اپنے محبوب دیاں زلفاں نوں سفنے چہ تک لواں تے سویر تیکر کستوری دی خوشبو وسدی رہندی اے۔

۳۔ صبا۔ فجر دی ہوا نوں چاہیدا اے جے وچھوڑے مارے نوں ملاپ دی خبر کرے، فجر توں پہلاں بھلا ہجر ماریاں دی کہیڑ کینہوں۔

۴۔ سوہنے سجن نوں ایہہ صلاح کون دیوے جے اوہ اپنے چاہن والیاں دا لہو

پینا روا سمجھے۔

۵۔ ساقی دے ہتھ پھڑیا، پریت دی شراب دا پیالہ دسدا اے جے ایہہ مستاں لئی مباح اے۔

۶۔ جے عشق نہ ہووے تے کسی دی تعریف کتھوں بھلا، چاہن والے بغیر وی کسی دی تعریف ہو سکدی اے۔

۷۔ دنیا دی وہٹی دین نال نکاح کرنا منگدی اے

رحمان! تکیں، اج ہون سنہ دیویں (دین اُتے دنیا غالب نہ آوے)

---

(۲۸)

چہ پیدا شو ستا چشمان دا ھسے شوخ
نور بہ نہ وی مردمان دا ھسے شوخ

○

۱۔ رب جیہڑیاں شوخ اکھاں تینوں دتیاں نیں، بندیاں چہ کوئی ہو رایہو جیا شوخ نئیں ہونا۔

۲۔ چھلے چھلے زلفاں تے کنڈھلے ابرو جیویں تیرے نیں محبوب، ایہو جیہے تے شو کردے کالے سپ وی نئیں ہوندے۔

۳۔ جگ چہ وَن سونے شوخ تے تکھے غم نیں، پر ایہہ جیہڑا وچھوڑے دا غم اے ایس توں تکھا کوئی غم نیئں۔

۴۔ کوئی دیو ہووے تے شئیت اوہنوں غم نہ ہووے، پر جیہڑا انسان اے (پیار کردا اے) اوہ ایہو جیہا بے فکرا نیئں ہو سکدا۔

۵۔ دھرتی تے ایہہ فتنہ فسادانیاں کدی نہ وَدھدا جیکر اسماناں دے چکّر اپنے تکھے نہ ہوندے۔

۶۔ آشنا دے غم چہ کسی آشنا دا دل نیئں ٹٹنا چاہیدا، خورے رَبّ جگ جہان دے اپنے شوخ وطیرے کیوں بنا دتے نیں۔

۷۔ جیویں حضرت یوسف نوں تھوڑے جیہے پیسیاں توں ویچ دتا گیا خدا کرے فیر کسی قافلے نوں ایہو جی متاع کدی نہ ملے۔

۸۔ اپنے یار دے رخساراں نوں چُمن دی خواہش بڑی وڈی بے ادبی اے خدا نہ کرے جے کدی رحمان توں ایہہ جیہی شوخ گل ہو جاوے۔

---

(۲۹)

بادشاہانو کہ قصر و نہ کرل آباد
ما دَ عشق عمارتونہ کرل بنیاد

۱۔ بادشاہواں اُچے اُچے محل آباد کیتے نیں، تے میں عشق دے کوٹھے

چاہڑے نیں۔

۲۔ جیویں مجنوں تے فرہاد داناں بندے بندے دی زبان تے وے اج بھلا کسی بادشاہ نوں کون یاد کردا اے۔

۳۔ عشق اوہ پیر اُستاد اے جس توں ودھ کے کوئی پیر اُستاد کسی عاشق لئی ہو ای نہیں سکدا۔

۴۔ ایہہ تے عشق دی اک نکی جیہی کرامت اے جے اوہنے کسی نوں قطب کسی نوں غوث تے کسی نوں اوتار (پیر پیغمبر) بنا دتا۔

۵۔ ایس دنیا دی ہر شے فانی اے، کوئی ایہدی کس گل تے اعتبار (بھروسہ) کرے۔

۶۔ جیویں چانن سورج دے اگے نٹھی جاندا اے، تے ہنیرے نوں کتے کھلون دی تھاں نہیں لبھدی۔

۷۔ ایس دنیا نے اج تیکر کسی نال وفا نہیں کیتی، بھانویں بہمن ہووے، جمشید تے بھانویں کیقباد - قطعہ بند۔

۸۔ جمشید ہووے، کیقباد تے بہمن ہون بھانویں نمرود، فرعون تے شداد۔ (سبھے برابر نیں)

۹۔ کسی انہاں لئی دُعا درود وی نہ کیتا، انہاں دی آل اولاد وی انہاں دلوں غافل رہی۔

۱۰۔ کسی نوں ایس دنیا دے پیار چوں کجھ نہیں لبھیا، ایہدے ہتھوں ایہہ سبھے برباد ہو کے رہے۔

۱۱۔ رحمان! میں دنیا دے ظلماں دی شکایت لے کے اپنے صاحب (رب) کول داد فریاد لئی چلیا واں!

---

(۳۰)

که قاصد ئے د مقصود
آواره کړه ځان او سود

○

۱۔ جے کر توں اپنے مقصود (رب) دا قاصد ایں تاں اپنی جان تے اپنے فیدے بھُل جا، وسار چھڈ۔

۲۔ ایس راہ وچ جو کجھ وی تیرے اگے آجائے اوس چہ توں اپنا فیدہ ای فیدہ سمجھ۔

۳۔ جو کجھ وی اے رب دی ذات توں سوا، سمجھ کہ اوہدا سرد ول وجود ای نہیں۔

۴۔ اکو وار رب دی رضا اگے سر جھکا کے ہمیش لئی خوش پرسند ہو جا۔

۵۔ اوہدے وجود (ہستی) ول جھاتی پا جیویں بدل ہون یا دھواں۔

۶۔ توں اپنے وجود (ہستی) ول دھیان دے (تے فیر دس) تینوں پسند اے یا نئیں؟

۷۔ اپنے دل ول ذرا گوہ کر (تے فیر دس) توں مسلمان ایں یا یہودی؟

۸۔ حضرت ابراہیم خلیل اللہ دا اُمتی بن کے رہو، تہاں کدی عزور دی تابعداری شروع کر دیں۔

۹۔ غفلت دی نیندروں جاگ کدوں تیکر انج سُتا رہویں گا۔

۱۰۔ دُعا ہو دے بھانویں درود، ایس شغل دا کدی پابندوی ہو جایا کر۔

۱۱۔ اسمان وانگ رکوع چہ تے زمین دی طراں سجدے چہ رہ۔

۱۲۔ جو وی عارف (پہنچیا دا) اے اوہ حق دی ثنا ربیان کر دلاے سوہنی آواز چہ جیویں داؤد[۱] سن۔

۱۳۔ تیری نیندر جیکر کھلی تے توں آپوں سن لویں گا جے چوفیروں ایہہ سوہنی آواز (رب دی ثنا) سنائی دے رہی اے۔

۱۴۔ جے کر بندگی چہ توں آیاز وانگ تابعداری سکھ لویں تے غزنوی توں اپنیاں ہور گلاں وی منوا سکنا ایں۔ (رب نوں راضی رکھ)

۱۵۔ ایس جگ چہ چنگا مندا ہر طراں دا سامان مہیّا وی اے تے موجود وی۔

۱۶۔ جو سیانیاں آکھیا اے تے جو نئیں آکھیاں ایہدا ویروا ہر سوہجوان آپوں

کر سکدا اے۔

۱۷۔ کوئی جے "سپند" وانگ اگ چہ سڑ بل نہ جائے تے لوبان (عود) دی خوشبو تے مزہ کتھوں۔

۱۸۔ اپنی جان گندگی توں انج پاک صاف کر دے جیویں دردرتک چھلاں ماردا سمندر اے۔

۱۹۔ رحمان ہلاک اوہو ہوندا اے جیہڑا وجود پاک نہ ہووے۔

۲۰۔ رحمٰن! اپنے محبوب دے ذکر بغیر
کوئی ہور گل بات جاندا ای نیئں

---

(۳۱)

زۀ که لافه د وفا کړمه هرچند
هغه یار مے باور نۀ که په سوګند

○

۱۔ بھانویں مینوں اپنی وفا تے بڑا مان اے پر میرا محبوب مندا ای نیئں قسماں کھا کے تھکیا واں۔

۲۔ میں اپنے سجن باہج دنیا چہ انج جی رہیا واں جیویں انگیٹھی (مجمر) چہ سپند

دی حیاتی ہووے۔

۳۔ طلب کرن والیاں دی عزت انہاں دی طلب چہ اے، تے غلاماں دی عزت انہاں دے اپنے مالک نال اے۔

۴۔ جیویں میرا یار جگ چہ سر کڈھدا اے انج ای میرا سر وی اوہدے پیار پجوں جگ چہ اچا اے۔

۵۔ جہان چہ جیویں اوہدی چنگی شہرت اے، انج ای میں وی ایس دور چہ مشہور ہاں۔

۶۔ کیوں جے میں سوہنیاں دی تعریف کرنا واں، ایس لئی میرا ہر کلام سارے پسند کردے نیں۔

۷۔ میرے کلام چہ میریاں گلاں چہ جو مزہ اے اوہ نہ کھنڈ چہ اے نہ شکر چہ۔

۸۔ اوہ مٹھاس جیہڑی رب میریاں گلاں (منہ) چہ رکھی اے کسی حلوائی دی دکان تے وی نیئں۔

۹۔ جیہو جیہا میں شاعر تے ہنر مند ہاں، ایہو جیہا جے کوئی ہور ہے تے اک دوناں تے لے کے دسو۔

۱۰۔ میں بڑ نیئں ماردا، ایہہ ہور گل اے نیئں تے شاعری دے جنگل چہ میں اک زور آور شیر توں گھٹ نیئں۔

۱۱۔ تعریف تے بدتعریفی دونویں کر سکنا واں، پر میں ایس کم تے ذرا وی راضی نیئں۔

۱۲۔ عشق توں اُڈّیں اپنے نالوں ہر عیب تے ہر ہنر دی ٹاکی لاہ کے پرے سٹ دتی اے۔

۱۳۔ ہیں عاشق ہاں میرے سارے کم عشق نال چلدے نیں، ہیں خلیل زئی، داؤد زئی یا مہمند نہیں۔

۱۴۔ عشق بارے جے کوئی مینوں نصیحتاں مارے ایہہ انج اے جیویں کوئی پُتّر اُٹھ کے پیو نوں نصیحت کرے۔

۱۵۔ ہر اوہ بندہ جیہڑا شیشہ ہتھّیں پھڑ کے ہسدا اے، ایہہ اوہدا ہاسا نئیں "ریشخندی" اے۔

۱۶۔ للاریا! میری داڑھی نوں رنگ دے
اوہ رحمان نوں فیر نصیحت کرن آئے نیں

---

(۳۲)

ستا پہ عشق کښے هسے خلاص یم له شعور
چه یوه خبره نه لرم منظور!

○

۱۔ تیرے پیار چہ میری اجیہی مت ماری گئی اے جے کسی قسم دی کوئی خبر ای نئیں رہی۔

۲۔ طبیب دا کہنا اے پئی تیرا علاج صبر اے (او ہنوں کون دسّے) رب ساڈا فرقہ ای بے صبرا پیدا کیتا اے۔

۳۔ تلوار ہر تھاں دشمن دی جان دی ویری ہوندی اے، پر تیری اکھ اوہ تلوار اے جیہڑی دوستاں نوں قتل کر دی اے۔

۴۔ جگ دیاں سوہنیاں صورتاں رَل کے میرا دل اپنے ظلم پاروں چکنا چور کر دتا اے۔

۵۔ ایہہ میں کلا تیرے غم چہ سرگردان نئیں، عشق دی راہ تے جس وی پیر پایا اوہنوں دُکھاں باہج کجھ ہتھ نئیں آیا۔

۶۔ ایس دنیا چہ جے رات اے تے اوہدے لئی دن وی رَبّ پیدا کیتا اے۔ پر میری حیاتی چہ جدائی دی رات دا دن اجے تیکر نئیں چڑھیا۔

۷۔ سارا جگ جاندا اے جے ایہہ سوہنے (حسن ماہی) کسی نال وی وفا نئیں کر دے۔

۸۔ وچھوڑے ماریاں دا حال جہنے دی تکیا اوہنے اپنی انگلی حیران ہو کے دنداں تلے دَب لئی۔

۹۔ جیہڑا سائیں دے من بھاؤندا اے اوہ ویریاں دی نظراں توں چھپدا پھردا اے۔

۱۰۔ میرے لیکھاں چہ ایہہ توفیق کتھوں جے میں فسق و فجور ولوں توبہ کرلواں۔

۱۱۔ دعوے کرن والیاں دی نظراں چہ اوہ اک کالی ٹکری توں ودھ نئیں بھاؤندیا

کوئی انہاں دی مسہری تے حور لیاکے بٹھا دیوے ۔

۱۲ ۔ رحمانؔ دی اکھاں چوں ہنجو انج ٹمک گئے نیں
جیویں کسی دا ناسور (بظاہر) سُک جاندا اے

---

(۳۳)

همره اوښکے مے بهیږی په رخسار
چه غرقاب مے هم گریبان دے هم کنار

○

۱۔ میریاں اکھاں چوں ہنجواں دا ہڑ انج وگ رہیا اے جے میرا جھگا کرتا سب اوس چہ ڈُب گیا اے ۔

۲۔ میرا محبوب میرے دل چہ انج بیٹھا دا اے، جیویں کسی دی پگ چہ مہکدا ہویا پھُل ہووے ۔

۳۔ کون کہندا اے جے سپ منجی تے چڑھ کے نیئں ڈنگدا، میرے دل تکو مینوں اوہدیاں زلفاں منجی اُتے ای ڈنگیا اے ۔

۴۔ ربّ دی شان، اوہدیاں بیمار اکھاں (نرگس بیمار) قتلِ عام کر رہیاں نیں، بھلا کوئی بیمار وی کسی نوں قتل کر سکدا اے ؟

۵۔ جے اپنے یار ہتھوں میں سولی چڑھ جاواں تے ہور کیہہ چاہیدا اے، سولی تے میرا یار دونویں سرو وانگ اُچے نیں۔

۶۔ میں اپنے محبوب لئی بوٹی بوٹی ہو گیا واں، ربّ کرے میرے یار نال اِنج کدی نہ ورتے۔

۷۔ میرے اپنے یار جو جو ظلم میرے اُتے کیتے نیں، ایہو جیہا دھروہ تے مینوں ویریاں دا وی یاد نہیں۔

۸۔ من موہنے لوکی جادو کر کے دل موہ لیندے نیں، میں تے تاں اوہنوں دلدار مناں جے جادو بغیر دل موہ لوے۔

۹۔ جنہوں کسی دا دل رکھنا نہیں آؤندا جے اوہ کسی دا دل موہ وی لوے تے کیہہ فیدا۔

۱۰۔ خورے کدوں دے اکھوں ہنجو وس رہے نیں
پر رحمان دے دل دی دھوڑ اجے نکر نہیں صاف ہوئی

(۳۴)

خو جفا قبوله نه کړے د اغیار
وبه نهٔ وینې په سترګو مخ د یار

○

۱۔ جدوں تیکر عاشق نوں غیراں دے ظلم سہن دا حوصلہ نہ ہووے، محبوب دا

مکھڑا نہیں ویکھ سکدا۔

۲۔ باغ چہ سب توں پہلے ڈالی چوں کنڈا پھٹدا اے فیر غنچہ کھڑدا اے۔

۳۔ جنّت کسی نوں عبادت نال ہتھ نئیں آوندی، ایہہ دولت ہر بندہ اپنے عمل پاروں حاصل کردا اے۔

۴۔ خوشحالی نال جے حیاتی دی خوشبو لبھن دی شرط ہوندی تے چندن دی شاخ نال ناگ نہ لپٹیا ہوندا۔

۵۔ لالہ (پھل، لعل روتی) توں آب تاب چہ ودھ کے سہی پر نصیب ویکھو اک نوں کوئی پچھداوی نئیں تے دوجے (لعل) نوں عزّت نال گل لاندے نیں۔

۶۔ رحمان، اپنی بیاض چہ اپنا کلام انج سجا کے لکھیا اے
جیویں سوہنیاں دی گلھاں اُتے زلفاں ہون

---

(۳۵)

چه دِ زړهٔ دے پرے تړلے اُستوار
داجهان دِ دَ نیکهٔ دے که دَ پلار

○

۱۔ توں جے ایس جہان نال دل دیاں پکّیاں پینگاں پالیاں نیں، ایہہ تے

دس جے ایہہ دنیا تیرے لئی تیرے ماں پیو وسائی اے۔

- قطعہ بند -

۲۔ توں اپنے پیو دادے ول تک اوہ کتھے نیں ایسے طراں توں وی انہاں پچھے لگا جانا اے۔

۳۔ جیہڑے پہلوں لنگھ گئے اوہنا لئی ایہہ جگ محض اک پل اے۔ ایس پُل تے کوئی اِک پل وی نئیں ٹھیر سکدا۔

۴۔ میں کلیاں تینوں ای مخاطب نئیں کر رہیا واں، تیری طراں ہزاراں نیں جیہڑے آئے وی تے ٹُر وی گئے۔

۵۔ پرائے شہر، پرائے ملک تے بیگانے دیس تے مان نہ کر، ایتھے کج وی تیرا نئیں۔

۶۔ جنہوں پرائے دیس چہ رہنا پئے جاوے اوہدے اپنے ہتھ کج وی اختیار نئیں ہوندا۔

۷۔ بھانویں اوہ ہزار قسماں کھاوے، مسافراں دی کسی گل تے کوئی اعتبار نئیں کردا۔

۸۔ باغ چہ کھڑے پھلاں دا کیہہ اعتبار، جیہڑے فجرے کھڑدے تے شامیں کرڑبا جاندے نیں۔

۹۔ کوئی بھرا ہووے، عزیز ہووے کہ یار، نہ اوہنوں ویر سمجھ نہ عزیز نہ یار

۱۰۔ جیہڑا پیدا ہوندا اے اوڑک مر جاندا اے
رحماں! ایس جگ دے ایہو کارے نیں

---

(۳۶)

هرچه نهٔ دی خوار و زار
په طلب د خپل دلدار

○

۱۔ جیہڑا اپنے یار دی طلب چہ دُکھ درد نئیں سہندا۔

- قطعہ بند -

۲۔ اوس عاشق دی پگ نوں کسی دی چادر توں وار دیئے۔
۳۔ ہزار حیف اوس تے صد ہزار حیف بیلیا۔
۴۔ کہ عاشق، عاشقی چہ نہ علال رہندا اے نہ مردار۔
۵۔ نہ اوہ اپنے دیوے دا پتنگ بندا اے، نہ اپنے باغ دا بلبل۔
۶۔ نہ مجنوں وانگ رسوا ہوندا اے، نہ منصور وانگ سولی چڑھدا اے۔
۷۔ رحمان! دونویں گلاں سگویاں نئیں ہو سکدیاں
یا توں اپنے محبوب دا ہو کے رہ جا یا اوس نوں چھڈ دے

(۳۷)

خوک دِ راکاندی قسم پہ کردگار
کہ دِرم لرم پہ کور کښے یا دینار

○

۱۔ بھانویں ربّ دی قسم دے لو جے میرے گھر چہ پھٹی کوڈی وی ہووے۔

۲۔ میرے گھر چہ سونا چاندی ناں دی کوئی شے نیئں پر لوکی نیر وی میںنوں دنیادار کہندے نیں۔

۳۔ شیت ایس لئی جے میں گھروں نیئں نکلدا کسی اَگّے جا کے ہتھ نیئں اڈدا

۴۔ ندیں لہندے سلک تکے ہیں نہ چڑھدے ول گیاں۔ سجے کھبے دا وی کج پتہ نیئں۔

۵۔ پکّی وانگ دانہ پانی میںنوں اپنی تھاں تے ای لبھ جاندا اے، میںنوں اپنے گھر چہ اٹھن بیٹھن دا بڑا آرام اے۔

۶۔ رُکھ وانگ اپنی تھاں کھلوتا واں، بھانویں خزاں آوے بھانویں بہار۔

۷۔ ہتھیں پیریں توکّل دی مہندی لائی اے جس میںنوں اکو تھاں قرار بخشیا اے۔

۸۔ میرے حق چہ اوہو چنگا اے جو میںنوں وار وار مل رہیا اے بھانویں

رحمت لئے، بھانویں زحمت۔

۹۔ میرا پالن والا اوہ پروردگار اے جس اٹھی ہزار قوماں پیدا کیتیاں نیں۔

۱۰۔ سارے کم حق دی مرضی نال ہوندے نیں، کسے دی خواہش تے کجھ وی موقوف نیئں۔

۱۱۔ جے رحمان دے وس چہ ہوندا تے اوہنوں
جگ چہ کدی کوئی دکھ ای نہ ہوندا

۳۸

ماچہ جور و جفا بیا موندۂ لہ یارا
د وفا طمع بہ څہ کړم لہ اغیارا

○

۱۔ جد مینوں اپنے محبوب ولوں وفا نئیں لبھی تے فیر میں غیراں توں وفا دی اڈیک کیہہ رکھاں۔

۲۔ جے کر سجن دے ہتھوں بندہ غم دے اڈے چڑھ جاوے تے فیر ویریاں توں خیر دی امید کیہہ رکھنی۔

۳۔ جس توں بھلیائی دی آس ہووے اوسے نال گلہ وی ہوندا اے۔

۴۔ شکایت دی بہوتی اسے نال ہوندی اے جس توں بوہتے نفعے دی آس ہووے۔

۵۔ جد دل رکھن والا ہی دل دکھان لگ پوے تے دل دکھان والے نال میں کیہہ گلہ کراں۔

۶۔ چاہن والے تے اپنے مطلب نال مطلب رکھدے نیں، ربّ کرے کوئی تینوں بیوفاواں چہ شمار نہ کرے۔

۷۔ شرم حیا پاروں کسی ول تیری اکھ نہیں اُچت ہوندی
پر کج تے رحمان دے دل وَل دھیان پا

---

(۳۹)

کہ دعشق لارہ ازغنہ دہ ھر کور
دعاشق پہ پښو کښې دی څپلئ دَ اور

○

۱۔ عشق دی راہ چہ ہر قدم تے کنڈے کھلرے ہوئے نیں پر ایس راہ تے ٹرن والیاں دی پیریں اگ دیاں جُتیاں پائیاں ہویاں نیں۔

۲۔ جے مینوں اڈیکن نال محبوب دی زیارت ہو جاوے تے میں اپنیاں اکھاں نوں اوس (شبنم) وانگ اڈیک چہ چار کر دیاں۔

ا؎ پشتو چہ اکھاں چار کرنا، انتظار دی انتہا اے۔

۳۔ فولادی تلواراں نوں وی نرم تے لطیف پانی دی بوڑ پیندی اے، طاقت توں
قرب تے حلیمی زیادہ بہتر اے۔

۴۔ غرور تے سرکشی تے تکبر، توں میری توبہ، رب نہ کرے جے کوئی آسمان وانگ
سر نیواں کیتی رکھے۔

۵۔ رب ای جاندا اے جو کجھ بزار دے پیش آوندا اے۔ بزار دیاں گلاں گھریں
نہیں کیتیاں جا سکدیاں۔

۶۔ تہمت، ملامت تے پھٹکار، ایہہ سب اک عاشق لئی ای پیدا ہوئے نیں۔

۷۔ زور ہووے مان تے بھانویں خودسری، سوہنیاں داواں میں ایہہ سب
کجھ ادھار سمجھ کے قبول کیتا اے۔

۸۔ غم تے خوشی بہین بھرانیں ایس جگ چہ دکھاں باہج آرام کدی کسی نوں
نہیں لبھیا۔

۹۔ جیویں ماں پیو اپنی اولاد لئی فکر کردے نیں
اینج ای رحمان اپنے چن ماہی لئی تڑف رہیا اے

۷۰

زهٔ عار نه لرم په عشق کښې له پېغور
بې پروا يم دستي په خير، له اور

○

۱۔ مینوں پیار چہ طعنیاں تے مِہنیاں دی کوئی پروا نئیں "بھلا سَتی" ہون والیاں نوں اگ دے بھانبڑاں دا کیہہ خوف۔

۲۔ پیار چہ مینوں چپک پکار توں ٹھاکن والے، شیت سمندر دے منہہ تے موم دی مہر لانا چاہندے نیں۔

۳۔ مینوں وچھوڑے دے دُکھ توں اڈ ہور کوئی دُکھ نئیں، ہور کوئی دُکھ ایس توں ودھ کے ہوای نئیں سکدا۔

۴۔ جیویں رب تعالیٰ تینوں ہر حسن تے خوبی نال بنایا اے انج ای مینوں وی اوہنے صبر قرار کھوہ کے غم تے دکھ دے دتا اے۔

۵۔ بھلا اوہ کون اے جیہڑا سیاہ سفید دا مالک اے؟ جے کر توں نئیں ایں جن مکھڑے تے کالی رات ورگے تل والیا!

۶۔ میں رقیب دی بھیڑی عادت نوں کیہہ آکھاں، میرا یار اُپوں اوہدے نال جا رلیا اے۔

۷۔ موت دے قرض توں ودھ کے اوہ جیہڑا قرض اے میرے سرتے،
اوہ اے وچھوڑے دا قرض ایس توں ہزار وار توبہ۔

۸۔ رحمانؔ، ایہہ عشق دا روگ ای بندے نوں جھلّیاں کر دیندا اے
نئیں تے عقل مت ہوندیاں بھلا کون گھروں نٹھدا اے

---

(۱۷)

داشہ مخ دے متور
چہ ھم شمس دے ھم قمر

۱۔ ایہہ تیرا مکھڑا اوی ربّ کیہہ بنایا اے، جیہڑا چن وی اے تے سورج وی۔

۲۔ ایہہ تیریاں زلفاں وی کیہہ نیں، کدی مشک (کستوری) تے کدی عنبر وانگ مہکدیاں تے مہکاندیاں نیں۔

۳۔ ایہہ تیرے اَبرو وی کیہہ جڑے جڑے ہیرے نیں، جیہڑے راٹھونہے دا ڈنگ وی نیں تے نشتر وی۔

۴۔ ایہہ تیریاں اکھاں وی کیہہ قاتل نیں، جیہڑیاں خنجر وی نیں تے تلوار وی۔

۵۔ تے ایہہ شراب چہ بھجیاں تیریاں بلھیاں وی کیہہ نیں، شراب وی نیں تے شکر وی۔

۶۔ تیری ٹھوڈی وی کیہہ سیب ورگی اے کہ ایہہ پھل وی اے تے پھل وی۔

۷۔ تے ایہہ تیرا قد کاٹھ ! جیہڑا پھل وی اے تے سرو دا درخت وی۔

۸۔ ایہہ تیرے چٹے دندوی کیہہ نیں جیہڑے موتی وی نیں تے ہیرے وی۔

۹۔ ایہہ تیرا پتلا لک وی کیہہ اے جیہڑا وال وی اے تے کمر وی

۱۰۔ ایہہ سوہنیاں دا دل وی کیہہ اے جیہڑا موم وی اے تے پتھر وی۔

۱۱۔ ایہہ کیہا یار اے ربا، سمجھ چہ نئیں اوندا دل وی اے تے دلبر (دل رکھن والا) وی۔

۱۲۔ ربا، ایہہ کیہو جہیا محبوب اے، جیہڑا بت وی اے تے بندہ وی۔

۱۳۔ رحمان، تیرا شعر وی کیہہ اے !

ایہہ تیری دولت تے ایہو ہنر اے

۴۲

هسے تلهٔ کاندې وګورته یاران زر زر
لکه دروې چه خپل کورته کاروان زر زر

○

۱۔ اپنی اپنی قبر ولے یار بیلی انج چھیتی چھیتی لگے جا رہے نیں، جیویں کوئی قافلہ پینڈا مکا کے گھر ول رواں ہووے۔

۲۔ نوت انج چھیتی چھیتی ماتواں مُکا رہی اے جیویں کسان چھیتی چھیتی فصل وڈھ رہیا ہووے۔

۳۔ کجھ صورتاں انج اکھوں اوہلے ہو رہیاں نیں جیویں خزاں دی رُت ویکھ کے پھلاں دیاں کیاریاں غیب ہو جاندیاں نیں۔

۴۔ دنیا اُتے انج چھیتی چھیتی تبدیلیاں ہو رہیاں نیں جیویں مُٹھی چوں ریت چھیتی چھیتی مُکدی اے۔

۵۔ ایہہ مٹھڑی حیاتی انج چھیتی چھیتی گذر رہی اے، جیویں دریا اہندے ول وگ رہیا ہووے۔

۶۔ اکھاں دی ایڈیاں چھیتی نیئں جھپکدیاں !
جنی چھیتی رحمان اسیں دنیا توں جا رہے ہاں !

۴۳

دغہ یار دے دا اغیار
دغہ گل دے دغہ خار

○

۱ ویکھو، ایہہ یار اے تے ایہہ غیر، ایہہ پھُل اے کول ای ایہہ، کنڈا پیا اے

۲۔ ایہہ پھُل تے ایہہ خار (کنڈا) ہاۓ، ایہہ منصور تے ایہہ سولی (دار) اے۔

۳۔ ایہہ ویری اے، تے ایہہ سجن، ایہہ سپ اے تے ایہہ خزانہ۔

۴۔ ایس پاسے عشق اے تے اوہ عقل کھلوتی اے، جے ایہہ غم اے تے نال ای غم خوار وی اے۔

۵۔ ایہہ رہیا وچھوڑا تے ایہہ تکو ملاپ، ایہہ خزاں تے ایہہ بہار وی اے۔

۶۔ ایہہ بندگی اے تے ایہہ گناہ، جے ایہہ نُور اے تے اوہ نار اے۔

۷۔ ویکھو عالم ول تے ایہہ جے جاہل، ایہہ سُتا پیا وے تے اوہ جاگ رہیا اے۔

۸۔ ویکھو ایہہ رحمان اے تے ایہہ جے اوہدا محبوب
اِک بیمار اے، تے اِک اوسدا طبیب

۴۴

چه په زور درسره نه ئے برابر
دَ هغو ترخنګه مه کښینه زړه ور

○

۱۔ جیہڑا تیرے توں زورآور اے اوہدی صحبت چہ اپنے آپ نوں

ایڈا دلیر نہ جان۔

۲۔ اگ تے پانی دی زور آوری توں بچ کے رہو کتے تینوں ساڑ یا ڈوب نہ دین۔

۳۔ ایہہ ٹھیک اے اگ تے پانی دوویں حیاتی لئی ضروری نیں پر انہاں دے نقصاناں نوں نظر چہ رکھ۔

۴۔ ربّ ہڑ دے زور توں بچا دے بھانویں کوثر دے پانی دا ہڑ ای کیوں نہ ہووے۔

۵۔ بھانویں سورج تے پن ورگا چانن ہو جاوے، پر ربّ کرے کسی دے گھر چہ اگ دا بھانبڑ نہ مچے۔

۶۔ جس بوٹے دے کنڈیاں نال جسم چھانی ہو جاوے اوہدا پھل نئیں کھادا جاندا۔

۷۔ ایس دیوار دے پرچھانویں کون بیٹھدا اے جیہڑی پھٹ پین والی دندی دٹیلہ، دانگ کھلوتی اے۔

۸۔ جیکر پیٹ توں دُستر لنگھ جاوے تے سونے دے ایہو جیہے خنجر نوں اگ لائیے۔

۹۔ اِنج تے جگ وچ کئی فیدے نیں، پر اصل فیدہ تے اوہ وے جیہدے چہ خیر ہووے، شر نہ ہووے۔

۱۰۔ بھانویں دریا دی تہہ چہ ہیرے موتی ڈھیر نیں پر انہاں لئی مٹھڑی جان نوں غرق نئیں کیتا جا سکدا۔

۱۱۔ جس سونے چاندی (دولت) چہ عزّت آبرو نہ رہوے، ربّ اوس توں دور ای رکھّے تے چنگا اے۔

۱۲۔ بھانویں زوراور توں فیض وی ملدا اے پر ایہہ نہ بھُلّو جے نقصان وی اسے توں پہنچدا اے۔

۱۳۔ کسی زوراور دی یاری تے اعتبار نہ کر، ہاں جے توں اوس توں زور آور ایں تے ہور گل اے۔

۱۴۔ جیہڑا ایس تھوں ہمیش ودھ (غالب) رہیا، بہتر اے اوہدے قدماں چہ سر جھکا دے۔

۱۵۔ اگر توں کسی دا بزرگ بننا چاہنا ایں، تے فیر توں اوس دے گھر تے درنوں چھڈ دے

۱۶۔ جے کر زور آور دی یاری کوئی ہنر اے
تے رحمان ایہو جیہی یاری نوں ہنر (خوبی) نئیں گن دا

(۴۵)

پہ نظر دَ بے بصر
لکہ شام ہسے سحر

○

۱۔ جس اکھ چہ بصارت نہیں اوہدے لئی شام ہووے بھانویں سویر دووین اکو جیہے نیں۔

۲۔ شام سویر ای اکو نہیں سگوں اوہدے لئی پتھر تے ہیرا دی برابر ہوندا اے۔

۳۔ جیہا پتھر جیہا ہیرا، جیہی مٹی جیہا سونا۔

۴۔ جیہی مٹی جیہا سونا، جیہی خیر جیہا شر۔

۵۔ اوہدی نظر چہ ایہہ سب کجھ برابر ہوندا اے۔

۶۔ جے کر کوئی اوہدے نال نیکی وی کردا اے تے اوہ اوہنوں بدتوں بدتر سمجھدا اے۔

۷۔ نہ کسے نال برائی توں باز آوے تے نہ نیکی دا اوس تے کوئی اثر ہوندا اے۔

۸۔ رب دی ذات تے ثواب اوہدے سوچ خیالوں نکل گیا اے۔

۹۔ نہ اوہنوں اپنے فیدے دی پروا اے نہ نقصان دی۔

۱۰۔ نہ عیب دنا اوہنوں کوئی پچھان اے نہ ہنر دنا۔

۱۱۔ انھے بولیاں وانگ بٹر بٹر تکدا اے جیویں اینہوں کجھ وی خبر نہیں۔

۱۲۔ ڈنگر وانگ اوہنوں عبادت تے گناہ دا کجھ پتہ ای نہیں۔

۱۳۔ چگن چرن تے سون بہن توں سوا ڈنگراں دا بھلا ہور کم ای کیہ اے۔

۱۴۔ میریا نفسا! ایہہ توں ای ایں جنھے میتوں انہاں تے بولا کر دتا اے۔

۱۵۔ دنیا جہان دے غماں (رکاجاں) چہ پے کے توں تے سارے دا سارا عقلوں باہر نکل گیا ایں۔

۱۶۔ نہ رب تعالیٰ دا کوئی فرض پورا کیتا نہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دی سُنّت ادا کیتی۔

۱۷۔ نہ تیرے دل چہ موت دی یاد اے نہ روزِ محشر دی خرابی ول کوئی دھیان اے۔

۱۸۔ غفلت دی نیندر سُتا پیا ایں پندھ دا کوئی چیتا تینوں پریشان نہیں کردا۔

۱۹۔ جے کر توں اپنے چہرے ول غور نال ویکھ لویں تے تینوں پتہ چلے گا جے ایہہ راہ ہر لحظہ فنا ول جا رہی اے۔

۲۰۔ تک تے ذرا تیرے اوہ کالے چمکیلے وال کتھے نیں جیہڑے کستوری تے عنبر وانگ مہکدے سن۔

۲۱۔ جیہڑا تیرا قد کاٹھ کدی چنار تے سرو دے بوٹے وانگ سی اوہ بید مجنوں وانگ تھر تھر پیا کمبدا اے۔

۲۲۔ تیرا وجود (تن) رنج دا گھر ہو گیا اے پر اجے تیرے دِلوں ڈِنگ نہیں گیا۔

۲۳۔ سٹھاں دے گیڑے چہ آگیا ایں پرا جے وی اپنے آپ نوں بال ای سمجھنا ایں۔

۲۴۔ تیرے اندر خوف، ترس کجھ رہیا ای نیئں، تیرے دل تے کوئی اثر ای نیئں ہوندا۔

۲۵۔ ایس جگ چہ تیرے ور گا شوخ تے سخت دوجا کون ہووے گا۔

۲۶۔ تیری ساری حیاتی ایویں بیت گئی جے توں نہ راہبر بن سکیاں اے نہ رہبر۔

۲۷۔ جبکر عبادت دی اے تے دھوکے دی، جیویں لاکھ نال زر نوں جوڑ دتا ہووے۔

۲۸۔ جیویں سونے دا سکہ کھوٹا ہووے، جیویں زر چہ پتھر ولیٹیا ہووے۔

۲۹۔ جیویں اک دانے چہ بوٹے دے سوکنڈے چھپے ہون۔

۳۰۔ جیویں کوئی ماندری تے جادو گر اپنا منتر جادو جگا دیوے۔

۳۱۔ جیویں کوئی تصویر بنان والا کسی بے روح صورت نوں سوہنی مورت ظاہر کرے۔

۳۲۔ جیویں بیج مغز توں خالی، کوئی کدو وچوں خالی تے باہروں بھریا دسے۔

۳۳۔ جیویں گٹک پھل دے اندر ہووے جیویں اندروں پتھر تے باہروں پھل نظر آوے۔

۳۴۔ باہنواں دے بغیر جیویں کوئی آستین، سر توں لے کے پیر تے، پیر توں لے کے سر تیکر۔

۳۵۔ جیویں پکھیرواں چہ مکر تے فریب چہ ددھ کے مکّار، پکھرو، ڈگر۔

۳۶۔ جیویں کسی بڑی بھیڑی شکل والی ووہٹی سر تے ریشمی چادر لئی دی ہووے۔

۳۷۔ منہہ تے پردہ پیا ہووے تے کسی نوں کیہہ پتہ جے پردے چہ نہی اسے یا ماں۔

۳۸۔ نہ منہہ نہ متھا (نہ حسن نہ جمال) تے منہہ تے نقاب (پردہ) سٹ کے لوکاں نوں چکّر دینا۔

۳۹۔ ایہو جیہے فریبیاں توں توبہ بھلی، جیویں پھٹیا ہویا ٹبّہ (دکھ) ہووے۔

۴۰۔ اُدھا زمین دے اندر تے ادھا زمین توں باہر جیویں پہاڑ۔

۴۱۔ اوہنے پگ چہ تے مسواک ٹنگیا ہووے تے کچھ چہ خنجر چھپایا ہوئے۔

۴۲۔ جیویں سواہ چہ اک چننگ، جیویں سُکّی گھاہ چہ انگیارہ چھپیا ہووے۔

۴۳۔ راتیں مظلوماں دا لہو پیوے، تے فجرے ممبر تے کھلوتا وعظ کر رہیا ہووے۔

۴۴۔ دل، توتے دی طراں کالا، تے مکھڑا چن وانگ لشکاں ماردا۔

۴۵۔ اپنے رَبّ توں قلندر (خدامست) اکھواوے تے زرّوں دولت پچھے جان دیندا ہووے۔

۴۶۔ موہنوں کلمہ پڑھدا اے پر دلوں کلمے تے یقین ایمان نہئیں رکھدا۔

۴۷۔ ایہو جیہا بندہ نہ مسلمان ہوندا اے، نہ کافر۔ ایہہ تے اصلوں منافق ہوندا اے۔

۴۸۔ جیہڑا مسلمان ہووے نہ کافر (منافق ہووے) اوہ نہ کسی توں خوش تے نہ

کسی توں خفا۔

۴۹۔ حیران پریشان ہو ہے ہو ہے گلی گلی پھردے رہنا اوہدا نصیب اے۔

۵۰۔ جدھر دولت منداں دا لانہگا ہووے ایہہ اسے پاسیوں آؤندا جاؤندا اے۔

۵۱۔ دنیا داراں دی گلی چہ کھوتے وانگ کھیہہ کھاندا پھردا اے۔

۵۲۔ اورنگ زیب (بادشاہ) بھانویں سرتے ٹوپی رکھی رہندا سی پر وچوں اوہ اک درویش (فقیر) بندہ سی۔

۵۳۔ جدوں تخت تے تاج ہتھیں آیا اوہنے ٹوپی سروں لاہ کے اوہ ماری۔

۵۴۔ اوہدی فقیری تے قلندری اودوں تیکر سی جدوں تیکر اوہدے پلے کجھ نئیں سی

۵۵۔ جدوں تقدیر سنگ رل گئی اوہنے ہور کئی ملک فتح کرلے۔

۵۶۔ تکو اوہنے اپنے پیو دی آل تے کیہہ کیہہ ظلم کیتے

۵۷۔ خرم (شہزادہ) دے چھوٹے وڈے وار وار اک اک کرکے تلوار دے حوالے کردتے۔

۵۸۔ اک خرم دا بڑا ای نیئں اوہنے اک جہان نوں اُتھل کے رکھ دتا۔

۵۹۔ اوہنے سارا جہان نگل لیا، جو ہتھ لگیا ہضم۔

۶۰۔ بھاگ نگر تے بیجاپور وی اوہنے دھوکے نال اپنی سلطنت چہ شامل کرلئے۔

۶۱۔ بیجاپور تے بھاگ نگر ای نیئں سگوں جنجی تے جنجاور دی قبضے چہ کرلے۔

۶۲۔ سارے ہند نوں تہس نہس کردا ہویا، پشاور تے کابل تیکر اپڑ گیا۔

۶۳۔ فیر اوہ "ہفت کشور" (ست نگراں) نوں فتح کرن دی سوچن لگیا، دل چہ بادشاہ بن دا چا جاگ پیا۔

۶۴۔ دارا تے سکندر جیہے وی اوہدی حرص اگے لکھ دے نہ رہے۔

۶۵۔ اوہنے سوچیا، ایہہ سمندر، پہاڑ تے میدان سبھ اپنے کرلواں۔

۶۶۔ پر اوہ اک حیاتی دا دن گذر کے رہن لاۓ اوس تے وی ڈیگر ویلا آگیا۔

۶۷۔ اوہدے دل دی کوئی مراد پوری ہوئی نہ اوہدی کالجے ٹھنڈ پئی۔

۶۸۔ ملک، مال خزانے تے لاؤ لشکر سب کجھ چھڈ کے ٹر گیا۔

۶۹۔ جگ توں خالی ہتھ انج ٹر گیا جیویں کوئی بے گھر منگتا ہووے۔

۷۰۔ کفن دی اک چادر سوا اوہ اپنے نال دنیا توں کجھ وی نہ لے کے جا سکیا۔

۷۱۔ مناں منہہ مٹی تلے خوار تے حیران ہو کے جا پیا، نہ بستر نصیب ہویا نہ تکیہ۔

۷۲۔ نہ تھلے وچھان نوں چٹائی ملی تے نہ کوئی چادر اُتے لین نوں۔

۷۳۔ بھانویں اوہ اک پہاڑ وانگ مضبوط سی پر کھوکھلا (پھکا) ہولا ہو کے رہ گیا۔

۷۴۔ ہڑ دے اگے انج رُڑھ گیا جیویں لکھ تے پنکھ پکھیرواں دے کھمب ہون

۷۵۔ اوہدے سپاہیاں تے نوکراں چاکراں دا حق اوہدی گردن تے ای رہ گیا۔

۷۶۔ اوہدی روح لئی ہن فاتحہ ای پڑھ سکنے آں، رب کریم اوہنوں بخش دیوے۔

۷۷۔ اوہنوں اللہ تعالیٰ مغفرت نصیب کرے تے حوضِ کوثر دا پیالہ بخشے۔

۷۸۔ اے خدا، ہن اوہدے دماغ نوں توں جنت دی خوشبو نال وسا دے۔

۷۹۔ اوہدا حق تے سارے ہندوستان تے اے، اوہ ہندوستان دی رات لئی سورج وانگ سی۔

۸۰۔ اوہ جیہڑا چانن ہندوستان دے کنڈھیاں تے سی اہی سورج دا سی۔

۸۱۔ لوکی ایس چانن چہ جی رہے سن نہ کسی نوں کوئی خوف سی تے نہ خطرہ۔

۸۲۔ جیہڑا دفتر (کاروبارِ حکومت) اورنگ زیب دے نال نال قائم سی، اوہنوں ڈنگر کھوتے کھا گئے۔

۸۳۔ ہن تے شاہ عالم دے نال دی نوبت وجدی اے۔ زمانے دے رنگ ڈھنگ کج ہور ہو گئے نیں۔

۸۴۔ رَبّ جانے ہن کیہہ پیش پیندا اے، محرم چڑھدا اے یا عید آوندی اے۔

۸۵۔ تکّو آسمان وی عجیب بازیگر اے، نت نویں رنگ دیاں کھیڈاں کھیڈ دا رہندا اے۔

۸۶۔ کدی تے ایہہ زہر توں ودھ کے کوڑا اے تے کدی کھنڈ توں ودھ کے مٹھا۔

۸۷۔ جو ہونا سی اوہ ہو کے رہیا اے تے جو ہونا اے اوہ تقدیر جانے۔

۸۸۔ ارج تے میں ناں اورنگ زیب دا لیا اے پر اصلوں ایہہ ہر بندے دی کہانی اے۔

۸۹۔ اپنے گھر چہ جیہڑا بندہ وی اے اوہو اپنی تھاں بادشاہ وی اے تے سردار وی۔

۹۰۔ دنیا جہان چہ جتنے وی لوکی وسدے نیں سب دا ایہو اکو حال اے۔

۹۱۔ ایہہ کتھا ہور لمی ہو سکدی سی
پر رحمان اینہوں مختصر کر کے لکھیا اے

---

(۴۶)

ما پہ تا پسے دا سپینے جامے رنگ کڑے
تہ لا بیا پہ ما گمان د نام و ننگ کڑے

○

۱۔ میں تیرے پچھے اپنے چٹے کپڑے داغو داغ کر دتے نیں تے توں اجے وی کہنا ایں جے میں نام نموش دا بھکھا واں۔

۲۔ تیرے عشق چہ میں مصلیاں دیاں دھوتیاں بنا لیاں، پر تیرے پتھر دل تے ذرا اثر نہیں ہویا۔

۳۔ توں میرے جیہے مخلصاں نال لڑدا بھڑدا رہنا ایں بھلا ہور کسی تے تینوں کیہہ رحم آوے گا۔

۴۔ توں مینوں جھوٹھا کہنا ایں، تد مناں جے توں میرے وانگ کسی ہور نوں وی اپنے عشق چہ جھلا کر سکیں۔

۵۔ ایہہ ویروا بلبل دیاں چیکاں پاروں ہوندا اے۔ نئیں تے بلبل تے پتنگے
چہ بھلا کیہہ فرق۔

۶۔ محبوب دے گھر نوں سدھا صاف ستھرا رستہ جاندا اے۔ ایہہ تے توں
ایں جیہڑا ایس راہ چہ فریب کھلاردا رہنا ایں۔

۷۔ توں جے جھٹ پل میریاں اکھاں توں اوہلے ہو جاناایں تے ایہہ جہان قبر
وانگ میرے لئی تنگ ہو جاندا اے۔

۸۔ چنگی عادت دی کہانی اپنے مگر چھڈنی چاہیدی اے۔ میں بڑا ای بدبخت
ہاں جے تیرا دل میرے لئی پتھر اے۔

۹۔ ایہہ تے دس ایہہ تیرے کچھڑ کون بیٹھا دا اے
جے گل گل تے رحماں نال کھہیناپیا ایں!

۴۷

خدایا، زرهٔ د مهرویانو مهربان کړه
ماله یاره، یار له ما سره یکسان کړه

○

۱۔ ربّا! انہاں سوہنیاں نوں دلوں مہربان کر دے، پیار وچ مینوں اوس

محبوب لئی تے اوہنوں میرے لئی برابر کر دے۔

۲۔ محبوب دے پرلے پن دا جیہڑا دُکھ اے وچھوڑے پار دل، اینہوں ملاپ دی دوا نال پل چہ دور کر دے۔

۳۔ توں مینوں جے محبوب دی گلی چہ جان توں روک رہیا ایں، فجر دی نسیم نوں باغ چہ جان توں کیوں نئیں ٹھاکدا۔

۴۔ وچھوڑے دے غم دی اگ توں امن امان نال بچن دا کوئی ذریعہ مینوں دس دے۔

۵۔ پریت دا ویہار بڑا ای اوکھا اے، ایہہ کم توں میرے لئی آسان کر دے۔

۶۔ میرے تے اوہدے چہ کوئی پردہ نہ رہوے، اوہدے مکھڑے نوں میں اُتے کھوہل دے۔

۷۔ کسی ہور نوں اُچیاں مرتبیاں دی لوڑ ہووے تے ہووے مینوں تے محبوب دی گلی بوہے دا منگتا بنا دے۔

۸۔ بھانویں سارا جگ دوجہاں دل تکدا ہووے رَبّ اپنے محبوب باہج کجھ ہور تکن جوگا نہ چھڈے۔

۹۔ بھانویں اوہ اسمان دے چن تارے لیا کے زمین تے کھلار دیوے، پر مینوں اپنے محبوب دے بوہے جان توں نئیں روک سکدا۔

۱۰۔ میں جس راہ توں لنگھ کے اپنے محبوب دے دوارے جا رہیاں ربا اس

راہ تے توں خضرؑ تے الیاسؑ نوں میرے سنگ کر دے۔

۱۱۔ گناہ دے ہنیرے میرے دل توں دور ہون تے، بندگی (عبادت) دا چانن میرے دل نوں چانن کر دیوے۔

۱۲۔ جیہڑا عشق چہ میریاں پریشانیاں ویکھ کے خوش ہوندا اے، رب اوہدے دل نوں وی اپنے یار لئی میرے وانگ ای پریشان کر دیوے۔

۱۳۔ جیہڑا میرے چمن تے بجلی بن کے ڈگدا اے، ربا توں اوہدی حیاتی نوں وی اوس (شبنم) وانگ اک پل کر دے۔

۱۴۔ میری زبان نوں اسمان (ویری) لئی اجیہی چمکدی تلوار کر دے جیہڑی ایس منکر دی گردن دے ٹوٹے کر دیوے۔

۱۵۔ سوہنیاں دے نخریاں دے تیراں وانگ میرے شعراں نوں وی تکھا کر دے۔

۱۶۔ میرے شعراں دے ہر مصرعے نوں سوہنیاں دی زلفاں وانگ کر دے تاں جے افغاناں (پٹھاناں) دی بادشاہی چہ خوشبو ای خوشبو کھلر جاوے۔

۱۷۔ میرے بستے تے قلمدان چہ برکت پا تاں جے میرا ہر حرف کستوری دی خوشبو نال بھر جاوے۔

۱۸۔ ربا، اپنے حبیبؐ دے صدقے توں
رحمان دے انہاں سادہ اکھراں نوں باغ بہار کر دے

(۴۸)

تہ چہ مخ د پری، سترگے دِ آھو کڑے
نہ پوھیږم چہ آھوئے کہ جادو کڑے

○

۱. رب نے تیرا مکھڑا پری دا تے اکھ ہرن دی بنائی، سمجھ چہ نئیں آوندا توں ہرنی ایں یا جادوگر (پری)

۲. توں میری موت دی دُعا کیوں کرنا ایں، کیہ ایہہ چنگا نئیں جے تیرے لئے دُعا منگن والے چونیر پھر دے ٹردے رہن۔

۳. دل والیاں دی محراب تے پتھر وتن لگے نیں۔ شیت ایس طراں تیری آبرو نوں چین آگیا ہووے گا۔

۴. توں پھلاں دی رنگت چرا لئی اے۔ معلوم ہوندا اے ہن ساڈے چہرے تے وی پھل کھڑن گے (خوشی آئے گی)

۵ تیرے ظلم دا حدوں لنگھنا دسدا اے جے ہن مینوں اپنے ارماناں دا لہو آپوں وگانا پینا اے۔

۶. جیکر توں باغ چہ اپنیاں زلفاں کھولیں تے زمین دے تھلے وی نیازبو (ریحان) دی خوشبو ہر پاسے کھلر جاوے۔

۷۔ سجے توں اپنیاں زلفاں چہ کنگھا کریں تے دنیا دے اک کنڈھے توں دوجے کنڈھے تیکر تیری خوشبو کھلر جاوے۔

۸۔ تیریاں زلفاں دے سپ دا ڈنگیا کدی زیچ نیئں سکدا، بھانویں اوس تے حضرت عیسیٰؑ ای آکے منتر پئے پڑھن۔

۹۔ تیرے ہتھ پیر زیور باہج وی سوہنے لگدے نیں، نہ ونگاں دی لوڑ اے نہ پازیب دی حاجت۔

۱۰۔ جے پلکاں دی سوئی چہ زلف دا دھاگہ پا کے
سی سکیں تے تاں رحمان دے دل نوں رفو کر سکیں گا

---

(۷۹)

که نظو په ما توګوهو دروز ګار کړے
همر نه دی چه حساب اودیائے شمار کړے

○

۱۔ جیکر تیری نظر جگ دی ٹٹ بھج تے ہووے تے توں اپنے دکھاں دا کدی شمار نیئں کر سکیں گا۔

۲۔ ہر دکھ چپ کر کے سہہ جا، نیئں تے تیرا دشمن تے خوش ہووے گا، پر تیرے

سجن وی (تیرا دکھ سن کے) دُکھی ہوں گے۔

۳۔ جے عشق وچ کوئی تیری مراد اے تے دل نوں صبر نال وسائیوں سبّے
چھیتی کرن نال کم گھٹ ای سَوردے نیں۔

۴۔ اوہدی رضا تے راضی ہون چہ ای اطمینان اے۔ نئیں تے "ہورلیا، ہورلیا"
کہن چہ تے جان دی خواری اے۔

۵۔ جے توں آزاد رہنا پسند کرنا ایں تے یاد رکھ ہتھوں کاروبار چھڈنا پئے گا کیوں
جے آزادی تے کاروبار چہ کوئی میل نئیں۔

۶۔ رحمان! توں تے آپوں جگ نوں فانی کہنا ایں
فیر کس کرکے توں انہاں کماں دا وساہ کیتا؟

---

(۵۰)

که دَ عشق شکرے تیرے تر ګلو کړے
نور لذّت به لکه زهر ستا په خُله کړے

○

۱۔ جیکر تیرے گلے چہ عشق دی مٹھاس بھر جاوے تے توں باقی ساریاں
لذتاں اتے تھُک دیویں۔

۲- جے کدی تیرا سامنا سرو قد لوکاں نال ہو جاوے تے توں گھگی وانگ گھگو گھو، گھگو گھو کرلاندا رہویں۔

۳- عشق دی تیز تلوار ہتھ پھڑ لے تے صبر سکون دی وستی تے "ہو" کر کے ٹٹ پے۔

۴- جے توں اپنے عمل نوں انصاف تے خودی دی ترکڑی (ترازو) بنائیں تے فیصلے نوشیروان دی عدالت دے فیصلے ہون گے (کسی نال بے انصافی نئیں کریں گا)

۵- جے تیرا سر اپنے گوڈیاں ول جھکیا رہیا تے تینوں سکندر بادشاہ ورگا دبدبہ تے شان نصیب ہووے گی۔

۶- جے توں تمباکو وانگ اپنی جان نوں ساڑیں بالیں گا تے تینوں کوڑا دھواں وی "مٹھا" لگے گا۔

۷- اپنے محبوب دیاں شوخ اکھاں اودوں تیکر تینوں نصیب نئیں ہونیاں جدوں تیک توں اپنی جان اپنے ای لہو وچ رنگ نہ لویں گا۔

۸- اپنے محبوب دی زیارت باہج تیرا دکھ درد دور نئیں ہونا بھانویں توں حرمل دی ہزار واریں دھونڑیں لیندا رہویں۔

۹- جے توں اپنے محبوب دے در دی "مٹی" دی چونڈی نوں اپنی اکھ "چہ" چاسکو بنا کے پالویں تے تیریاں غفلت بھریاں دکھدیاں اکھاں ٹھیک ہو جان۔

۱۰- طبیبا! ایہہ توں دارو دے رہیا ایں کہ بھیڑی دوا، بھلیا لوکا، میینوں

محبوب دے درد دا علاج دس رہیا ایں؛

۱۱۔ توں اینویں ٹِل لا رہیا ایں، عاشقاں تے نصیحت دا کوئی اثر نہیں ہونا، تیری ایہہ محنت تے تکلیف بے فیدہ اے۔

۱۲۔ بھانویں سوزرم نرم تکئے سر تھلے رکھے ہون!
رحمان نوں اپنے یار باہج نیندر نہیں آوندی

---

(۵۱)

ساقی پورته شه دَ میئو جام تیار کړه
عمر هیښ معطلی نه کړی تلوار کړه

○

۱۔ ساقیا! اٹھ تے شراب دا پیالہ بھر لے، تیری عمر دی سواری جا رہی اے توں اینویں نہ پیا اڈیک۔

۲۔ ایہہ تیرے ظلم دی تلوار جیہڑی ہر ویلے میری گردن تے چلدی اے، ہن انج کر جے اپنے نفس دی تلوار نال ہر ساہ تے وار کر۔

۳۔ غرور توں ودھ کے بری بلا کوئی چیز نہیں توں بے خود (حال مست) لوکاں دے دربار چہ جا کے انہاں دی خدمت کر۔

۴۔ ایہہ چار (پنج) دیہاڑیاں دی حیاتی غنیمت اے، ایس نعمت لئی اپنے پالن ہار دا رج کے شکر ادا کر۔

۵۔ جے توں غم نکر چہ اپنا کوئی غم خوار چاہنا ایں تے (بیخودی دی) شراب نال شیشے دا پیالہ بھر لے۔

۶۔ جدوں تیکر تیریاں ایہہ دو اکھاں کھُلیاں نیں توں جگ چہ اپنے محبوب دے حسن دا نظارا کری جا۔

۷۔ کون اے جس تے تہمت نئیں لگی، بیلیا! کسی دی گل تے کن نہ دھر، اپنا کم کری جا۔

۸۔ ایس جگ دے سارے یار بیلی مطلب دے نیں، جیہڑا مرن توں بعد وی یار رہوے اوہنوں اپنا یار بنا۔

۹۔ آکڑخان (مدعی) دے منہہ جو آوے اوہنوں کہن دے توں جے کَن دھرنا اے تے پیار کرن والے دوستاں دی گل تے کَن دھر۔

۱۰۔ رحمٰن، کہندا اے جے ایس جگ دے سارے کم کاج فانی نیں
شرط ایہہ وے جے توں ایہدی ایس گل تے اعتبار کریں

۵۲

خو به وران شی د دُنیا بازار لتاہ
هر نفس د بیلتانهٔ په تاخت لتاہ

○

۱۔ ایس جگ دا بزار اوڑک اُجڑ جانا اے، وچھوڑے دے بھانبڑ ہر ساہ چہ پئے بلدے نیں۔

۲۔ اجے باغ چہ غنچے اکھ وی نیئں سی کھولی جے خزاں آ کے پتی پتی کھوہ کھلار دتی۔

۳۔ تکو فنا دی ہوا اجہی جھلی اے جے لالے (پھُل) دا کلاہ اُڈ کے پرے جا پیا اے۔

۴۔ باز تے ہما دی کیہہ وڈیائی رہ گئی جد "چنڈول" سوطراں زبانی رب دی تعریف کرے۔

۵۔ پتھر دی سل بھانویں سو ورہے پانی چہ ڈُبی رہوے اوہ کدی نرم نیئں ہوندی۔

۶۔ اوس زندگی توں تے مرجانا بہتر اے بیلیا! جس چہ ہر ویلے جان لباں تے آئی رہوے۔

۷۔ رحماںؔ! یار دیاں زلفاں دا پھندا گلے چہ پا لئی رکھ
ایہہ قید، آزادی توں بڑی چنگی اے!

---

(۵۳)

پہ پیریٔ کښې چہ ھوس دمئے وناب کړي
بیہودہ گمان پہ صبح دَمہتاب کړي

○

۱۔ جے کوئی بڈھے ویلے شراب دی ہوس کرے تے ایہہ انج ای اے جیویں سویرے ویلے چن چڑھن دی اڈیک کرے۔

۲۔ بغیر رب دی بندگی دے جے توں بخشش دی آس لائی اے تے ایہہ ثواب دی تھاں عذاب دی آس اے۔

۳۔ جان بجھ کے گناہ کرنا ایں تے نال ای توبہ دی! جیویں کسی بت دیاں موٹیاں اکھاں ستیاں دسن۔

۴۔ توں جیہڑے بلھاں نال رب سوہنے دی تعریف کریں حمد حیف نہ آکھاں جے انہاں بلھاں نال توں شراب دا پیالہ لاویں۔

۵۔ جیہڑے کنیں رب رسولؐ دا ذکر سننا ایں فیر اونہاں کناں نال ای گانے بجانے

دیاں فضول گلاں سننا ایں۔

۶۔ جے کر علم ہووے تے عمل نہ ہووے ایہہ انج ای اے جیویں کسی بال دے ہتھ کتاب کھیڈن لئی پھڑی ہووے۔

۷۔ تیری رات شراب خانے دے بوہے تے موہندیاں پیاں گزرے تے دن چڑھدیاں اپنا موہنہ مسیت ول کر لویں (ظاہر کجھ تے باطن کجھ)

۸۔ ساری حیاتی دنیا دی طلب چہ پھرنا ایں پر جدوں رب دی رضا لئی حق دے چاہن والیاں نوں ٹولیں تے حساب کرنا ایں۔

۹۔ اپنے پیدا کرن والے توں نہ شرم نہ حیا
تے رحمان توں اپنے عیب لکانا ایں؟

۵۴

چه غرقاب شی تور مژګان په نم دَ زړهٔ
نور خراب شی خانمان په نم دَ زړهٔ

○

۱۔ دل دا نم (اتھرو) جے سیاہ پلکاں نوں ڈوب لین تے ایہہ پانی دل دے حجرے نوں ہور خراب کر دالے۔

۲۔ اپنے دل دا حال بھلا کسی خود غرض اَگّے کیہہ بیان کرنا، ہاں کیہہ جانے غم کیہیہ ہوندا اے۔

۳۔ اپنے محبوب دے مکھڑے باجھ میں اپنیاں ہنجو بھریاں اکھّاں نوں ہر پاسیوں بنھ کے رکھیا دا اے۔

۴ اوہ جیہدے قدماں ہیٹھ عرش تے کرسی نیں، دل دا قدم اے جیہڑا ہر اچیائی توں اُچّا اے۔

۵۔ ایہہ (دل دا) کعبہ حضرت خلیل اللہ دے کعبے توں وی وڈّا اے۔ دل دے ایس کعبے نوں کوئی آکے وسا ای دیوے۔

۶۔ لوکی تے اپنے پیر دھرتی تے رکھدے نیں میں اپنے دل دے قدم چُک کے اسمان تے رکھ دتّے نیں۔

۷۔ اَسمان تے زمین دے وچکار جے کوئی مکان ہے تے اوہ ایس دل دا اکلاپے رنگیا گھر اے۔

۸۔ میں اپنے دل دے زخماں لئی مرہم رَبّ توں سوا کس توں منگاں طبیباں کول تے میرے دُکھاں دا کوئی علاج نئیں۔

۹۔ اج تے جگ چہ دلاسا دین والے بہتیرے نیں
پر رحمانؔ! ایس دل جیہا سجّن کِتّے نئیں لبھدا

○

۵۵

لکہ کاندے پہ کونترہ نظر باز
ھسے زۂیم ڈ دلبرو نظر باز

○

۱۔ جیویں کوئی باز کسی کبوتر نوں دوروں تک لیندا اے، ارنج ای میں وی سوہنیاں صورتاں لبھدا رہنا واں۔

۲۔ میں کسی ہور نال بھیت دی گل نہیں کردا، سوائے انہاں دے جنہاں دیاں پلکاں تے وال لمبّے نیں۔

۳۔ دلاں دے ملک اُتے مشکل ای کوئی ہور بادشاہی کر سکدا اے۔ پر جے کسی دا مکھڑا محمود دا تے تِل اَیاز دا ہووے۔

۴۔ تیری ٹھوڑی دا ٹویا سیب ورگا اے تے جیہڑے ہور سوہنے نیں، انہاں دیاں ٹھوڑیاں پیاز ورگیاں نیں۔

۵۔ پھُلاں دی تصویر تک کے خوشبو دی آس نہ کرو۔ ایہہ مجازی سوہنے اصلوں بے وفا نیں۔

۶۔ جے کر میرا محبوب اپنے ناز دے رنگاں توں خوش اے تے میں وی اوہدے ایس ناز تے ہمیش خوش رہواں گا۔

۷۔ پیار چہ جے کسی نوں ہاہ تے فریاد لپھندا اے تے ہوندی رہوے، میں تے ایس کم نوں عشق چہ اپنا درد سمجھناواں۔

۸ خوشی ہمیش توں غم دے اندازے موجب ہوندی اے تے اج ای دنیا چہ غم دے وی کج اندازے نیں۔

۹۔ موت، حیاتی دے نگر لگی ہوئی اے، جیکر جہاز خالی ہوئے گا تے پانی چہ کدی نیئں ڈبے گا۔

۱۰۔ قاعدے دی گل اے جیہو جہی چڑھائی اوہو جہی اُترائی، چڑھائی ہووے بھانویں اُترائی برابر اے، دوہاں دی شکل جے اکو اے۔

۱۱۔ میرے ہتھ ہمیش توں ایس دُعالئی اٹھے رہندے نیں جے میرا ماہی ناز کردا رہوے تے میں اوہدے ناز چکدا رہواں۔

۱۲۔ رحمنؔ نوں جیہڑا غریب نواز بیلی ملیا اے
اوہدی نظر چہ شاہ تے گدا اکو جیہے نیں !

---

(۵۶)

کہ بے حایہ زر کے نہ کنبے آواز
نہ صیاد ځنے خبرو و نہ شہباز

۱۔ جے گھگھی اُچی نہ بولدی تے شکاری نوں پتہ چلدا اے تے نہ بازدی کنیں اوہدی

آواز پیندی۔

۲۔ ایہہ گل انج لگدی اے جیویں ہر بندے لئی اوہدی اپنی آواز ای مصیبت ہوندی اے۔

۳۔ ذرا منصور وِ لے تکّو غریب دا کیہہ حال ہویا اے، رَبّ کسی دا بھیت انج وی نہ کھولے۔

۴۔ افسوس جیہڑی مت پچھوں آوندی اے پہلوں آجایا کرے، پر چھیکڑ دی خبر بھلا شروع چہ کیویں آسکدی۔

۵۔ چنگے عمل، عمل کرن والیاں دے نیک پُتّر (اولاد) نیں، خدا کسی نوں شرابی تے جواری نہ بنائے۔

۶۔ جے کسی دا پُتّر شرابی جواری نکل پوے تے سارا جگ پیؤ دے گھر تے اَگ دتے وسان لگدا اے۔

۷۔ رَبّ ایہو جیہی ناخلف اولاد توں بچائے جیہڑی دین دیانت تے نماز روزے توں دور ہووے۔

۸۔ انکار کرن والا وی جس تے اعتراض نئیں کردا
رحمان! ایہہ تیرا شعر اے یا کوئی کرامت

۵۷

بَدْ اختر بہ نیک اختر نہ شی ہرگز
مُرغ چیچ بہ دُرگوہر نہ شی ہرگز

○

۱۔ جس دے ستارے چندرے نیں اوہ نیک نصیب کیویں ہو سکدا اے، منکا ہیرا یا موتی تے نیئں ہو سکدا نا۔

۲۔ بھانویں لکھ اسمانیں گھکدا اے پر تارہ تارہ ای رہوے گا، سورج تے چن کدی نیئں بن سکدا۔

۳۔ بھانویں اوہ دی زمین چوں اُگدا اے پر بیر، سرو تے صنوبر وانگ تے نیئں ہو سکدا۔

۴۔ بھانویں ساری عمر انہاں اتے مینہ وردا رہوے۔ کُکھ پمیری پھُل کدی نیئں بن سکدے۔

۵۔ کسی چھوٹے بھانڈے والے توں وفا دی اُمید نہ رکھ، معمولی گندی نڑی کدی گنا نیئں بن سکدی۔

۶۔ کالا ڈھاکہ اپنی تھاں توں ہل سکدا اے، پر اج نیئں ہو سکدا جے تقدیر چہ چانن ہو جاوے۔

۷۔ رحمن دے حق چہ جو ہونا سی اوہ ہوگیا
ایہہ دفتر ہن دوبارہ نیئں کھُل سکدا

---

(۵۸)

کہ خوک فخر کا پہ ننگ او پہ ناموس
دا پہ عشق کښے نہ ارزینی یو فلوس

○

۱۔ جے کوئی اپنی عزت دولت تے مان کردا رہوے، عشق چہ تے ایہدی اِک پائی وی قیمت نیئں۔

۲۔ کیہہ ہویا کسی نے زری دا جوڑا تن پایا دا اے، سمجھو پئی کوئی مور اے یا مرغِ زرّیں۔

۳۔ جے اوہدے سر تے تاج وی رکھیا ہووے فیر کیہہ، میری نظر چہ تے اوہ ہُدہُد اے یا خروس۔

۴۔ نہ اوہنوں کوئی عقل مت اے نہ سوچ سمجھ، انج اے جیویں کوئی نقش یا پرچھانواں۔

۵۔ نہ بیج نہ دانہ، تے کھلاڑے چہ توڑی اڈائی جا رہیا اے۔ بے مقصد

کھیہ اڈا رہیا اے۔

۶۔ مجازی یارتوں خیر دی آس کیہہ ایہہ تے شر تے فساد دی شدت توں سوا کجھ وی نہیں۔

۷۔ ہر عمارت چہ خرابی ڈھلی شے اے۔ جے بنیاد چنگی نہیں ۔ آکے وقیانوس بادشاہ دے اجڑے محلاں نوں تک لے۔

۸۔ جیکر میریاں گلاں چے گھاٹا واہدا اے، تے ایس شہر چہ کوئی جاسوس مقرر کر دیو۔

۹۔ ساقیا، لیا شراب دا پیالہ جے میں پی کے بیخود ہو جاواں، رب کسی نوں غرور دا قیدی نہ بنادے۔

۱۰۔ ساری دُنیا تھل کے تک لوو، میرے محبوب ورگی سوہنی صورت ہور کیتے وی نہیں۔

۱۱۔ رحمنؔ ۔ ستاں پردیاں پچھے وی اپنے محبوب دا جمال تک لیندا اے
بھلا فانوس کدی شمع دے چانن نوں لکا سکدا اے

۵۹

اے زمادَ زرۂ آرامہ راشہ
سروقدہ گل اندامہ، راشہ

○

۱۔ میرے محبوب، میرے دل دے چین، آجا، آجا، بوٹے قد تے پھلاں ورگے

جُتّے والیا آجا، آجا۔

۲۔ سارے جگ دے سوہنے تیرے پچھے قطار چہ کھلوتے نیں، توں انہاں ساریاں دا امام ایں آجا۔

۳۔ پیار کرن والیاں دا کوئی آدرمان تیرے باہج نہیں، آجا عاشقاں دا توں احترام ایں (عزت ایں)

۴۔ رب جانے فیر ایہو جیہا ویلا آوندا اے کہ نہیں، توں آجا، میں ڈرنا واں پیا کتے ایہہ ویلا ہتھوں نکل نہ جاوے۔

۵۔ سجنا، ایہہ ویلا اے، وفا کر بھانویں جفا کر، آجا آجا کویلے تیں تھوں کجھ نہیں ہونا

۶۔ ایہہ جگ، مسافراں لئی اک "رباط" اے، آوی جا ایتھے قدم، قدم تے سفر ای سفر اے۔

۷۔ پرکھ جیہے مکھڑے، سنبل والاں تے فرشتیاں دی خُو والیا، میریا مہکدے جُتّے والیا سجن آجا۔

۸۔ رات نوں چھڈ دن دا چانن وی رات بن گیا اے
رحماں دیا، چن ماہیا، توں آجا، آجا

۶۰

بیا مے زرۂ دَ تورو زلفو مسخر شۂ
چپ وراس مے د حبشو تور لبنکر شۂ

○

۱۔ میرا دل فیر کالیاں زلفاں چہ جا اڑیا اے، جو فیر وں حبشیاں دے سیاہ لشکر میںوں گھیر لیا اے۔

۲۔ میں جو فیر دعاواں دے تیر چھڈے پر انہاں چوں اک وی کم نہ آیا۔

۳۔ جدھر وی کن کراں شور مچیا دا اے، جے ایہہ وچھوڑے دیاں چیکاں نئیں تے فیر قیامت دا شور اے۔

۴۔ وعظ کرن والے دا تے کم ای وعظ (نصیحت) کرنا اے بیچارہ مجبور جو ہویا، پر اوہدی کسی وی گل دا پیار کرن والے جھلے تے کوئی اثر نئیں ہوندا۔

۵۔ ایہہ جیہڑے بزرگ بن کے میںوں نصیحت کردے رہندے نیں جے تینوں تک لین تے میںوں بزرگ بنا لین۔

۶۔ اوہ خوش نصیب نیں جیہڑے تیرے بوہے تے ڈگے پئے نیں، جیہڑا تیرے در توں دھتکاریا گیا ساری عمرے دربدر پھردا رہیا۔

۷۔ رحمنؔ، عشق دا پھٹ بھلا کون سیوندا اے
ایہنوں سین نال تے پھٹ تے ہور پھٹ لگدا اے

---

(۶۱)

په دوران مے هسے رنگ دلبر پیدا شۀ
گویا بل د نمر د پاسه نمر پیدا شۀ

○

۱۔ چکرؔ چہ میرے دل اندر عجیب رنگ دا محبوب پیدا ہویا اے، انج لگدا اے جیویں اک سورج تے دوجا سورج سوار اے۔

۲۔ خورے میرا نصیب اے یا جگ دی قسمت، جے ایناں مٹھڑا ماہی رب پیدا کر دِتا اے۔

۳۔ قاصد دے منہ چوں جدوں گواچے یوسفؑ دی آواز سنائی دِتی تے یعقوبؑ دی اکھیں چانن ہوگیا۔

۴۔ سمجھ چہ نئیں آؤندا، جے ایہہ عشق اے یا فساد، جس پاروں سارے جگ چہ شور مچیا دا اے۔

۵۔ کاش ایہہ پریت دا بوٹا سروں اُگدا ای نہ، جس دی ہر شاخ چہ غم دا پھل

ای لگدا اے۔

۶۔ ربّ دے فرشتیاں نوں بھلا عشق دے درد تے غم دی کیہہ خبر، ایہہ اوکھا پندھ تے صرف میرے لئی پیدا ہویا اے۔

۷۔ اِک پیار تے اُتوں محبوب دی بے نیازی، میرے اِک پھٹ تے ہور پھٹ لگی جا رہیا اے۔

۸۔ عاشقی دا روگ اِک وار جس تن لگ جائے فیر اوہ مشکل ای چنگا ہوندا اے۔

۹۔ نالائق پُتّر دا پیو کیہہ خوشی کرے۔ اوہدی پشت (حدّ) چوں ایہہ جیا پُتّر جمیا اے؟

۱۰۔ رحمان! دے زمانے چہ اِک اجیہا ہنر پیدا ہویا اے
جیہڑا ہنر نوں عیب تے عیب نوں ہنر کر دیندا اے

۶۲

هیڅ مے نهٔ زده نه پوهیږم دلته پیر شو
چه دلدار مے دَ اغیار په شکل وخیر شو

○

۱۔ سمجھ چہ نئیں آؤندا ایہہ کیہا زمانہ آیا اے جے اپنے بیلی وی غیراں

وانگ نظر آؤندے نیں۔

۲۔ زمانہ مینوں رقیب دے ہتھوں مروا رہیا اے، میں جنھوں کُتا سمجھدا ساں میرے لئی اوہ شیر ہو گیا اے۔

۳۔ وچھوڑے دے غم پاروں اوہ حیاتی جیہڑی گھٹ دسدی سی ہن مکّن چہ ای نئیں آؤندی۔

۴۔ میں تلوار نال کھیڈ دا ساں تے اوہدی سزا ایہہ ملی اے جے محبوب دے عشوے دی تلوار میرے دل تے چل گئی اے۔

۵۔ جیہڑا ویلا ہتھوں نکل جاوے اوہ پرت کے نئیں آؤندا تے جیہڑا مڑ کے نئیں آؤندا، اوہدا کیہہ غم تے کیہہ ارمان۔

۶۔ وچھوڑے دا جیہا زہر پیالہ پیتا اے، جے ہن ملاپ دا شربت وی زہر لگدا اے۔

۷۔ انج دِسدا اے جیویں رحماؔن اوہنوں یاد ای نئیں رہیا
نہ وفا چہ یاد کردا اے، نہ جفا چہ!

۶۳

چہ نصیب ے سینہ چاک زړهٔ افگار شو
جرس ځکه په فریاد او په چغار شو

۱۔ زخمی سینہ تے سڑیا دل اوہدا نصیب اے تاں ای جرس (ٹلّی)

دی طراں چیخ پکار کردا رہندا اے۔

۲۔ جدوں عشق دی پکار عاشق دے کنیں پئی تے اوہ غفلت دی نیندروں اسے پل جاگ پیا۔

۳۔ ریا کرن والے دی عبادت ای بیکار اے "غوک" جے سمندر چہ وی ہووے تے مردار ای ہوندا اے۔

۴۔ اَن پڑھ زاہد دی عبادت انج اے جیویں شرابی دا سارا مال شراب ای ہووے۔

۵۔ نادان بندے دیاں دبے سوجھی، مشقتاں دا کج فیدہ نئیں کیوں جے جیہڑے بدلاں چہ مینہ دی کنی نہ ہووے اوہ اُڈدے گھٹے وانگ ہوندے نیں۔

۶۔ بے عمل عالماں دا علم انج اے جیویں کتاباں کسی کھوتے اُتے لدیاں ہون۔

۷۔ ایس نصیحت دا کوئی فیدہ نئیں ہوندا جیہڑی جاہلاں تے نااہلاں نوں کیتی جاوے۔

۸۔ رحمان دا کلام بے خبر لوکاں لئی انج اے
جیویں کسی بال دے ہتھیں گوہر شہوار ہووے

۶۴

ﺜﮧ عجب بلند مقام دے دَ اخلاص
چہ جہان واڑہ غلام دے دَ اخلاص

○

۱۔ ویکھو، اخلاص دی تھاں کنی اُچی اے، جنہوں تکّو ایس جگ چہ "اخلاص" ای دا غلام اے۔

۲۔ دھرتی توں اسمان تیکر اپڑنا بڑا اوکھا کم اے پر جے اخلاص ہووے تے ایہو پندھ اِک قدم تے وے۔

۳ جیہڑے مخلص نیں انہاں نوں غیب دی خبر دیندا اے، اخلاص تے جیویں الہام دی اِک صورت اے۔

۴۔ جیویں اخلاص نوں کدی فنا نئیں انج ای رسم رواج اصلوں فانی نیں۔

۵۔ اخلاص بناں اسلام دی تعلیم چہ مٹھاس نئیں۔ سچ تے ایہہ وے جے اسلام' اخلاص پاروں ای اسلام اے۔

۶۔ ساقی نوں مستاں اینویں ای نئیں گھیرے چہ لیا دا، اوہدے ہتھ اخلاص دا جام پھڑیا اے۔

۷۔ جے کر عیّاد، اخلاص دی پھاہی لائی دی اے تے عجب نئیں جے ایس پھاہی

چہ ہما آن پھنسے۔

۸۔ جے کسی نال مہر محبت کرنی اے تے ایسے جگ چہ کر لے، مرن پچھوں اخلاص کم نہیں آوّنا۔

۹۔ رحماں دا کلام ایس سبب ای مٹھّا اے جے
ایہدا کلام اصلوں اخلاص بھریا کلام اے

---

(۶۵)

کہ تہ نۂ کړے پہ بل چا باندے غرض
بل بہ نۂ کاندی پہ تا باندے غرض

○

۱۔ کسی اُتے بے جا غرض نہ رکھو گے تے دوجا وی تہاڈے نال کوئی مطلب نہیں رکھے گا۔

۲۔ جے کر کوئی منگتا کسی بوہے نوں نہ ٹھکورے تے بھلا گھر دے کتے نوں کیہہ لوڑ اے جے بھونکے۔

۳۔ اوہدی کشتی کنڈھے تے کدی نہیں ڈبدی جنہوں دریا دے موتیاں نال مطلب نہ ہووے۔

۴۔ اکلاپے نوں پسند کرن والے اکلاپے چہ خوش نیں۔ تے جیہڑے پیار چہ بھنڈے گئے انہاں نوں بدنامی پسند اے۔

۵۔ ایہہ دنیا تے احمقاں نال آباد اے، دانا تے سیانے لوکی دنیا نال کوئی غرض نئیں رکھدے۔

۶۔ رحمان! میں تے پیار دے دُکھ تے خوش ہاں
میینوں بھلا چنگے مندے نال کیہہ غرض

---

(۶۶)

طمعه مه کړه په دنیا کښې د نشاط
بیا به نهٔ مومې نشاط په دا بساط

○

۱۔ دنیا دے عیش و آرام دا طمع نہ کر، کیوں جے دنیا دی ایہہ بساط ایس صفت توں محروم اے۔

۲۔ ایتھے کوئی جینوں آوندا اے اُنجے ای لدجاندا اے۔ ایہہ جگ مسافراں لئی اِک سرائے توں ودھ کجھ نئیں۔

۳۔ ایس جہان چہ ہر قدم تے کھوہ کُھٹیا دا اے، ایس لئی ہر قدم تے

احتیاط بڑی ضروری اے۔

۴۔ سیانے بندے نوں ایہہ جہان اپنی اصلی شکل چہ دِسدا اے بھانویں ایہہ دوزخ اے، جنت اے تے بھانویں رستہ۔

۵۔ جیکر سوہنیاں نال پیار چہ پینگ ہلارسے نہ لیندے تے عاشقاں نوں رقیباں دے رعب دا کج ڈر نہ ہوندا۔

۶۔ کم اصل، بددیانت تے بے نماز توں نیکی دی ذراوی امید رکھ

۷۔ رحماؔن نوں سوہنیاں دے غم انج گھیر لیا اے
جیویں کوئی درزی کپڑے نوں کترن لئی ڈاہ لیندا اے

۶۷

اُومۂ کلہ دی پاخۂ وائی واعظ
هرچہ وائی وا ہٖ بنہ وائی واعظ

○

۱۔ واعظ دانائی دیاں گلاں کردا اے، اوہ جو کج وی کہندا اے چنگا ای کہندا اے۔

۲۔ ایس توں کچّی گل واعظ ہور کیہہ کرے گا جے مینوں اپنے محبوب توں

دور رہن نوں کہندا اے !

۳۔ اپنے محبوب نوں چھڈنا میرے لئی اوکھا اے، نصیحت کرن والے تے اینویں لگے رہندے نیں۔

۴۔ انج تے مٹھیاں مٹھیاں گلاں کردا اے، پر وچوں کوڑیاں ہوندیاں نیں، جیویں زہر تے کھنڈ چڑھی ہووے۔

۵۔ اوس واعظ دیاں گلاں تے کون یقین کرے جیہڑا لوکاں نوں اپنے پیاریاں نال ملن توں روکدا اے۔

۶۔ واعظ مینوں عشق توں دور بھجن دا کہندا اے تے مینوں عشق باہج ہور کوئی کم ای نیئں آؤندا۔

۷۔ ایہدیاں نرم نرم گلاں تے اعتبار نہ کر، واعظ اپنی سرد مہری نوں گرمانا چاہندا اے۔

۸۔ پر رحمان، میں انہاں دیاں گلاں سن سن کے تھک گیاں
چنگا اے جے ہن ایہہ نصیحتاں کرن والے چپ ای ہو جان

---

(۶۸)

په تنده چه آتش بل کړه مدام شمع
ځکه بیا مونده له خلقو اکرام شمع

۱۔ دیوا (لوکاں لئی) اپنے سر تے اگ بالی رکھدا اے تاں ای تے لوکی

اینہوں اَیناں پسند کردے نیں۔

٢۔ ایہدے چانن نال اکھّاں والیاں نوں چانن لبھدا اے، تکیئے اینہوں ایہدی ایس نیکی دا انعام کدوں ملدا اے۔

٣۔ پتنگے ایس (دیوے) اُتے پتہ اے کیوں ڈگ ڈگ پیندے نیں، ایس لئی جے ایہہ بلدا ای رہوے، اینہوں آرام نہ ملے۔

٤۔ تُسیں میری ای لاٹ تے سڑ مرو، اپنی رمز چہ دیوا (شمع) پتنگیاں نال ایہہ گلاں کردا رہندا اے۔

٥۔ تیری مجلس چہ خاص خاص لوکی سرفراز ہوندے نیں
رحمانؔ، تے اج اے جیویں کوئی عام جیہا دیوا

٦٩

ھر یو گل راستا دَ باغ، روشن تر دے تر چراغ
روشن تر دے تر چراغ، ھر یو گل دَ ستا دباغ

○

١۔ تیرے باغ دا ہر پھُل دیوے وانگ چانن کر رہیا اے، دیوے وانگ روشن اے تیرے باغ دا ہر پھُل۔

٢. تیرے باغ دا کاں وی ہما اے میری نظر وچ .

٣. دردی لوکاں لئی تیرے بوہے دی مٹی کستوری اے .

٤. عاشق دے دل دا داغ عشق دے اسمان دا سورج اے (عشق دے اسمان دا سورج اے عاشق دے دل دا داغ)

٥. سوہنیاں دی مہربانی باہج رتّان دے کالجے ٹھنڈ نئیں پیندی
ٹھنڈ نئیں پیندی رتمان دے کالجے سوہنیاں دی مہربانی باہج

---

(٧٠)

اورنگ زیب او شاہجہان غوندے اشراف
صدقہ شہ تر منصور غوندے نداف

○

١. شاہجہان تے اورنگ زیب وانگ سیکڑے اشراف منصورؔ دے سر توں وار دیئے

٢. کسی دا جثہ بھانویں کنّاں ای اُچّا ہوجاوے کوئی فیدہ نئیں، کوہِ قاف کدی کوہِ طورُ نئیں بن سکدا۔

٣. اینویں ٹھریاں نوں عاشقی دا دعویٰ زیب نئیں دیندا، ٹاٹ کدی زرباف نئیں ہوندا۔

۴۔ ایس چہ شک نئیں جے خانہ کعبہ بڑی مقدّس تھاں اے، پر جے کوئی کھوتا کعبے دا طواف کرے تے اوہ حاجی نئیں بن سکدا۔

۵۔ بھانویں سو دریاواں دے پانی نال نہا لوے فیر وی کتا کدی پاک صاف نئیں ہوندا۔

۶۔ جیکر کشتی اُتے بھار بُہتا لدو گے تے اوہ ڈب جائے گی، فضول خرچ لئی اوس دی فضول خرچی وبال بن جاندی اے۔

۷۔ صبر کرن والیاں صبر چھڈ کے حرص دی راہ پھڑ لئی اے، کِسے چہ عدل رہیا اے تے نہ انصاف۔

۸۔ اصلوں چارے مذہب اکّو جیہے نیں، پر ایس دے وچ "میں تے تُو" دی تکرار نے اختلاف پیدا کر دتا اے۔

۹۔ ہر ملک دی مالک اکّو اللہ دی ذات اے، اوہ بھانویں جنّت ہووے، بھانویں دوزخ تے بھانویں انہاں دے وچکار (اعراف)

۱۰۔ انہاں نوں شہید نہ آکھ اوہ تے لہو وِیچدے نیں، قاتلاں نوں بھلا، خون بہا کون معاف کر دا اے۔

۱۱۔ جھوٹھے دی زبان دا منہہ چہ سُک جانا ای چنگا اے، جیویں لکڑی دی کوئی تلوار میان چہ ہوندی اے۔

۱۲۔ اوہ دیوار دے اُتے دوڑ دا اے پیار کدوں تیکر، جھوٹھا تے گپّی کدوں تیکر

بڑاں مارے گا۔

۱۳۔ کھوٹا سکہ اودوں تیکر ای چل سکدا اے جدوں تیکر اوس تے پارکھ دی نظر نہ پوے۔

۱۴۔ رحمان! دنیا دے مال تے فخر تے غرور نہ کر ایہہ تے کنگھی چہ وال دی مثال اے۔

۱۵۔ میں حبیب دی تعریف تے رقیب دی ہجو کرناواں
کیوں جے رحمان، میں ایہو کج کرنا چاہنا واں!

---

(۱۷)

چہ پائے بند شو دَ لیلیٰ پہ اشتیاق
مجنون واچووو نوروتہ طلاق

○

۱۔ جدوں لیلیٰ دے پیار چہ ڈب گیا تے مجنوں نے سارے جگ دے سوہنیاں ولوں منہہ پھیر لیا۔

۲۔ جدوں شراب تے گانے دا چسکہ پے گیا سی تے صوفی اشراق دی نفل نماز بھُل گیا۔

۳۔ جھتے دی چار عشق کرن والے رل بہن او تھے۔ شراب دے پیالے تے

سوہنیاں صورتاں دا ناچ شروع ہو جاندا اے۔

۴۔ پرکھوں باہج دھیان تے نظر چہ سماندے ای نیئں، بھانویں کوئی لکھ حوراں تے براق دی تعریف کرے۔

۵۔ جیکر اپنے محبوب دا سنگ لبھ جاوے تے فیر کوئی وی "دوئی" دی گل نیئں کردا۔

۶۔ شمع وانگ اپنی تھاں توں نہ ہلیں بھانویں دیہاڑے (دیوا رکھن دی تھاں) تے سروں اگ نال سڑ بل جانویں۔

۷۔ اپنے محبوب دے درد تے غم چہ انج خوش ہوندے نیں جیویں چواں کوٹاں دی حکومت مل گئی ہووے۔

۸۔ عشق دی اجہیی مستی چڑھی رہندی نیں جے نہ ملاپ دا پتہ ہوندا اے نہ وچھوڑے دا کوئی خیال۔

۹۔ شکلوں تے نظر آوندے نیں پر وجود کوئی نیئں رکھدے، جیویں "لا" دا اکھر کسی صاف کاغذ تے لکھیا ہووے۔

۱۰۔ جدوں تیکر میدان جنگ چہ تن من وار نہ چھڈن، اودوں تیکر عراقی تازی گھوڑے منہہ نیئں موڑ دے۔

۱۱۔ عراقی گھوڑیاں نوں تے اشارہ کافی ہوندا اے، چابک دی مار نال ٹرنا تے ٹٹو دا کم اے۔

۱۲۔ سمجھن والے نوں اکھ دا اشارہ وی کافی اے، تے ناسمجھ نوں لکھ سمجھاؤ اوہ ناسمجھ ای رہندا اے۔

۱۳۔ پیار چہ بھانویں جان تے مال سب وار دیئے فیر وی طالب تے مطلوب وچ پھٹ نئیں پے سکدی۔

۱۴۔ میں قسمت دا زائچہ لے کے اڈیک رہیا داں، خورے سامنے طاق ہوندا اے کہ جُفت۔

۱۵۔ توں (ناصحا) رحمان نوں نصیحت کری جا رہیا ایں
کاش، روزِ ازل دا لکھیا وی بدل سکدوں

---

(۷۲)

نه ناحق په، کینه کړے کینه ناکه
په کینه به آئینه نه کړے تهٔ پاکه

○

۱۔ کینہ رکھن والیا! میرے نال اینویں پیا کیہنہ کرنا ایں، کینے نال تے تیرے دل دا شیشہ صاف نئیں ہو سکدا۔

۲۔ اینویں کون کسی تے تلوار کھچدا اے۔ دنیا اپنے عمل پاروں ای ہلاک

ہوندی اے۔

۳۔ جدوں بلبل دی ٹھنڈی ہاتے ہُوسنی تے، ربّ نے پھُل دا گریبان پھاڑ دتا تے سینہ چاک کر دتا۔

۴۔ دریاناں بعض رکھن پار وں بلبلے دیاں اکھاں نور توں خالی ہوندیاں نیں تے اوہدا سینہ چاک ہو جاندا اے۔

۵۔ جے تیرا تن زمین ہووے، دل بیج تے ہنجو بارش تاں، فیر توں مٹّی چوں سر باہر کڈھ۔

۶۔ اوہ تاں ای جگ دے وناں چہ سر کڈھ ہندا اے، جدوں "تاک" توں سر جھکانا سکھ لوے۔

۷۔ اوہنوں سوہنیاں (تُرکاں) دا پیار تے دھیان اودوں تلک نصیب نیئں ہو سکدا، جدوں تیکر اوہ جگ جہان دے لالچ توں پاک نیئں ہو جاندا۔

۸۔ جیہڑا بندہ ایس جگ دے کاروبار نوں چھڈ سکدا اے اوہو ایتھے حیاتی دا اصل مزہ پا سکے گا۔

۹۔ توں عشق چہ اپنے جان مال دی فکر کرنا ایں، جھلیا! کدی پیار چہ انج وی ہویا اے۔

۱۰۔ توں ایناں وڈا مہمان گھر بلان توں پہلوں گھر نوں مٹی گھٹے توں

صاف تے کر لیندوں۔

۱۱۔ دوئی چہ وحدت دا بھیت نیئں لبھ سکدا، ضمیر نوں شک شبہے توں بالکل پاک ہونا چاہیدا اے۔

۱۲۔ ایہہ اکھّاں دے اگّے جو کجھ دِسدا اے ایہہ تے پردہ ای پردہ اے، حسُن دا نور تے سوچ خیال توں وی پرے ہور پرے دے۔

۱۳۔ کسی دے ظاہر نوں دیکھ کے بھُل نہ جا۔ اوہدے اندر جھاتی پا لباس تے اینویں ای ہوندا اے۔

۱۴۔ اللہ والے، جگ دی نظروں ایس لئی اوہلے نیں جے اوہ ہمیش حیاتی دے کنڈھیاں نوں پاک کردے رہندے نیں۔

۱۵۔ اوہنے اج تیکر کسی نال وی وفا نیئں کیتی!
رحمانؔ! توں اسمان دی شکائت کیہہ کرنا ایں!

۷۳

که په کنج د شاهئ فخر شهریار که
عاشقان ئے د دلبرو په رُخسار که

○

۱۔ بادشاہ نوں اپنے خزانیاں دا مان ہوندا اے تے عاشقاں نوں اپنے

محبوباں دا چن مکھڑا ای سب کجھ ہوندا اے۔

۲۔ جیہڑا مزہ دنیا چہ دنیا داراں نوں ملدا اے، اوہو گدڑیاں والیاں نوں اپنی گدڑی چوں مل جاندا اے۔

۳۔ رب پتنگیاں نوں اوہ عیش تے آرام اگ چہ بخش دتا اے، جیہڑا بلبلاں نوں باغ تے بہاراں چہ بخشیا اے۔

۴۔ کسی دی چنگی گھڑی برے ویلے چہ تبدیل نہ ہووے، ملاپ ویلے وچھوڑے دا دکھ رب کسی نوں نہ دیوے۔

۵۔ قبر تے ماں دا مطلب اکو اے، پر کسی تے قبر دی ہنیری کوٹھڑی (لحد) تے کسی تے بازار دیاں رونقاں (حیاتی) کھلدیاں نیں۔

۶۔ جیکر کسی دی بیڑی ڈوبن چہ رب دی مرضی شامل ہووے تے موہانے (ملاح) دا کوئی وس نئیں چل سکدا۔

۷۔ جیہڑا مکھڑا جماندرو (پیدائشی) ای کلونہڑا ہووے تے اوہ سجان سوارن نال ہور بھیڑا ہو جاندا اے۔

۸۔ جیکر پیار کرن والیاں دا نصیبا جاگ پوے تے انہاں دا محبوب مزے دی نیندروں جاگ کے آپوں انہاں دے پچھے پھرن لگ جاندا اے۔

۹۔ سوہنا یار ادھی راتیں سرہانے آ کے بہن لئی اپڑ ای جاندا اے، جیویں کسی مزار تے کوئی دیوا بالدا اے۔

۱۰۔ مستی تے ہوشیاری دے عالم دی رفتار (ٹور) ای اصل چ ظرف دی پیمائش اے ۔

۱۱۔ کاں (کوّا) بُلبلاں وانگ نئیں چہک سکدا، کیوں جے ہر ساز دی آواز اوہدے تار موجب ای ہوندی اے ۔

۱۲۔ رحمان، کوئی اجیہا بھولا سوداگر نئیں
جیہڑا دین دا سودا دنیا بدلے کرے گا

---

(۷۴)

ورځ چه بد ه شی عاقل او داناڅه که
چه قضا شی ور دُوسار حکماء څه که

○

۱۔ جدوں مقدر دے بھیڑے دن آجان تے دانا لوکی کیہ کر سکدے نیں۔ جد موت مقدر ہووے تے حکیم کیہ کر سکدا اے ۔

۲۔ ماں پیو تے نیک اولاد ای رب توں منگدے نیں، پر جے لیکھ ای بھیڑے نکل آن تے دادکے نانکے کیہ کرن ۔

۳۔ کون اے جیہڑا اپنے یار دی جدائی دی اگ چ سڑنا پسند کردا اے ، پر

جے وس ای نہ چلے تے کوئی کیہہ کرے۔

۴۔ رَبّ دے حضور دُعا تے بد دُعا تے کریئے پر جے رَبّ نوں ای منظور نیئں تے فیر دُعا کیہہ تے بد دُعا کیہہ۔

۵۔ مقدّر زور نال یا زر نال اپنے وس نیئں کیتا جا سکدا، کوئی کمزور ہووے بھانویں زور آور، سبھے برابر نیں۔

۶۔ رحماںؔ! پتنگیاں سڑ کے اپنا پیار دا حق ادا کر دتا اے
ہن دیوے (شمع) دا آہ و زاری کیہہ تے رونا کیہہ

---

(۷۵)

هغه څوئے چه میئن وی څه به خوب که
چه فرهاد غوندے کوه کن وی څه به خوب که

○

۱۔ جیہڑا پیار کردا اے اوہدی اکھیں نیند رکھنوں، جیہڑا فرہاد وانگ پہاڑ کھٹدا اے، اوہ کیویں سوں سکدا اے۔

۲۔ ہر ساہ بندے نوں ایس دنیا توں جان دا سینہڑا اے جے ساہ چلو چلو دی آواز ہووے تے فیر نیند رکھنوں۔

۳۔ جیکر کل اوہنے اپنے محبوب توں وچھڑ جانا اے تے بھانویں سو راتاں اوہدے سنگ گزارے نیندر اکھیں جھاتی نہیں ماردی۔

۴۔ رب عشق نوں اگ توں پیدا کیتا اے، جیہڑا ایس اگ چہ وس گیا اوہ کیویں سوں سکدا اے۔

۵۔ ادھر تے ویریاں دے ویر پاروں اکھوں نیندراں اڈیاں رہندیاں نیں تے ایدھر اپنا یار ای بولیاں مارن لگ پوے تے نیندر کیویں آوے۔

۶۔ رحمان، بے فکری دی نیندر تے خوشی دا پھل اے
جیہڑا تیرے وانگ دکھاں چہ ڈبیا ہووے اوہدی اکھیں نیندر کتھوں

۷۶

چه په سترګو کښې ئے خاروی څه به خوب که
چه په زړه ئے غم د یار وی څه به خوب که

○

۱۔ جس دی اکھیں کنڈے رڑک رہے ہون اوہ کیویں سونویں، دل چہ یار دا غم ہووے تے کوئی وی سوں نہیں سکدا۔

۲- بھانویں پیار کرن والیاں نوں یار دے کول وی نیندر نئیں آؤندی پر جس دا بیلی سروں پردیس ای چلا گیا ہووے اوہ کینویں سونویں؟

۳- کوئی نادان ای ہوویگا جیہڑا ایس جگ چہ ستا رہووے، جنہوں رب عقل مت دتی اے اوہ کدی نئیں سوندا۔

۴ جگ چہ کینے سوں کے اپنا محبوب لبھیا اے! یار دی طلب چہ تے اکھوں نیندر اڈ جاندی اے۔

۵- اکھاں بند کر کے وی کدی محبوب دی صورت نظر آؤندی اے؟ جنہوں یار دے دیدار دی غرض اے اوہ کدی نئیں سوندا۔

۶- موت دی راہ توں ودھ اوکھی راہ ہور کوئی نئیں، اس راہ دے اڈیکن ہارے نوں نیندر کدوں آؤندی اے۔

۷ سوہنیاں دی ہر نظر تلوار اے، ایہہ تلوار جس دی دھون تے ہووے اوہدی اکھیں نیندر کتھوں۔

۸- رحمانؔ، میں تے اپنے یار دا غلام بندہ واں
بھلا کوئی غلام بندہ وی لمی تان کے سوں سکدا اے

۷۷

ھغہ ئوئے چہ بے یارہ محبّت کہ
ھمگی وارہ بے ځایہ محبّت کہ

○

۱۔ محبوب باہج جیہڑا کسی نال پیار کر دا اے، سمجھو اوہدی محبّت دی کوئی ٹھُک ای نیئں۔

۲۔ ربّ دی محبّت نہ ہووے تے دلاں چہ روگ پلدے نیں توں بھانویں سانڈاں نال پیار کر دا رہو۔

۳۔ اپنی مرضی کرن والے اپنی مرضی کرن والیاں دے یار نیں انہاں نوں اپنے اپنے مکّر چلتّر نال پیار اے۔

۴۔ داڑھی گنجھل تے جھگا پھٹیا دا جیویں آدم زاد ڈنگراں نال پیار کر دا ہووے۔

۵۔ اوس سرائے تیکر اپڑنا اوکھا ہوندا اے جس سرائے نال ہر بندے نوں پیار ہووے۔

۶۔ بھانویں (شہد دی) مکھی نوں وی چانن پیارا اے، پر اوہ پتنگے تے پروانے وانگ لالچی نئیں۔

۷۔ جس بندے تے کالیاں زلفاں دا پرچھاواں ہووے، اوہ ہما

دے سائیں نال کدوں پیار کر دا اے۔

۸۔ رحمان ! تاں اوس راہبر دے پچھے ٹردا اے
جے اوس راہبر نوں ہر پابندی نال پیار اے۔

۷۸

زړۀ مې تراشي دَ بڼو په تيرهٔ نوک
ماتهٔ وي ئې دوه ديرش غابښ واړهٔ په سوک

○

۱۔ اینہاں پلکاں دیاں تیز نوکاں نال میرا دل اوہ زخماندے نیں، تے اکو ضرب نال میرے بتی دند بھندے نیں۔

۲۔ محبوب دیاں کالیاں اکھاں دا ڈنگیا ہویا واں، میرا دل اوہدے پیار چہ ٹوٹے ٹوٹے، تے کرچی کرچی ہو گیا اے۔

۳۔ بھانویں میں چپکا اں تے بھانویں اپنے سر سواہ تے گھٹا پا واں، مجال اے جے اوہ میرے دل پیار نال تک ای لوے۔

۴۔ جیویں کوئی سجرا پھُل کسی بال دے ہتھ پھڑا دیوے اینج ای میرے دل دا حال وی اوس کر دتا اے۔

۵۔ اسمان دی نیلی (گھوڑی) دا سوار جیویں سورج، سر تے زری دی پگ بدھی "ھو" دا نعرہ لائی جا رہیا اے۔

۶۔ بھانویں میرا دل دکھ درد پاروں ٹوٹے ہو گیا اے، پر اوہنوں میرے دکھ درد دی کوئی پرواہ نیئں گی۔

۷۔ بھانویں کوئی فقیر اے تے بھانویں بادشاہ، سبھے دکھاں غماں دے شوہ چہ عشق پاروں ڈب جاندے نیں۔

۸۔ لوکو، جے تہاڈے دل چہ ذرہ بھر وی انصاف اے تے آؤ، آکے تک لوو میرے نال جو سلوک ایہناں بے مہر لوکاں (سوہنیاں) کیتا اے۔

۹۔ میں اپنے محبوب دی تعریف کیویں نہ کراں، گگھی وی تے فجرے فجرے حمد و ثنا کردی اے۔

۱۰۔ رحمان، تینوں تے تیرے محبوب دا پیار تے اوس دا حسن

لے ڈبیا اے، ہن بیٹھا اپنی جان نوں روندا رہہ

(۷۹)

دَ بے دردو ھمدمی بہ دے بے درد کہ
دَ نامردو ھمدمی بہ دے نامرد کہ

۱۔ بے درداں دی یاری بے درد بنا دیندی اے تے بزدلاں دی دوستی

بندے نوں بزدل کر دیندی اے۔

۲۔ ایہہ صحبت دا ای اثر اے، جیویں حدیث چہ لکھیا اے جے سبز پتر وی خزاں پیلا کر دیندی اے۔

۳۔ جے کوئی بھانڈا ٹھوٹھا ایہوں زمین تے سُٹ پاوے تے اوڑک اوہنوں زمین اپنے اندر ڈھک لیندی اے۔

۴۔ کوئی ماتم والے گھر نہ جاوے، جتھے جا کے چنگا بھلا بندہ وی ہیر کے بھرن لگدا اے۔

۵۔ جے کر ایہہ دوئی دا پردہ وچوں اُٹھ جاوے تے رحمان محبوب اپنے چاہن والے نوں اپنے جمال دا انگ بنا لوے۔

۸۰

چہ مشغول نۂ وی دُتر کو پہ جمال ثوک
نور بہ خۂ کا پہ دُنیا کبنے اشغال ثوک

۱۔ جے کر سوہنیاں دے حسن رجمال ول کوئی دھیان نہ دیوے، تے دستو فیر ایس جگ چہ اوہدے لئی ہور کم ای کیہہ رہ گیا۔

۱۔ قیل وقال وی بندہ اپنیاں نال ای کردا چنگا لگدا اے۔ غیراں نال قیل وقال کیتا وی تے کیہہ کیتا۔

۲۔ جنہے تیرے خط وخال (مکھڑا) تک لیا اوہ بھلا کسی ہور دے خط تے عبارت ول کدوں تکدا اے۔

۳۔ تیرے چن ورگے مکھڑے دی مثال کوئی کیہہ ڈھونڈے، رب اصلوں تیرے ورگا کوئی ہور بنایا ای نئیں۔

۴۔ جگ جہان دے سوہنے تیرے ساہمنے اینویں ای لگدے نیں، سورج دے ساہمنے کوئی مشال کیہہ بالے گا۔

۵۔ دل بھیتو، تے ایس جگ توں اٹھ ای گئے نیں ہن کوئی کینوں اپنا حال کہوے تے کینہوں دسے۔

۶۔ عشق دا روگی جیکر روندا اے تے ایہہ نویں گل نئیں، ایس دکھ نوں اج تیکر کوئی گھٹ ای سہہ سکیا اے۔

۷۔ کالجہ (جگر) لہو ہووے تاں بندہ سرخرو ہوندا اے، اینویں لال رنگ دی شال سر تے دھر لین والا سرخرو نئیں ہوندا۔

۸۔ عاشق دے مونہہ تے اوہدے اپنے اتھرواں نال رونق ہوندی اے، اینویں رومال رگڑن دا کجھ فیدہ نئیں۔

۹۔ بندے نوں ہمیش اپنے نیک عمل تے مان ہونا چاہیدا اے۔ دنیا دے

مال دولت اُتے کون مان کر دا اے۔

١١ جگ فانی ایہدے کم کاج فانی، مردتے اوہ اے جیہڑا ایہہ ویر دا کر سکے جے کیہڑا کم حرام تے کیہڑا حلال اے۔

١٢۔ جیہڑا واہی دان، کھیترے جوں بیجدا اے اوہ جے کنک دی فصل نوں اڈیکے تے ایہہ اوہدی نادانی اے۔

١٣۔ رحمان مہمند دا شعر جس وی سن لیا
اوہ فیر خوشحال دے شعر ول دھیان نئیں دیندا

---

(۸۱)

په بنا ئسته حا د يار نهٔ دی خبر شوی
که خبر شی پرے بله نه بندی دغه درشوی

○

١۔ جے کوئی میرے محبوب دے حسن و جمال نوں تکے لوکے تے ساری عمر اوہدے بوہے تے گذار دیوے۔

٢۔ جدالیں جاگ دی ہر چیز نامانے اے تے فیر خورے ایہہ لوکی اپنے سرتے گھٹا کیوں پا ای جاندے نیں۔

۳. جیہڑا سوہنیاں دی درگاہ تے پسند آگیا، اوس توں ودھ کے نیک بخت کون ہو سکدا اے۔

۴. جے کر کوئی میرے محبوب ولے تک لوے تے فیر اوہدی نظر کسی ہور ول کدی وی نہ اُٹھے گی۔

۵. تکّن دی اینی طاقت کسی چہ نئیں جے اوہ ادھ اسمانیں چمکدے سورج ولے ٹکٹکی لا کے تکدا رہوے۔

۶. جگ چہ دل موہن والیاں دی کمی نئیں، پر میرے یار ورگا کوئی ہور من موہنا نئیں۔

۷. عشق دا مرتبہ بڑا اُچا اے بیبیا! پر ایس مرتبے تے اپڑنا ہر کسی دا کم نئیں۔

۸. وچھوڑے دے دُکھ نوں وڈا دُکھ ہور کوئی نئیں، رب ایہہ زخم کسی دے سینے نہ لاوے۔

۱. تیریاں نشیلیاں اکھاں جنہوں اک وار تاڑیا اے، اوہ مکھڑا بھلا کسی ہور پاسے جوگا رہندا اے؟

۱۰. تیرے در تیکر اپڑنا ایناں سوکھا نئیں، ایہہ تے تیرے غم چہ سر گھٹا اُڈان دا کم اے۔

۱۱. اپنے ارماناں دے سرہانے ڈھاراں مار مار کے کوئی کیہہ رووے، انھاں دی ہو جاوے تے کجھ ہتھ نئیں اوندا۔

۱۲۔ اودوں تیکر اوہدا شمار عاشقاں چہ نہیں ہو سکدا جدوں تیکر کوئی اپنے یار دے دکھ چہ قلندراں وانگ بے سدھ نہ ہو جاوے۔

۱۳ جنہے اپنے محبوب دا مکھڑا تک لیا فیر اوہدی نظر سونے چاندی دے ڈھیراں ول نہیں جاندی۔

۱۴۔ جیہڑا سوہنیاں دی نگری چوں اک وار لنگھ جاوے اوہنوں باغ بہاراں دا کوئی چاہ نہیں رہندا۔

۱۵۔ عشق دی منزل کسی رہبر ہاج ہتھ نہیں لگدی، جیکر ایس راہ چہ کوئی ہے تے اوہ راہبر ای ہو سکدا اے۔

۱۶۔ وچھوڑا اوہنوں صاف دس رہیا اے پر فیر وی یاری نبھائی جاندا اے
کوئی رحمٰن جیہا بے ہنر وی بھلا کیہہ ہوناں اے

---

(۸۲)

چه علاج کولے نه شی دَ قسمت څوک
تروبه څه وائي وچاته نصيحت څوک

○

۱۔ تقدیر دے لکھے دا علاج کسی توں نہیں ہو سکدا، تے فیر بھلا کسی نوں کوئی

نصیحت کیہ کرے

۱۔ کسی نوں اپنی جان لئی دکھ کدوں قبول ہوندا اے، پر ربّ دی مرضی اگے وس نئیں چلدا۔

۲۔ اوہ کم بندے دی محنت مشقّت نال نئیں سور سکدے جنہاں دا تعلق تقدیر نال ہووے۔

۴۔ جے کسی دی نظر ربّ دی رضا تے ہووے اوہ کسی نوں لعنت ملامت نئیں کردا۔

۵۔ جفا تے وفا دوہنیاں دا ہنر اے، سیانیاں دی ایہہ گل چہ حکمت اے (سپلے بجھ لوو)

۶۔ ابلیس (شیطان) دی عبادت (ریاضت) ول دھیان کرکے تے فیر دس کوئی بندگی تے عبادت اُتے کیہہ مان کرے۔

۷۔ علّت جاندی رہندی اے بندے توں پر عادت نئیں جاندی، ربّ بُری عادت توں ہمیش بچاوے۔

۸۔ رحمٰن، وچھوڑے دے دُکھ دا ہڑ مینوں روہڑی جا رہیا اے
جنہوں ربّ نال محبّت اے میرا ہتھ پھڑ کے بچا لوے

۸۳

زغرہ، واغوندہ ملا اوتڑہ پسہ جنگ
دغہ پسہ معرکہ کوہ د ننگ

○

۱۔ پہلوں زرہ پہن لے، کمر کس لے، ایس توں بعد عزت نوں بچان دی جنگ لڑن لئی میدان چہ آ۔

۲۔ جنہاں نوں لتھی چڑھی دی فکر نئیں انہاں نوں نصیحت نہ کر، کتے توں اپنے لہو چہ آپ ای نہ نہایا جانویں۔

۳۔ جدوں سورمے عزت بچان لئی تلوار چکدے، فیر اوہ ایہہ نئیں تکدے کہ راہ چہ کھوہ اے یا پتھر۔

۴۔ جدوں پتنگے دی نظر دیوے دی لاٹ تے پیندی اے، فیر اوہنوں اپنی جان تے جگ دی کوئی سدھ نئیں رہندی۔

۵۔ بلبلاں دی اڈاریاں دا شور باغ لئی ہوندا اے، تے سمندر توں اگ دے لانبو ابلدے نیں۔

۶۔ جے کر ایہہ دنیا اک بے سرے بے ہنر دی کھلی پنڈ اے تے کناں ہزاراں ورھیاں لئی تیراں دی تانا اے۔

۷۔ جس شہر چہ لعل تے سردار، ننگ دا مُل برابر ہووے اوہ کسی جوہری (ہر آن) لئی قید خانے توں ودھ کجھ نہیں ۔

۸۔ ایہہ زمین تے اسمان کسی مگرمچھ دے کھُلے جبڑے نیں، لوکی ایہناں جبڑیاں چہ (مگرمچھ دے منہہ چہ) بھلا کیویں زندہ رہ سکدا اے ۔

۹۔ ایہدی خوشیاں ول دھیان نہ دے جے توں سیانا ایں کیوں جے ایس جگ دے دُکھ ای اگے پچھے خوشیاں بنکے نظر آندے نیں .

۱۰۔ جے کر رحمان، جان والیاں نوں لبھ لوے
تے اوہ ایس زمانے چہ اک پل وی ساہ نہ لے سکے !

۸۴

ہست نہ چہ ما یار وارہ وفا کہ
صد چندان لکہ جفا ہست وفا کہ

○

۱۔ انج نہیں جے میرا محبوب ہمیش توں ظالم اے، اوہ جفا دے نال کدی کدی وفا وی کردا رہندا اے ۔

۲۔ میں اپنے یار دوں پریت پر جنہاں کولوں واہاں، میرا یار ایہی دعا ملے

چہ ہیں توں نرں نزدھالے۔

٣۔ مجنوں لیلیٰ لئی اینویں نئیں روندا پھردا گل ایہہ وے بے ایہدا دل اوہنے زبردستی نئیں کھوہیا سگوں دل لے کے احسان کیتا اے۔

٤۔ اوہ کلیاں میتوں تے تینوں ای اپنے ناز نخرے نئیں وکھاندا، سارا جگ اوہناں سوہنیاں دے نخرے چکی پھردا اے۔

٥۔ جس دے حُسن جمال چہ فرشتے ڈُبّے دے نیں
رحمان، اوہنوں ہزار اکھاں نال کیوں نہ ویکھے

٨٥

ایسنے بِہ پہ سر دے ستا دَمخ دَمینے گُل
بیامے تورلیمہ دی ستا دَ زُلفو تورسُنبل

○

١۔ تیرے روپ دے پیار دا پھُل میں اپنے سرتے دھر یا دا اے تیریاں کالیاں زلفاں میریاں اکھاں دا چانن نیں۔

٢۔ توں آپوں شیشے چہ اپنا روپ۔ تک کے حیران ہوجاناایں تے بھلا تینوں تک کے جیہڑتے حوصلہ کتھوں لیا واں۔

۳- باغ پہ پھلاں بھری رت گھم رہی اے، جیویں رب دلاں چہ رتاں دا رُپ بھردا ہووے۔

۴- اساں کستوری تے عنبر تے اُنہاں دی خوشبو تکی سنگھی اے۔ پر اَفرین صد آفرین تیریاں چھلے چھلے زلفاں اُتے۔

۵- نہ تے کوئی گلشن تیرے مکھڑے ورگا کسی تکیا ہونا اے تے نہ تیرے ہاڑیاں وانگ بلبل دی کوک سنی ہونی اے۔

۶- تیرے ظلم دے باوجود ایہناں لگن ہو کے بیٹھا ہو یاداں
جے لوکی حیراں نیں، رحمٰن تے ایناں صبر حوصلہ!

۸۶

ہیچ مے نہ کرۂ پہ داعمر کسنے حاصل
ھسے پا تے شوم مردود و ناقابل

○

۱- ایہہ عمر ہو گئی اے، پر میں کجھ وی حاصل نئیں کیتا (نیک عمل بارے) ایویں مردود تے دا نجیا رہ گیا واں۔

۲- اجے تے میں ملاپ دی خوشبو وی نئیں سنگھی لوکی خورے کیوں مینوں بامراد سمجھدے نیں؟

۳۔ نیں کہندا، ہن دریاواں پر انج ڈب گیاں ہے اج تیک کنڈھے ول
نظر پاکے تکیا ای نہیں۔

۴۔ میرے لئی اوہدے رقیب حاکم بنے ہوئے نیں، تا قل نیناں دلاں
کدھن تے تلیا والے۔

۵۔ مصیبت اے یا راحت جفا اے یا دنی، ایہہ سب کجھ رب میرے اُتے
نازل کیتا اے۔

۶۔ دکھ ایس گل دا اے جے دنیا دی پلیتی چ جان پلیت کر لئی اے، پر افسوس
نہ عالم بن سکیاں نہ جاہل۔

رحمان، میں کالی داڑھی چٹی کر لئی اے
پر حیران آں جے نہ بالغ ہویاں تے نہ ای مت آئی اے

۸۷

مۂ غوږ باسه د نا اهل قیل وقال
پکار نهٔ دے قیل وقال د بد سکال

○

۱۔ نااہلاں دیاں گلاں تے کن نہ دھر، ایہو جیہے لوکاں دیاں گلاں دا کوئی

اعتبار نہیں۔

۲۔ یا اوہنوں اپنی ذات برادری تے فخر تے گھمنڈ ہوندا اے، یا اپنے مال منال تے غرور کردا اے۔

۳۔ اینویں کوڑ پیچ ہی جاندا اے، اوہدی گل دا کوئی سر پیر نہیں ہوندا۔

۴۔ عقل مند تے بے وقوف دی صحبت انج اے جیویں گیٹیاں چہ لعل رلا دتے جان۔

- قطعہ بند -

۵۔ یا جیویں لعلاں وچ سکروڑ رلا دتے جان، یا حضرت عیسیٰؑ دجال نال رل رہن۔

۶۔ جیہڑی حساب اپنے در گیاں توں وانجی ہیتے اُس عمر دا حال کوئی کس نوں کیہہ سنائے۔

۷۔ ایس دنیا دے سارے کم فانی نیں، مرد اوہ اے جنہوں انہاں (کماں) بارے علم ہووے جے کیہڑا چنگا تے کیہڑا مندا کم اے۔

۸۔ ابا سین دے پانیاں نوں زیر دی اپنے جارن رہن تے اختیار اے پر دنیا دے دکھاں تے بندے دا کوئی وس نہیں چلدا۔

۹۔ جگ دے کم کاج تے خواب خیال نیں، بھلا کوئی خواب تے خیال تے کیہہ بھروسہ کرے۔

۱۰۔ جیویں خواب چہ تے اوہ مال جاگیر دا مالک ہووے پر جدوں اکھ کھلے

تے پلے مال ہووے نہ جاگیر۔

۱۱۔ جیویں پانی دی اپرلی پدھر تے جھگ آجاوے، پر جے ہتھ مارئیے تے مٹھ چہ کجھ وی نہ آوے۔

۱۲۔ جیویں نفا چہ دھوآں پہاڑ وانگ کھلو جاوے، پر ہوا دے اکو بُلے نال کھلر کے رہ جاوے۔

۱۳۔ جیویں پانی سخت سردی مارے ںل برف بنیا ہووے پر سورج سر تے آجائے تے اوس نال اکھ نہ ملا سکے۔

۱۴۔ چاہوے تے پل چہ بنا کے وگاڑ دیوے، جیویں کمہار مٹی توں بھانڈے بناندا توڑدا رہندا اے۔

۱۵۔ میں ہزار وار نال کڈھ ہی آں اے پر ایہہ جیہڑے مجازی محبوب نیں انہاں چہ وفا سرُوں ہوندی ای نئیں۔

۱۶۔ ایہدی خوشی تے غم دا کوئی بھروسہ نئیں، ایہنوں وچھوڑا ہووے بھانویں ملاپ، کسی طراں قرار نئیں گا۔

۱۷۔ کدی تے ایہدے مکھڑے کالخ ملی جاندی اے تے کدی ایہدیاں گلہاں تے رومال پھیرے جاندے نیں۔

۱۸۔ عشق چہ میرا حال انج اے جیویں لون (نمک) دی ڈلی پانی چہ پئی کھردی ہووے۔

۱۹۔ جدوں موت دے تابڑ توڑ حملیاں ول گوہ کرناواں تے زندگی مینوں
کیھڑی (چیونٹی) وانگ پیراں تلے رُلدی نظر آوندی اے۔

۲۰۔ رحمنؔ اہیں کسی نال برابری تاں کراں جے
مینوں اپنے یار دا ملاپ نصیب ہو جاوے

---

(۸۸)

ژوبل ژوبل د خوبانو په نګاه یم
لا تر دا نه زیات غوځیږم چه پناه یم

○

۱۔ سوہنیاں دیاں نگاہواں دے تیر چھاننی کرگئے نیں، ایس توں ودھ
کے میں ہور کس دی پناہ چہ جاواں۔

۲۔ جس چہ یوسفؑ جیہے ہزاراں ڈِگے ہوئے نیں، اوہدی ٹھوڈی دے
اسے کھوہ دا میں وی قیدی ہاں۔

۳۔ جدوں میں اوہدے قد کاٹھ ولے اپنی اکھیں تک لواں تے بُلبل وانگ
سروتے ٹہنی ٹہنی کوکن تے جی کردا اے۔

۴۔ گورے مکھڑے تے کالیاں زلفاں دے پیارموں کالے گورے

دیاں منتاں کرنیاں پیندیاں نیں ۔

۵۔ انہاں پچھے رقیب دیاں گلاں سُننیا پے رہیاں نیں، اسے لئی ہیں اپنے بُرا منگن والے لئی وی دُعاتے خیراں منگنا داں۔

۶۔ بھلا میرے اپنے اُچے نصیب کتھوں، ایہہ رب سببوں اوہدی زلفاں دی شاخ میرے اُتے جھک پئی سی۔

۷۔ عیب نہ ہنر، عشق باہج میرے پلّے کجھ وی نہیں نہ عبادت دی خبر اے نہ گناہ دی کیہڑا اے ۔

۸۔ جدوں دا پریت دی راہے پے گیا واں میریاں اکھاں چہ ہور کوئی لو ای نہیں رہی ۔

۹۔ میری بے چینی دا سبب ایہہ وے جے ہیں اپنے یار دے وچھوڑے ڈنگیا داں، جیویں پھلاں دی کیاری چہ سُکّی گھاہ دا تیلا۔

۱۰۔ پہلوں چھاتی پٹناں پھر ہاواں بھرنا، ہیں دی کیہہ نصیب پایا اے جیویں سرگی دا ککڑ ہووے۔

۱۱۔ میرے جذبیاں تے اوہدے حُسن دے جذبے دا پرچھانواں انج اے جیویں ہیں کھبّل ہاں تے اوہ تریل ۔

۱۲۔ جیویں پھُل پک کے ٹہنی نالوں آپے ای ڈگ پیندا اے، ہیں وی انج محبوب دے پیار نال بدّھا ہویا واں ۔

۱۳۔ چالھی پنجاہ ورہیاں دے گیڑے چہ آں، ہن بھلا ایس جگ چہ میرا کیہہ کم رہ گیا اے ۔

۱۴۔ رحمٰن، میں دیہری نال نبڑ سکنا واں
پر اپنے یار دی دھوکا دین والیاں نظراں دا وساہ نئیں

۸۹

که مې خوک په فقیرئ شمیري فقیریم
که مې خوک په امیرئ شمیري امیریم

○

۱۔ جے کوئی مینوں فقیر سمجھے تے میں فقیر ہاں، پر جے کوئی امیر جانے تے میں امیر وی ہاں ۔

۲۔ مینوں جے کر دولت دا خیال اے تے ایس لئی، جے میں اپنے سوہنے توں وار دا رہواں ۔

۳۔ "خرقے" دی خدمت کرنی اوکھی اے تے جے نہ ہوندے تے میں ہر ہر ساہ تے ایہو کم کردا رہواں ۔

۴۔ میں جے نصیحت کرنا داں تے نصیحت سنا دی ہاں، کیوں جے

ہیں کسی دا پیر تے کسی دا مرید وی ہاں ۔

۵۔ وچھوڑے دے اکلاپے چ اپنے محبوب دا دھیان انج اے جیویں یوسفؑ دے نال قید خانے چ ہور قیدی ہوون ۔

۶۔ شمع وانگ میرے ہاسے رج وی ہنجو نیں۔ پر جگ دی اکھوں میرا ایہہ سارا اوہلے ای رہندا اے ۔

۷۔ ایس توں ودھ کے ہور آزادی کیہہ ہوندی اے جے میں اپنے یار دیاں زُلفاں دا اسیر ہاں ۔

۸۔ وچھوڑے دی کوک نیڑے آ رہی اے رحمانؔ، اپنے محبوب دے مکھڑے نوں رج کے تک لے ۔

۹۔ رحمانؔ ! خوشحال خان تے دولت خان میرے غلام نیں
میں تے پشتو زبان دا عالمگیر (بادشاہ) ہاں

(۹۰)

خبر نه یم چه ئے راوستم له کومه
بیا مے کوے خو اته استوی چه درومه

○

۱۔ خورے مینوں ایتھے، کتھوں لیایا گیا سی تے ہن ایتھوں مینوں کیہڑی

تھاں گھل رہے نیں۔

۲۔ جیویں کوئی انھاں، کسی سجا کھے دے موہنڈھے تے ہتھ رکھیاں اُچی نیویں راہ تے چپ چاپ لگا جا رہیا ہووے۔

۳۔ تنگ تے ناواقف راہ تے پے گیا واں، جیویں گُنجھل پے گیا ہووے تے اوہدا سرا غیب ہووے۔

۴۔ میرا ایہہ بھیڑا دل اوہدیاں کالیاں زلفاں دا چاء کر دا اے، اوڑک پھاہی دے چار چہ پھس ای گیا۔

۵۔ اوہدی پریت اجیہا جادو میرے اُتے کیتا اے جے پتھر دل وی موم توں وددھ نرم ہو گیا اے۔

۶۔ انہاں سوہنیاں توں رَبّ دی پناہ، جنہاں دے دل چہ ذرا وی خدا دا ڈر خوف نیئں گا۔

۷۔ کدی تے اپنے سُوہے بلّھاں دی شراب پیاندے نیں کدی زہر دا پیالہ دی شوماں ہار پیاندے نیں۔

۸۔ رحماںؔ، جے توں اپنے محبوب نال پیار کرن والیاں چہ شمار ہونا چاہنا ایں تے اپنے اندر کوئی گُن پیدا کر

(۹۱)

زۀ یو دَم دا ستا له غمه بےغم نۀ یم
بےغم ستا له ذکره فکره یو دم نۀ یم

○

۱. میں کسی ساہ تے وی تیرے غم توں وہلا نہیں آں، جیہڑا ساہ تیرے غم توں وانجیا اے اوہ میرا ساہ نہیں۔

۲- میریاں اکّھاں دا چانن توں ایں، بھانویں میں کسی دل دی تکّاں بُت خانے تے کعبے دی کوئی شرط نہیں۔

۳- میں تیرے بوہے دی سڑی مٹی تے وی خوش آں پر جے توں نہ ہوویں تے جنّت دی سیر وی مینوں پسند نہیں۔

۴. جدوں دا تینوں تکیا اے جگ دے سارے تماشے اکھّاں چہ ہنیر ہو گئے نیں۔

۵ - میں، تے تیرے باہج کسی ہور ول دھیان، نہیں میری جان، سوئی دے نکّے برابر وی ایہہ نہیں ہو سکدا۔

۶- تیرے چن متھّے نوں پیار کرن والے ڈھیر نیں، پر میں وی کسے توں ذرا پچھے نہیں۔

۷۔ جیکر میں تیرے غم چہ نہیں مردا تے بیشک کہو جے میں جن بھوت آں آدم زاد نہیں۔

۸۔ میرا دل تیرے ناز نخریاں کرچی کرچی کر دتا اے بھانویں لوکاں نوں میرے ہڈ پیر نرودئے لگدے نیں۔

۹۔ سچائی لئی میں الف وانگ سدھا کھلوتا واں، البتہ تیر وانگ کسی نوں دُکھ نہیں دیندا۔

۱۰۔ میں تیرے بھروٹیاں (ابرو) دی محراب تے زلفاں دی جھوک۔ آں، پر میری فطرت چہ سپاں تے اٹھوئیاں (بچھو) دا چھل ول نہیں۔

۱۱۔ جیکر میرے ہتھوں کوئی گھاٹا وادھا ہو جاوے تے میںنوں مجبور رجانو، کیوں جے میں انسان آں تے میرے نال وی پیٹ لگیا ہویا اے۔

۲۔ رحمن! میں وچھوڑے دے غم یاروں رونا واں
بڑی اوکھی بپتا آن پئی اے میں ایہنوں جھلن دے قابل نہیں ہاں

(۹۲)

پہ یوہ غمزہ د ستر کوے فنا شوم
سر تر پایہ بے بنیادہ بے بقا شوم

۱۔ اوہدی اکھ دے اک اشارے نال فنا ہو جانا واں، میرے تے کوئی

بنیاد ای نئیں باقی کیہہ رہنا۔

۲۔ میں اپنے حبیب دے غم چہ ذرا دم نئیں ماریا پر فیر دم نہ مار کے وی سارے جگ چہ بھنڈیا گیا واں۔

۳۔ عشق چہ گھُل کے میرا تن جم گیا اے میں تریل دے تترے چوں پھُٹیا اِک دریا واں۔

۴۔ میں یار دے منہہ ول تے یار میں ول تکدا اے۔ ایہہ کیہہ تماشا ڈٹھا اے جے آپوں تماشا بن گیا واں۔

۵۔ میں ہجر وچھوڑے چہ مونڈھے گدڑی دھری فقیراں تے ملاپ (وصال) چہ بادشاہ تے امیر۔

۶۔ درویش دی دُعا نال بادشاہی ملدی اے
رحمانؔ میں ایس لئی بادشاہ واں جے گداواں

۹۳

زهٔ له دے دنیا نه تلونے په شتاب یم
لکه پانړه دخزان چپسه په رکاب یم

٥

۱۔ میں ایس دنیا توں جان لئی چھیتی کر رہیا واں، خزان چہ ڈگیا پتر ہاں مسافر ہاں

جس دا پیر رکاب چڑھ اے۔

۲۔ دنیا چہ بھانویں میرے نال لکھ آبادیاں نیں پر جے اوڑک تکو تے ہیں بڑا ای خانہ خراب ہاں۔

۳۔ جیکر میرا اصلا پانی توں اے تے ایہہ وی سن لو جے میں پانی دے اُتے اِک بُلبلا واں۔

۴۔ ایہہ جگ میرے لئی اِک قصاب خانہ اے، میرے پیر بدھے ہوئے نیں تے قصائی ہیں ول تک رہیا اے۔

۵۔ جے کر مینوں رَبّ دی پچھان نئیں ہوئی تے فیر اجّ سمجھو جے میں بھوت پریت آں بندہ نئیں۔

۶۔ جے میری شکل بندیاں ورگی اے تے فیر کیہہ، وچوں تے میں ڈنگراں چہ ای شمار ہون لائق ہاں۔

۷۔ جیویں کوئی بُت کھُلی اکھیں ستّا ہووے اجّ ای میں جاگدیاں خواب تک رہیا واں۔

۸۔ رَبّ دی یاد نال میں اپنے سینے ٹھنڈ نئیں پا سکیا، ازلوں گناہواں دی اَگ چہ کباب ہو رہیا آں۔

۹۔ رَبّ دی بندگی چہ اپنا سر نئیں جھکا سکدا کیوں جے گناہواں چہ ڈبیا دا تے

پلانی پانی ہو رہیاں۔

۱۰۔ جدوں اپنے گناہواں ول دھیان جاندا اے تے سوچنا واں جے میں
تے ہر سزا تے ہر عذاب دے لائق آں۔

۱۱۔ جیویں کوئی اپنا منہہ کالا کر کے کھوتے (گدھے) اُتے بیٹھا ہووے
میں وی انج ای توڑ تیکر بے عزّتا واں۔

۱۲۔ میں انج تے گلاں بڑیاں سوہنیاں کر رہیا واں
پر رحمان، میرے چالے بڑا ای جھوٹھا واں میں

---

(۹۴)

زۀ دا هسې دیوانه او مجنون چا کړم؟
له رواجَ له رسومَ بیرون چا کړم؟

○

۱۔ مینوں خورے کہنے انج جھلاّ تے دیوانہ کر دتّا اے، جگ دیاں رسماں
رواجاں نال کوئی واسطہ ای نئیں رہیا۔

۲۔ خورے میرے نال ایہہ کم کس کیتا اے، کیہنے اپنیاں اکھیاں دا جادو پا
کے مینوں جھلّیاں کر دتّا اے۔

۳۔ کس دیاں اکھاں، کس دیاں پلکاں تے کس دے نخرے مینوں خاک تے خون چہ غرق کر دتا اے۔

۴۔ (پیار دی) ایس راہ چہ فتنیاں دے مقابلے دی ہمّت کتھوں سی پر خورے کس دیاں مست کالیاں اکھاں مینوں فتنیاں نال پیار کرنا سکھا دتّا اے۔

۵۔ خورے مینوں کس انج تباہ حال، غمزدہ تے پریشان کر دتّا اے!
رحمان، مینوں تے اپنی جان دی وی کوئی خبر نہیں رہی

۹۵

ترغنه حده په هورته یدسرے شوم
چه د درست جهان په سترگو کښې اغزے شوم

○

۱۔ میں برے کماں چہ حد دی وددھ گیا واں تاں ای لوکاں دیاں اکھاں چہ کنڈا بن گیا واں۔

۲۔ ایہہ دنیا تے اپنی حیاتی تے اپنے روزگار نال لے۔ پر میں تے اک اگ لگھڑی لکڑی دا بھار ہاں۔

۳۔ ساری خلقت میں کھوں ایس لئی پرے بچ کے لنگھدی اے۔ جے چٹیاں کپڑیاں

چہیں کالیاں ٹاکیاں لائیاں دیاں نیں۔

۴۔ میں بھانویں مہمند ہاں، داوِدزئی ہاں فیر کیہہ، جے نصیب ہچھے ہوون تے ہنر دی وی کوئی حاجت نئیں ہوندی۔

۵۔ حضرت نوحؑ دا پتّر وی نیک بندے دی اولاد سی، چلو مینوں وی نیک بندے دی اولاد ای شمار کر لو۔

۶۔ جنّی سوجھ (احتیاط) کرو اُتنے ای وہم وددھ جاندے نیں، مینوں تے میریاں سوجھاں جھلیاں کر دتّا اے۔

۷۔ رحمنؔ، جدوں میں اپنے یار دی گلی دا کُتّا بن گیا
تاں کدھرے مینوں آدمیّت دا درجہ ملیّا اے

۹۶

که بے اونمانځی ساقی په یوه جام
تر دا هور ته به نور څه وی احترام

○

۱۔ جے کر ساقی ولوں معرفت دا جام مل جائے تے دسّو ایس توں وڈی عزّت تے آدر ہور کیہہ ہوئی اے۔

۲۔ میرے تے شراب دا فیض اینا اے جے میں ایس چہ اپنی پھٹی پرانی گدڑی وی دھو سکنا واں ۔

۳۔ کوئی شک نہیں جے شرابی ہون چہ بڑی بدنامی اے پر میں تے اپنا ناں تے عزّت آپوں پیر الٹ تھلے تھُل دتی اے ۔

۴۔ جیویں تکڑی دے اِک پلڑے چہ لعل ہووے تے دوجے چہ پتھر، انج ای عشق چہ اِک عام تے خاص بندہ برابر ہوندا اے ۔

۵۔ جیہڑے گورے مکھڑیاں تے کالیاں زلفاں دے عاشق نیں اوہ کفر یا اسلام دی کیہہ پرواہ کر دے نیں ۔

۶۔ مجنوں دا ایہہ وہم اے جے اوہ حلال کرے بھانویں حرام او ہنوں کوئی پُچھن والا نہیں ۔

— قطعہ بند —

۷۔ رحمان ! نوں ازلوں حلال عشق ملیا اے
ہمیش حلال چیز چہ ای برکت تے عزّت ہوندی اے

(۹۷)

ڏھېران له ډېره غمه ولے نهٔ مرم
له دے هسے رنګ ماتمه ولے نهٔ مرم

۱۔ میں وچھوڑے دے ایس ہنیر غم نال مرکیوں نہیں جاندا، موت توں وی

وڈھ ایں دکھ توں مر جانا چنگا اے۔

۱- دنیا، میں جگ دے ایس ڈیرے پار دل مر کیوں نہیں جاندا جیہڑا دو دلاں چہ
وچھوڑے دی لکیر کھچ دیندا اے۔

۳- ایہہ موت توں گھٹ نہیں جے سوہنے یار دی صورت نظر نہ آوے، میں
وی اپنے محبوب توں کدوں دا وچھڑیا واں خورے کیوں نہیں مر جاندا۔

۴- سحری سویر میرے ہنجواں تے ہسدی اے، میں ایہہ جیہی سحری سویر تکن توں
پہلاں مر کیوں نہیں جاندا۔

۵- ذرا جنی گرمی چہ وی جیہڑی پھل دا رنگ چھڈ دیندی اے، میں ایہو جیہی بے وفا
اوس (شبنم) نوں تکدیاں مر کیوں نہیں جاندا۔

۶- رحمان، موت دی خواری توں وی ودھ کے خواریں
فیر ایہہ دس جے توں پہلوں ای اپنے ساہ ہتھوں کیوں نہیں مر جاندا

۹۸

اعتماد به په دنیا کوے تر کومه
د رفتار به پس شا کوے تر کومه

○

۱- دنیا تے بھروسہ کدوں تیکر، پچھلے پیریں کدوں تیکر چلاں گے۔

۲۔ چٹی داڑھی نال موت کولوں چھپنا انج اے جیویں دن دیہاڑیں کوئی چوری کرے۔

۳۔ زمانے دی یاری توں وفا دی آس کرنا ایں! عنقا نوں لبھاہن دے چالے کدوں تیکر۔

۴۔ بڈھیپے دا علاج ڈنگوری نہیں ہوندی، ایہہ کم ڈانگ سوٹے دا نہیں۔

۵۔ ناصحا، توں بے رحمیٔ نوں مت دے رہیا ایں
قضا، نال لگے، توں کدوں تیکر کریں گا!

---

(۹۹)

ومحمود وته نظر کوه مدام
چه غلام کرد خپلے مینے دا غلام

○

۱۔ محمود دی شان ہمیش سامنے رکھو، جنہوں غلام (آیاز) دی محبت اپنا غلام بنالیا۔

۲۔ نیک لوکاں دا کم اے نیک عمل کردے رہنا، اوہ سویر شام نہیں تکدے ہوندے۔

۳۔ جیکر نماز چہ دل نوں حضوری نہیں ملدی تے فیر اوہ نمازی اے یا

امام کوئی فرق نہیں پیندا۔

۴۔ جیہڑا عشق چہ مجنوں وانگ سچّا ہووے، رحمٰن تے اوہنوں ہمیش سلام کرے گا۔

۵۔ رحمٰن دے شعراں نے "باگرام" دا محبوب
پخدیاں، گوندیاں ھسّی جاندا اے

---

(۱۰۰)

ھسے تیز دروی دوران
گویا برق دے درخشان

○

۱۔ زمانے دی رفتار وی لے ویکھو، لشکدی بجلی وانگ لگا جا رہیا اے۔

۲۔ دھرتی دے اُتے اسمان انج گھم رہیا اے جیویں چکّی دا پڑ (پاٹ)

۔ قطعہ بند ۔

۳۔ بندیاں دے سر چکّی دے اُنہاں دوہاں پڑاں چہ پسدے رہندے نیں۔

۴۔ پیدا ہوندے نیں فیر مٹ وی جاندے نیں، ایس سلسلے دی کوئی حد اے نہ گنڈھا۔

۵۔ کوئی حد اے تے نہ کوئی گنڈھا، تے نج سر و سامان وی نہیں۔

۶. کوئی خوشیاں دے واجے وجا رہیا اے۔ تے کوئی اپنی جان دیاں دکھاں چہ رو رہیا اے۔

۷. کوئی دیوے (شمع) وانگ روندا اے تے کوئی پھل وانگ ہس رہیا اے۔

۸. جے تکو تے اک پاسیوں باغ نظر آؤندا اے تے دوجے پاسیوں جیل اے

۹. جے تکو تے اک پاسیوں پھلاں دا رنگین گلشن اے۔ تے دوجے پاسیوں نپٹ اُجاڑ۔

۱۰. بس انج سمجھو جے ایہہ اک اجیہا تماشا اے جس بارے کجھ کہیا نہیں جا سکدا۔

۱۱ ایہدا بھیت پانا بڑا اوکھا اے، بھانویں کوئی لکھ واہ لا تھکے۔

۱۲. خورے پیر کدھر دھر رہیا اے تے ایہدا گھر بوہا کدھر اے۔

رب ای ایہدے بھیت نوں جاندا اے
رحماںؔ دے پلے تے اجے تیکر کجھ نہیں پیا

(۱۰۱)

ډیر یاران وو د گل خان او جمال خان
پکار نه شو یو په وخت د زار ستان

○

۱. گل خان تے جمال خان دونویں بڑے گوڑھے یار سن پر اد کھے دیلے اک دوجے دے کم نہ آسکے ۔

- قطعہ بند -

۲۔ ایہو جیہاں یاریاں دا منہہ کالا، جے اوکھے ویلے کوئی کسی دے کم ای نہ آوے ۔

۳۔ گل خان دی دوستی تے صد رحمت میری تے زبان اوہدی تعریف دے قابل نہیں ۔

۴۔ ایس توں ودھ یاری نبھان دی شرط ہور کیہہ ہو سکدی اے۔ جے دونویں اکو اگ چہ سڑ مرے نیں ۔

۵۔ رب کسی نوں اینا وی دکھی نہ کرے وچارے آل اولاد سمیت سڑ مرے نیں۔

۶۔ میں ایہو جیہے مخلص بیلی کتے وی نہیں سن تکے جیہڑے اک دوجے لئی بلدی اگ چہ کُد پئے سن ۔

۷۔ اوہ لوکی کِنّے شوخ سن تے اوہ اگ کیہو جیہی سی، جنہوں انہاں دے ہنجواں دا مینہہ وی نہ بجھا سکیا۔

۸۔ رَبّ دی پناہ، رَبّ دی پناہ، رَبّ دی پناہ، جے انسان تے انسان انج ظلم کرے؟

۹۔ نمرود دے چالے لوکاں اپنی اکھیں تک لئے سن جے اوہ رَبّ دے نبیاں نوں اگ چہ سُٹدا ہوندا سی۔

۱۰۔ مینوں اپنے ایس زمین آسمان ول تک کے حیرت ہوندی اے جے، (ایہہ سب کجھ تک کے وی) نہ زمین چپکی اے نہ آسمان ڈھاواں مار کے رویا اے۔

۱۱۔ میں انہاں اُچّے اُچّے پہاڑاں تے وی حیران آں جیہڑے جڑھوں اکھڑ کے پھینتی پھینتی نیئں ہو گئے۔

۱۲۔ اپنے کتے نفس ہتھوں میرا جی مندا اے۔ جنہوں ہن وی جگ دے روٹی پانی نال پیار اے۔

۱۳۔ لوکی کہندے نیں قیامت جمعے والے دن آئے گی، پر میں تے ایہہ قیامت "یک شنبے" نوں ای تک لئی اے۔

۱۴۔ ہزار حیف اے جے نفع نقصان دی راہیں ایہو جیہے بھیڑے چندرے کم جگ چہ ہون لگ پئے نیں۔

۱۵۔ ایس چہ اصلوں قصور حضرتِ عیسیٰؑ دا اے نہ دجّال دا، سارا مکر نفس تے شیطان دا اے۔

۱۶۔ اپنے پیاریاں نوں آپوں قتل کر دینا، ایہہ وی رب ولوں تقدیر دا لکھیا ای ہونا اے۔

۱۷۔ اج نہیں تے، جو کجھ ہو گیا اے ایس توں ودھ نہیں ہونا، جو اوہدے جی چہ آوے کردا اے، بادشاہ تے اپنی مرضی دا مالک اے۔

۱۸۔ شاہ عالم اعظم دے قتلِ عام ولے تکو، ہندوستان دا سارا ملک لہو لہان ہو گیا اے۔

۱۹۔ ہن داراشکوہ تے اورنگ زیب ولوں حیران (؟) آں، انہاں وچ کیہہ کیہہ جھیڑے نہیں ہوئے۔

۲۰۔ امام حسنؓ تے حسینؓ دے جہاد ولے تکو، دوہاں نوں زہر تے تلوار نال شہید کر دتا گیا۔

۲۱۔ لہو رنگے ہنجواں چہ انہاں دے بدن رڑھ گئے، رب وی مخلوق لئی موت دا طوفان کھڑا کر دِتا اے۔

۲۲۔ جیہڑا وی دنیا دار اے اوہدا ایہو حال اے بھانویں بندہ اے، جن اے یا حیوان۔

۲۳۔ دھرتی تے بندہ بندے دا ویری اے تے دریا چہ چھوٹی مچھی وڈی مچھی

دا لقمہ بن جاندی اے۔

۲۴۔ جیویں پانی چہ مچھی، مچھی دی خوراک بندی اے انج ای فضا چہ پکھڑو، پکھیرو ڈال نوں شکار کر دے نیں۔

۲۵۔ دنیا چہ جنّے وی جاندار نیں، جگ جاندا اے اُپس چہ اک دوجے دی جان دے ویری نیں۔

۲۶۔ ایس دنیا نوں ای لئی مردار کہندے نیں، تے ای لئی رَبّ دے جانو ایس توں دُور دُور رہندے نیں۔

۲۷۔ بیلیا! ایس دنیا دے مکر فریب اپنے گھٹ تے نیئں جے رحمان، انہاں نوں گن گن کے بیان کر سکے

۱۰۲

دُنیا دار د دُنیا کار کا زۂ دَدین
خوانین حُما پہ ملک دی خوشہ چین

○

۱۔ دنیا داراں نوں دنیا پیاری اے تے مینوں دین، ایہہ خان تے وڈیرے میرے ملک دے مطلبی نیں۔

۲- سوہنیاں دے روپ جمال توں ودھ کجھ وی نہیں ہاں البتہ میرے نمکین شعر دی گل ای ہور اے۔

۳- کالے چٹے اُتے کجھ موقوف نہیں، دلبری تے کالے چٹے دی مراد اے۔

۴- جنہوں (حضرت) سلیمانؑ والا مرتبہ مل جاوے اوہنوں کسی مہر یا انگوٹھی دی لوڑ نہیں رہندی۔

۵- جے کر رنگ برنگے مضمون لکھے نہ ہون تے کتاب (بیاض) دے رنگدار ورقیاں نوں کیہہ کرنا۔

۶- کھان پین دی شے مٹھی ہووے بھانویں کوڑی ایہہ امزا تے منہہ دے ذائقے تے ای موقوف اے۔

۷- مطلب نیندر نال اے بھانویں مٹی تے آوے، بھانویں کنڈیاں تے، بستر تکیئے دی کوئی حاجت یا شرط نہیں۔

۸- تلواراں نوں بھیڑی نیام چہ زنگ لگ جاندا اے، خدا کسی نوں چندریاں دی صحبت چہ نہ پاوے۔

۹- کوئی عجیب گل نہیں جے دن دا سورج تے رات دا چن اے
رحمان دا یار تے چانن اے ہر تھاں چمک سکدا اے

۱۰۳

که نظر کا څوک په کار دَ درویشانو
خود به اووینی وقار دَ درویشانو

○

۱۔ جے کر کوئی فقیراں دے کمال ول گوہ کرے تے اوہنوں انہاں دے مرتبے دا آپوں پتہ چل جاوے۔

۲۔ جے کسی نوں انہاں درویشاں دی راہ پسند آجاوے تے اوہ ایس راہیں رب رسولؐ تیکر اپڑ سکدا اے۔

۳۔ جیکر درویشاں دیاں گلاں کسی نوں پسند آجان تے اوہدی پکار دربارِ الٰہی چہ قبول ہوجاوے۔

۴۔ جگ چہ ایہو جیہا کوئی ہور بزار گرم نئیں جیہو جیہا درویشاں دا بزار گرم اے۔

۵۔ ایہہ درویشاں دی رفتار تکّی اے اِک قدم چہ عرش تیکر اپڑ جاندے نیں۔

۶۔ لوکی انہاں دے مرن پچھوں انہاں دی قبر تے زیارت لئی کھچے آندے نیں، کیہہ عجوبہ بزار لگ جاندا اے انہاں دے مزار تے۔

۷۔ ایس دنیا دے بڑے بڑے بادشاہ آکے انہاں درویشاں دے دربار دی مٹی پھکدے نیں۔

۸۔ دنیا جو ہر بہار نوں، اوڑک خزان آندی اے، پر درویشاں دے چمن دی بہار نوں کسی خزان دا خوف ڈر نہیں۔

۹۔ جے کر کوئی درویشاں دے باغاں دی بہار تک لوے تے او ہنوں جنت دے پھل ہر دل بھل ای جان۔

۱۰۔ درویشاں اُتے رب دی سو رحمت، جنہاں خدا دی ذات پچھے دنیا نوں چھڈ دتا اے۔

۱۱۔ قارون دا حال تکو، کیہہ حال ہویا س؛ اہ درویشاں دے وجود توں انکاری نہ ہو۔

۱۲۔ انہاں دے قہر تے غضب توں رب بچاوے، انہاں درویشاں دا وار کدی خالی نہیں جاندا۔

۱۳۔ رحمان، ایہہ اک غزل تیرے پورے دیوان تے بھاری اے
توں ایس چہ درویشاں دے کردار بارے سب کجھ بیان کر دتا اے

(۱۰۴)

هیڅوک مه شه ګرفتار د تورو زلفو
مه اسیر شه په کنار د تورو زلفو

۱۔ ربا! کوئی کالیاں زلفاں دی پھاہی چہ نہ پھسے، انہاں کافر کالیاں

زلفاں دی قید بہت بُری اے۔

۲۔ اوہ ساری عمر انہاں زلفاں وانگ ای پریشان رہوے گا، جیہڑا انہاں کالیاں زلفاں دی تاہنگ کرے گا۔

۳۔ انہاں نوں قیامت تیکر چین نئیں آؤنا جیہڑے لوکی کالیاں زلفاں توں قرار منگدے نیں۔

۴۔ جدوں تیکر قیامت دا سورج ایس تے نئیں چمکدا کالیاں زلفاں دی ہنیری رات چوں دن نئیں پھُٹ سکدا۔

۵۔ چنگا اے جے اوہدے مکھڑے دے دیوے دی لاٹ بلدی رہوے نئیں تے اوہدیاں کالیاں زلفاں چوں چانن دی بھاتی کتھوں۔

۶۔ عاشق دے دل نوں تار تار (ٹوٹے) نہ کریوں جے ایہہ تار تار کالیاں زلفاں نال رل کے پھاہی بن جائے گا۔

۷۔ سارا جہان ایس پھاہی چہ پھسیا ہویا اے، کوئی انہاں کالیاں زلفاں توں کیویں انکار کر سکدا اے۔

۸۔ جے کر کالیاں زلفاں دے دُرّے دی مار نوں تک لوے تے محتسب اپنا درّہ اپنے آپ نے ای توڑ دیوے۔

۹۔ ہر وال (تار) چہ اپنے دل پروئے گئے نیں جے کالیاں زلفاں دی زنّار تسبیح بن کے رہ گئی اے۔

۱۰۔ حبشے تے ہندوستان جیہے ملک چہ کالیاں زلفاں دے شہریار پیدا ہوندے ہاں

ای زیبہ کر لئے گئے نیں ۔

۱۱۔ دل چہ رتی برابر وی خوف نہیں ہر خزانے تے کالیاں زلفاں دے ناگ کنڈلی مار کے بیٹھے نیں ۔

۱۲۔ ہتھاں پیراں نوں ڈنگنا سپ دی فطرت اے پر ایہہ کالیاں زلفاں دا سپ تے دل نوں ڈنگدا اے ۔

۱۳۔ بیلیا! رحمٰن دا قلم خوشبو کیوں نہ کھلارے
ایہدے شعراں چہ کالیاں زلفاں دی تعریف اے

---

(۱۰۵)

او بہ کے نہ لری حساب زما دَ سترګو
بےحسابه شو سیلاب زما دَ سترګو

○

۱۔ میریاں اکھاں دے ہنجواں دا کوئی حساب نہیں، ایہہ ہڑ تے حدوں ٹپ گیا اے ۔

۲۔ میریاں اکھاں دی کتاب کیہہ کھلی اے جے ساری سیاہی، سفیدی چہ بدل گئی اے ۔

۳۔ اوہ سفیدی سہی، سُرخی سہی، یا سیاہی سہی، جو وی رنگ میریاں اکھاں چہ سامان سی میریاں اتھرواں نال رُڑھ گیا اے۔

۴۔ جے اک پل وی اپنے محبوب دا مکھڑا اکھوں اوہلے ہو جاوے تے میریاں اکھاں دا چانن (آب وتاب) گواچ جاوے۔

۵۔ میریاں اکھاں دا بلبلہ (حباب) شیشت پتھر دا سی تاں ای میرے گرم اتھرواں نال پگھل نہیں سکیا۔

۶۔ میرے دل تے محبوب دے رانگلے بلھاں دا نقش (تصویر) انج اے جیویں میریاں اکھاں لعلاں دی کان نیں۔

۷۔ جیکر مخلوق سورج دی لوئے جی رہی اے تے میریاں اکھاں چہ پیاریاں صورتاں دے سورج دا چانن اے۔

۸۔ اکھاں دے گھوڑے دی زین ول یار دا دھیان اے، میریاں اکھاں دے رکاب چہ پیر نہیں دھردا۔

۹۔ جیویں جنگلی جانور، بندیاں نوں تک کے نٹھ پیندے نیں میریاں اکھاں چوں نیندر وی انج ای نٹھ گئی اے۔

۱۰۔ اپنے یار دے چن مکھڑے تے رحمٓن دی نظر پے گئی اے
ہن مشکل اے جے میریاں اکھاں ہور کسے ول تکن

(۱۰۶)

دَ دلبرو په درگاه
نهٔ حرمت لرم نه جاه

○

۱۔ جتھے میرا دلبر رہندا اے، اتھے مینوں حرمت یا عزت دی کوئی پروا نہیں۔

۲۔ انہاں سوہنیاں دی اکو تیز نظر، میرے دل دیاں جڑاں وڈھ دیندی اے۔

۳۔ انہاں دی گلی چہ میری اپنی عزت وی نہیں جنی سُکی گھاہ دی عزت ہوندی اے۔

۴۔ مینوں اجے تیکر ایہہ وی پتہ نہیں چلیا جے آخر میں کیہہ گناہ کیتا اے، میرا قصور کیہہ اے۔

۵۔ میرے دل کدی انہاں ربّ دے ناں دی اک نظر وی نہیں پائی۔

۶۔ جے میں اوہدے غم توں سر لکانا وی چاہواں تے میرے سر نوں کتے ہور پناہ نہیں۔

۷۔ کسی دا حال احوال رحمان وانگوں
شالا کدی تباہ نہ ہووے

(۱۰۷)

که خوک لاس له سوده وکاږی زیان نشته
په ملنګ باندے قلنګ او تاوان نشته

○

۱. جے کر کوئی نفعے پچھے نہ جاوے تے ایس چہ کوئی نقصان نہیں. تکوڑ، ملنگ نوں کسی گل دا کوئی خوف ڈر ای نہیں.

۲. وچھوڑے دا ڈر تے اُشنائی پہ اے، جد کوئی اُشنائی نہیں تے وچھوڑے دا کیہہ غم.

۳. وفا دے خریدار کسی ہور پاسے لگے جان، زمانے دی ایس دُکانے ایہہ مال نہیں رکھدا.

۴. جان، حق سچ دے حوالے کرن پہ ای سنتے حیراں نیں، ایس توں سوا ہور کتے دی امان دی تھاں نہیں.

۵. میں اپنے اوس محبوب نوں کتھے لبھاں، جس دا کتے کھوہ ٹھکانہ ای نہیں.

۶. اج تے دلبراں دا جاک چہ کال نہیں پر میرے محبوب (دلبر) ورگا ہور ایس جہان تے کوئی نہیں.

۷. سروقد والے دی نیں چھلے چھلے زلفاں ــ تے میرے بلھاں دا دی گھاٹا

نیئں پر میرے محبوب جیہا ایس کائنات چہ ہور کوئی سورج نیئں۔

۸۔ عاشق لئی عشق اِک ایہو جیہا باغ اے جس چہ ہمیش بہار ای بہار اے خزاں دا اوہنوں کوئی ڈر خوف نیئں۔

۹۔ عشق سارے عاشقاں نوں سلطانی دیندا اے، ایس شہر چہ کوئی لمزور تے غریب نیئں ہوندا۔

۱۰۔ جیکر مجنوں وانگ عشق چہ کوئی سچا ہووے تے اوہدے لئی لیلیٰ دے دروازے تے کوئی دربان نیئں گا۔

۱۱۔ میرا کلام دانا لوکاں لئی اے جہڑے میری گل سمجھ سکدے نیں
ایس چہ کوئی شک نیئں جے میری گل نادان نیئں سمجھ سکدے

---

(۱۰۸)

یادہ دے پہ خلہ مکہ او مدینہ
نسکور پروت رئے دعورتے پہ سینہ

○

۱۔ تیرے منہ تے مکے مدینے دا ذکر اے تے سینے نال محبوب نوں لانا چھڑنا ایں۔

۱۔ غنچے وانگ سُکڑ کے مراقبے چہ پیا ایں تے دل تیرے چہ کھوٹ بھریا وا اے۔

۲۔ اطلس دی قبا منگدیاں نیں لبھدی، پشمینے دی گدڑی نوں تبرّک سمجھ کے سینے نال لا لے۔

۳۔ گناہواں تیری عبادت اُتے اِنّاں بھار پا دتا اے، ذرا شیشہ ہتھیں پھڑ کے اپنا منہ تے تک۔

۴۔ کینہ تے بغض بے شک حرام نیں، پر اپنے نفس تے شیطان نال کینہ تے بغض جاری رکھو۔

۵۔ اپنے نفس نال لڑائی مرداں دا کم اے، نہ کہ عورتاں وانگ نقش نگینے ٹولدا پھرے۔

۶۔ پاک دامن دھی لکھ درجے ناپاک تے بدکردار پُتر توں چنگی اے۔

۷۔ دیندار تے پاکباز خاتون دی اک دھی توں سو بے دین مُنڈے وار چھڈیے۔

۸۔ بھانویں چھوٹا جیہا منڈا ہووے جیکر نیک اے تے بدکردار بڈھے پرانے بندے توں لکھ چنگا اے۔

۱۰۔ رحماؔن، جے سو سال دا بڈھا وی گنہگار ہووے
تے میری نظرے راتیں جمیا بال اے (یعنی کوڑا نا سمجھ)

(۱۰۹)

دوا ہڑہ ستر گے ہے کبرے دا ستا پہ لوردی
مدام نہ وہ بے د فراق پہ آبِ شوردی

○

۱. میریاں دونویں اکھاں تیرے ول لگیاں تے، وچھوڑے دے کالے پانی دیاں قیدی نیں۔

۲. میں اک چار چشماں دا کھاں، دالا کتا واں، میریاں دو اکھاں تیرے نال چار ہو گئیاں نیں۔

۳. تیرے لئی اپنیاں دوہاں اکھاں نوں لٹو گھمانے وانگ پھیر رہیا واں۔

۴. سوہنیاں دا دھیان دل چہ اجیہا وس گیا اے جے اکھاں دیاں دونویں پتلیاں دل ول پھر گئیاں نیں۔

۵. نفع نقصان ایس جگ چہ کدیں نہ پھرا نہیں، میں تے تیرے لئی وڈی (زمیب) دے نخرے چکی پھرنا واں۔

۶. جیہڑے لوکی محبوب دے اخیر مطمئن ہو رہ
اوہ ہور ای ہون گے ، رحمان نئیں

۱۱۰

عاشقی را باندے سورے کرے مرئی
ہیشمے نہ دروی بے یارہ تر مرئی

○

۱۔ عشق میرے تے غورے کیہہ جادو کر دِتّا اے جے اپنے یار باہج کھان پین تے سون بہن دی فکر ای نہیں رہی۔

۲۔ عقل دا اوس سر تے کوئی اثر نہیں رہندا جس تے بھوت پریت دا سایہ پے جاوے۔

۳۔ میریاں پلکاں دے ہتھوں دل لکھوہ کے لے گئیاں نیں ربّا، ایہہ سوہنیاں نشیلیاں اکھاں کیناں شیر ہو گئیاں نیں۔

۴۔ جیہڑے وی سوہنیاں دے دربار دی چاکری کر لین، انہاں نوں دکھاں درداں دی تنخواہ ای لبھدی اے۔

۵۔ جے کر کوئی دے سکدا اے تے مینوں وی عشق چہ صبر کرن دا سبق سکھا دیوے۔

۶۔ ربّا! ایہہ نوں مینوں کس کوتوال دے وس پا دِتّا اے، رات دن میرے کنیں اپنی وجھلی وجاندا رہندا اے۔

۷۔ توں اکھیں ہلکا جیہا کجل کیہہ پا لیا اے، مینوں نمہاں نمہاں تپ چڑھیا رہندا اے۔

۸۔ میں ملاپ لئی وکیل کتھوں لبھاں، وچھوڑے دی عدالت دا قیدی بن گیا واں۔

۹۔ فانوس چہ بھلا شمع دی لو چھپی رہ سکدی اے، توں خیال توں وی نازک لباس چہ اپنا جسم نہ چھپا۔

۱۰۔ رحمٰن میں اوہدے عشق وچ ایس قدر کمزور ہو گیا واں
جس دی کمر تے وال دا دھوکا ہندا اے

---

(۱۱۱)

ھغه يار چه بے وفا دے څه يار نه دے
ھغه كار چه بے بقا دے څه كار نه دے

○

۱۔ جس بندے چہ وفا نئیں اوہ یار وی نئیں تے جیہڑا کم ہمیش رہن والا نئیں اوہ کوئی کم نئیں۔

۲۔ بھانویں تیرے میرے لئی سر وں لنگھنا اوکھا اے پر عشق چہ موکھا

اے اوکھا نئیں۔

۳. سوچ فکر پاروں اوہ بندہ نیندروں جاگدا اے جے بے سوجھا بندہ جاگے وی رہیا ہووے تے اوہنوں جاگدا نہ سمجھو۔

۴. عاشق دی ساری حیاتی ملاپ دی اِک گھڑی اے، وچھوڑے دی عمرنوں عمر شمار نئیں کری دا۔

۵. خورے اکھ جھپکنے چ کیہہ دا کیہہ ہو جاوے، زمانے دا اعتبار —— ! کوئی اعتبار نئیں۔

۶. سو پُتراں دا پیو ہووے تاں وی کیہہ احمق اولاد ہووے تے پیو دے کس کم ؟

۷. ایس چ شک نئیں جے معشوق، عاشق نوں ناز وسدا اے
پر رب دا شکر اے جے رحمان دا ایہو جیہا یار نئیں !

(۱۱۲)

د عشق زخم څه د زخم په شان نه دے
دبل زخم په څیر سهل و آسان نه دے

○

۱. پیار دے زخم دی شان ای کج ہور اے، ہور کوئی زخم ایس توں ودھ

سہل نے سَوکھا نہیں ۔

۲۔ عشق دا بھیت دو پیار کرن والے ای جاندے نیں ہور کسی تے وی ایہہ بھیت ظاہر نہیں ۔

۳۔ عاشقی کیہہ اے گوہ کرو تے حیرانی اے، پر جیہڑا بندہ ایس چپے کے وی حیران نہیں اوس تے حیرانی ہوندی اے ۔

۴۔ عشق جد کسی اک بندے دا ناں لو دیمیدیاں اکھاں چوں ہنجواں دا ہڑ نہیں جاری ہوندا ۔

۵۔ عاشق دے ہنجو اودہے گریوان تے ارنج وگدے نیں جے توں تکیں تے کہویں ایہہ گریوان نہیں ۔

۶۔ جے کر جان نوں وار دیوے تے سَوکھا اے پر عاشق لئی وچھوڑے دی زندگی نوں موت بڑا اوکھا کر دِتا اے ۔

۷۔ حیاتی دے ہور غم تے دُکھ بندے تے بہت نیں پر ایہہ محبوب لوکاں دا غم عشق پہ حیاتی توں ودھ کے مِٹھا اے ۔

۸۔ دوزخ دی اگ دا سیاپ ہمدوں دو دھرلے پر وچھوڑے دی جیہڑی اگ اے اوہدی برابری نہیں کر سکدی ۔

۹۔ جیہڑا بندہ عشق کرے وہ، نادان نہیں، اوہ بڑا ان کم عقلا اے ۔ رتی بھر وی سیانا نہیں ۔

۱۰۔ رحمنؔ، جدوں میں جگ وچ اپنے محبوب نوں نہیں تکدا
ایہہ بھری ساری دنیا وی مینوں اجاڑ نظر آوندی اے

---

(۱۱۳)

ستا د عشق حرفونه تو رنهٔ دی ګلګون دی
هم په داچه نوشته په جګر خون دی

○

۱۔ عشق دے اکھر کالے نہ سمجھو کُچھلاں ورگے نیں، کیوں جے ایہہ میرے جگر دے خون نال لکھے گئے نیں۔

۲۔ جس پیالے وچ مجنوں تے فرہاد دا لہو خمیر بن کے رلیا دا اے اوہ عشق دی شراب توں کدی خالی نئیں ہوندا۔

۳۔ جگ دے سارے کم مٹ جان والے نیں پر ایہہ دس تیرے ولوں ساڈے اُتے سختیاں روز روز کیوں ودھدیاں رہندیاں نیں۔

۴۔ ایہہ تیرے نخریاں دے مارے لوکی سوہا کفن دوالے کیتے کھڑے نیں ایہہ لالہ دے پھُل نئیں۔

۵۔ ایہناں دا بھہا (مُل) گبھرواں کول نئیں، جگ وچ بت ای نئیں قارون

دسے خزانے نیں۔

۶۔ میری نظر چہ ایہہ زیادتی تے ظلم اے جے زمانے دی گردش اِک پل چہ بادشاہواں نوں فقیر بنا دیندی اے۔

۷۔ رحمان دے دل دا لہو وی قبول ہو جاوے
جس پاروں دلداراں دے مکھڑے پھلاں وانگوں چمک جاندے نیں

---

(۱۱۴)

د عاشق نظر په خوراد په خواب، نهٔ دے
مرادئے بے دیار له درهٔ بل باب نهٔ دے

○

۱۔ سچے عاشق دی نظر سون تے کھان تے نیں رہندی، اوہدی منزل تے اپنے محبوب دا در اے۔ ہور کسے دا بوہا نیں۔

۲۔ توں اپنے ہنر نوں اپنی عقل نال نہ ناپ، عشق چہ ایہہ توشہ سر دل کوئی توشہ نیں۔

۳۔ جنھے اپنے یار نال دنیاداری ورتی، اوہنوں عاشقاں چہ شمار نیں کیتا جا سکدا۔

۴. جیہڑا بندہ عشق چہ وڈیرا تے اُچیرا نئیں اوہ بھانویں سارے جگ دا وڈیرا بن جاوے، اصلوں وڈا تے اُچا نئیں ہو سکدا۔

۵. جیہڑی سجن نوں اپنے سجن نال ملن تو روکے اوہ کتاب، عاشقی دی کتاب نئیں ہو سکدی۔

۶. ایہہ حجاب (پردہ) جنہوں سارا جگ حجاب کہندا اے، ایہہ میرے تے میرے محبوب دے درمیان حجاب نئیں۔

۷. اپنے محبوب دے حسن مکھڑے نوں تکنے بناں بھانویں کنّے نفلاں دا ثواب ہوندے ہیں اوہنوں ثواب کدی نئیں لگناں گا۔

۸. حضرت یوسفؑ، زلیخا نوں سفنے چہ نظر آئے ن، پر میں اپنا محبوب نیندر چہ نئیں جاگدی اکھیں تکیا اے۔

۹. جے اپنے دل دی مراد پوری کرنی اے تے صبر کر، ایہہ کم کاہلی نال توڑ نئیں چڑھنا۔

۱۰. رحمٰن، محبوب دے رُخسار چمن دا سوال کیتا سی

اے تیکر اودھروں ایہدا کوئی جواب نئیں آیا

(۱۱۵)

همیشه دِ زناس اوستا قدم وی
ترهنه ساعته پورے ثوبے دم وی

○

۱۔ جدوں تیکر میرے ساہ چہ ساہ اے شالا میرا سر تیرے قدماں ہیٹھ رہوے۔

۲۔ تیرے ہتھوں میرے حق چہ ڈھیر نفع اے جے توں میرے پھٹاں تے نمک وی چھڑکیں تے مرہم ہو کے لگے گا۔

۳۔ بھانویں میرے بلہاں نال "جام جم" لگیا ہووے تیرے باہج میں اوہنوں مٹی دا پیالہ ای سمجھاں گا۔

۴۔ ہور لوکی تے جگ دے عیش آرام تے خوش نیں پر میرا دل ہمیش تیرے دِتے دُکھاں غماں تے راضی ہوندا اے۔

۵ بھانویں میرے دل تے مو غماں دے بدل چڑھے ہون پر تیرا غم میںنوں انہاں توں ودھ کے چنگا لگدا اے۔

۶۔ جدوں تیکر میرے ساہ چہ ساہ اے، رب کرے میں تیرے دِتے غماں توں کدی وی ہیلا نہ ہوواں۔

۷۔ رب جاندا اے جے رحماں توں تینوں ٹٹ کے پیار کردا اے
ایس گل چہ چناں، ذرا وی گھٹ ودھ نئیں گا۔

(۱۱۶)

هرچہ ستا پہ زنخدان کنبے ئے منزل شی
لکہ حس پہ تنارہ کنبے بہ جبدبل شی

○

۱۔ جیہڑا تیری ٹھوڑی دے ڈھونگ (زنخداں) چہ گھر بنا لوے اوہ انج سڑ بل جاوے جے اوسدا نام ونشان تک نہ نظر آوے۔

۲۔ جے کوئی تیرے بلھاں داناں اپنی زبان تے لے آوے، بھانویں اودہے منہ چہ زہر وی ہووے اوہ شہد بن جائے گا۔

۳۔ تیرے وچھوڑے چہ میں انج وانجیا گیا واں جیویں مینہ باہج کھیتر اجڑ جاندے نیں۔

۴۔ بھانویں یار، عاشق دا دل کھوہ لیا اے توں ایہہ نہ جان جے ہن اودہے سینے چہ کجھ رہیا ای نیئں۔

۵۔ دوستی توں ودھ کے دنیا چہ کوئی شے منٹھی نیئں، پر ایہہ وچھوڑا اوچ ئے کے تمبے وانگ کوڑ بھر دیندا اے۔

۶۔ رحمان، اپنے محبوب باہج میرے تن چوں انج ساہ ست
مک جاندا اے جیویں ماہی بے آب ہوندی اے

○

(۱۱۷)

د ساقی په لاس کښې جام د میو ناب دے
مطرب ایښې په زانو بانده رباب دے

○

۱. جدوں ساقی ہتھ چہ صاف ستھری شراب دا پیالہ پھڑ دا اے تے رباب (سازکار) اپنا رباب گوڈے اُتے رکھ بہندا اے ۔

۲. صوفی جی، تسیں مینوں توبہ دا سبق دے رہے او بھلا ایہو جیہے ویلے کون توبہ کر سکدا اے ؟

۳. میں جے اپنے آپ نوں عشق دے کاریاں توں بچا کاں تے دس ایہہ کیہڑا نیکی تے ثواب دا کم اے۔

۴. عقلاں والے اسمان نوں جے انیاں وڈا کہندے نیں، عشق دے پھیر چہ تے ایہہ اک بلبلے توں ودھ نہیں ۔

۵. جیہڑا بندہ عشق وچ کر دا اے تے اپنا مال اسباب وی بچاندا اے اوہدی مثال اوس بندے وی اے جیہڑا ہڑ دی راہ چہ گھر بناندا اے ۔

۶. توں جے عشق چہ مٹھی نیندر لبھناں ایں، ایہہ دس خاں شیر دے منہ چہ وی کسی نوں نیندر آوندی اے ؟

۷۔ کوئی بے عملا جے کتاب نوں اپنے سر تے وی چک لوے تے ویں ایہہ کہواں گا جے اوہنے کتاب پیراں ہیٹھ رول دتی اے۔

۸۔ بجھیڑیاں کماں توں جیہڑے خیر دی آس امیدّ رکھدے نیں اوہ انجیہے پیاسے نیں جیہڑے سراب پچھے نٹھ رہے نیں۔

۹۔ دشمن دی مکاری توں ڈردے رہنا چاہیدا اے۔ پانی دی نرمی تے نہ جا ایس چہ پتھر وی ہوندے نیں۔

۱۰ رحمٰن! ربّ نوں یاد کران چہ چھیتی کر
اج جیویں زندگی جان لئی چھیتی چہ اے

---

(۱۱۸)

غواصاں نے کوھر غواری کوھر دا رے
بے دِلان کہ دلبر غواری دلبر دا دے

○

۱۔ موتی لبھن دی خواہش ای اصل موتی اے، تے عشق دی خواہش ای اصل چہ محبوب دا وصال اے۔

۲۔ میرے محبوب جیہا کوئی ہور دلبر جگ چہ نئیں، ساری دنیا دے دلبراں

دا سردار اے میرا محبوب۔

۳۔ بلھیاں دا مزا تے اوہدی ٹھوڈی دے ڈھونگ ورگے اُکے تک، زمزم ایہہ وے تے کوثر ایہنوں اکھدے نیں۔

۴۔ جدوں میں تیرے وچھوڑے تے تیرے ملاپ ولے دھیان دیواں تے خیال آؤندا اے جے جنت ایہہ تے دوزخ دا عذاب ایہہ وے۔

۵۔ اے خطیب! توں ممبر تے کھلوتا کیہہ خطبہ پڑھ رہیا ایں، اپنے نفس اُتے پیر دھر کے کھلو، اصلی منبر تے ایہہ وے۔

۶۔ مکے دا پندھ کوئی ایڈا اوکھا نہیں، مرد اوہ وے جیہڑا اپنی جان دا پندھ مُکا دیوے۔

۷۔ جیہڑا خدا ترس کسی فقیر دی دلجوئی کردا اے، سچی گل ایہہ وے جے ایہہ خدا ترسی فقر دا مقام اے۔

۸۔ جیہڑا تونگری دا خزانہ اپنی قناعت نوں جاندا اے، اوس جیہا جگ چہ ہور کوئی تونگر نہیں۔

۹۔ رحمانؔ، ایہہ کوئی ہنر نہیں جے مٹی نوں سونا بنا لیئے
ہنر تے کمال ایہہ وے جے سونے نوں مٹی کر دیئے

○

(۱۱۹)

د دُنیا چارے همه واړه غلول دی
دا گمان په هیچا مهٔ کړه چه مے خپل دی

○

۱. ایہہ دنیا دا سارا کاروبار دھوکا اے ہر کسی نوں اپنا ای سمجھ لیا کر۔

۲. دنیا چہ جیون دا کوئی مزہ باقی نہیں رہیا، جیویں سخت ترییہ چہ ٹھنڈا برف پانی پین دا کوئی مزا نہیں رہندا۔

۳. گوشت پوست دے بنے ہر بندے دے نک کن ہین پر جے لبھو تے شرم حیا دے نک کن کتے نظر نہیں آوندے۔

۴. تیرے ذخیرے چہ جے کر دو ٹوپے (کاسے) کنک رہ گئی اے تے یاد رکھ جے ایہہ کسی دو جے دے اِکو ڈنگ (ویلے) دا گذارا اے۔

۵. جے توں کسی دے اک دو عیباں تے پردہ نہیں پا سکدا تے او وی تیرے سو عیب لکو نہیں سکدا اے۔

۶. نصیحت کرن والے دی نصیحت کسی تے اثر نہ کرے تے ایہہ انج ای اے جیویں کوئی ٹھنڈے لوہے نوں پیا کُٹدا رہوے۔

۷۔ رحماںؔ، ایہہ نااہل دردیاں دا میرے دوالے گھیرا
میرا سینہ انہاں پاروں "ڈھیموآں دا گھکھر" بن گیا اے

۱۲۰

دنیا دار کہ مستغنی پہ سیم وزر دے
ہنرمند و څخہ گنج دخپل ہنر دے

۱۔ جے کر دنیا داراں نوں اپنے سونے چاندی دے خزانیاں تے مان اے تے ہنرمنداں نوں وی اوہدے ہنر توں وڈا کوئی خزانہ نئیں۔

۲۔ بھانویں کوئی لکھ زور آور ہووے، زور آوری دا دعویٰ کرنا ای سُتوں فضول اے۔

۳۔ انج نہ کہو جے دنیا چہ نپٹ توں ای توں ایں، خدا نے اک توں اک ودھ سردار پیدا کیتا اے۔

۴۔ نبیاں ولیاں دا رتبہ کسی کسی نوں ملدا اے، ایہہ نئیں جے ہر کوئی نبی تے ولی بن سکدا اے۔

۵۔ جُوں برابر وی کسی چہ لعلاں دی قیمت پیدا ہو جاوے تے باقی سارا جہان کالے پتھراں دا پہاڑ جاپدا اے۔

۱۔ ڈھیمو ۔ تبھوڑ ، (بھڑ)

۶۔ ہر کسی پچھے فوجاں نیں ٹرپیندیاں، لشکر ہمیش بادشاہ دے مگرا ای ہوندا اے۔

۷۔ رَبّ سوہنے نرق فرق بندے بنائے نیں ایہہ نہیں جے سب آپس چہ برابر ہون۔

۸۔ جے کسی نوں پتہ چل جاوے جے حیاتی جان والی شے اے تے اوہ ایہنوں ڈیگر[ل] ویلے دا سورج ای کہوے گا۔

۹۔ جس اپنا سر اپنے محبوب دے ساہمنے قدماں چہ دھر دِیا اے اوہ سورج بن کے اسمان تے ڈھلکاں ماردا اے۔

۱۰۔ میریاں منجواں والے تک کے حیران نہ ہوویں اپنے اَس مراد تے موتی اسی سمندر چوں لبھے نیں۔

۱۱۔ رحمان دے سر تے رنگی پگ قلندر بدھی اے
رَبّ کرے ریاتے مکردی گدڑی ایہدے بدن تے نہ ہووے

۱۲۱

راچہ مست پہ میئو راغے یار دچادے
بیا پہ تاخت کا پہ کوم غولی وار دچادے

۱۔ ایہہ جیہڑا مستی چہ جھومدا آرہیا اے، کیہدا یار اے فیر ایہہ تباہی مچان والا

ل ڈیگر ویلا معنی لوہڈا ویلا

وار کس کیتا اے ۔

۲۔ اوہ جس دے دل پہ کعبے دے اندر وی کسی تے رحم نہ آیا، ایہہ بے درد تے بے مقصد ارادہ کس دا اے۔

۳۔ میں تے کسی نوں وی اینویں تنگ نئیں کیتا، فیر لوکی مینوں کیوں بے وجہ دُکھ دے رہے نیں

۴۔ جہڑے جہان چہ جس دے مکھڑے دا چانن اے، سورج وانگ بھخدے ہوئے ایہہ گھمل کس دے نیں ۔

۵۔ کعبے دے اندر ایہہ باغ کس دا اے جس دے اندر کھڑے پھلاں تک بلبل وی نئیں اپڑ سکدا ۔

۶۔ رحماناں، ایہہ جیہڑے دل چہ رتی بھر وی ترس نئیں
ایہہ بے پروا تے بے ترسا ظالم محبوب کس دا اے

(۱۲۲)

که دلدار په دلدارئ زما قدم بندی
گویا هر قدم په لاره دحرم بندی

○

۱۔ میرا محبوب جے کر میری دلداری لئی قدم ودھائے تے ایہہ انج اے

جیویں اوہدا ہر قدم کعبے ول اٹھ رہیا اے۔ (نیکی دا کم کر رہیا اے)

۲۔ مزا تاں اے جے منّت ترلے بغیر ای بوسہ (پیار) بخش دیوے۔ اوہ کیہا سخی جیہڑا ترلے منتاں کرا کے مہربان ہووے۔

۳۔ میں اپنا پیلا بھُس چہرہ لوکاں توں انج چھپا کے رکھناں واں جیویں کوئی لوکاں توں سونا چھپا رہیا ہووے۔

۴۔ میرے دل چہ یار دے بخشے ہوئے داغاں نوں رَبّ سوہنے میرے لئی جنّت دے پھل کر دِتا اے۔

۵۔ چنگا ایہو اے جے محبوب آپوں مہربان ہو جا وے، قارون دا کیہہ اے جیہڑا اپنا ناں حاتم دھرا لوے۔

۶۔ مینوں مست اکھاں دا مِحناں دنیا چنگا نئیں، اوہ کیہڑا مست اے جیہڑا سدھی راہ تے قدم رکھّے۔

۷۔ کسی نوں وی تکلیف باہج آرام نئیں لبھیا، اوہ کیہڑا طبیب اے جیہڑا بغیر زخم دے پھاہے بنھدا پھرے۔

۸۔ میں اوس ویلے اپنے محبوب توں بڑا شرمانا واں جدوں کوئی برہمن (ہندو) اپنا سر کسی بُت اگّے جھکا دیندا اے۔

۹۔ بھلا عقل اسماناں دی راہ کدوں لبھ سکدی اے ایہہ تے عشق ای اے جیہڑا عرش کرسی تے قدم جا رکھدا اے۔

۱۰۔ جے کر میرا محبوب میرے سر تے دکھاں غماں دی پنڈ رکھ دیوے تے رحمان، میں اوہنوں تاج سمجھ کے سر تے رکھ لواں گا

---

(۱۲۳)

هنه زرهٔ چه خدائے روښان کا جام دجم شي
په دا جام کښې ورښکاره تمام عالم شي

○

۱۔ جیہڑے دل نوں رب چانن کر دیوے اوہ جام جمشید ہو جاندا اے ایس جام چہ ساری کائنات دا ہر نظارہ نظر آجاندا اے۔

۲۔ بندے چہ حیواناں دی خودی ہوندی اے، جدوں تیکر اوہ پورا بندہ نہ بن جاوے اوہنوں بندہ نہ کہنا۔

۳۔ جیکر بندے چہ حیوانی عادتاں نہ ہون تاں اوہدے بندہ (مرد) ہون دا ثبوت ملدا اے۔

۴۔ درویشاں (فقیراں) والا لباس تن تے پہن کے جے کوئی چندرے کماں چہ پے جاوے تے اوہدے لئی شرمساری دے سوا کیہہ اے۔

۵۔ بھائیں اوہ کھانا کِنّاں ای مزیدار ہو وے جے کر اوس چہ لون (نمک)

گھٹ یا ودھ ہو جاوے تے بے سوادا ہو جاندا اے۔

۶۔ خوشی ہمیش غم دے اندازے موجب ہوندی اے اوہ بندہ کیویں خوشی دا اندازہ کر سکدا اے جیہڑا بے غم اے۔

۷۔ جنہاں جہنے اپنی مرضی رب دی قضا (مرضی) دے حوالے کر دتی جیکر اوہ غمزدہ تے ناخوش اے تاں وی اوہنوں خوش خرم ای جانو۔

۸۔ جدوں کسی دا عشق کمال درجے تے اپڑ جاندا اے، اوہنوں اپنے یار دے ہتھوں زخم وی ملے تے اوہ مرہم ای لگدا اے۔

۹۔ رحمان، جے توں اپنے نفس تے پیر دھریں
تے ست اسمان تیرے قدماں ہیٹھ آجان گے

۱۲۴

ھر نګار چه بے وفا دے نګار نه دے
په ګلزار کښے چه ګل نه وی ګلزار نۀ دے

○

۱۔ ہر اوہ محبوب جیہڑا بے وفا ہووے اوہ محبوب نہیں کیوں جے جس باغ چہ پھُل نہ ہون اوہ باغ نہیں ہوندا۔

۲۔ جیہڑے شراب دی کوڑ تے خوش نیں اوہ لوکی میینوں پسند نیں، جنہاں کنڈیاں چہ پُھلاں دی خشبو ہووے اوہ پھل نہیں ہوندے۔

۳۔ دینداری، دنیا داری توں بڑی دور اے، میں کسی دیندار نوں دنیا داری کردیاں نہیں تکیا۔

۴۔ جے کر جگ چہ کوئی کرن جوگا کم اے تے اوہ عشق اے، جے ہور کوئی کم ہے تے اوہ کم نہیں۔

۵۔ جے کر دلوں وجہوں صدق ثبوت نہ ہووے تے چھڑا زبانی اقرار کوئی اقرار نہیں۔

۶۔ جس دل تے اپنے محبوب دے غم دا غبار اے اوہ خوش نصیب اے کیوں جے ایہہ غبار نہیں سگوں رب دی رحمت دا بدل اے۔

۷۔ جنہے عشق دا کسب کمایا اوہ نیک بخت اے پر ایہہ خزانہ ہر کسی دے ہتھ نہیں لگدا۔

۸۔ محبوب نے اج تیکر کسی نال وفا نہیں کیتی، جس چیز دا کوئی گاہک ای نہ ہووے اوہ وی کیہہ اے۔

۹۔ اپنے سجن دا ملاپ رب دی دین اے، رب دی رضا بغیر ایہہ کم کسی دے وس دا نہیں۔

۱۰۔ رحمان، میںنوں تے بس جگ چہ سوہنیاں نال ای پیار اے
اینہاں توں اُڈ کلوہنیاں حسیناں دا میرے تے کوئی احسان نہیں

---

(۱۲۵)

دعاشق بے خپلہ یارہ قرار نہ شی
بے طبیبہ قرارے د بیمار نہ شی

○

۱۔ عاشق نوں اپنے یار باہج قرار نصیب نہیں ہوندا، بھلا باہج طبیباں وی بیمار نوں آرام آسکدا اے؟

۲۔ لوحِ محفوظ چہ جنہوں جھلا لکھیا گیا اے، لکھ کوئی اوہنوں پڑھنے پاوے کدی سیانا نہیں بن سکدا۔

۳۔ ماں پیو دی جھولی چہ وی پُتر مر جاندے نیں، موت دا علاج ماں پیو کول وی نہیں۔

۴۔ جنہوں رَبّ سوہنے حُسن جمال بخشیا اے، اوہنوں کسی دے انکار کرن توں کوئی نقصان نہیں اپڑدا۔

۵۔ عشق دے دُکھ درد جرنا بڑا ای اوکھا اے ربّا، کوئی وی ایس جنجال

چہ نہ پھسّے۔

۶۔ میں ساری عمر اپنے رَبّ توں ایہو دُعا منگی اے جے رَبّا کوئی اپنے یار سجّن توں بے زار نہ ہووے۔

۷۔ آپس چہ دوستاں نوں اک دوجے نال انیاں ویروی نیئں چاہیدا جے سجن تے دشمن چہ کوئی فرق ای نہ رہوے۔

۸۔ بھانویں اوہ لکھ دلجوئی تے دلداری کردے نیں
پر رحمانؔ نوں اینہاں سوہنیاں تے کوئی اعتبار نیئں

---

(۱۲۶)

ورک شه، ورک شه بد کردار و بد سړے
که د رور که د عزیزوی که پردے

○

۱۔ اپنا بھرا ہووے، رشتے دار ہووے بھانویں غیر، بُرے کم کرن والے بندے تے رَبّ دی پھٹکار۔

۲۔ چندرے کم کرن والے دی مثال اوس کُتّے ورگی اے جیہڑا گھر دیاں ساریاں وستاں نوں جھوٹھیاں کر دین والا ے۔

۳۔ جس پنڈ چہ کوئی اک انّا وی جھلّا ہو جاوے اوتھوں دے سارے وسینک جھلّے ہو جاندے نیں۔

۴۔ جھلّے کتّے دا علاج ایہو اے جے اوہنوں مار دِتّا جاوے یا کسی انّھے کھوہ چہ سٹ دتا جاوے۔

۵۔ بھانویں اوہ کتّاں ای سورما ہووے جے حرام کھاندا اے تے اوہ کھُسرا (نامرد) اے۔

۶۔ اوہنوں ہر کوئی یار بیلی کہندا اے جیہڑا کسی نوں دُکھ نہ دیوے۔

۷۔ تلوار توں پہلوں دیگ، دیگدان تے دھری اے تاں جے ہا (آہ) دی ٹھنڈی تلوار بجلی بن کے نہ لشک پوے۔

۸۔ اوہدا فیض بس اینج ای جاری رہوے گا سب لئی، اوہدا ناں جگ تے حاتم طے جیہے سخی دی طراں مشہور رہوے گا۔

۹۔ بد فہم تے بُرے آدمی توں رحمان
بہتر اے جے آدمی دی بجائے اوہ کُتا ہووے

۱۲۷

چہ وصال دخپل جانان مے دے مومندلے
گنج د دُرو دمرجان مے دے مومندلے

۱۔ میںنوں اپنے محبوب دا ملاپ (وصال) کیہہ نصیب ہویا اے، ہیریاں موتیاں دا خزانہ ہتھ آ گیا اے۔

۲۔ میںنوں اپنے نصیباں توں اینی امید نئیں سی، خورے ایہہ سب کجھ انہیاں سوکھیاں کیویں ہو گیا اے۔

۳۔ بھانویں او میںنوں لبھن چہ بڑے دُکھ جھرے نیں پر ایں کہواں گا جے فیر وی سوکھا ای لبھ گیا اے۔

۴۔ اوہدے ملاپ چہ لنگھیا اک ساہ وی میرے لئی وچھوڑے دے سارے دکھاں دا علاج بن گیا اے۔

۵۔ کوئی عجب نئیں جے ساری کائنات میری ہو جاوے کیوں جے میں سارے جگ دا بادشاہ لبھ لیا اے۔

۶ رحمان، رب دا لکھ لکھ شکر اے جے میں شاعراں
تے میں اپنے کلام دا ایہہ سوہناں دیوان ترتیب دے لیا اے

(۱۲۸)

په یوه ذرّه به اوبړے یا به موړ وی
په یوه ذرّه به کرم یا به سوړ وی

۱۔ اکو ذرّے دی گل اے بندہ جس نال بھکھا وی ہو جاندا اتے رجیا وی۔

تے اکوّ ذرّے نال گرمی وی لبھ جاندی اے تے سردی وی.

۲. جیکر ربّ توں جوانی منگو گے تے جوانی چ مرو گے، تے جیکر جیوندے رہے تے فیر بڑھیپے دے دکھ پاؤ گے.

۳. ایہہ بندہ اے جیہڑا کدی تندرست تے کدی بیمار اے خدا تے نئیں جیہڑا ازل توں ابد تیکر اکوّ جیہا اے.

۴. عشق تینوں کھلے آسمان وانگ اچّا کر دے گا، مجنوں وانگ ہر کوئی تے نئیں سٹر بل سکدا.

۵. سچے جذبیاں باہج عشق کتھوں رحماں آن
اپنے یار دا آفتابی مکھڑا ای مجذوب نوں خاص بناندا اے

(۱۲۹)

آشنائی تورہ بلا دہ آشنا مۂ شے
جدائی بہ دے فنا کا فنا مۂ شے

○

۱. عشق بری بلا اے کوئی کسی نال پیار نہ کرے، وچھوڑا فنا اے ربّا! کوئی فنا نہ ہووے.

۲. حیاتی دے درد، دل دیاں جڑاں وڈھ دیندے نیں، شالا کوئی انہاں

دکھاں دردان چہ نہ پوے۔

۳۔ تیرے پیلے مکھڑے تے لہو رنگے اتھرو وگ رہے نیں، دوہاں رنگاں
نال جیویں پھُل سوہناں نہیں ہو جاندا ا

۴۔ ایہہ گل بالکل سچ اے جے جھوٹھا خدا دا دشمن اے، ربّ تینوں کسی
جھوٹھے دے وس نہ پاوے۔

۵۔ جے کر اُچا رتبہ منگناایں تے اوہ عشق اے، ہور سارے رُتبے نیویں نیں کِتے
نیوں نہ جاویں۔

۶۔ جے توں اپنے محبوب دی تعریف کر دا رہیا تے
توں وی رحمان وانگ ای ہمیش فکراں چہ ڈبیا رہویں گا

۱۳۰

لہ دے کتہ لہ پوزیہ خو بہ لاہ شے
تروبیا خدائے خبر چہ کوم خوا تہ بہ لاہ شے

○

۱۔ ایہہ منجی بستر ادڑک توں چھڈ جائیں گا تے فیر ربّ جانے اتنے وڈے
جہان چہ توں کدھر جائیں گا۔

۲۔ ظاہر چہ تے سانوں ایہو معلوم ہوندا اے جے ککھاں وانگ ہیراں تھلے لتاڑے جاواں گے۔

۳۔ ایہہ اسمان تے زمین انج ای ہونے نیں پر توں نیئں ہونا دکھاں دے ہڑ تینوں روہڑ کے لے جان گے۔

۴۔ بہار چہ کھڑے پھل ہمیش نیئں رہندے، توں وی بلبل وانگ ہاڑ چہ رویا کر۔

۵۔ رو رو کے توں اپنی جان کیوں ہلکان کرنا ایں، انہاں سوہنیاں تے ایہدا کوئی اثر نیئں ہونا۔

۶۔ رحمان جے کر توں لیلیٰ نوں لبھنا ایں تے سُن لے
پہلے مجنوں وانگ جنگلاں پہاڑاں چہ کوئی اپنا ٹھکانہ بنا لے

---

(۱۳۱)

چاچہ کرے و دنیا وتہ اسرے دی
دھغو پہ سرھمہ خاورے اِیرے دی

○

۱۔ جس دنیا دا آسرا پھڑیا اے سمجھو ہمیش لئی اوہنے اپنے سر چہ گھٹا پا لیا اے۔

۲۔ ناسمجھ لوکی دنیا دے کاروبار تے فخر کردے نیں پر جیہڑے سمجھدار تے سیانے نیں اوہ ایہنوں کھیڈ تماشہ کہندے نیں۔

۳۔ جنہاں دے دل چہ ماسوا اللہ دا پیار اے اوہ جیکر مرد نیں تے کھوتے نیں، عورتاں نیں تے کھوتیاں۔

۴۔ بھانویں انہاں دی چٹی داڑھی وی اے، انہاں نوں بزرگ نہ جان ایہہ تے پنگھوڑے چہ پئے بال نیں۔

۵۔ بھانویں انہاں دی پگ دا شملہ اچّا اے پر کیہہ اے وچوں تے زن مرید ای نیں۔

۶۔ جنہاں دی ذات توں کسی نوں کوئی فیض نہیں پہونچدا، اوہ اصلوں ای بے فیضے تے بے مرادے نیں۔

۷۔ رحمان، کدی وی دنیا دے مال نوں ذخیرہ نہ کریں
ایہہ ذخیرے نہیں سگوں مٹّی دے ڈھیر نیں

(۱۳۲)

چہ پہ نور څه پورے زړه تړے بے خدائ
څه پوهیږے چه په ځائے کړے که بے ځائ

۱۔ توں جے نضول رب دے سوا کسی ہور نال دل لانا ایں ذرا غور کر

جے ایہہ عقل موجب جائز اے یا ناجائز؟

۲۔ انج کدی نئیں ہوسکدا جے توں سدا لئی جیوندا رہویں جے بوہتا وی جیوندا رہیا تے سو سال جی لوینگا، اوڑک مرنا اے۔

۳۔ جے کر سو سال دی عمر ہو جائے تے گذر جائے گی، مینوں دس فیر توں کیہہ کریں گا؟

۴۔ سِدھے ہتھّیں کم مشکل ای توڑ چڑھدے نیں، مرد اوہ اے جیہڑا دشمن تے غنیم ولوں ہر ویلے خبردار تے چوکس رہوے۔

۵۔ توں بندہ ایں ڈنگر نئیں، چوپائیاں والے کم کیوں کرنا ایں تیرے دو پائے (پیر) نیں۔

۶۔ تیرا رتبہ مکھیاں کیڑیاں توں وی گھٹ ہو جاوے گا جیکر تیرے دل دا ہما ترنوالے (گوشت) پچھے پے گیا۔

۷۔ توں حرص چھڈ کے قناعت باہج کدی نئیں رجنا، بھانویں اورنگ زیب (بادشاہ) دے تخت تے وی بیٹھا ہوویں گدا ای ایں۔

۸۔ رحمان، ایس سرائے دے سفر توں پہلاں توشہ لبھ لے
جدوں ٹرن دا ویلا آیا توں کجھ وی نہ کر سکیں گا۔

(۱۳۳)

تۀ پہ ھرہ کړئ غم دسیم و زر خورے
زۀ دِ ھرہ کړئ وینم چہ خپل سر خورے

○

۱۔ توں ہر ویلے سونے چاندی دا غم کھا رہیا ایں تے میں تکناں جے توں اپنا ای سر کھا رہیا ایں۔

۲۔ اوڑک کوئی کنڈا سینیوں پار ہوای جاناں اے توں بھانویں ڈالیاں توں توڑ توڑ پھل کھائی جا۔

۳۔ ایہہ صبح شام جیہڑیاں نعمتاں توں کھا رہیا ایں، ایہہ تیری کیہڑی بندگی تے عبادت دا بدلہ اے؟

۴۔ روزہ دار اپنا روزہ چوتھے پہر افطار کر دا اے تے توں ہر پہر تے چار واری کھائی جا رہیا ایں۔

۵۔ اک وار جدوں توں کمال تے اپڑ گیا تے تکیں گا جے اپنا گوشت آپوں ای کھا رہیا ایں۔ (چن دے گھٹن ول اشارہ)

۶۔ عزت مان دا شیشہ تیرے ہتھ آ جاوے تے توں ہر چندری چال تے اپنا جگر کھان لگ پویں۔

۷۔ بے گُنے بندے لئی مصری دی ڈلی وی زہر (موہرا) اے، جے کر زہر وی ہنرمندی نال کھائیے تے مصری دی ڈلی بن جاندی اے۔

۸۔ رحمان، تیرے دل چ صبر دا بُوٹا پھل پیا اے
توں ہمیش توں اسی دا پھل کھاندا رہیا ایں

---

(۱۳۴)

تۂ چه خپله بے عقلي هوښیاري بولے
کاشکے بیا مومے دَ غوښتو په نرخ شولے

○

۱۔ توں اپنی نادانی نوں جے عقلمندی سمجھ رہیا ایں، بھلا چھولیاں دے بھاء کدی چاول لبھے نیں۔

۲۔ عشق تے عاشق لئی ربّی داد (بخشش) اے، اجہ نئیں جے ایہہ جنس رہن یا بیع خرید کی جاسکے۔

۳۔ بھانویں مصر چ ہور دی تکّن والیاں اکھاں بہت سن پر زلیخا وانگ کسی دے دل چ پیار نئیں سی جاگیا۔

۴۔ اوس سمندر نوں سمندر نہ کہو جبکہ اوہدا پانی میلا چکڑ اے۔

۵۔ اوہنوں اپنے یار دے دُکھاں نال کیہہ غرض، جنہوں اپنے گھر (ذات) دے عیش آرام دا غم کھائی جاندا اے۔

۶۔ عشق گھر بہہ کے نیئں ہوسکدا، ایہدے لئی گھروں نکل کے تھاں کُتھاں دھکے کھانے پیندے نیں۔

۷۔ ملاپ (وصل) دی نعمت اُتے اپنا مان نہ کر، وچھوڑے بھلے بھلیاں دا دل ٹوٹے کر دِتا اے۔

۸۔ ہیرے موتی تکڑی چہ نیئں تلدے
رحمان، دے شعر وی ہیرے موتی نیں انہاں نوں کیہہ تولوگے

---

(۱۳۵)

پہ نامہ دھغہ خدائے مے دا بیان دے
چہ یو نوم ئے پہ نومونو کښے سبحان دے

○

۱۔ میں اپنے رَبّ دے ناں تو ایہہ گل شروع کر رہیا واں جیہدے ناں واں چوں اِک ناں "سُبحان" وی اے۔

۲۔ اوہ (رَبّ) ساری دُنیا دے بادشاہواں دا بادشاہ، تے ہر اِک دے

سِر دا سلطان وی اے ۔

۳۔ جیہڑا کم جگت دی نظر چہ اوکھا اے اوہ کم اُس لئی بڑا ای آسان (سوکھا) اے

۴۔ اَسمان تے سورج کون چاہڑ سکدا اے، اسی (رَبّ) نے سورج نوں اَسمان تے چڑھایا اے۔

۵۔ کیہڑا اے جیہڑا سورج دا مکھڑا لکا سکدا اے؛ ایہہ سورج نوں چھپان والا اوہو اے، جیہڑا بدلاں توں وی اُچا دِسدا اے۔

۶۔ کون اے جیہڑا رات نوں چن چاہڑدا اے، ایہہ راتیں ڈھلکاں ماردا چن اسی (رَبّ) چاہڑیا اے۔

۷۔ کون اے جیہڑا اسمان توں کنیاں وساندا اے ایہہ اوہو اے جیہڑا ساڈے سراں تے مینہہ پاندا اے۔

۸۔ کون اے جیہڑا اک مچھّروی پیدا کر سکے؛ اوہو اے جنہیں روح پھوک کے سارا جگ پیدا کیتا اے۔

۹۔ پتّھر نوں پھُلاں دا رنگ بخشن والا کون اے؟ ایہہ ارغوانی (پھُلاں) دا رنگ پتھراں نوں اُسی نے دِتّا اے۔

۱۰۔ مٹّی چوں پھُل کون اُگا سکدا اے؛ ایہہ اوہو اے جیہڑا دھرتی چوں باغ بہاراں پیدا کر سکدا اے۔

۱۱۔ کون اے جیہڑا پانی چوں اگ (ہائیڈرو الیکٹرک) پیدا کر سکے؛ گرمیاں

توں سردیاں ولے تکدا ایہہ اسی (رَبّ) دا کم اے ۔

۱۲ ۔ ساری دنیا دی خلقت نوں رزق کون دیندا اے۔ اوہوای اے اوہو جیہڑا سب دا روزی دین والا اے ۔

۱۳ ۔ کوئی کسی بندے نوں ایمان دی دولت دے سکدا اے، مومن نوں ایمان بخشن والی ذات اسی دی اے ۔

۱۴ ۔ زمین توں اسمان تیکر کون اپڑ سکدا اے ؟ اوہو جنہے حضرت عیسٰی نوں ایہہ رتبہ دِتا اے ۔

۱۵ ۔ اپنے رَبّ نال گلاں کون کر سکدا اے ؟ اوہو جنہے حضرت موسیٰ نوں ایہہ شان بخشی اے ۔

۱۶ ۔ اسمان دے گھوڑے تے زین کون کس سکدا اے ؛ اسی ذات ہوا دے موڈھیاں تے سلیمانؑ دا تخت وچھایا اے ۔

۱۷ ۔ چِٹی داڑھی نال قیامت تیکر کون جی سکدا اے۔ پر رَبّ سچے خضر علیہ السّلام تے ایہہ احسان وی کیتا اے ۔

۱۸ ۔ جیہڑا کم ایس (رَبّ) توں ہو سکدا اے اوہ ہور کوئی نئیں کر سکدا، ہر زورآور ایہدی طاقت سامنے کمزور تے ناتوان اے ۔

۱۹ ۔ پانی (سمندر) دے اندر اوہنے پتھر دا گھر بنایا اے تے پتھر (چقماق) دے سینے چ اگ بھر دتی سو،

۲۰۔ زمین اسی دے سامنے سجدے چہ پئی دی اے تے اسمان وی اسی دے لگے (رکوع چہ) جھکیا دااے۔

۲۱۔ ہر بوٹا اسی دی بارگاہ چہ کھلوتا عبادت کر رہیا اے تے گھاہ اک زبان ہوکے اوہدی تسبیح پڑھ رہی اے۔

۲۲۔ بھانویں کوئی فرشتہ اے، آدمی اے، جن پری اے، سبھے اُسی ذات پاک دا ذکر کردے رہندے نیں۔

۲۳۔ دریا دے اندر ہر مچھی اوہدی تعریف کر رہی اے تے باغاں چہ پکھیرو اوہدی ثنا پیا کردا اے۔

۲۴۔ کون اوہدی ثنا دا حق ادا کر سکدا اے، اوہدی تعریف کرن والی زبان کس کول اے؟

۲۵۔ مخلوق اپنے خالق نوں انج پچھاندی اے جیویں اوہنوں اپنے وجود تے اعتبار اے۔

۲۶۔ کوئی وی اوہدی انت نوں نہیں اپڑ سکیا، حق دی پچھان تے اک بے انت سمندر اے۔

۲۷۔ کوئی اوس دا ثانی ہووے، ایہہ ہو ای نہیں سکدا، تے اوہ کسی وانگ اے ایہہ وی نرا وہم اے۔

۲۸۔ اوہدی ذات لئی نہ کوئی گھاٹا اے نہ زوال تے نہ نقصان، اوہدی ذات

چہ کوئی نقص نہیں، اوہ ازلوں ای گھاٹے توں دور اے۔

۲۹۔ اوس ورگا ہور کوئی وی نہیں اوہ لامکان اے اوہ سبے مثل بے مثال تے بے مکان اے۔

۳۰۔ اوہدی ذات شک تے وہم توں پاک اے، کسی نوں اوہدی پاک ذات بارے شک شبہے چہ نہیں پینا چاہیدا۔

۳۱۔ کوئی اوہنوں اپنی اکھیں نہیں تک سکدا، پر اوہ ہر جگہ موجود اے۔

۳۲۔ کون کہندا اے بے اوہ نظر نہیں آؤندا؟ کون کہندا اے بے اوہ ہر پاسے اپنی قدرت نال ظاہر نہیں۔

۳۳۔ اوہ دی ذات سمتاں دی محتاج نہیں، ساریاں سمتاں توں اوہدی ذات ظاہر اے

۳۴۔ آکھے ویکھ، اوہدیاں ہزاراں صفتاں چوں
رحمانؔ، اوہدی بس اک ادھ صفت ای بیان کر سکیا اے

(۱۳۶)

هغه دم چه زړهٔ ملال شی
یو ساعت ورباندے کال شی

○

۱۔ جدوں میرا جی ماندہ ہوندا اے، اک پل وی مینوں سال برابر نظر آؤندا اے۔

۲۔ سوچ چہ ڈب کے حیران ہو جاندا اے کجھ کہن سُنن جوگا نئیں رہندا۔

۳۔ نہ سن سکدا اے نہ بول سکدا اے، گُونگا ڈورا تے زبان توں گنگا ہو جاندا اے

۴۔ نہ کوئی جواب دے سکدا اے، نہ کسی دے سوال تے کن دھر سکدا اے۔

۵۔ علم تے عقل توں دور رہو جاندا اے، ہر چنگی گل خواب تے خیال سمجھن لگدا اے۔

۶۔ جاگدی اکھیں سُتا دا، جیویں کندھاں تے لکھی لکھت۔

۷۔ ہر ویلے اپنا خون جگر پیندا اے تے ایہو اوہدا مشغلہ بن جاندا اے۔

۸۔ اکھاں چوں ہنجو ڈھلن لگ پیندے نیں تے گلہاں تے اتھروآں دا مینہہ پین لگدا اے۔

۹۔ عاشقی چہ اوہنوں ایہدی پرواہ نئیں جے سب مال دولت بال بچہ وی چلا جاوے۔

۱۰۔ مال دولت دل تے ذکر ای کیہہ اے آل اولاد وی اوہنوں پیاری نئیں رہندی۔

۱۱۔ اپنی ذات دے دکھاں چہ جگ ولوں ویہلا ہو جاندا اے۔

۱۲۔ اوس نوں کسی قسم دی ہمت تے مجال باقی نئیں رہندی۔

۱۳۔ بھانویں جگ چہ جیوندا دی لبے اوہ مردیاں وانگ ای نظر آوندا اے۔

۱۴۔ اوہ پانیوں باہر مچھی وانگ چھری دے بغیر ای ذبح ہو جاندا اے۔

۱۵ - اپنی تھاں توں اُٹھ نئیں سکدا، اوہدے دلوں حیاتی دی تاہنگ نکل جاندی اے۔

۱۶ - ٹردیاں ڈگ ڈگ پیندا اے جیویں کوئی زخمی، دوجیاں لئی بھار بن جاندا اے۔

۱۷ - اِک لمّی راہ چہ سُکی گھاہ وانگ راہیاں دے پیراں تھلے پسدا رہندا اے۔

۱۸ - ربّ کسے نوں غم پیش نہ پاوے خورے فیر کدوں خوشحال ہووے۔

۱۹ - بیلیا! جدوں دل دیاں جڑاں وڈھیاں جان اودوں حیاتی وبال ہو جاندی اے۔

۲۰ - بوٹا اودوں درخت بندا اے، جدوں اوڈیک چہ مالی دیاں اکھاں چٹیاں ہو جاندیاں نیں۔

۲۱ - کھیتر چہ فصل پیدا کرنا بڑا سوکھا اے پر اوہدی راکھی بڑا اوکھا کم اے۔

۲۲ - ڈھاہ ڈھیری تے بندہ اِک پل چہ کر دیندا اے پر نویں عمارت اُسارن چہ بڑیاں اوختاں نیں۔

۲۳ - جدوں پیو مرگیا تے فیر پُتر جوان ہو کے باکمال ہویا تے کیہہ ہویا۔

۲۴ - کون جاندا اے جے ایس زمانے چہ اوہدے اگّے (حال) کیہہ پیش آ رہیا اے۔

۲۵ - جے کر حال ای منڈے حال بیت رہیا اے تے آؤندی بھلک (مستقبل) بارے کوئی کیہہ کہہ سکدا اے۔

۲۶۔ اک گھڑی چہ خدا جانے زمانے دا کیہہ حال ہو جانا اے۔

۲۷۔ ایس دنیا دے کم جیکر فانی نہ ہون تے فیر ایتھے اَن جان دی لوڑ ای باقی نہ رہوے۔

۲۸۔ جے کر کندھ دا سایہ دھیان چہ ہووے تے ایس مثال توں خوشیاں پھٹ پھٹ پین۔

۲۹۔ اوس پانی تے اعتبار نہ کر جیہڑا توں اپنی چھاننی چہ بھرنا ایں پیا۔

۳۰۔ پلکاں دی اک جھپک چہ ای، شال گدڑی تے گدڑی شال ہو جاندی اے۔

۳۱۔ بھانویں کوئی ساری ولائت دا بادشاہ ہووے اوہنوں دی زوال آوے تے گدا بن جاندا اے۔

۳۲۔ نیکیاں تے ایڈا مان نہ کر کیہہ خبر کدوں (اک پل چہ) تیرے سر دبال ٹٹ پوے۔

۳۳۔ اپنے کمال تے انیاں غرور نہ کر اک گھڑی چہ کمال توں زوال بن سکدا اے۔

۳۴۔ جے کر اوہ ہاتھیاں دا سوداگر اے فیر کیہہ، پل چہ گادڑ خر دا دلال بن جائے گا۔

۳۵۔ جوہری ہیرے موتیاں نوں پرکھدیاں پرکھدیاں کمہار وانگ مٹی گھُندا نظر آندا اے۔

۳۶۔ کمہار بھانڈے بنا کے اُنہاں تے پھُل بوٹے بناندا بناندا ٹٹے بھانڈے ویچن لگدا اے۔

۳۷۔ جیوندیاں مالدار اے تے شریف اے جے مرگیا تے غریب سی فیر اوہدی کوئی عزت نہیں۔

۳۸۔ جوانی چہ تے شیر وانگ ہوندا اے، بڈھیپے چہ گیدڑ بن جاندا اے۔

۳۹۔ جیکر اوہ سچّا مشہور سی تے جھوٹھ بول بول کے کوڑا مشہور ہو جاندا اے۔

۴۰۔ کدی کدی تے محتسب (حساب لین والا) بن کے حساب کردا اے تے کدی شہر دا کوتوال بن جاندا اے۔

۴۱۔ جیکر نیکو کار اے تے عمل کردا اے، چنگا اے بھیڑے کم کردا اے۔

۴۲۔ ایہہ تے کرنی دی بھرنی اے کوئی عیسیٰ بن جاندا اے تے کوئی دجّال۔

۴۳۔ جیکر نیک اے تے اوہ نیکی ای کرے گا تے جیکر برا اے تے اوہ بدی ای کرے گا۔

۴۴۔ اوس بندے دے ہتھ پیر چُم جیہڑا چنگیاں عادتاں تے چنگی خُو دا مالک اے۔

۴۵۔ توں وچھوڑے چہ دل چھڈ کے (نا امیّد ہو کے) نہ بہہ جا کیہہ پتہ اے رَبّ سوہنا ملاپ دی صورت پیدا کر ای دیوے۔

۴۶۔ نا امیدی چہ وی امید رکھ، پتہ نہیں کیہڑے ویلے نا امیدی چوں امید پیدا ہو جاوے۔

۴۷۔ اوہ (رَبّ) کافر نوں کفر چوں کڈھ کے اِک پل چہ ابدال (ولی) بنا سکدا اے

۴۸۔ جے گورے مکھڑے تے کالا تِل اے تے ایہہ کالا چِٹّے منہہ توں وَدھ چنگا لگدا اے ۔

۴۹۔ جے کر لکھ دا محتاج اے تے رَبّ اوہنوں لکھّاں دا مالک بنا سکدا اے ۔

۵۰۔ جیہڑا کسی شمار قطار چ ای نیئں اوہ وی باکمال ہو سکدا اے ۔

۵۱۔ بھانویں ساری عمر بے دور رہوے جھٹ گھڑی چ نیڑے اُسکدا اے ۔

۵۲۔ ہونی نوں کوئی ٹال نیئں سکدا، بھانویں سو دا ر سنبھل کے ٹُرے ۔

۵۳۔ جے کر رَبّ سچّا مہربان ہو جاوے تے رملیاں دے رمل دھرے دے دھرے رہ جاندے نیں ۔

۵۴۔ رحمانؔ، توں فال کیہہ تک رہیا ایں
ہر بندے دا اپنا فعل ای اوہدے لئی فال ہوندا اے ۔

(۱۳۷)

هرچه کښت ئے په باران او په سیلاب وي
دهغو عمر به واړه په عذاب وي

○

جیہڑے لوکی اپنے کھیتراں نوں مینہہ جھکھڑ تے ہڑ نال سیراب کردے نیں ایہہ نہ پچھو جے انہاں دی حیاتی کناں وڈا عذاب اے ۔

۲۔ جس ملک چہ کوئی ندی یا دریا نئیں اس ملک دے واہی واناں دا ہمیش منداای حال ہوندا اے۔

۳۔ اسمان تے اکھاں لگیاں ہوندیاں نیں، مینہہ دی اڈیک چہ اکھاں چوں نیندر اڈی رہندی اے۔

۴۔ جیویں کوئی کڑکدے تیل دی کڑاہی چہ مچھی وانگ کباب بن رہیا ہووے۔

۵۔ رَبّ جانے انہاں تے مینہہ کدوں ورھدا اے کدوں انہاں دیاں فصلاں دی تریہہ لہندی اے۔

۶۔ ہمیش اپنے رَبّ توں پانی دی دُعا منگدے نیں، رَبّ انہاں دی حیاتی چہ ای انہاں دی دُعا قبول کر لوے۔

۷۔ انہاں دے کناں لئی پانی دے وگن دا شور چنگ تے رباب دیاں نغمیاں توں ودھ کے ہوندا اے۔

۸۔ گرمی تے خشکی دے موسم توں تنگ آ کے اوہ سورج نوں وی چن سمجھن لگدے نیں۔

۹۔ پانی دے کال ماروں انہاں دے گھراں چہ دھوڑاں اڈدیاں نیں، بھانڈے وستاں میل نال بھریاں ہوندیاں نیں۔

۱۰۔ بھانویں اوس چہ موتر ای رل گیا ہووے پر ایہہ پانی دے پاک تے ناپاک چہ فرق نئیں کردے۔

۱۱۔ بھانویں خانقاہ دے مجاور ہون تے بھانویں مسجد دے ملّا، پانی دنا چوری توں وی نہیں ٹلدے۔

۱۲۔ پانی ونڈنا پوے تے انصاف نہیں کرن گے، بھانویں ہتھ چہ قرآن (کتاب) دے ورقے پھڑے ہون۔

۱۳۔ بھانویں اک گھٹ پانی بدلے حج دا ثواب ای ہووے، اوہ ایہہ ثواب وی نہیں کمان گے۔

۱۴۔ اوہ رَبّ دی ذات نال مینہہ دی آس نہیں لاندے بھانویں انہاں دے سر تے بدل چڑھے ہون۔

۱۵۔ جتھے پانی گلاب دے عرق توں مہنگا ہووے اوتھوں دے لوکی پاک صاف کیویں رہ سکدے نیں؟

۱۶۔ جتھے اک بوند پانی موتیوں ودھ کے نایاب ہووے اوتھے دے لوکاں دے غسل یا وضو بارے کیہہ کہنا۔

۱۷۔ تکوّ تے تیمّم کر کر کے انہاں دے منہہ تے داھڑیاں مٹّی گھٹے نال لبڑیاں رہندیاں نیں۔

۱۸۔ تھلاّں دے وسنیک دے چہرے تے آب تاب کتھوں۔ پانی سہکدے لوکاں دی ساری حیاتی بے آب ہوندی اے۔

۱۹۔ آبی زمیناں وی اُجڑ جاندیاں نیں جے اک پنڈ دی زمین دا پانی دوجے پنڈ

دی زمین کھیچ لیندی ہووے۔

٢٠۔ جیہڑا پانیاں تے قبضہ رکھدا اے اوس تیکر کسی دا ہتھ نہیں اپڑدا، پائیناب، زمیناں دے مالک دا پنیڑوں وڈیرا (ارباب) ہوندا اے۔

٢١۔ اوہنوں اپنے عزیزاں توں حساب نہیں پچھناں پیندا، ہمیش عزیزاں دا حساب ای اوہدے تھلے رہندا اے۔

٢٢۔ نہ کسی نوں کجھ کہن دی ہمّت اے ایس چہ نہ صبر دی طاقت، سٹ کھادی سپ وانگ پیا وِلِٹنیاں لیندا اے۔

٢٣۔ نہ اپنے ہتھیں کسی نوں مار سکدا اے، نہ فساد کر سکدا اے، شرم دی رسی نال اوہدے ہتھ بدھے نیں۔

٢٤۔ جیہڑا بندہ اپنی حیاتی دے دن صبر تے حوصلے نال گذاردا اے اوہ ہمیش بدی توں دور رہندا اے۔

٢٥۔ اوہدی زبان تے جیکر کوئی بُری گل آجاوے تے ایہہ اوہدی ذات لئی اک طراں دا عذاب بن جاندا اے۔

٢٦۔ جیہڑا کسی نوں ساری عمر ذرا وی تنگ نہیں کر سکیا، اوس بندے دلوں اوس تے سختی : سمجھ چہ نہیں آندی۔

٢٧۔ اوہ جیہڑا پکھتوناں نوں کمی کسان بنا کے اپنے ہیٹھاں رکھنا چاہندا اے اوہ اپوں اصلوں موچی اے یا قصائی۔

۲۸۔ اوس تے منٹھیاں گلاں دا کیہہ اثر ہوئے گا جس دے دل چہ سر دی شرم یا ای نئیں ۔

۲۹۔ جیویں کوئی دیو بندے دی شکل چہ آ جاوے تے توں پچھان ای نہ سکیں بے ایہہ بندہ اے یا کجھ ہور ۔

۳۰۔ اوہدیاں بھیڑیاں عادتاں کسے طراں جاندیاں ای نئیں جہالت دی شراب اوہنوں مست رکھدی اے ۔

۳۱۔ جیکر ایس جانور (حرص) دے اڈے کوئی شریف چڑھ جاوے تے مشکل ای اے بے اوہ ایس دی جان چھڈ دے ۔

۳۲۔ رب قیامت تیکر کسی نوں اجیہا رزق نہ دیوے جیہڑا رزق انج ہٹر بن کے آوے ۔

۳۳۔ ایہو جیہے وڈے زمینداراں توں چنگا اے بے بندہ کسی کالے کافر دی نوکری کر لوے ۔

۳۴۔ نوکری بھانویں اک کتے دی اے چنگی اے ، ایہہ چھڈ بے اوہدا ناں نواب اے ۔

۳۵۔ رحمان : قوم خشک سالی دے غم چہ خوش اے
کیوں بے اوہنوں دنیا چھڈ کے جان دی چھیتی اے

○

(۱۳۸)

ستا دتورو سترگو په یاد داشت مے اوښکے وری
حق دے که پریوزی په شبرات دعمر ستوری

○

۱۔ تیریاں کھلے بھریاں اکھاں دی یاد چہ ہنجو ڈھل ڈھل پیندے نیں، سچ اے جے شب رات (شب قدر) نوں عمراں دے تارے جھڑدے نیں۔

۲۔ تیریاں زلفاں چھاں کیتی تے مکھڑے دُھپ کھلاردتی، میں تکناداں کوئی چھانویں بیٹھا دا اے تے کوئی دھپے۔

۳۔ کوئی ملاپ دی مشری کھا رہیا اے کوئی جگر دا لہو پی رہیا اے، کسی اپنے محبوب نوں تک لیا اے کسی دیاں اکھاں سفید ہوگیاں نیں اڈیک چہ۔

۴۔ تیرے مکھڑے دی اگ میں اپنے اتھرواں نال بالی اے جیویں سورج اگے شیشہ رکھیئے تے اوہ ساڑن لگدا اے۔

۵۔ تیرے دھیان میریاں اکھاں اپنے ای دل چہ ڈب گئیاں کیہ اے جے میں اکھاں باہج کسی ہور پاسے چلا جاواں۔

۶۔ کدی رقیباں (ویریاں) تے مہر دی نظر تے کدی کدی میرے اُتے تیری مہربانی دی بارش نیک تے بد اُتے سانویں اے۔

۷۔ رحمان ! توں اوس دیاں مست اکھاں توں کدی فریب کھائیں
ایہہ اکھاں بڑیاں ہوشیار نیں، ایویں ای جھومدیاں رہندیاں نیں

(۱۳۹)

تۀ چه ما ته وائے چه په چا بانده شیدا ئے
زۀ په تا شیدا یم وایه تۀ چه یار د چا ئے

○

۱۔ توں جے مینوں پچھنا ایں جے میں کہنوں پیار کرناواں، میں تے تینوں پیار کرناواں، پر توں دس تیرا بیلی کون اے۔

۲۔ مینوں خورے تیری کیہڑی سیانف پھائیا ہوا اے، جیویں توں جاننا ایں، اینج ہور کون جاندا اے۔ ہن دس کیہہ کہنا ایں۔

۳۔ میں ذرا مان کیتا تے عشق میری گردن توڑ کے رکھ دتی، تیرا عزر رجھیڑا پہلوں سی اوہو اج وی اے، تینوں تے کج نئیں ہویا۔

۴۔ توں جے میریاں ہاواں ول دھیان نئیں دیندا تے میں تیرے پیار چہ جان وی گنوا دیاں تے کیہہ فرق پیندا اے۔

۵۔ میری موت، رب تیرے لئی عید کیوں بنائی اے میری سمجھ چہ نئیں آوندا، تینوں ایس توں کیہہ لبھدا اے، کیہہ ایویں میرا مرنا تینوں چنگا لگدا اے؟

۶۔ کیہہ ہویا جے تیرے عشق چہ میرے ول انگلیاں اٹھدیاں نیں، میں توں ودھ
ستے ملّا تے قاضی تیرے اُتے مردے نیں۔

۷۔ تیرے عشق چہ رحمنؔ دا سر وی قربانی لئی پیش اے
جے توں ایس چہ خوش ایں تے ایہہ کوئی اوکھا کم نہیں

دوبارفتی

دوباره دِ راتله نشته په دُنيا
نن دِ وار دے که دروغ کړے که رښتيا

دوجا دفتر

دوبارہ دِ راتلہ نشتہ پہ دُنیا
نَن دِ وار دے کہ دروغ کڑے کہ رشتیا

○

١۔ توں ایس جگ تے مڑ کے نہیں آؤنا، ایہو ای وار لے بھانویں سچ کر جا بھانویں جھوٹ۔

٢۔ جیہڑا کم ویلیوں کھنج جاوے، عنقا وانگ اُڈ جاندا اے تے ایہہ پکھیرو کسی دی پھاہی چہ نہیں پھسدا۔

٣۔ بند توں ٹپ جان والا پانی پچھاں نہیں پرتدا، ویلا وی۔ جے لنگھ گیا تے مڑ کے نہیں آؤندا۔

٤۔ جے تیری زندگی دا کوئی مقصد اے تے چھیتی کر وقت تھوڑا رہ گیا اے ایہہ کدی نہ سمجھیں جے عمر ہمیش رہن والی شے اے۔

٥۔ توں اپنے دل چہ جس نقشے نوں صحیح سمجھنا ایں غور کیتا تے اوہو نقشہ

سب توں ودھ کے خراب ثابت ہوئے گا۔

۶۔ اِنہاں آندے جاندے دناں دے دھوکھے چہ نہ آویں انہاں مکر دی چال نال لوکاں نوں ہمیش لارے لا لا کے ناامیّد کر دتّا اے۔

۷۔ جے موت دی چپیڑ تیرا منہ بھن دتا تے توں ٹُٹے منہ نال اوہدی تعریف کیویں کریں گا۔

۸۔ تینوں پتہ اے ایہہ دین تے منجو کیہہ کہہ رہے نیں؟ تینوں کہندے نیں ایہدا مطلب سمجھنا ایں؟

۹۔ توں رنگا جیہا بال نئیں جے تینوں مار کے پڑھایا جاوے۔ عقل مند ایں، سمجھدار ایں، بالغ تے سیانا ایں۔

۱۰۔ نیک عمل دی تیرے ہتھ اے تے بدعمل دی، عمل کر کے تک لے تیرا ایس چہ فیدہ اے کہ اوس چہ۔

۱۱۔ اکھّاں کھوہل کے اپنے گردوان چہ جھاتی بھا، بوہتا اُچیاں اُچیاں ہواواں چہ نہ اُڈی جا۔

۱۲۔ اپنے نفس پچھے ہوا دے نال نال اسمان ول نہ جا، توں اصلوں زمین چوں ایں تے زمین لئی پیدا ہویا ایں۔

۱۳۔ تیں تھوں عمل دی تھاں ایہہ نئیں پچھیا جانا جے توں پُتّر کیہدا تے دو ہترا کیہدا ایں۔ عمل تے ہون گے نبیڑے۔

۱۴۔ توں آپوں نیک عمل کر ایس تے مان نہ کر جے تیرے وڈے وڈیرے نیک سن، ہر کسی نوں اوہدا اپنا ای عمل کم آؤنا اے۔

۱۵۔ جیکر وہٹی آپوں سوہنی نیئں اوہنوں اپنی ماں، ماسی دے حسن جمال دا کیہہ فیدہ۔

۱۶۔ بیلیا! ایہہ گلاں میں اپنے نال کر رہیا ساں، توں خفا نہ ہوجے میرے منہہ تے تیرا ناں آ گیا اے۔

۱۷۔ جو کجھ وی کہناں اوہ میں اپنے آپ نوں کہنا واں بھانویں کسی ہور ناں لواں مینوں کسی ہور نال کیہہ غرض واسطہ۔

۱۸۔ جیکر میرے دل چہ اِنہاں غماں لئی تھاں ہوندی، تے میں ایہہ ادب شاعری دا جنجال کاہنوں پالدا۔

۱۹۔ رحمان، جیکر موت دیاں سختیاں تے خواری تیرے
اگے آئیاں نیں تے توں ایس توں پہلے کیوں نیئں مر جاندا

(۱)

هیڅ ثابته نهٔ کړه چا دے دنیا وفا
وارہ مینے کاندی بے وفا په دا دُنیا

۱۔ اج تیکر کسی تے وی ایس دنیا دی وفا ثابت نیئں ہوئی ایس دنیا چہ

محبت دے ناں تے بے وفائی ہوندی اے۔

۲۔ جیہڑا وی ایہہ دعوئی کردا اے جے ایہہ دنیا اوہدی اے غلط کہندا اے دنیا کسی دی وی نیئں ہوسکدی۔

۳۔ ایہہ اسمان (فلک) کمہار اے بناندا وی اے وگاڑ دا وی اے، میری تیری طراں کئی ایہنے بنائے تے فنا کیتے نیں۔

۴۔ جگ چہ ایہہ جیہڑے ٹھوٹھے بھانڈے نظر آؤندے نیں ایہہ سب مہرے نیں کوئی شاہ اے تے کوئی گدا (غلام)

۵۔ دنیا دی راہ چہ کوئی جال وچھا ہے) نہ ڈاہوے، سیمرغ تے عنقا دا شکار بڑا اوکھا اے۔

۶۔ جیہڑے اپنے فانی نفس نال بدھے نیں، انہاں نوں دسو، ہوا نوں زنجیر نال نیئں بدھا جا سکدا۔

۷۔ سورج تے چن ول تکّوں ہمیش توں نیں پر ہمیش نیئں رہن گے، پھل وی تے ہمیش کھڑے تے مہکے نیئں رہندے۔

۸۔ رحمانؔ، توں سیانیاں دے اکھاناں دے خلاف نہ چل
کسی دی سیانے اج تیکر دنیا دی محبت اپنے دل چہ نیئں پالی

۲

تۀ چه ما ته وائے چه په څه کوے ژړا
نۀ در معلومیږی دغه خپل جور وجفا

○

۱۔ توں جے میں تھوں پچھنا ایں، کیوں رونا ایں؛ شیت نئیوں اپنے ظلماں دا رتی برابر وی احساس نئیں۔

۲۔ بیلیا! توں جفا کرنا ایں تے میں رونا واں توں سختی کرنی چھڈ دئیں میں ہنجو وگانے چھڈ دیاں گا۔

۳۔ دنیا چہ عاشقاں دا ٹولہ کیویں خوش ہو سکدا اے۔ جیکر بُتاں (سوہنیاں) دیاں رسماں تیرے وانگ ہو جان۔

۴۔ جیہڑی تیری خصلت اج اے کل وی ایہو رہی تے فیر دُکھی دلاں دا علاج ہو چکیا (نیئں ہو سکدا)

۵۔ تیرے ولوں بے رخی تے ویریاں (رقیباں) ولوں مِعنے، وار و وار پے رہیاں نیں کدی ایدھروں کدی اودھروں۔

۶۔ جس عشق دی راہے پیر پایا بھانویں اوہ افلاطون توں ودھ سیانا ہووے میں اوہنوں اج کہواں بھانویں کل، مجنوں (جھلا) ای کہواں گا۔

۷۔ بے شک ہیں تیرے در دا کُتیاں واں پر کُتّے نوں وی اپنے بوہے توں دھتکارنا (دھپوڑنا) بڑا وڈا عذاب اے۔

۸۔ رحمانؔ، نوں صرف تیرا وصال چاہیدا اے
ایہدی ایہو غرض اے باقی تیری مرضی

۳

چہ ئے نقش پہ زرہ خیال شی دا آشنا
صدقہ ئے سرومال شی دَ آشنا

○

۱۔ جیکر اپنے محبوب دا خیال دل تے نقش ہو جاوے تے اوس توں جان مال کیوں نہ واریئے۔

۲۔ مرن پچھوں، سوہنی صورت دا جلال تلوار وانگ نظر آؤندا اے جے کدی دوست دے ہتھوں دوست ذبح ہو جاوے۔

۳۔ دوستی دے اسمان تے اوہدا گھر بندا اے جے کر اوہ اپنے دوست دے پیراں تھلے زمین دی طراں وچھیا رہوے۔

۴۔ میرے دل دی خوشی اسی چہ اے جے میرے محبوب دا دل سدا خوش رہوے

۵ میں اودوں ای اپنے آپ نوں زندہ سمجھنا واں جدوں محبوب دا میل ہوندا اے۔

۶۔ کوئی ہور گل بات سُنن نوں جی نئیں کردا جدوں اپنے بیلی دیاں گلاں کنتیں پے جان۔

۷۔ جس گھڑی مینوں میرا محبوب نظر نہ آوے اوہ گھڑی میرے لئی ورہے برابر ہو جاندی اے۔

۸۔ میری حیاتی دا بیج اودوں ای پُنگر دا اے جدوں میرے دل چہ میرے محبوب دا خیال پُنگر دا اے۔

۹۔ نہ کسی ہور کول میرا علاج اے تے نہ کوئی ہور میرے محبوب ورگا طبیب ہو سکدا اے۔

۱۰۔ رحماںؔ، دی نظر اودوں کسی ہور تے نیئں پیندی
جدوں اوہدے محبوب دا جمال اکھاں دے سامنے ہووے

(۷)

که ما بنام تر ستونی بنکته کړے حلوا
صبا خواست کوے له خدایه دبنو روا

○

۱۔ شاہیں جے کر تینوں حلوا پسند اے تے فجری توں سالن دی طلب کرنا

ایں (ناشکرا ایں)

۲۔ تینوں کسی حال چہ صبر اے نہ قرار، توں تے حرص ہوا چہ پے کے جھلا ہوگیا ایں۔

۳۔ ساری عمر تینوں اپنے عزیز رشتہ داراں چہ تیرے پیٹ نے تینوں ذلیل تے رسوا کیتا اے۔

۴۔ جے کر تینوں اپنی رسوائی تے بدنامی دا خیال نیئں تے دنیا چہ تینوں ہور کس دا خیال ہوئے گا!؟

۵۔ ہر ساہ تے توں اپنا ہتھ اُڈنا ایں، رب توں دُکھ منگ رہیا ایں کہ خیر؟

۶۔ نفس، کئی لوکاں نوں اُنھے کھوہ چہ سُٹ دِتا اے رب کسی وی راہ دسن والے نوں انھیاں نہ کرے۔

۷۔ او ہنوں روا تے ناروا دا خیال نیئں رہندا بھلا کسی چارپائے (ڈنگر) نوں جائز ناجائز نال کیہہ غرض؟

۸۔ جے کر جانوراں دے اکھاں تے کن ہین تے فیر کیہہ اصلوں تے اوہ اُنھے تے ڈورے ای نیں۔

۹۔ رحماںؔ میں اوس علم توں پناہ منگنا واں
جیہڑا دین تے مذہب توں دور لیجاندا اے

○

۵

سل ئلہ کہ اوخوری ناصحان ئیکر ئما
بیل وبلہ نۂ کہ دَرِدِ تا اوسر ئما

○

۱. بھانویں نصیحتاں کرن والے ہزار وار میرا کلیجہ کھا جان اوہ میرے سر نوں تیرے در توں دور نہیں کر سکدے۔

۲. تیرے عشق چہ میں صبر کراں، ایہہ گل کتھے تے میں کتھے میرے چہ تے اک وال برابر وی ہمت نہیں۔

۳. تیرے پیار وچّوں پھر جاواں، ایہہ کوڑ اے، میرا وجود تیری راہ چہ کیوں نہ مٹّی بن جاوے۔

۴. عام طور تے محبوب اپنے چاہن والیاں دا حال پچھ لیندے نیں۔ اک توں ایں جنہوں میری کوئی خبر ای نہیں۔

۵. تیرے وچھوڑے توں اڈّ مینوں دنیا چہ کوئی دکھ نہیں تے ایس توں ودھ کے ہور کیہڑا دکھ ہو سکدا اے

۶. میریاں چیکاں ماروں گھر باہر لوکاں دی نیندر حرام ہو گئی اے، پر تیرے دل تے کجھ اثر نہیں ہویا۔

۷. رحمٰن، بھانویں سارا جگ میرا محبوب بن جاوے
میرے محبوب تیرے باہج میرے دل دا آسرا ہور کوئی نئیں بن سکدا

(۶)

رهسے یاد ئے همیشه مدام زما
چه اوراد ئے په هر صبح و شام زما

○

۱. توں ہر ویلے میریاں یاداں چہ وسنا ایں میں صبح شام تیرے ناں دا وِرد کرنا واں۔
۲. جس کلام چہ تیریاں گلاں تے تیری یاد نئیں اوس کلام توں میری سو وار توبہ۔
۳. بھانویں سو جتن کرلواں میرے دل نوں تیرے باہج کسی طراں وی چین تے قرار نئیں آوندا۔
۴. پیار چہ عزت مان نئیں رہندا، تیرے پیار توں میری عزت مان صدقے ہو جان دے۔
۵. جداپنے قدم عشق دی منزل تے جم گئے نیں تے ہن ہور کسی تھاں پیر پانا یاد ای نئیں رہیا۔
۶. جدوں تیکر عشق دے شراب خانے چہ داخل نہ ہیووے عقل پختہ نئیں ہوندی

کچی ای رہندی اے ۔

۷۔ اج ویلا اے جے توں میری فریاد تے کن دھریں، نئیں تے میں مٹی چہ مٹی ہو جاواں گا ۔

۸۔ اسمان (دشمن) ہزار جام تے صراحیاں توڑ دیتاں نیں، میرا جام وی کدوں تیکر چلے گا ۔

۹۔ رحمٰن، ایس ناکامی دے نال گذارہ کدوں تیکر
دس خاں میرے کاج کدوں سَورن گے

---

⑦

چہ هر چا لیدلے نۀ وی یار زما
خیر دے دا که وائی بد په کار زما

○

۱۔ جیہڑا بُرا بھلا کیہہ رہیا اے، اوہنوں کہن دیو کہ اوہ ناواقف اے، کیوں جے اوہنے میرا محبوب ویکھیا ای نئیں ۔

۲۔ جنہے میرے محبوب نوں اک وار تک لیا اوہ فیر میرے انتخاب دا انکار نئیں کرے گا ۔

۳۔ ادہرے در دے سوا مینوں کُجھ نیئں سُجھدا ایس توں اُڈ میرے ساہمنے ہور کوئی راہ ای نیئں۔

۴۔ میں عشق توں سوا کُجھ ہور سکھیا ای نیئں جے مینوں کوئی کم پسندا ہے تے اوہ ایہوا ے۔

۵۔ رَبّ کرے کسی نوں کسی دے ہتھوں دُکھ نہ پہنچے، اے دوست میری بددُعا نہ لے۔

۶۔ بیلیا، تیرے وچھوڑے دے غم چہ میریاں گلھاں تے ہنجواں دے ہڑ جاری ہو گئے نیں۔

۷۔ چھوٹے وڈے ہر ویلے تیریاں ای گلاں کردے نیں، میرے شہر دے لوکاں لوں ایس توں سوا ہور کوئی کم ای نیئں۔

۸۔ رحمن! ایں عشق چہ عزدر کا ہنوں کراں
میری جان تے اڈیک دے بھانبڑ چہ بل رہی اے

۸

سر زما، سامان زما زار شہ ترجانان زما
زار شہ ترجانان زما، سر زما، سامان زما

○

۱۔ میرا سر تے میرا سب کجھ میرے محبوب توں صدقے، میرے محبوب توں واری میرا سر تے میرا سب کجھ۔

۲۔ میرا زیان تے میرا گھاٹا نقصان سب محبوب دے وچھوڑے پاروں اے، محبوب دے وچھوڑے پاروں اے سب نقصان تے زیان۔

۳۔ کستوری میری، میرا زعفران تیری گلی دی دھوڑ اے، تیری گلی دی دھوڑ میرے لئی کستوری (مشک) تے زعفران اے۔

۴۔ میرے لئی گلاب تے نیازبو دے پھُلاں وانگ نیں، تیریاں گلھاں اُتے زلفاں، تیریاں گلھاں اُتے کھلریاں زلفاں میرے لئی گلاب تے نیازبو دے پھُلاں وانگ نیں۔

۵۔ میرا ہٹھ تے میری فکر تیرے غم اَگے کجھ وی نہیں، تیرے غم اگّے میرا ہٹھ تے میری فکر کجھ وی نہیں۔

۶۔ میریاں ہاواں ہاہاکاراں دا تیرے اُتّے کجھ وی اثر نہیں ہوندا، کجھ وی اثر نہیں ہوندا میریاں ہاواں تے ہاہاکاراں دا تیرے اُتّے۔

۷۔ میرے دل تے میریاں اکھاں دا تیرے باہج مندا حال اے، تیرے باہج مندا حال اے میرے دل تے میریاں اکھاں دا۔

۸۔ ایہہ میرے پیر فقیر، تیرے غم چہ کم نہیں آوندے، تیرے غم چہ کم نہیں آوندے ایہہ پیر فقیر میرے۔

۹۔ میرے باغ تے بُستان تیرے باہج پھُل نہیں پکڑدے، تیرے باہج میرے باغ بُستان پھُل نہیں پکڑدے۔

۱۰۔ رحماں آں! ملاپ یا وچھوڑا میرا رحمان مینوں چنگا اے
مینوں چنگا اے رحمن، میرا وچھوڑا یا ملاپ رحماں آں

۹

بادشاهی لری هر یو غلام دَ ستا
دخاصانو په ځائے ناست وی عام دَ ستا

○

۱۔ بھانویں اوہ بادشاہ اے پر تیرا غلام اے، کیوں جے تیرا عام چاہن والا وی خاص لوکاں دا جانشین ہوندا اے۔

۲۔ اوہ عشق چہ پکے نہیں جیہڑے پکیاں ہون دیاں ڈینگاں ماردے نیں جے پکے ہون وی تے ایس میدان چہ اجے کچے نیں۔

۳۔ اوہ دوں تیکر ای کوئی عزت مان دی طلب کردا اے جدوں تیکر اوہنے تیرا ناں نہیں سنیا ہوندا۔

۴۔ جنہوں تیری ٹھاہر مل گئی اوہ ساریاں تھوہ ٹھکانیاں توں بے پروا ہو جاندا اے۔

۵۔ پھُل وانگ اپنے لہو وچ رنگن باہج اوہ تیریاں بھنڈیاں گلھاں ول تک وی نہیں سکدے۔

۶۔ جنہاں دے دلاں چہ تیرے شام سویر وسدے نیں، انہاں دیاں

ننگا ہوواں چہ ہور شام سویر برابر نیں ۔

۷۔ جنہاں دے دلاں تے تیرے مٹھڑے بولاں دا اثر اے انہاں تے
کسی ہور دا کلام کیہہ اثر کرے گا ۔

۸۔ جیہدے بلہاں نال اِک واری تیرا جام لگ جاوے، اوہنوں عمر بھر
ساریاں مستیاں بھلیاں رہن ۔

۹۔ میں کلّیاں ایس جال چہ نئیں پھسیا، تیریاں زلفاں دا جال تے عالمگیر اے ۔

۱۰۔ جیہڑا وی تیرے ولوں میرے لئی سلام لیاوے
رحمٰن ! میں وی اوہنوں دعا سلام آکھناں

۱۰

هرچه او وینی په سترګو روئ د ستا
مخ ئے کوږ وی همیشه په سوئ د ستا

○

۱۔ جنہیں اپنی اکھیں تیرا چن مکھڑا تک لیا فیر ساری حیاتی اوہدا منہہ تیرے
ول ای رہنا اے ۔

۲۔ جیہڑا دماغ تیرے پنڈے دی خوشبوئوں بو سمجھے شالا ایہو جیہا
بد دماغ جان جوانیوں جاوے ۔

۳۔ تیری جیہڑی غرور دی عادت اے ایہہ کجھ بُری وی نہیں، اُچّے قد کاٹھ نال عادتاں وی اُچیاں ہونیاں چاہیدیاں نیں۔

۴۔ بہار آوے تے لوکی سیر نوں باغ ول ٹُر پیندے نیں پر میرے لئی تے رَبّ تیری گلی نوں ای باغ بنا دتّا اے۔

۵۔ کتھے میں تے کتھے "دمِ عیسیٰ"! دم مارن دی ہمت نہیں، میرے منہ تے جیاں تیرے مٹھڑے بول رہندے نیں۔

۶۔ میریاں اکھاں چوں ایس لئی ہنجواں دے ہڑ جاری نیں جے دل ہنھان والا تیرا قد یاد آ گیا۔

۷۔ اوہدا دل ہمیش توں اگ تے پئے سپند وانگ اے، جنہے اک وار وی تیری خُو چکھ لئی۔

۸۔ دل چہ اُٹھوئیں دا ڈنگ لہہ جاوے جیکر ذرا وی دل چہ تیری عزّت تے شک پوے۔

۹۔ اِنہاں نوں زنجیر ول کھچ کے لیجان دی کیہہ لوڑ اِنہاں دیوانیاں نوں تے تیری زُلف دا اک وال وی بوہتا اے۔

۱۰۔ اوہ تے پہاڑ دی سب توں اُچّی پدّھر توں اپنے آپ نوں ڈگا دیوے گا، جس دے دل چہ تیرے چن مکھڑے دا دھیان اے۔

۱۱۔ بھانویں سو وار توں میرا ایں تے میں تیرا واں، پر فیر وی میتھوں تیری تلاش

طلب چھڈی نہیں جا سکدی۔

۱۲۔ رحمان! پھل تے بلبل دی ہا سن کے بھانبڑ بن گیا اے۔
پر تیری ہا ہو دا تیرے یار دے دل تے کجھ اثر نہیں ہوندا

(۱۱)

خوئ که په دا شان وی دل آزار ستا
څه بنادی به کاندی طلبګار ستا

○

۱۔ تیری خو دل دکھان چہ اینی شاندار اے، دس ہن کیہڑی خوشی دی طلب کیتی جاوے۔

۲۔ افسوس سنن چہ تے آندا اے تکیا نہیں جاندا، تیرا حسن جمال، تیرا کوڑما۔

۳۔ اوہ فیر کسی دوجے پاسے ول نہیں تکدا جنھے اک وار تیرے گلھاں ول تک لیا اے۔

۴۔ رب ای جاندا اے توں کیہدا یار ایں؛ اُنج تے جگ سارا ای تیرا یار اے۔

۵۔ تیرے دربار چہ عاشقاں دی اینی بھیڑ لگی اے جے کتے پیر دھرن نوں تھاں نہیں لبھدی۔

۶۔ ہور کوئی رَبّ ایہو جیہا نئیں بنایا جیہو جیہا میں تیری ہوا بھن والا تیرا خاکسار ہاں ۔

۷۔ میرے بارے چہ کُجھ ہور گمان نہ کریں، میں ایہہ ساری حیاتی تیری اڈیک چہ رول دتّی اے۔

۸۔ عشق دا وجود حُسن نال اے تے حُسن دا عشق نال، توں جے میرا محبوب ایں تے میں وی تیرا محبوب ہاں۔

۹۔ توں میرا مطلوب ایں تے میں تیرا طلبگار ہاں، توں میرا طبیب ایں تے میں تیرا بیمار

۱۰۔ توں جے نویں بہار دا سجرا پھُل ایں تے میں تیرے لالہ زار (باغ) دا بُلبل ہاں ۔

۱۱۔ تیرے ظلم جفا تے ہر طراں دے ستم نوں میں اکوّ وارای من لیا اے ۔

۱۲۔ میری خواہش اے جے میں اوہنوں ویکھ لواں، جیہڑا جور و جفا دا خریدار اے ۔

۱۳۔ تیریاں زلفاں دا جے اک وال وی ضائع ہو جاوے تے میں تیریاں زلفاں دے ہر وال پچھے جان صدقے کر دیواں ۔

۱۴۔ سو وار توں مینوں ازمائشاں چہ پا چُکیا ایں، پر افسوس اجے تینوں میرا

اعتبار نہیں آیا۔

۱۵۔ رحمان، کسی ہور کم کاج دا نہیں رہیا
ہن تے بس میں تیرے پیار دے کم نال اپنے آپ نوں بنھ لیا اے

(۱۲)

تہٗ شہلائے شکرلب
گل رُخسار سیم غبغب

○

۱۔ توں تے شہلا ایں مٹھے بلہاں والی، تیریاں گلہاں پھُل تے ٹھوڈی غبغب دا کھوہ اے۔

۲۔ انمُلیاں چہ اِک ان مُلی شے تے جگ دے عجوبیاں چہ اک وڈھ عجوبہ ایں توں۔

۳۔ ساری دُنیا دے معشوقاں چہ توں اچرج اچھپا تے چونواں ایں۔

۴۔ توں گہنے بغیر وی سوہناں لگنا ایں تیری ترتیب ایہو اے جے تیری کوئی ترتیب نہیں۔

۵۔ ایہہ اللہ دی دین اے ہور کج نہیں، ایس چہ ٹولن تے طلب کرن دا کیہہ دخل۔

۶۔ آبِ حیات چہ جیہڑی زندگی دی چمک اے ایہہ تیرے بلہاں دے صدقے دے۔

۷۔ تیرا مکھڑا فجر دے نور توں وی روشن تے تیریاں زلفاں کالی رات توں وی ودھ کے کالیاں نیں۔

۸۔ تیرے چہرے تے مڑھکے دے قطرے تاریاں توں اُنہاں دی چمک کھوہ لیندے نیں۔

۹۔ مشرق توں لے کے مغرب تیکر تیرے جیہا حُسن جمال کسی نوں نصیب نیئں ہویا۔

۱۰۔ تیرا وصال بڑی اوکھی گل اے پر جے رَبّ سوہناں کرم کرے تے وصل ہو وی سکدا اے۔

۱۱۔ جس تے اپنے رَبّ دا فضل ہو جاوے، اوہنوں غضب توں چھٹکارا مل جاندا اے۔

۱۲۔ ایہہ دولت اُچّے خاندان پاروں نیئں لبھدی، رَبّ دی دین اے اوہ جنہوں دی بخش دیوے۔

۱۳۔ عشق کوئی اجیہا علم نیئں جنہوں حاصل کرن لئی کسی سکول کالج دی لوڑ ہووے۔

۱۴۔ سکولاں کالجاں چہ مذہب دا حال بیان ہوندا اے تے عشق سارے مذہباں توں اُچا اے۔

۱۵۔ عاشقاں دا مذہب ایہہ وے جے مطلب باہج ساہ وی نیئں لیندے۔

۱۶۔ تیرے حسن دی تعریف کردیاں
ادب ماروں رحمان گونگا ہوگیا اے

(۱۳)

پہ هر زره چه د یار مینه شي غالبه
بله مینه ئے هیڅ نه وی مناسبه

○

۱۔ جس دل چہ محبوب دی محبت غالب آجاوے فیر کسی ہور دا پیار اوس چہ تھاں نیئں پکڑ سکدا۔

۲۔ اوہدیاں نظراں چہ ہور سارے مرتبے، ہیچ ہو جاندے نیں جنہوں ایہدے مرتبیاں دی خبر ہو جاوے۔

۳۔ عشق اک عجیب پدھر داناں اے ایہنوں لبھن دی لیاقت ہر کسی نوں حاصل نیئں۔

۴۔ بھانویں تیرا پینڈا چھوٹا ہووے، چھوٹی طلب دے انت توں ڈردا رہو۔

۵۔ پیار ستے اِک وڈا خزانہ اے پر اوہ بڑا ای بدنصیب اے جس دی اکھاں دے ساہمنے ایہہ خزانہ آکے غائب ہو جاوے۔

٦۔ بھانویں کاتب کِنیاں ای کتاباں دی کتابت کر دیوے پر سوہنیاں دے خط توں بہتر ہور کوئی خط نہیں۔

۷۔ انہاں توں فرض تے واجب بارے کیہہ پچھناں جنہاں اُتے رَبّ ازلوں عشق واجب کر دِتّا اے۔

۸۔ عاشقاں اپنے محبوباں تے جان مال وار دِتّا اے، ربّا، ایہہ ٹولہ جھوٹھا نہ ہووے۔

۹۔ رحمانؔ، میں اپنے مالک دی رضا نال جی رہیا واں
اوہ وی کوئی بندہ اے جیہدا کوئی مالک نہیں

(۱۴)

لاس مے او تڑی د زلفو پہ طناب
بیا مے او سپاری د سترگو پہ قصاب

○

۱۔ اوہ اپنیاں زلفاں نال میرے ہتھ بنھ کے فیر مینوں اپنیاں اکھاں دے قصائی اگے سُٹ دیندا اے۔

۲۔ اوہدیاں دو ہاں اکھاں دی تلوار چہ اجیہی کاٹ اے جے بلبلے نوں سر توں باہج سر تے رکھن دا خیال ای نہیں آؤندا۔

۳۔ جدوں اوہ آسمانی گھوڑے تے اپنے ناز دی زین رکھدا اے، ہلال چھیتی نال اوہدی رکاب بن لئی لیہہ آؤندا اے۔

۴۔ اوہدے حسن دی بارگاہ چہ چن تے سورج ٹھوٹے لے کے منگتے بن کے آئے نیں۔

۵۔ جدوں اوہدے لال ہوٹھ تے گلھاں دھیان چہ پیندیاں نیں، میریاں اکھاں چوں سرخ شہاب (لہو دے ہنجو) وسن لگدے نیں۔

۶۔ اوہدے منہہ متھے دی رونق اُتے جدوں نظر پاواں مینوں پھلاں دی رونق بھل جاندی اے۔

۷۔ جدوں اوہدیاں زلفاں نوں چھوہ کے نسیم میرے ولوں لنگھدی اے، تے میں کستوری تے گلاب دے عطر چہ ڈُب جاناواں۔

۸۔ اوہدی گلی دے کتے دی آواز سن کے میں انج خوش ہوناواں جیویں کوئی رباب تے نغمہ سن کے خوش ہوندا اے۔

۹۔ ایہہ کنج ہوسکدا اے جے میں اوہنوں خواب چہ تک لواں، یار دے وچھوڑے چہ نیندر آ ای نیئں سکدی۔

۱۰۔ غزل چہ تے دو شعر ہوندے نیں چونڑویں
پر رحمنؔ، تیری تے غزل دی غزل ای خوبصورت اے

○

(۱۵)

ھر مطرب چہ غوبزے ئاؤ کہ د رباب
پہ دا تاؤ کښے زما زړۂ کاندی کباب

○

۱۔ جدوں کوئی فنکار اپنے رباب دے تاراں نوں چھیڑ دا اے تے ایہدی آواز نال میرا دل کباب ہو جاندا اے۔

۲۔ جدوں میں اوہدے نغمے دا مٹھڑا ترانہ سُن لواں جھکّا پھاڑ کے مندے حال پاگل ہو جاناواں۔

۳۔ اوہدی آوانہ تے اوہدے ساز دی اواز دا اثر ایہہ ہندا اے، جے جیہڑا سن لوے اوس چہ صبر دی ہمّت طاقت رہندی ای نیئں۔

۴۔ اک ساز تے دوجی لختیئے (نچن گان والا) دی آواز، تے تیجا کوئی چوتواں شعر، سبحان اللہ۔

۵۔ چوتھا سونے تے سہاگہ، سورج تے چن توں ودھ کے سوہنا ساقی وی بیٹھا ہووے۔

۶ چوّاں کونیاں چہ ایہہ چار فتنے جمع ہون تے اُتوّں پنجویں تھاں ستھری شراب دی صراحی وی رل جاوے۔

۷۔ چھیواں بہار دا موسم، ستواں جوانی، اٹھواں رباب تے نواں کتاب دا شغل۔

۸۔ جتھے اینیاں بلاواں اکٹھیاں ہو جان، اتھے نہ چھڈیا جا سکدا اے نہ صبر دی ہمت رہندی اے۔

۹۔ جس بندے تے ایہو جیہاں دل بنھان والیاں چیزاں اثر نہ کرن، سمجھ لوو جے اوہ کندھ اے، دیوا اے یا پتھر دی سل، بندہ نہیں۔

۱۰۔ جے اوہ مٹیا تے شراب تے قابو پا لوے تے فیر ایس پرہیزگار دی پرہیزگاری تکناں۔

۱۱۔ رحمان! میں ریا دی عبادت کولوں پناہ منگناواں اصلوں، ریا دی عبادت توں وڈی سزا تے عذاب کوئی نئیں

(۱۶)

ورځ دې تیره په شومئ کړه شپه له خوبه
خدائے به کله یاد که وے خانه خرابه

○

۱۔ تیرا دن کر ساں چہ گذر گیا تے رات نیندراں چہ، چندریا، رب نوں کدوں یاد کریں گا؟

۲۔ جے کر سمجھیں تے تیری حیاتی دا سفر بڑی تیزی نال لنگ رہیا اے۔ ایس ولوں کدی غافل نہ ہوویں۔

۳۔ اللہ میاں کتاب چہ حساب بارے حکم کیتا اے، تینوں پتہ اے ایہہ کتاب کیہڑی تے حساب کیہڑا اے!

۴۔ کدی اپنے عملاں دا حساب تے کر، تے ایہہ تک جے بدی کنّی ودھی اے تے نیکی کنّی گھٹی اے۔

۵۔ اوس جہان چہ جا کے تیں تھوں کیہہ جواب بنے گا جے ایس دنیا چہ جواب دین توں عاجز ایں۔

۶۔ اوڑک توں کھیری مٹّی تھلّے جا پویں گا، کدوں تیکر اپنے کپڑیاں تے جسم توں مٹّی جھاڑدا رہویں گا۔

۷۔ کاغذ دی بیڑی چہ بہہ کے کدوں تیکر بسر کریں گا؛ ایہہ بیڑی تے موت دی لہراں چہ ڈبّن والی اے۔

۸۔ نوں چھاں لبھدا پھرنا ایں، جدوں سورج سوا نیزے تے آ جانا اے اودوں کیہہ کریں گا۔

۹۔ رحمان! توں کسی دے دُکھ تے خوش نہ ہو
تاں جے قیامت دے روز تیں تھوں پچھ پچھیت نہ ہووے

١٧

پہ ورځ ناست ئے بے مطلبہ
پہ شپہ خوب کړے بے ادبہ

○

١۔ دیہاڑی بغیر مطلب دے ہتھ تے ہتھ دھر کے بیٹھا ایں، رات بے ادباں وانگ سوں کے گذار دیں گا۔

٢۔ ایہہ دن رات تیرے ہتھوں نکل گئے تے فیر دن ہووے یا رات، تینوں کیہہ فیدہ۔

٣۔ دلیلاں چہ پیا کھلوتا سوچ رہیا ایں نہ اندر پیر پاونا ایں نہ باہر، کیہڑے چکراں چہ پے گیا ایں؟

٤۔ تیری ہر عبادت وچ ریا اے، مطلب ایہہ پئی توں بڑا ای بدمذہبا ایں

٥۔ تینوں اسباباں انج گھیر لیا اے جے سبب بنان والے نال تیرا کوئی ناطہ ای نئیں رہیا۔

٦۔ کچے شورے اُتے تر لبھناں ایں، تینوں اپنے مطلب دی وی کوئی خبر نئیں۔

٧۔ توں، سائے اُتے سوں رہیا ایں تے سائے وِل تک اوہ بغیر لگام دے لگا جا رہیا اے۔

۸۔ پھیتی چہ اینویں توں اپنا تن ساڑ لیا اے، تینوں تے تیری حرص بے عزت کردتا اے۔

۹۔ سواری دی لگام جے کر دوجے دے ہتھ چہ ہووے تے اجیہی سواری دا سوار نوں کیہہ فیدہ۔

۱۰۔ جیوندیاں کول مٹھا اے، پر سمجھو مردیاں کو نوں نہھڈا اے۔

۱۱۔ جے کر ساری عمر پانی چہ گذار کے وی مچھی پانی توں واقف نہ ہووے تے کنی عجیب گل اے۔

۱۲۔ جیویں کوئی پتھر یا سکروڑ۔ دریا دی تہہ چہ وی جیہڑے تسے رہندے نیں۔

۱۳۔ کجھ وی نیئں جاندا تے کہندا اے سب کجھ جاننا واں، ایہہ گل وی کنی عجوبہ اے۔

۱۴۔ عبادت دا مقصد اے رب دی پچھان، اپنی پچھان، ایہہ تے مطلب نیئں سبھے اینویں اپنی جان ہلکان کردیو۔

۱۵۔ رحمان، دی شراب عشق دی شراب اے
ایہہ نہ انگور چوں کڈھی گئی اے نہ انگور بغیر

۱۸

زهٔ په سل رنګه راغبٔ
تهٔ په سل رنګه غائبٔ

۱۔ میں ہزاراں رنگاں چہ تینوں ٹولاں توں ہزاراں رنگاں چہ لگدا پھریں۔
۲۔ بیلیا! ایہہ کیویں ہو سکدا اے جے میں تیرے پچھے جھلا ہوئی پھراں تے توں توبہ کر لویں۔
۳۔ میں تیرے ظلم دی شکائت تے ضرور کراں پر خورے کیوں، مناسب نہیں معلوم ہوندا۔
۴۔ جے کج کہنا چاہواں کہہ نہیں سکدا، کیوں جے میں مغلوب ہاں تے توں غالب۔
۵۔ بھلا تیری برابری میں کر سکناواں، توں میرا مطلوب تے میں تیرا طالب۔
۶۔ تیرے نال پیار محبت میرے اُتے ربّ سوہنے واجب کیتی اے۔
۷۔ تیرے دکھ درد دیری جھولی چہ اپنے زیادہ نیں جے کوئی کاتب لکھناں وی چاہوے نہ لکھ سکے۔
۸۔ روح تے قلبوت دی جدائی، بڑی ای اوکھی گل اے۔
۹۔ مجنوں جدوں جنگل چہ مر گیا تے مینوں اپنے پچھے نائب چھڈ گیا۔
۱۰۔ مینوں اوہ کج بڑیاں عجوبہ وصیتاں کر گیا اے۔
۱۱۔ رحمان ربّ کرے میرے سارے مرتبے
تینوں نصیب ہون!

○

(۱۹)

مخ ته دِ که نمر وائیم د نمر زلفِ تار تار نشته
سروکه دِ قد بولم د سروِ یُون رفتار نشته

○

۱۔ میں تینوں سورج آکھاں پر اوہدیاں زلفاں کتھوں، جے سرو قد آکھاں تاں وی مشکل، جے سرو دی تے کوئی رفتار ای نیئں ہوندی۔

۲۔ جیہڑے لوکی تیرے بھخدے رُخساراں نوں پھُل کہندے نیں، اینویں ای کہندے نیں بھلا بلدی اگ دے ساہمنے پھلاں دی کیہہ حقیقت۔

۳۔ لوکی جہڑے تیریاں زلفاں نوں سُنبل نال تشبیہہ کیوں دیندے نیں، کتھے سڑی بھجی گھاہ تے کتھے تتار دی کستوری۔

۴۔ میں تیرے در دے کتیاں دی اواز سن لئی اے بھلا باغیں چہکدی بلبل دی آواز ایہدے سامنے کیہہ شے اے۔

۵۔ تیری صورت اوہ تکن جنہاں دے تن تے سر نہ ہووے، کیوں جے سراں والیاں دے نصیب چہ حوراں دا دیدار کتھوں۔

۶۔ رحماںؔ، رب تینوں رقیب دی دوستی توں بچاوے
کیوں جے فرشتے کُتیاں دے یار نیئں ہوندے

۲۰

که دَ عقل څه اثر لرې و سر ته
لاس په سر ۀ شه دَهر کیدی وَدر ته

○

۱۔ جے تینوں ذرا وی عقل مت اے تے ہر بے عقل دے بوہے نوں نہ پیا ٹھکور جا کے۔

۲۔ انہاں دی نظر نال مٹّی سونا بن جاندی اے جیہڑے سونے چاندی ول نظر اٹھا کے وی نہیں تکدے۔

۳۔ جے کر ترلے کرن بغیر زہر دا پیالہ مل جاوے تے ایس توں چنگا اے جے کوڑ لئی جا کے ترلے پئے کریئے۔

۴۔ جے یوسفؑ دے حال توں کوئی سبق سکھیا ای تے ایہہ حال زمانے دے بھراواں تیکر پہونچا دے۔

۵۔ ایس اسمان اج تیکر کسی نوں کج نہیں بخشیا، جے بخشیا وی اے تے اوہدے کھمب کھوہ لئے نیں۔

۶۔ اِک رتّی یا جَوں دے دانے برابر وی جے اوہ تینوں دیوے تے اوہدا ایہہ دعویٰ ہونا ایں جے اوہنے تینوں خروار بخشش دِتّا اے۔

۷۔ خلقِ خدا ولّ تک سکیں تے جنّت دا پندھ وی تینوں اوکھا نظر آوے گا.

۸۔ اِک اِک بوہے نوں ٹھکو رکے تک لے، تینوں کدھرے دی سُرلکاں نوں تھاں نیئں لبھنی۔

۹۔ رحمانؔ اُتے اوہدی ہستی دا بڑا احسان اے
جس اوہنوں کسی دے درتے جاکے سلام کرن جوگا نیئں رکھیا

(۲۱)

ما دهر غم وهلے دے په لته
د پيالئ د صراحئ له بركته

○

۱۔ میں دنیا دے غم تے لت مار دتی اے تے ایہہ ساری برکت اے شراب دے جام تے صراحی دی۔

۲۔ بھانویں آبِ حیات ہنیرے پردیاں پچھے لُکیا دائے پر کیہہ اے جے تیرے مکھڑے دے صدقے چ میںنوں ہنیریوں باہرائی لبھ جاوے۔

۳۔ میرے یار اپنے ہتھوں شراب دا پیالہ کیہہ دتا اے میں دشمن دا لہو شربت وانگ پی گیا واں۔

۴۔ بے خودی پاروں سارے جگ دے دُکھ بھُل گئے نیں، میںنوں اپنا راہ بھیویا

سارے جگ توں دور لبھ گئی اے۔

۵۔ دشمن دی دشمن داری تے ہاسا آؤندا اے جیویں شمع تے قینچی دی دشمنی ہووے۔

۶۔ بے خبریاں چہ شیرنوں دی نیر سمجھنا واں، شیر دے منہہ چہ دی نخپت ہوکے بیٹھا واں۔

۷۔ بے عزتی دی زندگی توں مرجانا بہتر اے، رب کسی نوں دوستی چہ بے عزتا نہ کرے۔

۸۔ عورت جدوں چتّا تے سڑ کے ستی ہوندی اے ایس توں اوہدی مراد ایہہ ہوندی اے جے بے پت (بے عزت) ہون تو اگ چہ بل جانا چنگا اے۔

۹۔ رحماں پہلاں تے چھلے چھلے زلفاں دے جال چہ ای پھسیا ہویا اے
اُتوں اوہدی نک چہ بلاق تے نتھ ہور غضب ڈھا رہی اے

۲۲

ستا په مخ کښې چه حساب دَ جمال نشته
څکه ما سره دَ صبر مجال نشته

○

۱۔ تیرے متھے حسن جمال دا حساب نہیں، تے فیر مینوں کیویں صبر دا حوصلہ ہووے۔

۲۔ توں مینوں جان مال دے جان دا ڈراوا نہ دے، مینوں تے

جان مال دے جان دا ذرہ وی خوف نئیں۔

۳۔ میں ایس لئی خوف مارے تھر تھر کمب رہیا واں جے تیں تھوں ڈرن چہ ثواب اے۔ ایہہ گل وبال دی گل نئیں۔

۴۔ توں اِک پل لئی ملن دا وعدہ کیتا سی، میں ایس اِک پل دی آس تے پورا سال لنگھا دِتا اے۔

۵۔ توں تڑفدے بسمل ولے تک لے جو حال اوہدا اے تیرے باہج میرا وی اوہو حال اے۔

۶۔ میریاں اکھاں دا چانن تیری دید نال اے، ایس گھر چہ کسی ہور دیوے دی مثال قائم نئیں کیتی جاسکدی۔

۷۔ میریاں اکھاں دی نہر دے کنڈھے توں اک سرو دا بوٹا ایں، ایس نہر دے کنڈھے کوئی ہور بوٹا نئیں گا۔

۸۔ تیرا بے خط تے بے خال چن جیہا مکھڑا اِکناں سوہناں اے سچ اے اینھوں کسی خط خال دی لوڑ نئیں۔

۹۔ سوہنیاں، ساہمنے آکے تک لے تکن چہ کوئی گناہ نئیں سگوں ثواب ای ثواب اے۔

۱۰۔ سورج روز چڑھدا تے شامیں ڈب جاندا اے، پر تیرے حسن دے آفتاب لئی سرول زوال ہے ای نئیں۔

۱۱۔ رحمانؔ، تیری یاد چہ انج کھبیا دا اے جے
اوہدے دل چہ وصال دا کوئی غم ای نیئں

(۲۳)

چہ نظر کړم د خوبانو و رخسار ته
آئینے غوندے حیران شم ودے کار ته

○

۱۔ جدوں چن ماہی دیاں گلہاں تکناواں تے میں شیشے وانگ حریان ہوجاناواں۔

۲۔ میں ایس ڈر ماروں قاصد کولوں کجھ پچھدا نیئں جے خورے اوہنے قاصد نوں کیہہ جواب دے کے گھلیا ہووے۔

۳۔ خلوتی (اکلّے لوکی) بردیاں وانگ لیتھے وِک جاندے نیں تے فیر حسن دے ایس بزار چہ انہاں دی کوئی آواز وی سُنن چہ نیئں آوندی۔

۴۔ توں جے میں تھوں میرے محبوب بارے پچھناں ایں، ایہہ دس کدی اپنیاں دیاں گلاں غیراں نال وی کری دا اے۔

۵۔ عشق دا دکھ درد انیاں نیئں جے کسی دا عقل اوہدا حساب رکھن دی ہمت کرے۔

۶۔ میں تے میرا سجن جدوں اپنا اپنا دُکھ شمار کرن بیٹھنے ہاں تے میرا یار مینوں تک تک حریان ہوندا اے تے میں اپنے یار رولوں۔

۷۔ رحمان ، اینان ویہلا کتھوں اے عشق چہ جے
اوہ ناصح جیہے ویہلے دیاں گلاں تے کن دھرے

(۲۴)

دَوصال شپه بدله په بیلتون شوه الغیاث
دَقیامت خواری راپیبنه په ژوندون شوه الغیاث

○

۱۔ وصال دی رات وچھوڑے نال بدل گئی اے، اللہ دی پناہ جیوندے جی قیامت سر تے آ کھلوتی اے۔

۲۔ اجے تے میں وصال (ملاپ) دیاں نعمتاں دا اڈیکوان ساں رب دی پناہ ایہہ اچن چیت گردوں (اسمان) اپنا ٹھوٹھا موہنہ اکیوں مار دِتا اے۔

۳۔ اللہ دی پناہ، اوہ کم جدوں میرے ہتھ چہ سی میں اوہنوں سمجھ ای نیئں ساں سکیا، تے ہن جد اوہدی سمجھ آئی اے تے اوہ میرے اختیار چہ ای نیئں۔

۴۔ وصال (ملاپ) دی لالچ چہ جدائی دا طوق اپنے گل چہ پالیا اے، اوہ لالچ امید رب دی پناہ طاعون بن گئی اے میرے لئی۔

۵۔ عقل تے حکمت نال عشق دا ابھار نہیں ونڈیا جا سکدا، اللہ بچائے ایتھے تے افلاطون جیہاں دے لک وی ٹٹے پئے نیں۔

۶۔ رحمان، مینوں یار دی یاری صدقے وصال ہتھ نہیں آیا رب جاندا اے میرے چہرے دی پیلی رنگت کالجے دے لہو نال سرخ رو ہوئی اے۔

۲۵

یار یاری دا سرہ نہ کہ الغیاث
نہ ئے ترس شی نہ ئے کرکہ الغیاث

○

۱۔ میرا یار، یاری نہیں نبھاندا، اللہ بچاوے اوہدے دلوں ترس سرول اٹھ ای گیا اے۔

۲۔ توبہ اے، اوہدی نظراں چہ تے میرا دل کوڑیوں وی کھوٹا اے۔

۳۔ سمجھ نہیں آوندی اوہ آفریدی اے یا خٹک، اللہ بچاوے اکو ہلے چہ میرا دل کھوہ کے لے گیا اے۔

۴۔ جدوں اپنے منہہ تے زلفاں دی چوگان کھچدا اے، خدا بچاوے میرے دل دی گوہ نوں خراب کر دیندا اے۔

۵۔ خدا بچاوے، وچھوڑے ماروں تیرے لئی خیبر توں لے کے اٹک تیکر

پشاور تنور بنیا دا اے۔

۶۔ اوہدے ظلم ستم دا بھیت نیئں کھلدا رَبّ بچاوے کج سمجھ چ ای نیئں آؤندا۔

۷۔ میں تے اوہدے معاملے چہ ہمیش توں سچّا تے مخلص ہاں، اللہ دی پناہ' اوہ کیوں دُکھ دین تے تُلیا رہندا اے۔

۸۔ بھانویں میں صدق بھریاں سَو گلاں اوہدے نال کراں' رَبّ بچاوے اوہ میرے نال اِک واروی ہس کے نیئں بولدا۔

۹۔ جدوں تکدا اے رقیباں نال ہس ہس کے بولدا اے' اللہ بچاوے ایہہ اثر ہویا اے اوس تے میرے رون دا؟

۱۰۔ رحماؔن، میںنوں اپنے یار دی رضا پسند اے
پر رَبّ بچاوے اوہنوں صرف اپنی رضا ای پسند اے

(۲۶)

تا خوزدۀ زما د زړۀ له احتیاجَ
نور مے څۀ پوښتے چه څۀ غواړے محتاجَ

○

۱۔ میرے دل دی حاجت تیں کھوں چھپی دی نیئں تے فیر توں ایہہ کیوں پچھناں ایں جے میںنوں کس چیز دی لوڑ اے۔

۲۔ میں طالب تے مطلوب دا بھیت تیرے تے کھول دیندا جے کر تینوں ایس رواج دا پتہ نہ ہوندا۔

۳۔ کیہہ ہویا جے یار اپنے موہنوں یار نوں اپنا حال نہیں دسّیا، حکیم اُتے بیمار دا مزاج تے چانن ہوندا اے۔

۴۔ جے توں میرا حال پچھنا ایں تے حال ایہہ وے جے تیرے باہج دن وی میرے لئی ہنیری رات برابر اے۔

۵۔ جے میں جاندا تیرا دچھوڑا انج برباد کر چھڈے گا تے بھلا میں کس زور تے کس مان اُتے تیرے نال پیار پاندا۔

۶۔ سوچوں جے کسی دا اک سوال وی قبول ہو جاوے تے رَبّ جاندا اے کوئی بیمار وی اجیہا نہ رہوے جیہدا علاج نہ ہو سکے۔

۷۔ تیری بَلا جانے، رحمٰن دے دل تے کیہہ ورتدی اے
توں تے بس اپنے راج دربار چہ لگا رہو

(۲۷)

پہ طلب دَ مہرویانو سرگردان دے زما روح
لکہ باد دگل پہ بوئ پسے پریشان دے زما روح

۱۔ میری روح سوہنیاں دی طلب چہ سرگردان اے جیویں فجر دی ہوا پھُلاں

دی خوشبو لئی پریشان اے میری روح وانگوں۔

۲۔ تیرے حسن دے سورج تے تریل نے اپنی جان وار دتی اے، ہن تے جیویں سویر وانگ رون دی تھاں میری روح ہس رہی اے۔

۳۔ جدوں دا ایں تیرے جمال دا پرچھانواں اپنے اندر تک لیا اے اودوں دی میری روح شیشے وانگ حریان پھر رہی اے۔

۴۔ تیرے مکھڑے دے آئینے دا ایہہ فیض تے کرم اے جے چناں! میرے تن دے اندر میری روح طوطی (مینا) وانگ چہک رہی اے۔

۵۔ جیویں شراب دا رنگ صراحی چوں ڈھل ڈھل پیندا اے، انج ای میرے کمزور بدن چہ میری روح وی ڈول رہی اے۔

۶۔ میں ازلوں تیرے وصل دی بہار اڈیک رہیا واں، میری روح میریاں اکھاں چہ تریل بنی ہوئی اے۔

۷۔ تیری طلب چہ تیرے جمال دا چانن کجھ انج ہتھ لگیا اے جے میری روح سورج وانگ رات دن اپنی راہ تے ٹری جا رہی اے۔

۸۔ تیریاں زلفاں تے تیرے رخسار پچھے رحمنؔ اپنا وطن چھڈ دتا اے تاں ای تے میری روح، ہندوستان تے خراسان دے دھکے کھا رہی اے

(۲۸)

ستا وصال دے را بخنلے زما روح
ستا هجران دے راپرودلے زما روح

○

۱۔ ترے وصال دی مہربانی نے میںنوں میری روح بخش دِتّی اے۔ پر تیرے وچھوڑے نے میری روح نوں رول دِتّا اے۔

۲۔ میری جان! تینوں یاد ہوناں اے تیرے پچھے میرا وجود در بدر ہوگیا اے، ہن تے میرے اندر میری روح دا پرچھانواں وی نئیں۔

۳۔ چناں: توں اِنج ای کھوں میری روح کھوہ لئی اے جے ملک الموت دی سمجھ چہ ای کجھ نئیں آیا۔

۴۔ تیرے پیار چہ اینہے اپنا آپ اِنج گوا دِتّا اے جے ہن میری روح کسی نوں لبھ ای نئیں رہی۔

۵۔ جے کسی کول اے تے اوہ تیرے کول اے، میری جان! ایہہ میری روح کسی ہور تھاں نئیں لبھنی۔

۶۔ ایہہ پھلاں دے دوالے اُڈدی پھردی بلبل نئیں، چناں، ایہہ میری روح اے جیہڑی اپنے یار نوں ٹول رہی اے

۷۔ سوہنیا ! جدوں دی تیرے قدماں دی خاک ہو گئی اے میری روح دا سر عرشوں وی اُچا ہو گیا اے۔

۸۔ توں ای پچھان سکناں ایں جے کیہہ اے تے کیہہ نیئں، ہور کوئی وی میری روح نوں نیئں پچھان سکدا۔

۹۔ رحمان، مینوں اج تیکر ایہہ خبر نیئں ہوئی جے
میرے محبوب، میری روح کیوں تے کدوں کھچ لئی سی

(۲۹)

کله شولا کله خریدار یم ستا د مخ
تیر تر سر و مال په بازار یم ستا د مخ

○

۱۔ میں ازلوں تیرے جمال دا خریدار رہاں میں اپنی جان نوں ایس بازار چہ تیرا مُل بنا دتا اے۔

۲۔ تیرے مکھڑے دے سوا میرے ساہمنے کجھ وی نیئں گا، جیویں میں تیرے مکھڑے دا لٹیا ہویا بزار رہاں۔

۳۔ اپنی شکل وی اپنی اکھیں نظر نیئں آؤندی، تیرے انوار دے سمندر چہ کجھ ایج ڈُب گیا واں۔

۴۔ حقہ پینڈیاں دھوئیں دے بہلنے دکھاں بھری ہاموہنوں کڈھ لینا واں، تیرے مکھڑے پچھے میری جان سڑ بل گئی ہوئی اے۔

۵۔ دوجے لوکی تے اپنے اپنے کمّیں کاجیں لگے ہوئے نیں، اک میں ای تیرے مکھڑے دے دیدار دی اڈیک چہ ڈبیا ہویا واں۔

۶۔ شکر اے جے مینوں لوکاں دیاں منتاں توں بچا لیا سو، اسی لئی میں تیرے مکھڑے اگے اپنا سر سجدے چہ پایا دا اے۔

۷۔ رحمان مینوں میرا دل ہر پاسے لئی پھردا اے!
پر اصلوں کوئی ہور غرض نئیں مینوں تیرے مکھڑے دی طلب اے

۳۰

ما سحر صبا لیدلے وو دچا مخ
چہ مے درستہ ورځ او نۀ لیدو دا ستا مخ

○

۱۔ ایہہ اج سویرے سویرے میں کس دا منہہ تک لیا اے جے سارا دن کتے تیری صورت نظر ای نئیں آئی۔

۲۔ ایہہ میرے نصیب نے جے تیریاں نظراں چہ میری صورت دی کوئی قدر نئیں، نئیں تے یاراں نوں یار دی دید نال بہاراں نیں۔

٣۔ ظلم تے بےوفائیاں دیاں شکلاں توں مینوں وکھائیاں نیں، خورے وفا دی اک صورت کدوں وکھائیں گا۔

٤۔ جدوں تیکر موت دی چپیڑ نہ پوے میرا منہ، تیرے مکھڑے ولوں کسی طراں وی نہیں مڑ سکدا۔

٥۔ میری عزت وآبرو ایہو ای اے کہ جے میں تیرے در تے اگیا واں، جے نہ اوندا تے میری عزت تے آبرو کیہہ سی۔

٦۔ جے تیرے باجھ کوئی ہور صورت میرے دل نوں کھبدی تے میں تیرے مکھڑے لئی ہنجواں دے ہار کیوں پروندا؟

٧۔ کیہہ پتہ سی جے تیرے دوارے رقیب وی بیٹھا ہوناں اے، تیرے پیار مینوں جنت چہ بلا دی شکل دکھا دتی اے۔

٨۔ میں رقیب دی شکل کیوں تکاں، کدی اہلِ سنت وی باہمناں دی صورت دیکھدے نیں۔

٩۔ اُدھی رات تیکر وچھوڑے دی غم کھچولی رکھیا اے، سویرے مکھڑے اتے ساڈے دکھاں دی کہانی لکھی ہوئی اے۔

١٠۔ رحمان، تیرے مونہوں جگ نوں پیا تکدا اے
رب نہ کرے جے ایہہ تیرے باجھ دنیا دا منہ تکے!

(۲۱)

ولے تللے یٔ لہ ما مُدام پہ څہ
ترھیدلے یٔ ھر صبح و شام پہ څہ

○

۱۔ توں ہمیش میں تھوں دور دور کیوں رہنا ایں، ایہہ شام سویرے تیرا میرے کولوں پرے پرے نسٹھی پھرنا کیہہ لے؟

۲۔ میں تے شام سویرے تیرے لئی دعاواں منگناں واں پر تیرے دلوں کیوں مینوں ہر ویلے گاہلاں ملدیاں نیں۔

۳۔ جنگلی ہرن وانگ میں کتھوں ڈرنا ایں گل کیہہ اے توں میرے نال رلدا کیوں نئیں۔

۴۔ توں میریاں اکھاں توں انج دور نسٹھی پھرنا ایں جیویں حیاتی دا پیر جیہڑا اگے پے کے پشانہہ نئیں پرتدا۔

۵۔ جس یاروں دکھ دین والیاں نوں انعام اکرام بخشے جاندے نیں، اوہ گر مینوں وی دس میں وی کوئی حیلہ کراں۔

۶۔ رب دا ناں ای رقیباں توں دور دور ای رہو، حلال تے حرام کدی کٹھیاں نئیں ہو سکدا۔

۷۔ رحمان نوں تیریاں زلفاں بغیر دی تیرے مکھڑے نال پیار اے
فیر توں اوس دے لئی ایویں جال کاہنوں پیا دچھاناایں !

۳۲

ولے نہ گورے وما تہ سم پہ خۂ
زیاتہ وے دَ غمزدۂ وُ غم پہ خۂ

○

۱۔ توں پیار دیاں نظراں نال میں ول کیوں نیئں تکدا، غم دے ماریاں دا غم کاہنوں ودھا رہیا ایں۔

۲۔ تیرے غم چہ لوکی میینوں تک کے روندے نیں، ایہہ توں ہور لوکاں نوں وی میرے نال کاہنوں رواناں ایں۔

۳۔ میں تیرے سوہے بُلہاں دا مطلب نیئں سمجھیا، آخر ایہہ میرے دل دا لہو کیوں چوس رہے نیں۔

۴۔ ظالم وی ظلم کرن توں پہلاں کوئی بہانہ ڈھونڈدے نیں، توں جے میرے اُتے ظلم کرنا ایں تے کاہنوں!

۵۔ کوئی اپنے یار باہج وی کدی خوش رہیا اے! تیرے بغیر میں بھلا کیویں خوش خرم رہ سکنا واں۔

۶۔ کدی رحماںؔ توں اوہدے دل دا حال ای پچھ لیندوں، اوہدیاں اکھاں
چوں ہنجواں دے ہڑ کیوں جاری نیں۔

۷۔ اینہاں قاتل اکھاں توں ایہہ تے پچھ جے اوہ میرے دل نوں قلم وانگ
کیوں بوٹی بوٹی کری جا رہیاں نیں۔

۸۔ رحمان! میں تے آپوں ای اپنا دشمن آیا جے میں تیرا عاشق ہاں
آخر ایہہ ہور لوک میں نوں کیوں مجرم سمجھدے نیں

۳۳

کہ خه وایم له هجرانه وایم خه
له دے درده بے درما نه وایم خه

○

۱۔ جے میں کج کہواں تے ایس وچھوڑے نوں کیہہ کہواں، آہو ایس بے دوا
درد نوں کیہہ آکھاں۔

۲۔ اپنے محبوب اگے دم مارن دی ہمت نیئں ایس ناطاقتی چہ میں اوہنوں
کیہہ آکھاں۔

۳۔ جے میں اوہنوں تک لواں تے اپنا ہوش وی نیئں رہندا تے جد اپنا
ہوش وی نیئں تے میں کسی نوں کیہہ آکھاں۔

۴۔ اپنے دل دا حال کسی اگّے کہیا نئیں جا سکدا تے جیہڑا محبوب نظر ای نئیں آؤندا ایں اوہنوں کیہہ آکھاں۔

۵۔ عشق دا بھیت کسی توں بیان نئیں ہو سکیا، میں چپ دا ماریا بھلا کیہہ کہواں گا۔

۶۔ اپنے یار دے غم چہ اپنے ہنجوآں وچ ڈب گیا واں، میں ایس طوفان بارے کیہہ کہواں۔

۷۔ میں وصال (ملاپ) دے باغ بہاراں نوں کیہہ کراں، میں تے وچھوڑے دے تندور چہ پیا سڑ رہیا واں۔

۸۔ بندے دا جان مال لٹ کے دل وی کھوہ لین والے دی کہانی میں کیہہ سناواں۔

۹۔ میں ایس دنیا دے باغ دے مالی نوں کیہہ آکھاں جیہڑا باغ چہ بلبلاں دی تھاں کاواں نوں بلا رہیا اے۔

۱۰۔ رحمان، اوہ تے سارے جگ دے سوہنیاں توں ودھ کے سوہنا اے

میں بھلا اپنے محبوب بارے کیہہ آکھاں

۳۴

غم دے هسے غلبه شو په ما بانده
چه یے ځائے نهٔ شی دننه نهٔ د بانده

○

۱۔ غم، میرے اُتے اینج غالب آ گیا اے جے اندر باہر کتے وی سکھ دا ساہ لین لئی تھاں نئیں لبھدی۔

۲۔ میریاں ہاواں ہور لوکاں لئی عذاب بن گئیاں نیں۔ گلی وی سنگی نال رل کے سڑ بل گئی اے۔

۳۔ میں تیرے غم وچ شمع وانگ روناواں تے توں میرے دُکھ تے سویر وانگ ہسنا ایں۔

۴۔ میرا دل تیرے ول اینج ڈول رہیا اے جیویں تیرے مکھڑے تے تیری زلفاں دی لٹ لٹک رہی ہووے۔

۵۔ میں تیرے دھیان دی اگ چہ دنیا دے ہور سارے اندیشے "سپند" وانگ پھوک دِتے نیں۔

۶۔ ایہہ سچ اے جدوں کسی تے کوئی وڈا غم آ کے پیندا اے اودوں باقی سارے دُکھ درد مُک جاندے نیں۔

۷۔ مینوں، جس وی تیرے نال پیار توں ٹھا گیا، اوہ میں تھوڑا وی پہلے تیرے در تے اپڑ گیا۔

۸۔ اگ دے لانبو جیہڑیں سُکی گھاہ نال سلوک کردے نیں
محبوب دے مکھڑے رحمٰن نال کجھ ایہو جیہا ای سلوک کیتا اے

۳۵

ځه شو که خاموش یم ستا د عشق له آه سره
ستا زما له مینې خلقه واړه خبر دي

○

۱۔ کیہہ ہویا جے میں چپ ہاں تیرے عشق چہ ٹھنڈیاں ہانواں بھرنا واں پیا، تیرے میرے پیار توں تے ساری خلقت واقف اے۔

۲۔ عاشقی دا اینویں دعویٰ کرنا کوئی وڈی گل نئیں، سُکے بُلھ تے پیلا چہرہ لکیا نئیں رہندا۔

۳۔ دنیا دا بھکھا اصلوں نامرد ہوندا اے، رب کسی مرد نوں اجیہے نامرد نال کدی نہ ملاوے۔

۴۔ رَبّ کرے کسی بے درد نال پیار نہ ہووے، میں ایہو جیہے سَو بے درداں نوں درداں دے اہل تے وار چھڈاں۔

۵۔ خشخاش دے پھل کسی غیر دی مٹی چہ کیوں پُنگرن، جد کہ تیرے عشق دے شہیداں دی مٹی دی ہر پاسے کھلری دی اے۔

۶۔ اِک خوشحال کیہہ جے کرنانوے[99] خٹک وی ہون تے رحمن، (میرے قبیلے (سٹربن) دا اِک اِک بندہ اونہاں توں اُچا اے

(۳۶)

که زما مینه په تا ده خطا نهٔ دهٔ
که بے تا ده ناروا ده روا نهٔ دهٔ

○

۱۔ چناں، تیرے نال پیار کر کے میں کوئی خطا نئیں کیتی، پر جے تیرے سوا کسی ہور نال دل لاواں تے ایہہ روا نئیں۔

۲۔ جیہڑا تیرے چن متھے نوں چھڈ کے کسی ہور ول تکے، اوہدے دل دا آئینہ زنگ ماریا اے صاف بالکل نئیں۔

۳۔ عاشق اپنے محبوب دے غم چہ جدوں روندا اے۔ تے ایہہ رونا اوہدا اصلوں ہا سے برابر ہوندا اے۔

۴۔ جگ دے میلے تماشے تے جیہڑا ناز کردا اے بیشک کرلوے، ایہہ تماشا اجواج اے کل نئیں ہونا۔

۵۔ توں سو وار میرے اُتے ظلم پیا کر، میرے لئی تیری ایہہ جفا وی وفا توں گھٹ نہیں۔

۶۔ اوہ دن بیت گئے جدوں میں چھپ چھپ کے پیار کردا ساں، ہن تے میرا پیار جگ چہ مشہور اے۔

۷۔ جیکر سر دے مُلّ وی اوہدا وصال (ملاپ) ہو جاوے تے
رحماناں لئی ایہہ مفت دا سودا اے کوئی مُل نہیں

(۳۷)

له اغیار سره خندا خه پکار نه ده
له اغیار سره سودا خه پکار نه ده

○

۱۔ غیراں نال ہسنا کھیڈنا چنگی گل نہیں، بھلا غیراں نال سودا کرنا دی کوئی کم اے۔

۲۔ اِک یار دے سو یار بنی پھردے نیں، ہر کسی نال یاری لان والیاں دی آشنائی نوں کیہہ کرنا۔

۳۔ جے توں پھُل بن جاویں تے ہر بلبل تیری تعریف کرے ایہہ کیہہ ہویا جے اپنی جان دی آپوں پیا تعریف کریں۔

۴۔ عشق دی خوشبو چھپائیاں نئیں چھپدی ایس کم چہ بھلا شور مچان دی کیہہ لوڑ اے۔

۵۔ عاشق نوں عشق دے درد نال بڑا سُکھ ملدا اے، اوہدے ایس دُکھ درد دا علاج کرن دی لوڑ نئیں۔

۶۔ بُریاں نوں بُریاں نال تے نیکاں نوں نیکاں نال تک، جفا دی تھاں وفا دی کیہہ لوڑ اے۔

۷۔ نفس دی حرص ہوا کتھے تے عاشقی کتھے۔ بیمار تے سُکے سڑے جسماں لئی ہوا دے جھکّڑ لوڑ نئیں ہوندے۔

۸۔ عاشقی دنیا چہ اِک اچرج (نادر) کم اے، پر ایہہ وی حق توں بغیر کوئی سودا نئیں۔

۹۔ میں اینہوں ہمیشہ ہیچ سمجھیا اے، بھانویں میرا وی ایس نال رشتہ بدّھا اے ویسے دنیا نال پیار دی لوڑ نئیں۔

۱۰۔ دنیا نال پیار سنی دا سی ہیکار اے، تے جدوں ویکھ لیا تے سچ مچ ایہدی تے کوئی لوڑ ای نئیں سی!

۱۱۔ رحمان، دی زندگی ایس دنیا چہ بھانویں کنّی وی لمی ہو وے
تیرے باہج میںنوں ایہدی کوئی لوڑ نئیں!

○

۳۸

کوره بیا به څوک ادا که په زړه غونډه
چه دا هسې مسته درومي لخ برېبنډه

○

۱۔ جدوں کوئی اوہنوں اِنج کھُلے مونہہ ہرنی وانگ چوکڑیاں بھر دیاں تک لوے تے دسّو صبر کیویں کرے۔

۲۔ توں جے عشق دے باغ چہ پھُل د وصل، دی طلب کرنا ایں و چھوڑے دے گنڈیاں دی وی کج کیٹر رکھ۔

۳۔ میں اپنے زمانے دے رُستم نوں تکیا اے، جیہڑا اپنے محبوب دے ظلم پاروں بیوہ عورت وانگ رو رہیا سی۔

۴۔ چاہن والے تے رُٹھے ہون تاں وی نیاز مند نیں، طلب باہج کوئی کمال اُتے نہیں اپڑیا۔

۵۔ عاشق جے اِنج لاغر دِسدا اے تے ایہدا سبب ایہہ وے جے معشوقاں دے دل پتھر ہوگئے نیں۔

۶۔ میں جنّت دیاں حوراں نوں اپنے یار باہج کیہہ کراں گا، رّب کسی دے سر و نوں ارنڈ نہ کرے۔

۷۔ ہنیری قبر چہ وی وچھوڑے دی اوکھی گھڑی کدی بھُل نئیں سکدی۔

۸۔ جس دے بوہے اُتے ہر ویلے اوہدے چاہن والیاں دی بھیڑ اے
رحمانؔ، میں اسی سوہنے دے حسن جمال دی تعریف کرناواں:

(۳۹)

چه مې يار اوليد په سيمه دَ اغيار کښ
له غيرته مې ليمه شو په خونبار کښ

○

۱۔ جد میں اپنے یار نوں غیراں نال رل کے بیٹھا تک لیا تے غیرت ماروں میریاں اکھاں چوں لہو دے ہنجواں دا ہڑ ڈھل پیا۔

۲۔ ایہہ حق صرف بلبلاں نوں پہنچ دا اے، رب نہ کرے جے کاں باغاں دی سیر کرن لگن۔

۳۔ میں ملاپ (وصل) چہ وچھوڑے دا کج اجیہا ماریا داواں جیویں کوئی نخالی ہتھ بزار چہ آجاوے۔

۴۔ میں تے سادہ دل روہیلہ ساں، تیریاں زلفاں دی آس چہ آکے ہندوستان چہ پھس گیا واں۔

۵۔ میں تیری دید دا بھکھا ہون تے ذرا نئیں شرماندا، بتاں دا منگتا واں بزار

چہ آگیا واں۔

۶۔ وفا دے پھلّاں دی خوشبو دا اِک پتر وی جس چہ نئیں جے ایہو جیہا گلزار ایس دنیا چہ نہ ہوندا تے فیر کیہہ سی۔

۷۔ میرا دل اپنے محبوب باہج بے چین اے بھانویں قدم قدم تے میری راہ چہ باغ تے بہاراں نیں۔

۸۔ اوہدی دوستی توں پہلاں کسی وی رب دے بندے نوں ایس وچھوڑے دے دکھ دا پتہ نئیں سی۔

۹۔ رحمان، میں جنتِ فردوس دی حسرت کیوں کراں
ویکھ امیرے محبوب دا پنڈ تے اوہدیاں گلیاں مینوں لبھ گئیاں نیں

(۴۰)

په هر ځائے چه ستا تنا شی بنیوه کړے
خر مهرے شی هلته دُر و مرغلرے

○

۱۔ اوس تھائیں جتھے تیری تعریف ہوندی اے اوتھے دے سنگروڑ (خرمہرے) وی ہیرے موتی ہو جاندے نیں۔

۲۔ جیہڑیاں اکھاں چہ تیری اڈیک دا دیوا بلدا اے انہاں چہ منجواں دا رنگ

تیریاں گلھاں دے پھلاں وانگ ہوندا اے۔

۳۔ جنھوں تیریاں مٹھیاں مٹھیاں خبراں اپڑ جان اوہ بھلا نصیحت لان والیاں دی گل کدوں سندا اے۔

۴۔ رب کرے کسی توں اوہدا محبوب نہ رُٹھے، نئیں تے اوہ سارے جگ توں رُٹھ جاندا اے۔

۵۔ پلک جھپک چ ماروی دیندا تے جیوا وی دیندا اے سوہنے دا تعلق جادوگراں دے ٹولے نال اے۔

۶۔ بھانویں کوئی مینوں شکر تے ماکھیوں (شہد) چ ڈوب رکھ، تیرے باہج میں اپنے آپ نوں اپنے لہو چ ڈبیاں سمجھنا واں۔

۷۔ دور دور دے دکھ وی میرے اندر جاگ پئے نیں، توں ایہہ کیہہ کیتا اے جے اپنے مکھڑے توں گھنڈ لاہ دِتا اے۔

۸۔ میں تیریاں زلفاں داناں اپنے موںہوں کیہہ لیا اے، کالیاں بلاواں دا لشکر میرے مگر پے گیا اے۔

۹۔ انہاں نوں حق داراں دے حق دا کج خیال نئیں میں جد وی دل منگیا اے اوہ انکاری ہو گئے۔

۱۰۔ میرا تیرا پیار تے سارے جگ تے چانن اے توں اینی وڈی گواہی تے اعتبار کیوں نئیں کردا۔

۱۱۔ میں تیرے غم چہ جدوں ہَوکے ہاواں بھرناواں اودوں رقیباں دے گھر واجیاں گاجیاں دی محفل لگی ہوندی اے۔

۱۲۔ جس کابل دے میوے نیئں کھادے' اوہدی نظر چہ تے ایہہ گُرگُرے[۱] تے مویز[۲] نیں۔

۱۳۔ بے نور اکھاں نوں سُرمے دی کیہہ لوڑ، بدصورت ووہٹی بھلا بن سور کے خوشی دے گاؤن کیہہ گائے گی۔

۱۴۔ میں جے پہاڑاں تے ٹھیک پیا پھرناواں تے کیہہ غم، شیر اُچیاں نیویاں تھاواں تے انج ای پھردا رہندا اے۔

۱۵۔ رحمان' دے شعر انج اچرج کیوں نہ ہون
تیرے اچرج حسن دی تعریف جو کردا اے

۴۱

غم خواری دا ھسے چرے وی غم خور سے
چه به ما دلته کښې ناست لرے ته دورے

○

۱۔ چناں، ایہہ کیہہ جیہی غمخواری اے جے میں ایتھے بیٹھا اڈیک رہیاواں

بڑا۔ گرگرے: پہاڑی پھل اے ۲ مویز: سوگی، کشمش

تے توں میں تھوں دوراں ایں۔

۲۔ جس رب تیرے مکھڑے نوں شعلہ بنایا اے اسی ایس شعلے نوں میرے وجود وچ بھر دتا اے۔

۳۔ اُسی میریاں کالیاں اکھاں چہ لہو دے ہنجو بھرے نیں جس تیریاں ہتھاں نوں لال تے اکھیاں نوں کالیاں کیتا اے۔

۴۔ اصیل (خاندانی) کسے دے ہتھ اج نیئں وکدے پر توں تے اصیلاں نوں اپنے دیدار دے مُل خرید رہیا ایں۔

۵۔ ایہہ کیہو جیہی آپتولی تے آشنائی اے جے میں تیرے مکھڑے دی تعریف کرناواں تے توں میرے نال کھوہرا بولنا ایں۔

۶۔ میری درخانی (دوڈیائی) چہ سوغماں پاروں گنجھل پے گئے نیں، پر میں تیرے ظلم دی شکائت کدی نیئں کراں گا۔

۷۔ جے میں تیرے ظلم ستم دا گلہ تیرے نال کراں تے توں اگوں ہزار اچرج گلے شکوے لے بیٹھنا ایں۔

۸۔ رحمان دی عاشقی نوں صد آفرین آکھاں
میرے محبوب تیرے وجود دے شیشے چہ اپنا آپ نظر آرہیا اے

○

۴۲

ستا په عشق کښې دروغژن یم سرتر سره
چه له غمه دے ژوندے کرځم دلبره

○

۱۔ تیرے نال پیار دا میرا دعویٰ سروں جھوٹھا اے جیکر چناں، میں تیرے غم پر اجے تیکر جیوندا پھر رہیا واں۔

۲۔ میں تیرے غم پہ کدوں دا مر مٹ گیا ہوندا، پر حیاتی دا مالک سب دا پیدا کرن والا اے اوہو زندگی دا مالک اے۔

۳۔ مینوں تیریاں زلفاں شام تے تیریاں گلہاں فجر وانگ نیں، ہور نہ پچھ جے میری شام کیہہ تے سویر کیہہ اے۔

۴۔ جنت تے دوزخ (سقر) دی مینوں کوئی ہوش نہ رہی جدوں تیرے وصل (ملاپ) تے وچھوڑے دا پتہ چلیا۔

۵۔ جے کر وچھوڑے تے موت چوں کسی اک نوں چُننا پوے تے میں اک ساہ لئی وی وچھوڑے نوں کدی نہ چُناں۔

۶۔ میں بھانویں تیرے پیار چہ سوہنر پیا کراں تیری نظراں چہ میرا کوئی ہنر سروں ہنر ای نئیں۔

٧۔ تیرے مکھڑے باہج مہینوں تے دن وی ہنیری رات لگدا اے بھلا سورج باہج وی دن نوں کدی چانن ہویا اے۔

٨۔ جیویں میں بے سروسامان ہاں رہیا، انج دا کوئی ہور بے سروسامان نہ ہووے۔

٩۔ رحماںؔ دے ہنجواں اوہدے محبوب تے کوئی اثر نہ کیتا
رب کسی دے اتھرواں نوں انج دا بے اثر نہ کرے

(٣٤)

نه رسیږي ستا و حسن وته حوره
څه به رسي و میرمن وته مزدوره

○

١۔ تیرے حسن نال بھلا حوراں دا کیہہ مقابلہ، گھر دی مالکن تے نوکرانی چہ فرق تے ضرور ہوندا اے۔

٢۔ بھانویں سرو، سفیدہ تے کھجور دے بوٹے کنے وی اُچے ہو جان تیرے قد نال مقابلہ نہیں کر سکدے۔

٣۔ تیرے قد نوں ویکھ کے سرو دا سر وی جھک گیا اے تے شمع تیریاں گلھاں اگے بے نور ہو گئی اے۔

۴۔ جے کر کسی دی نظر تیرے حسن جمال تے پے جاوے تے پری دا حُسن، اوہدیاں نظراں چہ کُکھ وی نہیں۔

۵۔ جدوں توں اوہنوں اپنے بلّھاں دی شراب پلائی تے صوفیاں دے ٹولے نوں وی خمار چڑھ گیا۔

۶۔ توں ای دس جے ہن میں تیری تعریف کیویں کراں، تیرے پیار چہ تے مینوں کُجھ ہوش ای نہیں رہیا۔

۷۔ جے ایہہ الفت دا جذبہ نہیں تے فیر دس کیہہ اے، جس پاروں بندہ رسم رواج چھڈ دیوے۔

۸۔ ہُن میں جگرا تے دی منّت نہیں کراں گا، نیندر چہ حضور جے نظراں لگ پے نیں۔

۹۔ جیہڑا عزّت ناموس دے معاملے چہ دھی توں گھٹ اے میری نظراں چہ ایہو جیہے پُتّر توں دھی ای چنگی۔

۱۰۔ بھانویں سوداروی پُتر، دھی توں چنگا ہووے جے اوہ انج دا اے تے اوہدی ماں اوس توں راضی نہیں ہو سکدی۔

۱۱۔ دادے پوترا تاں ای چنگا اے جے اوہ غیرت مند ہووے، نہیں تے چاچے دی دھی، جے غیرت والی اے تے لکھ چنگی اے۔

۱۲۔ جے کر دل رکھنا نہیں آؤندا اس تے حسن جمال بے کار اے، ایہہ تے انج

اے جیویں کوئی بوٹا پھل پھل باہج پتراں ہتھ ڈھکیا ہووے۔

۱۳۔ کمر کس لے سر تے جنگ اُن کھلوتی اے، ماکھیوں (شہد) شہد دیاں مکھیاں توں ڈنگے بغیر نئیں لبھدا۔

۱۴۔ جے سوہنیاں دا قدر دان اے تے صرف رحمان اے
بھلا بیمار باہج حکیم طبیب دی کی قدر کینہوں؟

(۴۴)

پورته بدر راښکاره شو ښکته نمر
ښکته پورته واړه مخ دے دَ دلبر

○

۱۔ اُتے چن گھکدا پیا اے۔ تے تھلے سورج، اُتے تھلے ہر پاسے جدھر وی تکاں محبوب دا مکھڑا ای نظر آوندا اے۔

۲۔ جدوں میرا محبوب اپنا سر آ کے میرے تکیے تے رکھ دیندا اے، ایہہ سورج تے چن میرے بستر توں کھسک جاندے نیں۔

۳۔ سُرخ تے سفید لعل تے گوہر میرے محبوب دے کنیں پے جان جے اوہدے کناں تے میرے ہنجواں دے قطرے نظر آون۔

۴۔ جیویں موم سورج دی تپش چہ پگھل جاندا اے، انج ای تیرا مکھڑا تک

کے میرے اتھرو نکل پیندے نیں۔

۵۔ میریاں اکھاں دی بولی ایس توں اگے ہور کجھ نہیں ۔ بس ہر ویلے اللہ اکبر دا ذکر کر دیاں نیں۔

۶۔ اگ تے پانی اِک دوجے دی ضد نیں پر میرے محبوب دے ہوٹھ اگ وی نیں تے کوثر دا پانی وی۔

۷۔ شراب چہ کھنڈ دا مزا نہیں پر میرے محبوب دے بلہاں چہ شراب تے کھنڈ دوہاں دا مزہ اے۔

۸۔ بھانویں اوہ سو وار بلہاں ہیٹھ ہاسا لکاوے۔ لعل تے گوہر دی آب تاب چھپائیاں نہیں چھپ سکدی۔

۹۔ میں اوہنوں فرشتہ کہہ کے پکاراں گا کیوں جے بندیاں چہ اوہدی کوئی مثال ای نہیں لبھدی۔

۱۰۔ لوکی، غلط نہیں کہندے جے رحمان صاحب نظر اے
کیوں جے اوہدی نظر ہر ویلے اپنے محبوب دے مکھڑے تے رہندی اے

۷۵

پہ بزرگئ د هغه پاک پروردګار
موقوف مه شه په سرې د سرې کار

۱۔ رب سوہنے دی مہربانی چاہیدی اے، شالا آدمی نوں کسی آدمی نال

کم نہ پوے۔

۲۔ جیکر بندے دی غرض بندے نال آن پوے تے جگ چہ نہ کسی دی عزت رہوے نہ مان۔

۳۔ محتاجی جگ چہ اجیہی بُری بلا اے جے پیو نوں پتر تے پتر نوں پیو کرچھڈدی اے۔

۴۔ ایہہ زمانے دی بدلحاظی نہیں۔ تے ہور کیہہ اے جے اسلام تے کافر غالب آجان۔

۵۔ بھانویں ساری عمر اپنے سر تے تاج رکھی رکھے، اوڑک اوہدے سر تے کنڈیاں تے مٹی دا بھار ای پیناں اے۔

۶۔ پل چہ شاہ نوں گدا تے گدا نوں شاہ کر دیندا اے اسے کر کے تے فلک نوں ڈِنگا (کج رفتار) کہندے نیں۔

۷۔ جنہاں دے پلے پائی پیسہ نہیں ہوندا اونہاں نوں دولت دے خزانیاں تے انباراں دا وارث کر دیندا اے

۸۔ زمانے، رحمنؔ دے دل نوں ساڑ بال دِتا اے

پر کسی نوں اوہدے حالتِ زار دی کوئی خبر نہیں۔

(۴۶)

تل بہ نہ وی شگفتہ بازار دعمر

نہ بہ جوڑ وی همیشه بهار دعمر

○

۱۔ حیاتی دا بزار ہمیش ای انج وسدا رسدا نئیں رہنا، عمر دی ایہہ بہار سدا ہی نئیں رہنی۔

۲۔ جیویں دریائے سندھ پہاڑاں توں وگدا لگا آوندا اے انج ای حیاتی دا گھوڑا وی تیزی نال لگا جا رہیا اے۔

۳۔ جیویں بجلی جھٹ دی جھٹ چمک کے غیب ہو جاندی اے انج ای عمر دی رفتار وی تیز تے بے سکون جیہی اے۔

۴۔ ایہہ (حیاتی) اینی تر کھی تے سرکش اے جے کوئی ایہدی مہار ای نئیں پھڑ سکدا۔

۵۔ ایہہ اوہ گھوڑا اے جس دی رکاب اے نہ زین تے نہ واگ، ایہدا سوار کسی ویلے وی ڈگ پے سکدا اے۔

۶۔ عمر دا ایہہ یار اوہ بے وفا اے جے سو سالاں دی یاری وی اک پل چہ وڈھ کے پراںہہ سٹ دیندا اے۔

۷۔ جیکر حیاتی دے کم دل چہ گنن بہہ جائیے تے اپنی شکل پانی دے ببلے وانگ جاپدی اے۔

۸۔ نہ میں گھروں نکلیا واں نہ کتے سفر دا ارادہ کیتا اے پر فیر وی حیاتی دا پندھ آپوں آپ ای مکی جا رہیا اے۔

۹۔ موت دی قینچی اوڑک اینہوں کٹ کے رکھ دیندی اے حیاتی دا ایہہ تار ہمیش

ای اج بدّھا نہیں رہنا۔

۱۔ رحماں ایس جگ تے دوجی وار کوئی نئیں آؤندا
حیاتی دا پھیرا بس اِکو وار دا ہوندا اے!

(۴۷)

وخت د نوبهار دے زه جدا له خپله یاره
دریغه دریغه چه بے یاره شی بهاره

○

۱۔ سجری بہار آئی اے پر میرا یار میں تھوں دور اے، کوئی دسّو بغیر اپنے سجن دے وی کسی نوں بہار نصیب ہوئی اے۔

۲۔ دکھی دلاں دی اگ پہاڑاں تے بھڑک اٹھّی اے، دھوآں اٹھ رہیا اے، دیار تے چنار اکٹھے پئے سڑدے نیں۔

۳۔ ایہہ کیہہ مجبوری اے جیہڑی میں دل دے کاغذ تے لکھ رہیا واں۔آ، تے عاشق دے دل دا روگ تک کے خوف کھا۔

۴۔ ایہہ ہنجوئیں جیہڑے میریاں اکھاں چوں وگ رہے نیں، لہو اے جیہڑا میرے دل دے زخماں چوں پھٹ رہیا اے۔

۵۔ میرا دکھ اجیہا اے جے پل پل ودھدی جا رہیا اے، طبیبا رب دا واسطہ ای

چھیتی آ، میں مرچلیا واں۔

۶۔ میرا حال تک کے پہاڑ دا دل وی پھٹی جا رہیا اے، تاں ای ہنجواں دے ہڑ وانگ پہاڑاں توں بھجّو بھج لگا آ رہیا اے۔

۷۔ آ کے رباب دے تاراں دی آواز سن ایہہ وچھوڑے ماریاں دے ہاڑے نیں ہور کج نئیں۔

۸۔ رحمان، میں عشق ماریا جگ چہ خراب حال پھرنا واں پیا
پر غیراں دی گل ای کیہہ اے، مینتھوں اپنے وی حسد کردے نیں

(۴۸)

پس له مرګه که څوک ارت غواړي ځپل ګور
که حق وایم دومره ارت دے بویه ګور

○

۱۔ جیکر مرن پچھوں کوئی اپنی قبر دی لحد موکلی تکنا چاہنداا اے تے حق بات ایہہ وے جے اوہنوں چاہیدا اے اسی جگ چہ اوس گھر نوں موکلا کرن دا سامان کر لوے۔

۔ اپنے جان جسم دے واہدے گھلٹے چہ ای لگیا رہنا ایں، ذرا ناپ کے تے تک کناں لماں تے کناں چوڑا ایں۔

۳۔ جے کسی دا لباس لمّاں یا چھوٹا ہوندا اے تے اوہنوں حق پہونچدا اے جے اوہ کاریگر (درزی) نوں طعنہ دیوے۔

۴۔ جس بندے توں حساب چ گڑ بڑ ہو جاوے اوہنوں سارے ملامت کردے نیں، تھاں تھاں اوہدی نندیا ہوندی اے۔

۵۔ جیہڑا لوکاں دیاں لعنتاں ملامتاں سندا اے کج پتہ نیئں کدوں اوہدی پگ وی سروں پیراں تے آکے ڈگ پوے۔

۶۔ جس حیاتی چ بندے نوں عزّت مان نہ ملے اوس حیاتی نوں پھڑ کے چُلّھے چ ساڑ دیو۔

۷۔ بے عزّتا بندہ کسی نوں وی پسند نیئں ہوندا پر اوہنوں (پسند اے) جیہڑا اوس توں وی گیا گزریا ہووے۔

۸۔ جتھّے ایہو جیہے دو چار چندرے رل بہندے نیں، اونہاں نوں اپنی ایہہ مجلس ہور ساری مجلساں توں ودھ کے چنگی لگدی اے۔

۹۔ کڑھائی جیکر لیکرے نقشاں تے ہووے تاں ای چنگی لگدی اے کیوں جے ہمیش جنس ول ای جنس دا میلان ہوندا اے۔

۱۰۔ جے کرتوں چندرے تے بھیڑے کم نیئں کردا تے بینوں ایہدی کیہہ پروا جے دوجا بندہ بھیڑا اے تے تینوں ورغلا سکدا اے۔

۱۱۔ اپنے وطن چہ تے انھاں وی سچا کھاندا اے پر پرائے دیس چہ سچا کھا

وی انھاں ہو جاندا اے۔

۱۲۔ بندے دا پورا جسم نا خن دی اِک جھریٹھ نال دُکھ پیندا اے تے اک بندے دیاں کرتوتاں مارے پورے دا پورا شہر برباد ہو جاندا اے۔

۱۳۔ جے اک دند منہہ چہ پرانا ہو جاوے یا نکل جاوے تے بندے دا پورا چہرہ بھیڑا لگن لگدا اے۔

۱۴ ٹبر چہ اِک بندہ وی بھیڑا نکل آوے تے گھر دے دوجے بندے وی چار ہوون بھانویں پنج بھیڑے ای سمجھے جاندے نیں۔

۱۵۔ شالا کوئی نیک بخت ماں اجیہے چندرے پُت نوں جنم نہ دیوے، جیہڑا ماں پیو دی عزّت دا ویری ہو جاوے۔

۱۶۔ اوہ کون اے جیہڑا ربّ توں اپنی خوشنودی نیئں منگدا، پر ایہہ اوہ کم اے جیہڑا زور یا زر نال توڑ نیئں چڑھدا۔

۱۷۔ ایہہ ربّ دی مرضی اے کسی نوں اپنی قدرت نال وڈا تے کسی نوں چھوٹا کر دیندا اے۔ ہر شہر نہ تے دلّی بن سکدا اے نہ لہور۔

۱۸۔ کسی نوں ربّ سوہنا سونے دا تاج تے خنجر بخشدا اے تے کسی دے سر تے پگ دی تھاں بھاری پنڈ — جس چہ درانتی ٹنگی ہوئی اے۔

۱۹۔ کوئی تے گھوڑے تے سوار اے تے اوہدے اگے اگے جھنڈا اچھل رہیا اے تے کوئی داڑھی مناکے منہہ کالا کر کے کھوتے اُتے سواری کر دا اے۔

۲۰۔ ایہہ سچ اے جے یار بیلی روپیہ پیسا قرض دے دیندے نیں، پر کسے وی اپنا بخت اُدھار نئیں دتّا۔

۲۱۔ رحمان، جے کرماں پیؤ ربّ وانگ سارے کم پورے کرن لگ پین تے دنیا دے تختے تے کوئی خدا داناں لین والا وی نہ رہوے

۴۹

زہ تیر شوے یم تر سر
پہ طلب دَ خپل دلبر

○

۱۔ میں اپنے محبوب دی طلب چہ اپنے جان مال توں وی گذر گیا واں۔

۲۔ جدوں تیکر میں جاگ چہ جیوناواں اودوں تیکر اوس در نوں نئیں چھڈاں گا۔

۳۔ اپنے محبوب دی طلب چہ انج گھُم رہیا واں جے ہوکھ سُکّے نیں سے تے اکھاں تر۔

۴۔ جے کر اِک پیر میرا خشکی تے وے دوجا پیر پانی تے۔

۵۔ دونویں ہتھ جوڑے ہوئے نیں (دعالئی) بس ایہو کم اے میرا شام سویرے۔

۶۔ میں ربّ دی تعریف کرنا واں جدوں کوئی بندہ بشر نظر آجا دے۔

۷۔ مینوں ہمیش توں اپنے بخت نال شکائت اے ہمیش ایس توں گلہ اے۔

۸۔ او ہنوں ایہہ پسند نئیں جے سوہنیاں دی اِک نظر وی میرے اُتے پے جاوے

۹۔ او ہنے میینوں عشق دے سوا اج تیکر ہور کوئی گن سکھایا ای نئیں۔

۱۰۔ رب میری عاشقی نوں جگ چہ انج بھنڈ دِتا اے جیویں سورج دی لو اے۔

۱۱۔ کسی دی نصیحت دا وال برابر وی میری ذات اُتے اثر نئیں ہوندا۔

۱۲۔ نصیحتاں کرن والیا! ہوش دے کنّیں سن لے ئیں کوئی لمّی چوڑی گل نئیں کرنی۔

۱۳۔ میینوں اپنے مولا دی قسم اے تے روحِ پیغمبر دی سوگند اے۔

۱۴۔ ہن میلہ مڑنا بڑا اوکھا اے جگ چہ جناں بھنڈیا جاناسی اوہ تے ئیں بھنڈیا گیا واں۔

۱۵۔ جے میرے پلّے سونا چاندی ہوندا تے ئیں اوہ وی اپنے محبوب دے سر صدقے کر دیندا۔

۱۶۔ رحمان، ئیں سب کج چھڈ سکنا واں
پر اپنے محبوب نوں دلوں کڈھنا میرے وس چہ نئیں۔

(۵۰)

چہ پہ وخت د مُنکدن او کا بزے بزیرہ
ترو نن و لے ھسے رنگ ئے بے تدبیرہ

○

۱۔ موت دے آخری ویلے (نزاع) جے میری داڑھی پُٹدے او
تے فیر اج ای نیک کم کرن دی کیوں نئیں سوچدے۔

۲۔ ہر بندہ جنہوں کل دے غم پیش پینہے نیں اوہ اج دے غم چہ کیوں لگا پھر دا اے۔

۲۔ جے کل پیر دی نصیحت نال توں دُکھی ہونا اے اج ای پیر دی طلب کیوں نیئں کر دلبے پیریا!

۴۔ تیرے دل چہ یار دی یاد نوں تھاں کیویں ملے، غیر دی یاد تیرے ضمیر چہ مَل مار کے بیٹھی اے۔

۵۔ بھورا روٹی دی طلب چہ رَبّ نوں بھُل گیا ایں فقیرا، ایہہ کتھوں دی فقیری اے۔

۶۔ بیلیا! اپنے محبوب دے غم چہ نہیر نہ ہو، رَبّ تیرے ایس غم نوں شادی نال بدل سکدا اے۔

۷۔ ہر بندہ اوہدے مکھڑے دے چانن چہ لگا پھر دا اے، جس پاروں دل دی ہنیری کوٹھڑی چہ لو لگدی اے۔

۸۔ اوہ ہمیش، اگ تے پانی اُتے پیے رہندے نیں جنہاں نوں لالاں ورگے بلّہاں دی تاثیر دا پتہ چل جاوے۔

۹۔ بھانویں سارا جگ سوہنیاں نال وس رہیا اے، پر ہر کسی نوں اپنا محبوب ای بے مثال تے بے نظیر لگدا اے۔

۱۰۔ رحماںؔ، بے شک میں آزادی دی طلب چہ پھر ناواں
پر کالیاں زلفاں دی زنجیر توں آزادی لئی نیئں

۵۱

وخوبانو وته ولے نظر نه کړے
دَچمن په ګلو ولے ګذر نهٔ کړے

○

۱۔ توں انہاں سوہنیاں ول نظر بھر کے کیوں نیئں تکدا، باغ چہ کھڑے پھُلّاں نوں کیوں نیئں تکدا۔

۲۔ سارا جگ بہار دی ہوا نال معطّر ہو گیا اے، توں اپنے دماغ نوں ایس خوشبو نال کیوں معطّر نیئں کردا۔

۳۔ اپنی مرضی (رضا) نوں قضا دے حوالے کیوں نیئں کردا، ایس زہر نوں اپنے لئی شکّر کیوں نیئں بناندا۔

۴۔ اک دن موت (ماتم) دا شور توں سُنیں گا اپنے آپ نوں موت توں پہلاں ای باخبر کیوں نیئں کردا۔

۵۔ توں جے دو جیاں دے سر سواہ پا رہیا ایں، اپنے سر چہ آپوں گھٹا کیوں نیئں پاندا۔

۶۔ مرن پچھوں جے بھکھّا تریہایا ترسیں گا اج ای آخرت لئی توشہ کیوں نیئں کر لیندا۔

۷۔ رحمان، تیریاں نصیحتاں دا لوکاں تے کیہہ اثر ہووے
خود تیرے اُتے ای انہاں گلاں دا جے تیکر کوئی اثر نئیں ہویا۔

۵۲

بارۂ او ترۂ هله کښت دَ زراعت کړه
تقوىٰ دار شه هله طمع دَ جنّت کړه

۱۔ باڑے نے بند بنھ تے فیر واہی بیجی کر، تقویٰ دار بن تے فیر جنّت دی آس لا۔

۲۔ عقلمند، اگّے ٹُری جاندیاں پچھوکڑ وی دھیان رکھدے نیں۔ تاں جے آخرت دے کم دنیا چہ ای توڑ چڑھ جان۔

۳ اوکھے کم چھیتی توڑ چڑھنے ہور وی اوکھے نیں، جدوں تیکر غریبی آندی اے توں غریبی دا علاج سوچ رکھ۔

۴۔ ایس توں پہلاں جے باقی مخلوق تینوں لعن طعن آکھے توں اپنے آپ نوں آپ ای ملامت کر لیا کر۔

۵۔ آخرت چہ جیکر توں دنیا دا اجر لبھنا ایں تے ایتھوں دیاں عمارتاں اوتھے جا کے تعمیر کر۔

۶۔ کدوں تیکر قیامت دے راتت دناں بارے سوچیں گا، توں ایس جگ نوں ای اپنے لئے قیامت سمجھ لے۔

۷۔ نیک تے بد سب کج جد تکڑی تے تلناں اے، تے توں اپنی تکڑی آپوں پھڑ کے عدالت کر۔

۸۔ جے کر حرص ہوا دے لشکر تیرے سر تے چڑھ دوڑن تے اپنا سر قناعت دے قلعے چہ لکا لے۔

۹۔ ایہہ نہیں ہوسکدا جے حق دے منہہ تے تیری مرضی ہووے جے کر حق چاہنا ایں تے اپنا منہہ حقیقت ول پھیر لے۔

۱۰۔ اوہ دل جیہڑا رب سوہنے دا عرش ائے تک تے سہی کیہڑا اے، تیں تھوں ہوسکے تے ہر دل دی خدمت کر خورے کیہڑا اے اوہ دل

۱۱۔ جیہڑے تیں تھوں پہلاں گذر گئے نیں اوہ وی تیری طراں دے ای بندے سن، انہاں دی طراں توں وی بندیاں دی خدمت کر۔

۱۲۔ سیانیاں نوں پتہ اے ایس دنیا دے سارے کارے فانی نیں توں اجیہی حکمت کر جے ایہدے رنگ پکے ہو جان۔

۱۳۔ طبیب توں عاشقاں دے دکھ درد دا علاج نیئں ہوسکدا، بیلیا! کسی ہور پاسے ول تک، آپوں تکلیف اُٹھا۔

۱۴۔ جس حق نوں نیئں لبھیا، اوس ول جان دا ناں نہ لے، اگے ودھی جا طلب

چ سارے جگ نوں رنگی جا۔

۱۵۔ رحماں پہلاں توں آپوں نصیحت تے عمل کر
فیر توں دوجیاں نوں متّیں لائیں !

(۵۳)

چه مے مینه خدائے په تا باندے پیدا کړه.
تر که ما په هغه ورځ خپله رضا کړه

○

۱۔ جدوں دا ربّ سوہنے تیرا پیار میرے دل چہ پیدا کیتا اے میں اُس دن توں اپنی مرضی چھڈ دتّی اے۔

۲۔ ہن ایہہ تیری مرضی اے، وفا کر بھانویں جفا، میں تے تیری جفا وی وفا وانگ ای قبول کر لاں گا۔

۳۔ لعلاں تے ہیریاں دے مُل مُل کھینے خریدیا اے! ایہہ میں ای ساں، جدوں توں رو رہیا سیں، تے میرے دوالے ہاسے سن۔

۴۔ میرے باہج کون اے جیہڑا خوشی بدلے تیرا غم خریدے، کون اے جیہڑا اپنے چاء دے کے تیرے غم دا سودا کرے۔

۵۔ ایہو جیہے دو یار کسی جگ چہ تکے نیئں ہونے جے اِک تے گالیاں دئی

جاوے تے دوجا دُعا نواں ۔

۶۔ میرا منہہ تیرے ول اے تے کنڈ جگ ول، ایہہ توں ایں جس دا منہہ جگ ول تے کنڈ میرے ول اے ۔

۷۔ اُرنج تے ہندوستان چہ بوہتے لگے پھردے نیں پر ایہہ کسی نوں یاد نیئں جے ہیر تے رانجھے دا رتبہ عشق پاروں ای اُچا اے ۔

۸۔ دوجیاں تو ودھ کے شہرت بلبل نوں ایس کر کے ملی اے جے اوہنے پھُلاں دی جفا رج کے سہی اے ۔

۹۔ جنھے پیار ای نیئں کیتا اوہنوں وچھوڑے دے دُکھ دا کیہہ پتہ، ایس دُکھ دی پچھان رَبّ عاشق ای نوں بخشی اے ۔

۱۰۔ عاشق تے ہمیش اپنے محبوب دے کُتیاں تے دی جان وندے نیں، ایس لئی اینویں ای تے رقیباں دا لحاظ نیئں کردا ۔

۱۱۔ رحمانؔ! ایں تیرے حسن دی تعریف کرن والا ہاں
تاں ای تے اِک جہان تیری خاطر میری تعریف کر دا اے

(۵۴)

ستا دے خواب آلو دو سترکو خواب راځنه یو ړو
شوندو دَ لذّت دَمئی وناب راځنه یو ړو

○

۱۔ تیریاں نین دربھریاں اکھاں میرے سفنے لُٹ کے لے گئیاں نیں، تے تیرے ہوٹھ میں تھوں شراب دی لذت کھوہ کے لے گئے نیں۔

۲۔ نہ اکھاں چہ ہنجو رہے نہ دل چہ صبر، جیہڑا سکون چہرے تے سی اوہ بے صبری ماریوں گواچ گیا اے۔

۳۔ گان والیاں دے بولاں دل ٹوٹے کر دتا اے تے جیہڑی پلّے عقل سی اوہ میینوں شراب دے کے لے گئے۔

۴۔ ساقی تے محبوب پہلوں ای رَج گھٹ سن جے ایہہ اُتوں گان والا (مطرب) وی آن رلیا اے، سینے چہ جیہڑا دل سی رہیا سیہا اوہ وی چھیتی لے گئے۔

۵۔ جیہڑے لے گئے سو لے گئے، ایہہ دل انہاں توں واریا۔ اپنا محبوب اکّی سی جیہڑا میں تھوں دل لے گیا اے، ہور تے کوئی نئیں سی۔

۶۔ مکھڑے تے خط کالیاں حرفاں وانگ تے مکھڑا کتاب دا ورقہ، ایس کتاب دا مطالعہ میں تھوں ہور کتاباں دا دھیان کھوہ کے لے گیا اے۔

۷۔ میرے کول تقویٰ تے عبادت دا جو کجھ سامان سی اوہ ساری کائنات میں تھوں میرا محبوب لے گیا اے۔

۸۔ رحماں دے دل تے اکہ خوبصورت محراب دا نقشہ سی
ہن اوہ تیرے بھرویٹیاں تے قربان ہو گیا اے۔

۵۵

ولے ولے و عاشق تہ نظر نہ کرے
داکدا پہ دیدن ولے توانگر نہ کرے

○

۱۔ توں اپنے چاہن والے ول نظر کیوں نہیں کردا، اپنی دید نال ایس منگتے نوں امیر کیوں نہیں کردا۔

۲۔ تیری وِدھ کے حیا پاروں ڈھیر گھر اجڑے نیں، کوئی مرے بھانویں جیوے تینوں کج پتہ ای نہیں۔

۳۔ تیرے حسن جمال نوں تکدیاں کتے مینوں ایہہ یقین نہ ہو جاوے جے ایس شباب چہ میرا سب کج غرق ہو جانا اے۔

۴۔ توں اپنے مکھڑے توں ذرا کو گھنڈ تے لاہ، جے بادشاہ (اورنگ) جگت دا فقیر نہ ہو جاوے۔

۵۔ میں تے ہر ساہ تے ہر زمانے چہ تیرے مگر مگر پھرنا واں، پر توں کدی اک پل لئی وی میرے لئی گھروں نہیں نکلیا۔

۶۔ توں مینوں قتل کر کے جیویں دلیر ہو گیا ایں کتے ایسے طراں رقیباں نوں وی دلاور نہ کر دیویں۔

۷- میں تیرے ظلم نوں سر متھے تے جھلّن نوں تیار ہاں پر ویری (رقیب) نوں ایہدی خبر نہ ہووے۔

۸- توں جو کجھ میرے نال کیتی سو کیتی، پر ایہہ دھروہ میرے اُتے دوبارہ نہ کریں۔

۹- اجیہا کون اے جیہڑا تیرا بوہا چھڈ کے چلا جاوے، ہاں ایہہ ہور گل اے جے توں آپوں ای اوہنوں دھکا دے دیویں۔

۱۰- اونہاں توں ودھ کے ہور کون پتھر دل ہو سکدا اے جنہاں دی محفل چہ توں جاویں تے انہاں تے کجھ اثر ای نہ ہووے۔

۱۱- رحمانؔ، تیرے پیار چہ بدنام ہوگیا اے پر افسوس
توں کدی وی اوہدی گیڑ نہیں لئی !

۵۶

خراب زړه مې د دلبرو هوا يوړو
دهوا له ورېيو چا زده چه چا يوړو

○

۱- میرا دکھی دل سوہنیاں کھوہ لیا اے جیہڑی شے ہوا چہ اُڈ جاوے کیہہ کہنا جے اوہ کون لے گیا اے۔

۲- ہر سوہنا میرا دل کڈھی جا رہیا اے، مینوں پتہ اے جے ایہہ تیرے

کارے نیں تے فیر میں کسی ہور داناں کیوں لواں ۔

۳۔ میں اپنے دل لئی کالیاں زلفاں دی چھاں منگد اساں، پر اوہ میرا دل کوئی ہور کالی بلالے گئی اے ۔

۴۔ ہنجواں ہاڑیاں میرے اُتے نیند رحرام کر دتی اے، بھلا کون اے جیہڑا وگدے ہڑ چہ سَوں جاوے ۔

۵۔ اوہ عقل، جنہوں اپنی ذات اپنی خودی تے بڑا مان سی، شراب دے اک پیالے نال ای لڈ گئی ۔

۶۔ صبر تے سکون دی جیہڑی موڑی میرے کول سی چن ماہی کج مُل پایاں بغیر ای لے گیا ۔

۷۔ جے اوہ لے گیا اے تے میرا دل سو وار اوس توں صدقے، کوئی غیر تے نیئں سی اپنا ای سی جیہڑا لے گیا اے ۔

۸۔ سچ آکھاں تے اوس تے کوئی ناحق ظلم نیئں ہویا
رحمٰنؔ، توں اوہدا محبوب اوہدی مرضی نال دل لے گیا اے

۵۷

تر ابدے ورئے پورے بہ جفا کرے
کہ بہ مہر و وفا ہم چہ پیدا کرے

۱۔ قیامت تیکر انج ای ظلم کردا رہویں گا یا کدی تیرے دل چہ میرے

لئی مہر محبت دی پیدا ہوئی اے ۔

۲۔ محبوب دا کم اے کدی جفا تے کدی وفا کرنا، ایہہ کیویں ہو سکدا اے جے کدی اوہ تے کدی ایہہ کرے ۔

۳۔ میں تیری سوہنی خُود دا ذکر ہر کسی اگے کر چکیا واں، کِتے توں مینوں لوکاں دے ساہمنے جھوٹھا نہ کر دیویں ۔

۴۔ جے کر تیری ایہو خصلت اے تے میرے اتھرو چھپے بھیت نوں جگ جہان تے ظاہر کر دین گے ۔

۵۔ میرے محبوب! کیہہ تیرے ہتھ میرے تیکر نیئں سن اپڑ سکدے جے توں ویریاں (رقیباں) نوں میرے اُتے ظلم کرن نوں کیہا اے ۔

۶۔ میں ایس گلوں پیا مرنا واں جے توں غیراں دے آکھے لگناں ایں، کدی تے توں اپنی مرضی وی ورت لیا کر ۔

۷۔ کسی ساری حیاتی تیریاں اوہ سختیاں نہ تکیاں ہون گیاں، جیہڑیاں توں پَل پَل میرے اُتے کر دا رہیا ایں ۔

۸۔ مینوں بیمار منجی تے پیا چھڈ کے توں ویری (رقیب) نال ہسدا کھیڈدا لگا پھرنا ایں ۔

۹۔ رقیب دے گلے چہ باہواں پا کے ہسنا ایں تے جدوں میرے ول تک لویں منہہ دوجے پاسے موڑ لینا ایں ۔

۱۰۔ ہر راتیں توں وعدہ کرنا ایں جے فجری پیار کرن دیاں گا
ایس رات دی رحمان تے کدی سویر وی ہونی اے؟

(۵۸)

کله په نمر سوزے کله رین دے په ساړه
کاله سرے له لوبے کله مرے په ډیر خواړه

○

۱۔ کدی دُھپے سڑناں کدی سردی چہ ٹھرناں، کدی کج کھا کے تے کدی بھکھا رہ کے ترے عشق وچ مرناواں۔

۲۔ جیہڑا دنیا تے آیا اے اوہنے روزی کمان لئی رولا رپا پائی رکھنا ایں کیوں جے نہ بھکھیاں چین اے نہ رجیاں۔

۳۔ کدی ہتھ متھے ول سلاماں نوں اُٹھدے نیں، کدی چھریاں تلواراں پھڑ کے ٹُرپیندے نیں۔

۴۔ جدوں آدم دے خمیر لئی فرشتیاں مٹی اکٹھی کیتی تے اوہنوں غماں تے دردا ں دے پانی نال گدھا گیا۔

۵۔ کیہہ ہویا جے کوئی اج دو گھڑی مار کے بنھ سکدا اے اوڑک اوہدے سامنے ہمیش ہونا سو جیہڑا مار وی سکدا اے تے بنھ وی سکدا اے۔

۶۔ جیہڑا بندہ جیہاں نوں چنگا آپنے آپ تے روندا اے، مرن پچھوں تیر چہاں نہہاں ہسنا نصیب ہوندا اے۔

۷۔ قافلہ لنگ جا رہیا اے کوئی ایتھے رہ نہیں جاندا، بھانویں بڈھا اے تے بھانویں جوان اوہنوں اسی راہ تے چلنا پیندا اے۔

۸۔ وڈا اے کہ چھوٹا، پتلا اے کہ موٹا، ہر کوئی اپنے دلدار دیاں زلفاں دا طلبگار اے۔

۹۔ اوس توں ودھ خوش نصیب کون اے جیہڑا اپنے محبوب دے در تے رکھ لیا جاوے تے حیف اوس تے جنہوں کھدیڑ دِتا جاوے۔

۱۰۔ میں وی عبدالرحمن وانگ اوہنوں سو سلاماں کیتیاں
پر رب جانے جے اوس محبوب کوئی منظور وی کیتا کہ نہیں

(۵۹)

چه مدام د بل و عیب وته نظر کړې
خدائے له خپله عیبه ولې ناخبر کړې

○

۱۔ توں جے ہمیش دوجیاں دے عیباں ول تکنا ایں تے فیر اپنے عیباں توں کیوں بے خبر ایں۔

۲۔ دوجیاں چہ جوں دے دانے برابر عیب وی تینوں اک بہت وڈا پہاڑ نظر آندا اے۔

۳۔ بھانویں تیرا قصور پہاڑ توں وی اُچا ہووے پر توں لکھ حیلے بہانیاں نال اوہنوں شہد دی مکھی دے پَر برابر بنا دینا ایں

۴۔ جے تیرے ہتھ انصاف دی تکڑی آجاوے تے تینوں اپنا ٹٹو وی، دوجیاں دے گھوڑے برابر نظر آوندا اے۔

۵۔ ایہو جیہی منصفی تے رَب دی لعنت، جے توں حق ولوں منہہ باطل ول موڑ لویں۔

۶۔ رَبّ تینوں فرشتیاں توں اُچا مقام بخشیا پر توں اپنے عمل پاروں اپنے آپ نوں گاں یا کھوتے دے برابر کر دتا اے۔

۷۔ رَبّ دیاں بخشیاں نعمتاں دا شکر تیرے توں ادا نئیں ہوندا پر جے ذرا جنی تکلیف وی ہووے تے چیخ چہاڑا پا دینا ایں۔

۸۔ جے کر تیرے بدن توں اک وال وی ٹُٹ جاوے تے توں رَبّ نال شکوے شکائتاں کرن لگ پینا ایں۔

۹۔ جے توں رَبّ دے ناں تے ہسدیاں کسی نوں اک روٹی دتی تے اپنے آپ نوں سورج وانگ جگ تے ظاہر کرنا ایں۔

۱۰۔ جیویں کوئی پیادہ مکے جاوے تے فیر پرت آوے، توں وی دنیا

(مال) لئی انیائی لمّاں پینڈا کٹّ رہیا ایں۔

۱۱۔ اک رتی برابر سونا وی جے تیرے ہتھ لگ جاوے تے توں اوہدے بدلے عمراں دی عبادت دا سودا کر دینا ایں

۱۲۔ جوانی دی عمر توں غفلت چہ گذار دتی، ہن بڈھیپے چہ تیں تھوں سفر خرچ کیویں اکٹھا ہووے گا۔

۱۳۔ جے توں دولت پچھے بھوچھن رنگایا اے (جوگ لیا اے) تے فیر توں جگ چہ اپنے آپ نوں درویش تے قلندر کیوں مشہور کرنا ایں۔

۱۴۔ جیویں کسی قحبہ، دی جوانی بیت جاوے تے بڈھے ویلے توبہ کر کے سر چٹا کر لوے۔

۱۵۔ بڈھیپے چہ جوانی دے الٹے تلٹے کنتھوں عاشورے (محرم) دے دن بھلا عید کون منا ندا اے۔

۱۶۔ پرانے درخت دی جڑاں چہ جیویں سونک لگ جاوے تے ایس آخر ویلے اوس چہ پھل پھُل کتھوں؟

۱۷۔ تیرا ایہہ باغ خزاں دے ہتھوں اُجڑ جائے گا توں لکھ سکندری کندھاں ایہدے دوالے پیا چاہڑ۔

۱۸۔ مندا منگن والے نوں کوئی نصیحت نہیں کردا، جے توں یقین کریں تے ایہہ سچ اے جے رحمان تیری خیر منگدا اے

(۶۰)

نہ یم خوبنں دَ سرو ګلونو پہ سایا زۂ
خوبنں یم ستا دَ مخ پہ اور باندے جلیا زۂ

○

۱۔ میں ایس لئی خوش نہیں جے سوہے پھلاں دی ہسدی چھاں لبھی اے
میری خوشی ایس لئی اے جے میں تیریاں بھخدیاں گلہاں دی لالی تے سٹر
گیا واں۔

۲۔ شہراں چہ اگ لگے تے اوہ اجڑ جاندے نیں پر ایہہ عجب گل اے جے
میں تیرے جمال دے بھانبڑ چہ سڑ کے وس گیا واں۔

۳۔ بھانویں سچ بول کے تے بھانویں جھوٹھ بول کے، میں تینوں ہر حیلے اپنا
بنا لیواں۔

۴۔ اج اسیں ایس دنیا چہ آں تے اک دوجے نوں رج کے دیکھ لیئے
کیوں جے فیر دنیا چہ نہ توں آنا ایں نہ میں۔

۵۔ توں جے میرے نال اپنے ملنے دا وعدے کرنا ایں، میں سوچناواں
موت مینوں اینی مہلت دیوے گی۔

۶۔ شرم حیا ماروں توں کدی ول نظر بھر کے تکدا وی نہیں مینوں تے تیری

ایس شرم حیا کسی پاسے جوگا نئیں چھڈیا

۷. جے ہیں تیرے عشق دے دکھاں چہ اجے تیکر مویا نئیں تے سمجھ لے جے
ہیں بندہ نئیں لوہے پتھر دا بن گیا واں۔

۸. جے کر اسیں دو ہوئیں اکو قبر چہ ہوندے تے کِنّاں چنگا سی افسوس ایس گل
دا اے بئی توں ہور قبر چہ ایں تے ہیں ہور قبر چہ۔

۹. ہمیش اپنے ہنجواں دے ہڑ چہ ڈُبیا رہنا واں تے اسمان دی چلکی چہ
پسدا رہنا واں۔

۱۰. میرے اتھرواں دل دی کوئی دھیان کرے ککھاں کنڈیاں وانگ
دریا دے پانیاں تے تردا پھرناں واں۔

۱۱. رحمان، ہیں اپنے محبوب دی تعریف نئیں کر سکدا
چنگا سی ہوندا جے میرے منہہ چہ زبان ای نہ ہوندی

۶۱

ويينته سپين، سترګے تاريکے، غابښ کندا س
نه او کا بن ے د دنيا له چارو لاس؛

○

۱. چِٹّا جھاٹا، اکھّاں بے نور تے منہہ چوں دند غیب، پر تیرے دلوں دنیا

دے مال متاع دی حرص اجے نئیں نکلی۔

۲۔ جتھوں تینوں کجھ لبھن دی آس ہووے توں اُتھے ضرور اپڑناں ایں ایہہ نئیں تکدا جے سچّا پاسا اے کہ کھبّا۔

۳۔ تیرے جسم اُتے عقیدے دا اک وال وی نئیں، توں سر توں پیراں تیکر وہماں چہ ڈبیاں دا ایں۔

۴۔ رَبّ نوں رزّاق منّنا ایں تے رزق نوں اپنی محنت دا پھل کہنا ایں، ایہہ تیری پچھان اے تے اپنے آپ نوں حق شناس کہنا ایں؟

۵۔ تذبذب دے رنگ چہ کجھ انج رنگیا گیا ایں۔ جے پتہ نئیں چلدا توں ناس ایں یا خناس۔

۶۔ بھانویں خضرؑ تے الیاسؑ تینوں راہ دسّن، پر دوئی دے پندھ پے کے توحید دی منزل کدی نئیں لبھدی۔

۷۔ رَبّ دی یاد باہج تیرے کول جنّے ساہ نیں، جنّے ساہ وی توں لے رہیا ایں، ایہہ توں زہر پی رہیا ایں۔

۸۔ ایہو امر اے جے ہنی دلوں ہتھ کھچ لویں، نئیں تے اپنے آپ نوں "مواس" سمجھ لے۔

۹۔ خیر ایہو اے جے توں شر نوں چھڈ دیویں ایہہ اوہ کم اے جس چہ بوہتا چڑھنا لہنا نئیں پیندا۔

۱۰۔ جے میرا آکھیا جھوٹھ اے چڑھنا لہنا پیندا اے تے توں دی عقلمند ایں اپنے دل چہ توں دی قیاس کر سکنا ایں۔

۱۱۔ اصلوں بندہ اوہ اے جنہوں انسانیت دا ہوش ہووے اوہ نہیں جس اپنا تن زری دی پوشاک چہ چھپایا دا ہووے۔

۱۲۔ کھوتے یا گھوڑے تے سواری کر کے بندہ اپنے آپ نوں عراقی یا ترک ثابت نہیں کر سکدا

۱۳۔ جیہڑا تسلا اے اوہنوں پانی نال ای کم ہوندا اے، سونے دا طاس وی جے پانیوں خالی اے تے اوہدے کس کم۔

۱۴۔ جیکر کوئی عبادت گذار اپنی دکھاوے دی عبادت تے مان کردا اے تے ایہدا ہور کیہ مطلب اے پئی اوہ اپنے مٹاپے تے فخر کردا اے۔

۱۵۔ رحماں، جیکر کوئی کم اے تے اوہ دین دا کم اے
ہور سارے کم چھڈ جان والے تے بے بنیاد نیں؛

٦۲

تیر شو درست عمر زماپہ دا ھوس
کہ ہے او پوہنتی چہ شوک ئے یاتہٗ دس

۱۔ میری ساری عمر اسی ہوس چہ گذر گئی اے جے اوہ میںنوں ایہہ پچھ لوے

توں کون ایں تے کیہہ چاہنا ایں.

۲۔ مینوں اوہدا اکو وار دا پچھنا بہت اے جے اپنی تھاں تے ہووے تے اکو حرف بڑا اے.

۳۔ بڑا ای دکھ اے جے میں ہر ساہ تے اوس توں نٹھ رہیا واں، ہر ساہ تے جس ول وی جا رہیا واں.

۴۔ میں ہر ساہ تے جنہوں رب توں منگنا واں، اوہنوں بڑی دیر پچھوں تے کدی کدی تکنا واں.

۵۔ جے اک لکھ وی ہووے تے محتاج لئی پہاڑ ہوندا اے، رب کسی نوں اک لکھ دا وی محتاج نہ کرے.

۶۔ ہر پکھرڈ (پرندہ) اپنے آلھنے چہ ہما ہوندا اے بھانویں اوہ چیل اے کاں اے یا ققنس.

۷۔ جے شہباز نوں تتر دا سینہ پسند اے تے بوہے (عنکبوت) نوں مکھی دا سینہ پسند اے.

۸۔ بھانویں کسی ٹاٹ دا کفن پہنیا ہووے تے بھانویں کمخواب دا، جدوں مٹی چہ رل جاندے تے سبھے برابر ہو جاندے نیں.

۹۔ اوہو مینوں ہسا وی رہیا اے تے اوہو رلا وی رہیا اے
اوہدے باہج رحمن دے دکھڑے سنن والا ہور کوئی وی نیئں

٦٣

که په عقل پسے لاہم په کار نهٔ شهٔ
که له بخته مے یاری غوښته یار نه شهٔ

○

۱۔ عقل توں مدد منگی پر اوہ کم نہ آئی لیکھاں نوں سنگ بنانا چاہیا اوہ وی یار نہ بنے۔

۲۔ بھانویں پہاڑ برابر نیند رہووے اک بوند پانی دی پے جاوے تے اکھوں اُڈ جاندی اے، پر میرا یار دریا جیہے ہنجواں چوں وی سُتا ای رہیا۔

۳۔ انج جاپدا اے جے بدنصیب جتھے وی ہون، اوتھے دل رکھن والے دلدار وی دلدار نہیں بندے۔

۴۔ میرے تے رقیب دی قسمت دا ویروا کرو، بندے تے کتے دا درجہ برابر نہیں ہوندا۔

۵۔ بھانویں سو وار اوہنے میرے نال اقرار کیتا اے پر میرے بے قرار دل نوں اک پل قرار نہیں آیا

۶۔ میں بڑے دُکھ جھلے نیں، میرا ایس دنیا چہ ہور کوئی غم خوار نہیں بنیا۔

۷۔ بھانویں میں اوہنوں سو نصیحتاں لائیاں پر جنہوں رب راہے نہ پاوے

اوہ بھلا کیویں رَاہے سہپ سکدا اے۔

۸۔ رحمن ؔ دا دل دکھنا معمولی گل اے
شکر کرے جے اوہدے لئی اوہدا دل ای دکھ نئیں بن گیا

(۶۴)

چه له سترګو مې خوناب د زړه عيان شهٔ
له نظره مې هر سنګ دُر و مرجان شهٔ

○

۱۔ جدوں اکھاں چوں دل دے لہو دا قطرہ ڈُھل پیا تے میری نظر چہ ہر پتھر، ہیرا تے موتی ہو گیا۔

۲۔ میرا دل یار دے غم چہ روندا رہندا سی فیر ایس رون دا اجر مینوں ایہہ ملیا جے میں ہس پیا۔

۳۔ خاکساری مینوں سارے دُکھاں توں بچا لیا اے میں اپنے دشمناں دی اکھاں لئی سُرمہ ٹِکی گھٹا بن گیا واں۔

۴۔ غصے دا زہر مینوں صبر دے صدقے مکھیوں د شہد ہو گیا اے جیویں خلیل اللہ تے اگ گلزار ہو گئی۔

۸۔ عشق، عاشق لئی اک ربی دادا اے، ارجے نئیں تے جے راہ جاندیاں ہر کسی دنیا

جھولی پے جاوے۔

۶۔ جد اپنے محبوب دیاں زلفاں تے گھاٹاں میرے دل تے نقش ہو گئیاں میرا اکلاپا ہندوستان تے خراسان ہو گیا۔

۷۔ بیمار دا روگ، کوڑیاں کوڑیاں دوائیاں نال دور ہوندا اے پر مینوں تے اپنا درد ای دارو بن گیا اے۔

۸۔ جدوں دا تیرے مڑھکے دی خوشبو ادھروں آئی اے، عطر ویچن والے دے مکھڑے تے ہنجواں دی نہر وگ پئی اے۔

۹۔ جدوں کوئی اپنی جان گوا دیندا اے اوہدوں لوکاں تے اوہدے استغنا دیاں نشانیاں کھلدیاں نیں۔

۱۰۔ کیہ عجب جے گریوان پھاڑنا سوکھا ہو جاوے جے گریوان توں پہلاں کالجہ پھٹ جاوے۔

۱۱۔ ناسمجھ نیں جیہڑے دنیا دی الجھناں وچ ڈبے رہندے نیں۔ مردتے اوہ وے جیہڑا اپنی جان دے دُکھ وچ مست اے۔

۱۲۔ ایس توں ودھ کے ہور ناسمجھی ہور کیہ ہوندی اے جے بندہ کوئی فیصلہ (وار) کرکے اوس تے پشیمان ہووے۔

۱۳۔ آدمیت دولت نال ہتھ نئیں آوندی
جیکر سونے نال کوئی بت بنایا جاوے تے اوہ انسان نئیں ہوندا

۶۵

پہ دُنیا کښے لہ دُنیا گوشہ کنار شہ
سمندر غوندے پہ اور کښے گلعذار شہ

○

۱۔ جگ چہ رہندیاں ایس توں دور ہو جا، سمندر وانگ اگ چہ گلعذار بن جا۔

۲۔ مرن پچھوں جے حیاتی منگناں ایں تے گھاہ (گھاس) بن جا، درانی نال اپنا سر وڈھا تیرے اُتے نویں بہار آ جاوے گی۔

۳۔ سمندر دے کھارے پانی نوں کیہ کریں گا۔ موتی (گوہر) وانگ آپوں ای آبدار ہو جا۔

۴۔ رب دی ذات سوا کسی دا احسان سر تے نہ لے، سُکے پتھراں چہ پہاڑاں تے اُگن والا پھلدار بوٹا بن جا۔

۵۔ جے توں ایس درخت وانگ پھل تے پھل منگناں ایں تے سورج دا سیک چھاتی تے جھل کے ہر غریب لئی چھتر چھاں ہو جا۔

۶۔ جے توں چاہنا ایں جے تیرے کم ہتھو ہتھ ہو جان، اپنی جان دوجیاں دے کماں لئی رول دے۔

۷۔ جے تینوں ڈرلے تھک جائینگا تے توں تھکے ہوئے لوکاں دے
ہتھ پھپڑ کے اوہناں دے سنگ ہو جا۔

۸۔ جے کر تیرے دل چہ جنت دی ہوا دا کج دی چاءاے تے اپنے اوس
یار دے بوہے دی مٹی ہو جا۔

۹۔ جے توں ہنیریاں چہ چانن لبھناں ایں تے آ، اپنے یار دیاں زلفاں اندر
اوہدے چن مکھڑے دا نظارا کر۔

۱۰۔ جیکر سوہے بلہاں دی مٹھاس چاہیدی اے تے پہلوں اپنے جگر دے لہو
نال آپوں انار وانگ سرخ ہو جا۔

۱۱۔ جیکر اپنے دل نوں باغ بہار دیکھنا چاہنا ایں تے آ، چیتر بہار دے
بدل وانگ ہنجواں دا مینہہ وسا۔

۱۲۔ رحمان، توں تے عشق چہ ای ایہہ اکھاں لبھیاں نیں
ایہنوں جے توں انھاں آکھیں تے رب تینوں خوار کرے

(۶۶)

پا سه یو ځله سیراب د عشق په جام شه
په ساغر د ماه و مهر مئی آشام شه

۱۔ اُٹھ، اک وار عشق دا پیالہ بھر کے پی لے چن نوں پیالہ تے سورج

دیاں کرناں نوں شراب بنالے۔

۲۔ بندگی چوں ایس لئی باہر نکلنا ایں جے آزاد ہو جانویں! جھلیا، جے آزادی تیرا مقصد اے تے پہلوں غلام ہو جا۔

۳۔ توں صیّاد دی دہشت توں سر چھڑانا چاہنا ایں تے گھر دے مرغ وانگ اطاعت قبول کر لے۔

۴۔ جیوندیاں ای بیج وانگ زمین چہ گڈ جا جے اُچا ہوناں ای تے پہلوں مٹی چہ رُل جا۔

۵۔ سارا جگ تیری کمینی عادت کھا گئی اے، زمین وانگ پیراں دے تھلّے ہو جا۔

۶۔ اپنی ہستی دے مرتبے نیستی چہ ذرا تک تے سہی اجاڑ کھنڈراں چہ اپنے اُچے مناریاں ول تک لے۔

۷۔ اپنے دشمن نوں اپنا حال آپ ول دس اپنی جان موت اُتوّں وار کے امر ہو جا۔

۸۔ مستاں دی نظر چہ عقل ہوش تے اک طراں دی چوری اے، جے توں دوجے لوکاں چہ خاص ایں تے انہاں چہ آکے عام ہو جا۔

۹۔ رحمانؔ، بلبلاں دی بولی (رونا دھونا) سکھ کے
ہر ویلے گلبدناں دی تعریف کرن لگ پے

○

۶۷

د دنیا د سود د پاره غمگین مه شه
غم د دین او دَ ایمان خوره بے دین مه شه

○

۱۔ دنیا دے فیدے لئی غمگین نہ ہو، دین تے ایمان دائم کھا کِتھے بے دین نہ ہو جاویں۔

۲۔ توں دنیا دا ہر گنجھل کھولنا چاہنا ایں، کم بختا! رَب دی ذات وَلوں نا اُمید نہ ہو۔

۳۔ بڑی بھیڑی گل اے جے اپنیں منہدے ردا پھریں۔ دانہ پانی ساہمنے ہووے تاں وی چپکن چرن دی لوڑ نئیں۔

۴۔ جیہڑا پکھیرو کسی دوجے پرندے دا گوشت کھاوے اوہ آپوں مردا رہندا اے۔ اپنی جان سارس وانگ حلال کر باز نہ بن۔

۵۔ ذرے وانگ اپنے آپ نوں سورج دی طلب چہ لالے، پتھّر وانگ چپ چاپ لِمّا زمین تے نہ پئے رہو۔

۶۔ جے کر باہنہ نہ ہووے تے خالی آستین کس کم دی، اپنا ہتھ داڑھی تے پھیر، بنیر باہنہ دی آستین نہ بن۔

۷۔ عاشقی تے خود بینی دونویں وکھو وکھ نیں، جے کر دل چہ سچا پیار ای تے اپنی ذات دل ای نہ تکدا رہو۔

۸۔ توں اپنے گھر چہ ای پندھ پیادا ایں چین تے ہندوستان دا مسافر نہ بن۔

۹۔ ایہہ تیرا تبوت (تابوت) زین کیتا گھوڑا اے، کسی ہور زین کیتے گھوڑے دی فکر چہ نہ پے جا۔

۱۰۔ رحمان، جیہڑے پرہیزگاری چہ دیانت توں خالی نیں
توں ایہے لوکاں دی صحبت چہ کدی نہ بیٹھیں!

(۶۸)

پہ اُمید دَ آئندہ و زرہ ورمہ شہ
نسیہ نقد ځبلہ بیل کرہ اوتر مہ شہ

○

۱۔ کل دی آس چہ انیاں دلیر نہ ہو جانویں نقد تے نسیہ چہ کتاں ای فرق ہووے اینویں ادتر نہ ہونویں۔

۲۔ اسمان (دیری) دی لُٹ مار توں بے خبر نہ ہونویں جے اینہے امیداں امیداں چہ ای کئی لوکاں نوں نا امید کر دتا اے۔

۳۔ دنیا دے بادشاہ فقیراں دے در دے منگتے نیں، توں وی ایہے

ملک دا بادشاہ بن منگتا نہ بن۔

۴۔ ہما وانگ ٹکیاں ہڈیاں نوں لقمہ بنا لے پر مکھی وانگ مٹھاس پچھے کھجل نہ ہو۔

۵۔ رہن ونگ دریا دی تہ چہ چکڑ مٹی چہ پیار ہو، جھگ وانگ دریا دی سطح تے نہ آ جائیں۔

۶۔ نرم دل پتھر دلاں توں ودھ کے چنگے ہوندے نیں، توں اک قطرہ اتھرو دا بن جا، ہیرا (پتھر) نہ بن

۷۔ رب دی تسبیح تے حیوان وی رولدے نیں توں انسان ایں حیواناں توں بدتر نہ ہو جائیں۔

۸۔ نفس تے شیطان بندے نوں کفر چہ پھسا دیندے نیں اپنی جان تے رحم تے فہم نال گوہ کر کافر نہ بن۔

۹۔ پیار کرن والیاں نوں اپنے محبوب دے عیب نظر نئیں آوندے توں اپنے یار دے ہنر دیوں اکھاں بند نہ کرے۔

۱۰۔ رحمانؔ، توں حسنیاں دی گلی چہ جا کے اپنا دل لا ور نہ بن
ایہہ اوہ تھاں اے جتھے دل والے لوکی نئیں رہندے

○

۶۹

زړۀ مے بائیلو ستا په مینه محبت کښے
عاشقئ دِ زهر راکړۀ په شربت کښے

○

۱. میں اپنا دل تیرے پیار چ دا تے لا چکیاں، تیرے عشق میںوں شربت چ زہر ملا کے پلا دِتا اے ۔

۲. نصیحت کرن والیا، میری تے میرے محبوب دی راہ چ دیوار نہ بن، میں ایتھوں تیک اپڑن لئی بڑی محنت کیتی اے ۔

۳. جیکر ایس مست شباب نوں توں تک لویں تے عقل ہوش کج دی تیرے پلے نہ رہوے ۔

۴. عشق دی بلندی توں جیہڑا ڈگ پیا، مٹ گیا، ناصحا، توں دند پیس پیس کے میںوں متیں نہ لا ۔

۵. اپنی ایس بیتی عمر توں سو وار توبہ، جیہڑی یار باہجوں غفلت چ گوا چ گئی اے ۔

۶. دوست دے پیار دا ناطہ ٹٹ نئیں سکدا بھانویں الفت دے ایس پیمان لئی سر وی چلے جاوے ۔

۷. ادب ماروں اکھ چک کے وی ادھرے منہہ ول نئیں تک سکدا، ملدا کے

وی رب او ہنے میتھوں وچھوڑیا دالے ۔

۸۔ قیامت دے دن جیکر نیتاں دے حوالے نال پچھ ہوئی تے میں اپنے محبوب دی گلی دی مٹی دی نیت کراں گا۔

۹۔ خاکساراں دی درگاہ چہ کسی لئی کوئی دکھ نئیں ، بھلا جنت چہ غماں دا کیہہ کم

۱۰۔ رحمان ! میں عشق دی دولت جھولی پا کے
دنیا دی دولت ولوں بے پروا ہو گیا واں

۷۰

هسے بے له یاره زهٔ یم په جهان کښې
چه مې نه شي ځائے په زمکه په آسمان کښې

○

۱۔ میں اپنے یار باہج جگ چہ انج آں جے میرے لئی دھرتی تے اسمان چہ کتے وی سکھ دا ساہ نئیں۔

۲۔ جدوں اپنے محبوب باہج میں باغ چہ قدم دھراں تے سوہے پھُل مینوں اگ دے لانبو لگدے نیں۔

۳۔ میں تیریاں بے نیازیاں دے ہتھوں وی نئیں مویا ، حد ہوگئی اے مینوں پتہ ای نئیں سی جے میرے چہ ایناں تران سی ۔

۴۔ میں اپنے آپ تے جناں وی گھوہ کراں جناں نکر کراں، اپنے آپ
چہ صبر وی ذرا طاقت نظر نیں آوندی۔

۵۔ میں اپنے باغی دل دا کیہہ علاج کراں، بھلا بھخدے انگاریاں اُتے
جھگے سلامت رہ سکدے نیں۔

۶۔ اوس توں ودھ کے جھلا کیہہ ہووے گا، جیہڑا جھلیاں توں وفا دی
اڈیک رکھدا اے۔

۷۔ بھانویں میں سو وار اوس توں صدقے واری جانواں، اوہ میرے
صدقے واری تے کن ای نیئں دھردا۔

۸۔ میرے رون تے اوہ انج کھڑ کھڑ ہسدا اے جیویں وسدے مینہہ چہ
پھُل خوشی نال کھڑدے نیں۔

۹۔ جے اوہ میریاں دو ہاں اکھاں دی دکان تے آہوے تے مشکل اے
جے لعلاں موتیاں دی سوداگری کرے۔

۱۰۔ ساری حیاتی جو میرے دل تے نیئں بیتی، اوہ مینوں ایس زمانے،
اک پل چہ دکھا دتا اے۔

۱۱۔ مل کے وی اوہدے ہنجو نیئں سُکدے تے
رحمنؔ، دا جو حال وچھوڑے چہ ہونا ایں کیہہ دساں

○

٧١

زرہ مے ڈوب ڈوب کیږی ستا د غم پہ غلبو کښے
هسے لکہ خوک چہ مستغرق شی پہ اوبو کښے

○

١. تیرا غم جدوں ودھ جاوے تے میرے دل نوں ڈوب پین لگدے نیں، اینج جیویں کوئی پانی دے ہڑ چہ ڈب رہیا ہووے۔

٢. تیرے عشق دیاں چھلاں چہ کتے کنڈھا نئیں لبھدا، عشق دے بھانبڑ چہ میرے دونویں ہتھ ڈگ پے نیں۔ سو وار توبہ ٹٹی پر اک وار وی عشق نہ چھڈیا، ہن تے توبہ دی ہمت وی نئیں رہی، قسم پالئی اے توبہ دلوں۔

٢. توں جے مینوں چھڈ کے چلیا ایں، میرے ہنجواں دے مینہہ ول تک لے کوئی بارش دی اجیہی ہنیری رات چہ سفر کردا اے۔

۴. نراسمانیں ہزاراں تارے نیں نہ اک چن، ایس بےتابی دی حالت چہ لوکاں دی میرے دوالے بھیڑ کس کم دی۔

۵. عشق تے عقل دوہاں چہ ضد اے جے کر سمجھیں، چننگ کھانویں اگ چوں پیدا ہوندی اے پر بلدے لنبیاں توں دور نٹھدی اے۔

٦. پیار دی اگ چہ ہر کوئی سڑدا اے رحمان
پر ہر کسی نوں رب ابراہیمؑ دی اگ چہ نئیں سُٹدا

۷۲

مُدام ناست یم اُوچ کوکل ستر کے پہ نم کبنے
عشق رااوبنود بحر و بر پہ خپل حرم کبنے

○

۱۔ کالجہ (جگر) سُک گیا اے تے اکھاں ہنجواں چہ ڈبیاں نیں، عشق مینوں اپنے حرم (گھر) چہ ای بحر و بر (خشکی تری) بخش دتا اے۔

۲۔ تیری تلوار دے دتے پھٹ نوں جد چُم لیا تے فیر ایہو جیہا مزہ مینوں کسی مرہم چہ وی نہ آیا۔

۳۔ مجنوں اپنا سر لیلیٰ دے پیراں تے رکھ دتا اوہ عرب تے عجم چہ کیویں اُچا سر کر کے نہ ٹُردا۔

۴۔ تگڑا بندہ لِسے بندے تے ہمیش غالب آوندا اے، تیرے غم مینوں دوجے غماں توں چھڑا دِتا اے۔

۵۔ جیویں میں تیرے غم چہ ڈبیا ہویاں، خلقِ خدا چہ شیت ہور کوئی ای اینج ڈبیا ہووے گا۔

۶۔ جیویں جیوندے لوکاں چہ کوئی مُردہ پیا ہووے، میں اینج ای جگ چہ رہندیاں جگ توں وکھرا وکھرا رہنا واں۔

۷۔ کسی دے دم جھاڑے نال میرے روگ نہیں جانڑیں، میرا دم تے چناں، تیرے دم نال اے۔

۸۔ میں تیرے باہج ہور کجھ وی نہیں پیا لبھدا، ہر ساہ تے ہر قدم تے میری مراد توں ایں۔

۹۔ جے میرے ساہمنے تیرے کُتّے دا جوٹھا بھانڈا پیا ہووے تے میں جمشید دے جام ول اکھ چُک کے وی نہیں تکاں گا۔

۱۰۔ میرا دل تیریاں زلفاں پچھے انج گواچ گیا اے جیویں کسی دی گنڈھڑی کتے ہنیریاں چہ ڈِگ پوے۔

۱۱۔ تیریاں زلفاں دے ہر ول چہ انج پئے دل لٹکدے نیں جیویں لہو چہ ڈُبّے ہوئے سوہے پھُل ہوون۔

۱۲۔ رحمان، میں لوکاں توں کنارہ کر کے رہنا چاہندا ساں
پر انہاں تیریاں اکھاں میینوں سارے جگ چہ رسوا کر دتا اے

۷۳

دَ بلبل له حاله زدهٔ کړه په خزان کښې
بیا دَ ګلو تماشا کړه په بوستان کښې

۱۔ خزاں دی رُت چہ بلبل دی حالت توں کجھ سکھ، تاں جے بہلاں

دی یاد دا باغ چہ تماشا تک سکیں۔

۲۔ جدوں تیکر تیرے حلق چہ گُوڑ نہ ہووے بھلا تیرے منہہ چہ مٹھائی دا سواد کیویں آ سکدا اے۔

۳۔ ہیں وچھوڑے چہ وصال دی لذت لبھ لئی اے۔ مطلب ہئی میں قید خانے چہ یوسفؑ نوں مل آیا واں۔

۴۔ جیویں متن لئی معنی تے معنی لئی متن ہوندا اے، انج ای میرا یار میرے دل تے میری جان چہ وسدا اے۔

۵۔ عشق نوں ایڈا سوکھا نہ جان، ہوش کر، ہر ساہ دی قربانی دینی پیندی اے ایس میدان چہ۔

۶۔ بھانویں توں ہڈاں پیراں دا کِناں ای مضبوط ہوویں پر نادان بندے دے لِتے ہون دا وساہ نہ کریں۔

۷۔ جیہڑا ایس دنیا چہ دوجیاں نوں دُکھ دیندا اے اوہ آپوں وی مرن مگروں دکھاں چہ پے جاندا اے۔

۸۔ اپنے محبوب باہجھ رحمانؔ دا حال انج اے
جیویں بندی خانے وچ قیدیاں دی حالت

(۷۴)

مغرور مۂ اوسہ دَعشق پہ کاروبار کښې
هر خسنرے تیرۂ تیغ دے پہ دا لار کښې

○

۱۔ توں عشق دے کاروبار تے اینڈا مان نہ کر ایہہ اوہ راہ اے جیہڑی تلوار وانگ تکھی ہوندی اے۔

۲۔ تیری پگ چہ ایہہ جیہڑا سُرخ پھُل زمانے لایا اے کتے ایہہ تیری پگ نوں تیرے لہو چہ رنگ نہ دیوے۔

۳۔ سوہنیاں دا مکھڑا آبِ حیات وانگ صاف اے پر میرے لئی ایہہ آبِ حیات اگ دا بھانبڑ اے۔

۴۔ بھلا میں اوہدے دیدار دی جھال جھل سکناں واں؟ اوہدے اگے تے لوہے دا منکا وی پانی ہو جاوے۔

۵۔ میں جدوں وی اوہدیاں اکھاں ول نظر پُٹ کے تکیا اودوں ای مینوں اپنی جان تلی تے رکھنی پئی اے۔

۶۔ بیلیا! توں جے میں تھوں صبر تے قرار منگناں ایں، تینوں پتہ اے عاشق کدوں صبر تے قرار نال ہوندا اے۔

۷۔ جے کر تیرے پیار چہ میں تھوں میرے مال تے جان دی کھس جان تے
کوئی گل نہیں میں ایس کم لئی اپنے جان مال وارن تے تیار ہاں۔

۸۔ میں تیری گلی تے تیرا بوہا اودوں تیک نہیں چھڈاں گا، جدوں تیک تیری
گلی تیرے بوہے اُتے جان نہ دے دیواں۔

۹۔ بدنصیب نیں اوہ جیہڑے مل کے وی وچھڑے رہن، سُکّی گھاہ دا
حوصلہ کتھوں جے اوہ بہار دا منہہ تک سکے۔

۱۰۔ بھانویں غریب دا گھر بھرے بزار چہ ای کیوں نہ ہووے اوہدے لئی ایہہ
اُجڑیا پہاڑ ای ہوندا اے۔

۱۱۔ عیب بھن آلیاں نوں دوجے چہ عیب ای نظر آوندے نیں بھانویں
کوئی یوسفؑ جیہا سوہنا تے سجیا سُوریا ہووے۔

۱۲۔ رَبّ جنہوں عشق دا ہنر دِگن) بخشیا اے اوہنوں کوئی عیب وی
اپنے محبوب چہ نظر نہیں آوندا۔

۱۳۔ رحماںؔ لئی دل چہ پیار دے داغ ای بہت نیں
اوہنوں پھلاں تے باغاں دی لوڑ نہیں

۷۵

ستا دَ مینے گوھر نشتہ پہ ھر آب کښے
مگر بیا موندشی دَ اوښکو پہ دریاب کښے

○

۱۔ تیرے پیار دا موتی کسی پانی چہ نیئں لبھدا پر ہنجواں دے ہڑ وچ لبھ جاندا اے۔

۲۔ بھانویں توں میرا لہو جگ توں چوری پِیا ایں، پر بیلیا! تیرے بُلھاں دا رنگ کیویں لُکے گا۔

۳۔ جتھے تیرے سوہے بلّھاں دی گل چھڑ پوے اوتھے لالے دے پھلّاں دا مینہہ ورہن لگدا اے۔

۴۔ جیہڑا ملک اُجڑ گیا ہووے اوس توں خراج نیئں لئی دا، دُکھے دِلاں نوں بھلا ہور کیہہ دکھانا۔

۵۔ تیرے بھروٹیاں دے وچکار خال تک کے میں حیران ہاں، ایہہ کافر محراب چہ کیویں آ کے سجدے پے گیا اے۔

۶۔ پھُل بوہتا نازک ہووے تے تریل دے قطرے وی کھلر جاندے نیں جیویں نازک دل محبوب صاف جواب توں خفا ہوندا اے۔

۷۔ پھلاں دی بہار چہ پھلاں تے مینہہ وسدا اے پر پانی دا بلبلہ مینہہ دا اک قطرہ وی نئیں سہار سکدا۔

۸۔ ربّا! رحمان دیاں غلطیاں بخش دے
پاگل دیاں گلاں دی پکڑ نہ کریں

(۷۶)

بنا دستہ مخ وی تورکودے شی پہ پیری کښې
سم قامت وی کوږ لړے شی پہ پیری کښې

○

۱۔ صاف ستھرا مکھڑا وی بڈھیپے چہ کالا پے جاندا اے تے اُچا قد جھک کے کمان بن جاندا اے۔

۲۔ جیویں سردی چہ سورج دیوے دی لاٹ بن جاندا اے، اینج ای بڈھیپے چہ منہہ تے ہلدی دا رنگ پھر جاندا اے۔

۳۔ کانبے ماروں سر کدھر پیا ڈگدا اے، پیر کدھر پیا پیندا اے، جیویں بڈھیپے چہ بندہ اپنے آپ توں نٹھ رہیا ہووے۔

۴۔ بھانویں اوہ بڈھیپے چہ دی جیوندا نظر آ رہیا اے پر اصلوں حال مردیاں برابر شو۔

۵۔ کہندے نیں مرن پچھوں بندے نوں نویں حیاتی مل جاندی اے پر ایہہ اوکھا اے جے کوئی بڈھے ویلے جوان ہو جاوے۔

۶۔ بھانویں کجھ وی کھا لوے زہر وانگ ہو کے لگدا سو بڈھے ویلے تے بندہ کھان پین توں وی اوازار ہو جاندا اے۔

۷۔ ایہہ جوانی ای اے جس چہ بندہ کجھ تاک سن سکدا اے، بڈھیپے چہ تے نہ کجھ سنیا جاندا اے نہ تکیا جاندا اے۔

۸۔ رحمان، ایہہ بڈھیپا اپنی وڈی عاجزی اے جے بڈھے ویلے رستم جیہے وی دل چھڈ دیندے نیں

۸۸

هر ساعت که څه گذران دے بے مخلص
هزار بار ارمان دے بے مخلص

○

۱۔ حیاتی دا ہر پل بغیر خلوصوں بیت رہیا اے، ہزاراں ارمان نیں پر سارے ارمان بے خلوص نیں۔

۲۔ جے کوئی کہندا اے۔ اپنی جان توں ودھ کے مٹھی شے کوئی نئیں تے پیا کہوے میں نوں تے خلوص باہجوں اپنی زندگی بھار لگدی اے۔

۳۔ شمع وانگ دِنیں بجھناں واں تے راتیں بل پنیاں واں، اخلاص باہج ساری حیاتی نقصان (گھاٹا) نظر آؤندی اے۔

۴۔ بلبل دی حیاتی چہ کدی خزاں اے کدی بہار، پر میری ساری زندگی چہ خزاں ای خزاں اے۔

۵۔ تریل دے قطریاں چوں ہمیش لشکارے ٹھنڈے نیں پر مینوں تے ایہہ اسمانی بجلی وانگ لگدی اے۔

۶۔ ساری عمر بغیر اخلاص دے میرے اُتے وچھوڑے دے غم بیتے نیں، پر ہن میں کھوں ایہہ دکھ جریا نئیں جانا۔

۷۔ مینوں محبوب دے پیار دی اگ پھُلاں وانگ لے پر پھُلاں دا رنگ میرے لئی خلوص باہج ساڑن والا دھواں اے۔

۸۔ ملاپ چہ نہ موت دا غم سی نہ کسی روگ دی فکر پر ہن اخلاص توں بغیر ہر گھڑی مینوں موت لگدی اے۔

۹۔ میں اُنہاں لوکاں دے کاروبار تے حیران آں جنہاں نوں بغیر اخلاص دے وی جیوناں سوکھا لگدا اے۔

۱۰۔ رحمٰن دے دل نوں کسی کولوں تسلی نئیں لبھدی
اخلاص باہج مسافراں وانگ حیران پھردا اے

(۷۸)

ما به ولے کړو فریاد او فغان دریغه
که آشنا سره وے جاودان دریغه

○

۱۔ جیکر اپنے محبوب دا قرب ہمیش رہندا تے فیر میں کا ہنوں ہوکے ہانواں بھردا۔

۲۔ وچھوڑے دا منہہ اپنے دل دے لہو نال دھوناواں، کاش ایتھے موت تے وچھوڑا نہ ہوندا۔

۳۔ سُو ہجواں، بہار چہ بلبل دے حال تے روندا اے کیوں جے اوڑک ایہنوں خزاں تکنی پینی اے۔

۴۔ میں حیران کھلوتا اپنی اکھیں تک رہیا واں جے بیلیاں دے کیہہ کیہہ قافلے کہے چپ چپیتے عدم ول لگے جا رہے نیں۔

۵۔ اک ذرّے برابر وی میں ربّ دی عبادت نہ کیتی، افسوس کنی قیمتی زندگی میں اینویں گنوا دِتّی۔

۶۔ رحمانؔ، دی ساری حیاتی نافرمانی چہ بیت گئی
کاش اینہوں بندگی دی طاقت مل جاندی۔

٧٩

که یو ځل مے هغه یار وُلیده ے دریغه
سرفراز مے سرګردان وُلیده ے دریغه

○

۱- کاش ایس محبوب نوں اک وار تک لواں فیر ایس سرگردانی دے باوجود میرا سر اُچا رہوے گا۔

۲- میں جگ دی عقل نوں چھان کے رکھ دیاں گا، کاش اِک وار اوہدیاں پلکاں دے تیر تک لواں۔

۳- میرے وجود دا تھل کنڈیاں نال بھریا ہویا اے، کاش ایہہ کنڈیار ای گلزار بن جاوے۔

۴- موہنی صورت بادشاہ وانگ اے تے چنگی صحت تخت برابر اے

۵- میرے تن دا شہر خراب تے ویران ہو گیا اے، کاش میں ایس ویرانی نوں آباد ویکھ سکاں۔

۶- ربا! جیویں میں مخلوق توں پرے پرے رہنا واں، کاش انج ای میرا رقیب (کتا) وی میتھوں دور دور رہوے۔

۷- دل دی ٹٹ بھج مینوں ایہہ سبق دِتا اے جے کاش دل دا ٹٹنا دانہ ایاں

لئی دل بڑن دا سامان بن جاوے۔

۸۔ اجیہی انہ گڑ پئی ہے زمین اسمان اِک ہو گئے کاش مینوں زمین اسمان دا فرق معلوم ہو سکدا۔

۹۔ میں اپنی حیرانگی پاروں شیشے وانگ ہکّا بکّا ہو گیا ں، کاش کدی ایس شیشے پر کوئی حیران شکل وی خوش نظر آندی۔

۱۰۔ قرآن تے حدیث نوں پڑھ کے خوش ہاں، کاش فیر قرآن تے حدیث میرے ہتھ ایمان دا عمل ا

۱۱۔ میری مشقّت نوں جیہڑے طعنہ باندے نیں، کاش میں انہاں نوں وی مقصد لئی پریشان تکّاں۔

۱۲۔ میرے جیہڑے یار بیلی میرے رون نال روندے نیں کاش میں انہاں بیلیاں نوں ہسدا ہویا تکاں۔

۱۳۔ جے میں اپنے محبوب دیاں زلفاں ہتھ پھڑ لواں تے جیویں ہندوستان دیاں راہواں تے میرا قبضہ ہو جاوے۔

۱۴۔ کاش، میں اپنے محبوب دے در تے شام سویرے صدا لاندا تے اج میری حیاتی اوس در دی مہمان بنی رہندی۔

۱۵۔ آدم تے دُرخانی اپنے دل دے ارمان دل چہ ای لے گئے کاش میں اپنے دل دے ارمان اک وار پورے ہوندے تک لواں۔

۱۶۔ کاش اپنے یار نال آمنے سامنے ہو کے گل بات ہوندی، اج ہیں اوہدا اک ہور احسان تک لیندا۔

۱۷۔ رحماں دیاں ساریاں خطاواں بخش دیوے
کاش اوہ سوہناں اج میرے اُتّے مہربان ہو جاوے

(۸۰)

خدایه څه شو هغه ښکلی خلق
په ظاهر په باطن سپین سپیځلی خلق

○

۱۔ ربّا، اوہ چن ورگے لوکی کیہہ ہوئے، جنہاں لوکاں دا ظاہر تے باطن دوویں سوہنے سن۔

۲۔ انہاں لوکاں نال کیہہ ہسنا بولنا جیہڑے جاندیاں دی رون توں باز نہ آن۔

۳۔ کج پتہ نہیں کیہڑے پاسے ول چلے گئے نیں۔ جنہاں نوں میں تکدا رہیاں ہن نظر نہیں آؤندے۔

۴۔ جیویں پانی دے ہڑ اگے جھگ ہووے لوکی بس اج ای ایتھے آؤندے تے فیر لگے جاندے نیں۔

۵۔ جیہڑے دکھی لوکی ایس جگ توں اپنے دل چہ ارمان لے کے رخصت ہو گئے نیں کاش اوہ نیر اکو وار ایس دنیا چہ آجان

۶۔ افسوس اوہ لوکی مٹی نال مٹی ہوئی جاندے نیں جنہاں دے بدن چنداں تے خوشبواں چہ گڈھے ہوئے سن۔

۷۔ رحمان، نوں اکلاپے چہ جیہڑی لذت ملدی اے
اوہ لوکاں نوں بھیڑ چہ وی نہیں لبھدی!

۸۱

چه اُمیّد په عمارت دد ے جهان که
لکه کرسند په اوبو هسے نشان که

○

۱۔ ایس فانی جگ تے امیّد دے محل اُسارنا انج ای اے جیویں کوئی پانی تے سفنیاں نوں پیا لیکے۔

۲۔ پانی تے کوئی نقش ٹکیا نہیں رہندا، مٹ جان والی شے تے قائم رہن والی شے دا گمان کوئی کیہہ کرے۔

۳۔ ناداں، اپنا دین، دنیا نال انج وٹا لیا اے جیویں کوئی بال اک بُرکی روٹی پچھے قیمتی موتی کسی نوں دے دیوے۔

۴. دنیا تے دین وچ کوئی نسبت ہو وی کیویں سکدی اے، اگ تے پانی
نالو نالاں تے نہیں ٹکر سکدے۔

۵. عشق نفسانی خواہشاں توں پاک اے، بھلا کوئی اکھاں دا انھا ہو کے
توں ٹر سکدا اے؟

۶. جیویں کناں دی عزت ہوندی اکھاں دی ہوندی اے، انج ای دین تے
دنیا دا معاملہ وی وکھو وکھ اے۔

۷. بڑھیپے وچ جوانی دے سفنے تکناں انج ای اے جیویں کوئی اجڑے
باغاں وچ بہار پیا لبھے۔

۸. اوہدے در توں سوا رحمت ان، نوں ہور کتے چین نئیں
بھلا مسافراں نوں منزل توں پہلاں کیویں سکھ دا ساہ نصیب ہو سکدا اے

(۸۲)

کہ سرے د خپلے پوھے تقصیر دنہ کہ
دَخدائے کرہ بہ ثوک پہ پوھہ تغیّر نہ کہ

○

۱. جے کسی بندے نوں اپنی غلطی محسوس نہ ہووے تے دستورِ تقدیر
کدی تدبیراں نال بدلی اے؟

۲۔ بھانویں کوئی تقدیر دی لکھت نوں بُھل وی جاوے تے کیہ اے
تقدیر تے ہر حال چہ بھگتنی پیندی اے۔

۳۔ جے کر قسمت جاگدی لے کے آئے نیں تے انہاں نوں کوئی غم نہیں بھانویں
راتاں نوں اک پل وی کدی نہ جاگن

۴۔ ایہہ ساڈی اپنی نادانی اے، جیہڑا اسیں کہنے آں جے فلاں بندے
کوئی تلاش تے کوشش نہیں کیتی۔

۵۔ جے کر غمی تے خوشی کسی دے اپنے ہتھ ہوندی تے کدی وی کوئی اپنے
ہتھّیں اپنے آپ نوں دلگیر نہ بناندا۔

۶۔ ہر چیز چہ رب دیاں نشانیاں موجود نیں، شالا انّہاں ہو جاوے
اوہ جنہوں ایس گل دا رتا پتہ ای نہیں۔

۷۔ نفس بجلی وانگ اے تے جسم فانوس وانگ، فانوس چہ بجلی نوں کوئی
بند نہیں کر سکدا۔

۸۔ دنیا چہ ہر بندہ کسی نہ کسی دا محتاج اے بھانویں بادشاہ وی ہووے اوہ
وزیر دا محتاج ہوندا اے۔

۹۔ شادی دا اوہ کیہڑا گاؤن اے جنہوں ایس جگ چہ انہاں دے ہتھوں
ویہن بننا نصیب نہیں ہویا۔

۱۰۔ ہر بندے دی زبان تے اپنے پیر دا ناں اے پر کی نیں جیہڑے اوہ پیر

دی گل ای نہ منے۔

١١۔ ایہہ قیامت دیاں نشانیاں نیں تے ہور کیہہ نیں جے پیو دی نصیحت دا پتر تے کوئی اثر نئیں ہوندا۔

١٢۔ کدی کدی نصیحت کرن والے توں وی ایبے کم ہو جاندے نیں۔ جے چور اُچکے وی اوہناں تے پشیمان ہو جان۔

١٣۔ میت دے سرہانے تلقین پڑھ کے ٹُر جاندا اے، ایہہ نئیں سوچدا جے اک دن ایہدے سرہانے وی انج ای تلقین پڑھی جانی اے۔

١٤۔ ساری عمر دنیا لئی دکھ سہندا اے، پر اک پل وی کدی رب دے ناں تے تکلیف نئیں اٹھاندا۔

١٥۔ اپنے بال بچیاں لئی تے جان مال توں وی گذر جاندا اے پر کسی بھکھے فقیر دی دلجوئی لئی روٹی دا اک ٹکڑا نئیں سُو جھڑدا۔

١٦۔ رحماؔن ایس تے راضی اے جے وچھوڑے دے ہوکے بھردا اے
پر نیر وی بے جا بھر کے اپنے محبوب نوں نہ تکّے او ہدی قسمت

(٨٣)

چه امیّد په عمارت د دې دنیا کړه
د کاغذ په کشتۍ سیل به د دریا کړه

١۔ دنیا دے کارخانے دا اعتبار کرنا انج اے جیویں کوئی کاغذ دی کشتی

چ بہہ کے دریا دی سیر کرے۔

۲۔ اسمان دے گھوڑے نوں کسی لگام نیئں پائی، بھلا کیہنے ہوا دی گنڈ تے سواری کیتی اے۔

۳۔ بھگیاڑ کسی آدمی نال مل کے نیئں رہندا، بھلا اسمان (ویری) نوں مروّت دی آس کیہہ رکھنی۔

۴۔ اسمان توں وفا دی امید کرنا جھوٹھ اے، بھلا کدی دیو وی آدم زاد نال وفا کردا اے۔

۵ کفر تے اسلام دوہویں زمانے دی نظر چ نیں پر انہاں بھلا سیاہ تے سفید چ کیہہ ویروا کرے۔

۶۔ میں اپنی اکھیں زمانے دیاں نشانیاں تک لیاں نیں، ہر ساہ تے ہزاراں بوٹا پیدا کردا تے فنا کر دالے۔

۷۔ دناں دے ہیر پھیر توں مینوں کوئی امید نیئں، مشکل لئے جے ایہہ اپنے دور چ مینوں ویہل دیوے۔

۸۔ ساری حیاتی اوہ کسی نہ تکے ہون گے جیہڑے ظلم ہر ویلے اوہ میرے اُتے کردا رہندا اے۔

۹۔ سچے میں اپنی پگ چ پھُل وی ٹُنگ لواں تے اوہ میری بدنصیبی مارو ں کنڈے بن جاندے نیں۔

۱۰۔ دولت نوں ہتھ پاواں تے اوہ مٹی ہو جاوے تے جیکر مٹی دا چھپا. گراں تے غنی ہو جاواں۔

۱۱۔ جدائی تے رَبی مصیبت لئے کیویں جھلاں، دل تے پاگل اے جیہڑا اوہدی دید لئی روندا اے۔

۱۲۔ عاشق دے پلّے بھلا انیاں صبر کنتھوں جے اوہ اج دے وعدے نوں کل تے ٹالدا ویکھ سکے۔

۱۳۔ جے توں مینوں اگ دی پوشاک وی پہنا دیں تے میں اوہنوں ریشم تے کمخواب آکھاں گا۔

۱۴۔ جے کوئی مینوں میرے عشق پاروں مندا بولدا اے تے میں سمجھنا واں جے اوہ میری تعریف کر رہیا اے۔

۱۵۔ عاشق نوں جے کوئی ملامت کردا اے تے غلط نئیں کردا، چنگے بھلے نوں کئی بیمار تے لاغر لوکاں تے ہسدے آئے نیں۔

۱۶۔ عزت مان تے عشق چہ بڑا فاصلہ اے، دن دنیں بھلا کوئی کیویں چوری کر سکدا اے۔

۱۷۔ جے میں اپنی قسمت توں پھلاں دی آس رکھاں تے اوہ میں عاجز نوں پھل دی تھاں کنڈے دیندی اے۔

۱۸۔ میں عشق چہ اپنی جان لوکاں توں دور رکھاں، پر زمانہ نے مینوں جگ چہ

بھنڈی جا رہیا اے ۔

۱۹۔ اوہ بندہ ساری حیاتی جگ چہ سرخرو رہندا اے جیہڑا بلبل وانگ اپنے محبوب دی تعریف کردا رہندا اے ۔

۲۰۔ رحمان ایہہ دولت[1] دی گل دا جواب اے جیہڑا کہندا سی جے دلبر دے دیدار دی شراب پیالے بھر بھر کے لبھی جاوے

(۸۴)

اورنگزیب چہ آرائیش دتخت وتاج که
تخت وتاج به ئےمرگے تاخت وتاراج که

○

۱۔ اورنگ زیب (بادشاہ) بھانویں اپنے تخت تے تاج سجاندا رہوے جدوں موت آوندی اے ایہہ تخت تے تاج برباد ہو جاندے نیں ۔

۲۔ دنیا چہ بندے دا نیک یا بد ناں ای رہ جاندا اے، بھانویں کسریٰ والے کم کرے، بھانویں حجاج والے کارے ۔

۳۔ وچھوڑے چہ میرے دل دا ایہہ حال ہو گیا اے، جیویں کبوتر باز دے پنجے چہ آ گیا ہووے ۔

۴۔ اکھاں چوں پانی کھٹ گیا تے دل چہ بھانبڑ بل پئے، بھلا ایس حال چہ

---

[1] دولت، اک ہندو پختون دانشور

کوئی دنیا چہ کیویں زندہ رہ سکدا اے۔

۵. میریاں اکھاں چوں اتھرو دلوں انج نکلدے نیں جیویں اگ تے کباب رس رہیا ہووے۔

۶. میں غم دے مارے نوں عید دی خوشیاں دا پتہ ای نہ چلیا، بھانویں ہور لوکی ہر پاسے خوشیاں ورتاندے رہے۔

۷. ہر اوہ تیر جیہڑا قضا تاک کے چھڈے، زمانہ
رحمان دے دل نوں ای نشانہ بناندا اے

(۸۵)

ماتہ وی مے خولۂ پہ سوک
خراشی مے زہۂ پہ نوک

○

۱. اپنا منہہ کون بھناوے، دل ناخن نال پہلاں اے جھریٹھیا والے۔

۲. میں بھانویں شور مچا لواں کہ رو واں، اوہنوں ذرا وی پرواہ نئیں ہوندی۔

۳. اے دنیا دے انصاف کرن والیو! آؤ تے اکے تکو میرے نال میرے دلبر دا سلوک کیہہ اے۔

۴. جیویں کھجل کسی بال دے ہتھوں پتی پتی ہو جاندا اے، میرے دل دا وی

اوہدے ہتھوں ایہہ حال اے۔

۵۔ اپنیاں اکھاں دے غمزیاں نال مینوں ماری جا رہیا اے لوٹے کری جا رہیا اے۔

۶۔ سر تے ونگی پگ رکھ کے اسمان دے گھوڑے تے سوار ہو جاندا اے۔

۷۔ اوس تے لکھ وی اثر نئیں ہوندا، بھانویں دردمنداں دے دکھ درد کنے ای ودھ جان۔

۸۔ رحمان، جے کوئی عشق چ پے جاوے
روٗ روٗ کے اپنی جان مکا دیندا اے

(۸۶)

عاشقان دَ ناصحانو وینا نۀ که
مست هاتی، دَ ماوتانو پروا نۀ که

○

۱۔ عاشق نصیحت کرن والیاں دی پروا نئیں کردے بھلا مست ہاتھیاں نوں مہاوتاں دا کیہہ ڈر۔

۲۔ مینوں ایس جگ دے سارے دکھ قبول نیں، پر رب مینوں میرے یار توں جدا نہ کرے۔

۳۔ جدوں غنچے نوں پُھل دی پریشانی دا پتہ چلیا، تے اوہنے اداس ہو کے اپنا سر گوڈیاں چہ سُٹ دِتا۔

۴۔ ہُڑ نوں چھپڑ دی کیہہ پروا، دل جے روندا اے تے بھلا اکھاں کیوں نہ رون۔

۵۔ دنیا چہ سارے احمق وسدے نیں، اسی کارن سوجھ وان دنیا نال دل نئیں لاندے۔

۶۔ دل ہوا (حرص) نال بدّھا ہویا ہُو، تاں ای بلبلے دی ماڑی باقی رہن والی نئیں ہوندی۔

۷۔ اوس توں ودھ بے ہنر ہور کون ہووے گا جیہڑا دین دے بدلے دنیا دا سودا کرے، ہنرمند تے انج نئیں کردے۔

۸۔ جیکر کوئی پُچھے جے ہنر کیہہ اے تے اوہنوں دس، ہنر ایہہ وے کے جے خدا توں سوا کسی نال پیار نہ پاوے۔

۹۔ جیہڑا بادشاہ کسی غریب مسکین دا دل نئیں رکھدا جے اوہنوں بھکھ ننگ پیش پے جاوے تے کجھ عجب نئیں۔

۱۰۔ اکوّ نظر چہ بے دل بندے نوں جین دا سہارا مل جاندا اے پر ایہہ انصاف نئیں جے محبوب فیر وی علاج نہ کرے۔

۱۱۔ جنہے اپنے محبوب لئی اپنا دل ہار دتّا اوہ بھلا کسی ہور نال پیار

کدوں پاندا اے۔

۱۲۔ جس دے کنیں اپنے سجن بیلی دی اواز پے گئی اوہ کسی وی ہور دی اواز سنن نوں تیار نئیں ہووے گا۔

۱۳۔ توں اپنے محبوب دے اُچے محلاں تیکر اودوں تیک نئیں اپڑ سکدا جدوں تیک تیرے ہنجواں نال تیرے دل دا ویہڑا چانن نئیں ہوجاندا۔

۱۴۔ رحمانؔ، میں اپنے ایس محبوب لئی ہنجواں ہاواں تے وی خوش آں پر رُب کرے کوئی غیر ساڈے وچکار آ کے نہ کھلو جاوے۔

(۸۷)

هرچه ستا کوڅه ما واک
حائے یے برشی ترا فلاک

○

۱۔ جیہڑا تیری ایس گلی نوں گھر بنا لوے اوہ اسماناں تے اپنی تھاں بنا لوے۔

۲۔ جیہڑا تیرے در دا منگتا بن جاوے اوہ بادشاہواں وانگ عظمت دا مالک بن جاوے۔

۳۔ جیہڑا تیرے در دا فقیر بن گیا اوہنے بادشاہی ول کنڈ پھیر لئی۔

۴۔ نہ اوہنوں زمین نال غرض رہوے، نہ اسمان نال، بس تیرے مکھڑے ول ای ویکھدا رہوے۔

۵۔ تیرے مکھڑے دے پیار چہ پے کے اوہنے دین دنیا دا دھیان ای چھڈ دتا اے۔

۶۔ جنہوں تیری مہر محبت دا چسکا پے گیا اے، اوہ کھلا جان تے جہان نوں کیہہ کرے۔

۷۔ تیرے نال پیار پا کے اوہ ایس دنیا دے گھر بار نوں لٹا دیوے اپنیاں ولوں منہہ پھیر لوے۔

۸۔ صرف تیری مرضی تے راضی رہوے، اپنے دل دا ہر مدّعا چھڈ دیوے۔

۹۔ توں جدھر وی اپنا منہہ پھیریں ایہہ وی ادھر ای اپنا منہہ پھیر لوے۔

۱۰۔ جس نال تیرا سلوک چنگا نئیں اوس نال ایہدا سلوک وی چنگا نئیں ہوندا۔

۱۱۔ توں جس نال وفا کرنا ایں ایہہ وی اوس نال وفا ای کردا اے۔

۱۲۔ ساری حیاتی جدوں وی ہسنا پوے اوہ تیرے نال ای ہسدا بولدا اے۔

۱۳۔ جے کر ساری حیاتی کدی رویا تے اوہ تیرے لئی ای رویا اے۔

۱۴۔ جے اوہدے دل چہ دیدار دی طلب اے تے سارے جگ چہ تیرا حسن ای لبھدا اے۔

۱۵۔ جیکر اوہ کوئی گل وی کردا اے تے بس تیرے ذکر چہ ای مشغول رہندا اے۔
۱۶۔ بے شک سچے لوکاں دی پچھان ایہہ وے جے اوہ سچّا عشق کردے نیں۔
۱۷۔ رحماںؔ نے تیرے وصف جیہڑے عشق چہ گنائے نیں
عاشق لئی ایہہ حیاتی دا سرمایہ نیں

۸۸

کیدہ او ترہ پہ پرہ سرہ کلکہ
دَ روٹئ طمع او مہ کرہ لہ فلکہ

○

۱۔ اپنا پیٹ رسّی نال چنگی طراں بنھ لے اسمان (دشمن) توں روٹی دی آس نہ لائیں۔
۲۔ جیہڑا بھکھّا اسمان (دشمن) توں روٹی دا سوال کرے کیہہ اوہدے کشکول چہ چن آپنیاں اے؟
۳۔ وفا دی آس کسی نوں جے آسمان توں اے تے سمجھو غریب نوں طاعون دی بیماری لگ گئی اے۔
۴۔ جے اوہ مینہہ وی پاوے تے کنیاں نال اولے وسدے نیں، اجیہے اولے جنہاں دا پھٹ بندوق دی گولی توں وی ددھ ہوندا اے۔

۵۔ جے کر اوہ کسی تے مہربان ہوندا وی اے تے نال ای اوہدا اُڈبکاں، توں وددھ کے ظلم وی ہوندا اے۔

۶۔ بندہ قناعت دے سوا کدی رَج نئیں سکدا، بھانویں سونے چاندی نال اپنا گھر بھر لوے۔

۷۔ خاکساری (عاجزی) دے سوا کمال نئیں لبھدا، بھانویں کوئی عرش تے جا کے تنبو گڈ لوے۔

۸۔ بھانویں سارے لوکاں تے ایہہ جہان کھلا اے (موکلا اے) پر جیہڑا تنگ نظرا اے اوس لئی ایہہ بڑا ای تنگ اے۔

۹۔ بھانویں زمین توں اسمان تیکر لبھ تھکو ایس زمانے دے یاراں دی اکھ چ پانی نئیں ملدا۔

۱۰۔ عاشقاں لئی انہاں دے گوہڑے اتھرو لون پانی وانگ نیں، ربّ کسی نوں لون پانی توں محروم نہ رکھے۔

۱۱۔ رحمانؔ، توں اپنیاں سوچاں نوں ایناں کیوں لمکانا ایں
ایہہ دنیا دے حادثے تے اک پل چ ختم وی ہو سکدے نیں

(۸۹)

حُما او بنکے چہ دا ھسے شست وشوکہ
دا محنت وارہ زما دَ مخ آبرو کہ!

○

۱۔ میرے ہنجواں دی ایہہ جیہڑی رونق اے، ایہدا مقصد میرے چہرے دی آبرو رکھنا اے۔

۲۔ عاشق دے سینے دا چاک اسی نوں نظر آوندا اے جیہڑا اپنا سر اپنے گریبان چہ پاندا اے

۳۔ جیہڑا پیار چہ اپنے ہنجو وگاندا اے حسنیاں دی نظر چہ اوہدا چہرا کج ہور ای اے۔

۴۔ جے کر شمع نوں اپنے سر تے عشق دی اگ بلدی پسند اے تے پروانے نوں جتاں کرن دی کیہہ لوڑ اے۔

۵۔ بھانویں خون چہ ڈبیا اے پر پھُل فیر وی چُپ اے، بلبل نوں کیہہ ہویا اے، ایہنے کیوں فضول شور پایا دا اے۔

۶۔ میں جے اپنے محبوب باہج موت منگنا واں تے ایہنویں نئیں منگدا وچھوڑا حیاتی دا دشمن اے۔

۷۔ کوئی اپنے محبوب نوں مشقّت کر کے نہیں لبھ سکدا
ایہہ ربّ دی مہربانی اے جس رحمٰن نوں سرخرو کیتا اے

(۹۰)

چہ پہ زرۂ مے تور لحد شی دخپل چاک
بے مزہ مے شی هم خوب هم مے خوراک

○

۱۔ جے کر دھیان چہ دل دے چاک تے ہنیری قبر ہووے تے فیر سون بہن چہ کوئی مزہ نہیں رہندا۔

۲۔ جس حیاتی چوں سَون بہن دا مزہ گواچ جاوے اوہ موت دے برابر ہوندی اے۔

۳۔ جس عمر چہ اِک اِک پل دُکھاں چہ گزرے اوہنوں جے کوئی عمر (حیاتی) کہندا اے تے غلط کہندا اے۔

۴۔ اج ای منہہ متھا مٹی چہ رُبڑیا چنگا اے، اوڑک ایہو خوراک تے ایہو ساڈی پوشاک ہووے گی۔

۵۔ جے تھاں لبھے تے جیوندیاں ای زمین چہ دفن ہو جانواں اوڑک مر کے وی تے اینی تھاں دی لوڑ ای ہونی اے۔

۶۔ جیہڑی ہونی سی اوہ تے ہوگئی، میں تاں مرن توں پہلاں ای مرگیا واں۔

۷۔ جے دل سلامت اے تے گریبان کا ہنوں پھٹے گا، گریبان دا چاک تے دل دا چاک اے۔

۸۔ جے دل غیر ولوں پاک صاف ہو جاوے تے تاں ای کپڑا لتا تے جسم وی پاک صاف ہون۔

۹۔ بندہ اوہ اے جیہڑا اندروں باہروں اِک ہووے، نہ کہ باہروں سونا تے اندروں لاکھ ہووے۔

۱۰۔ آدمی اوہ اے جس کول آدمیت اے، اُچا شملہ رکھن تے پگ چہ مسواک ٹنگن نال کوئی آدمی نئیں بن جاندا۔

۱۱۔ دنیا چہ سارے روز و شب فانی نیں، ایتھے کوئی دو دن خوش رہندا اے کوئی غمناک۔

۱۲۔ پل چہ کسی نوں خوش کر دیندا تے پل چہ غمناک، اسمان دی ایہہ پرانی عادت اے۔

۱۳۔ جو کجھ رَبّ چاہندا اے او ہو ہو کے رہندا اے
رحمان، کیہہ اوہدا اختیار کیہہ تے اوہدی سوچ کیہہ

(۹۱)

زړهٔ مے بے له خپل نګاره آرام نهٔ که
کامراني راځنه غواړي ناکام نهٔ که

○

۱۔ اپنے محبوب باہج میرے دل نوں اک پل قرار نئیں، مینوں کامیابی دی لوڑ اے ناکام نہ کر۔

۲۔ ناکامی بغیر دُنیا چہ گذارا مشکل اے، اوہ کیہڑا گھوڑا اے جیہدے مُنہ چہ لگام دا زخم نئیں لگدا۔

۳۔ جد آسمان دے محل وی کھلوتے نئیں رہنے، تے فیر سالک (درویش) محل ماڑیاں نوں کیویں نہ چھڈے۔

۴۔ کدی تخت تے بٹھا دیندا اے تے کدی مٹی چہ رول دیندا اے، ایس زمانے دی کدی ہمیش کسی نال بنی نئیں رہندی۔

۵۔ سرو، توں سوا کون آزاد پیدا ہویا اے جنہے سب نوں چھڈیا کسی نوں سلام نئیں کردا۔

۶۔ جنگل تے پہاڑ وی خزاں دے غموں کمبدے نیں، تاں ای کبوتراں باغ ول اڈاریاں مارنیاں چھڈ دیتاں نیں۔

۷۔ جنھے عشق چہ اپنے محبوب دے ساہمنے اپنا سر جھکا دِتّا فیر ساری حیاتی کدی اوہنوں سجود و قیام دا خیال نئیں آیا۔

۸۔ اپنے محبوب دی گلی ول جیہڑا پاہندی ٹرپیا اوہ دریا وانگ فیر کدی نہ کِتے رُکدا اے نہ آرام کردا اے۔

۹۔ عاشق دی مثال شمع دی اے او دوں تیک چپ نئیں رہندا جدوں تیک عشق دی اگ چہ سارے دا سارا سڑ بل نہ جاوے۔

۱۰۔ جنہوں سوہنیاں دی خوشبو نال تسلّی ہو جاندی اے اوہنوں نہ سنیہڑے دی اڈیک ہوندی اے نہ گلہاں دے پیار دی۔

۱۱۔ جنھے اپنے محبوب دے سُوہے بُلّھاں دا سودا لبھ لیا، اوہنوں کدی شراب دے جام نال پیار نئیں ہوندا۔

۱۲۔ جدوں تیک باقی لذتاں نوں اپنے اُتے حرام نہ کرلوو، انھاں سوہے بلّھاں دی شراب مطلق حرام ہوندی اے۔

۱۳۔ رحمن، اپنے محبوب دے ساہمنے انج اطاعت گذار بنا بیٹھا اے
جیویں کوئی غلام اپنے مالک دے ساہمنے کوئی عذر نئیں کرسکدا

۹۲

چه خیمه ئے د سیلاب په مخ شوه لکه
د حباب تماشه کوره تر د مکه

○

۱۔ پانی دے بُلبلے ہَٹر دے ساہمنے تنبو تنیا، تے فیر اک پل پچھوں جو تماشا ہویا اوہ آپوں تک لوو۔

۲۔ سُکے پتراں دے پر چھانویں دا کیہہ بھروسا، بھانویں تھلے لکڑیاں دا چھپّر پیا ہووے۔

۳۔ جیہڑا ایہدے تھلّے آگیا پِس کے رہ جائے گا، البتہ سرو، نوں کوئی غم نہیں جس دا سر اسمانوں اُچّا نکل گیا اے۔

۴۔ کوئی ایس زمانے دی صحنک (کنالی) چوں کیہہ کھاوے گا، جنہوں ربّ پیدا ای پُٹھّا کیتا اے۔

۵۔ اوس بندے توں امداد دی آس نہ رکھو جنہے دشمن نوں دوست ولوں گمراہ کیتا اے۔

۶۔ ایس توں پہلاں جے تیرا منہہ قبر دی مٹی نال بھر جاوے توں اپنے نفس دا منہہ قناعت دی مٹی نال بھر دے۔

۷۔ جیہڑا امہنہ قبر دی مٹی نال بھر جاوے اوہنوں فیر ہور کسی شے دا سواد نہیں آوندا۔

۸۔ دوجے لوکاں نوں اپنے اپنے محبوب مُبارک ہون
تے رحماںؔ نوں اپنا محبوب مُبارک ہووے

۹۳

ځوی ځله نے تاراج په جفانهٔ که
یار له یاره سره مهر و وفانهٔ که

○

۱۔ جنہوں اِک وار ظلم کر کے خراب نہیں کردا، اوہنوں اوہدا یار کدی مہر دی نظر نال وی نہیں تکدا۔

۲۔ اک پیار (بوسے) دے بدلے بھانویں سروی دے دیاں تے میں سمجھاں گا زمانے نوں میری ایہہ عاجزی پسند نہیں آئی۔

۳۔ جنہوں جمدیاں توں اپنی مرضی کرن دی عادت اے اوہ دوجیاں نوں راضی رکھنا کیہہ جانے۔

۴۔ جے کر اپنا مطلب پورا نہ ہووے تے ایہہ سوہنے خضر[۴] دے منہہ پچھے دی کوئی سودا نہیں کردے۔

۵۔ بھانویں سو وار حیاتی دی دُعا منگاں اوہ اپنے دعاگو دی دُعا تے کن ای نہیں دھردا۔

۶۔ جیویں سروئوں خزاں دا ڈر نہیں ہوندا انج ای اوہ میریاں ہائواں توں نہیں ڈردا۔

۷۔ جیکر رحمن، عشق چہ آرام لبھدا اے
اوہدی ایہو گل ناروا اے روا نہیں

۹۴

کہ پہ هجر کښې څوک ما پوښتی له حالَ
حال خو دا دے چه ناتوان یم بے مجالَ

○

۱۔ وچھوڑے چہ جے کوئی میں تھوں میرا حال پچھے تے میرا حال ایہہ اے جے کوئی حال نہیں

۲۔ میں جے اپنے محبوب دی صورت تکن لئی چھیتی کرناواں تے ایہدا سبب ایہہ وے جے مینوں سال بھر جیوندے رہن دا اعتبار نہیں۔

۳۔ جے میں اپنے محبوب دے حسن جمال تے قربان نہیں ہوسکیا، میں اوہدے حسن جمال ہتھوں شرمندہ واں۔

۴۔ ناصحا! توں میںنوں نصیحتاں نہ کر، عشق نوں ثواب تے عذاب دی کوئی پروا نئیں ہوندی۔

۵۔ میں کتھوں اپنے محبوب دے حُسن دی تعریف توں سوا کجھ نہ پچھو میںنوں ہور کجھ آوندا ای نئیں۔

۶۔ میں عشق دے درس چہ ہور کجھ نئیں پڑھیا' ایس دے سوا جے زلفاں' نک نقشہ تے حسن دی بہار یاد اے۔

۷۔ رَبّ کرے میںنوں دنیا تے آخرت چہ محبوب دے ملاپ توں سوا کجھ نصیب نہ ہووے۔

۸۔ محبوب دی صورت تکّن بدلے سر دینا پیندا اے' سوچ لے
رحمن' سودا کرن والے (دلال) صاف کہہ دِتا اے

(۹۵)

بیلتانهٔ دِهسے خوار کړو زما دِل
چه له ځانه ئے وېزار کړو زما دِل

○

۱۔ تیرے وچھوڑے میرا دل انج خوار کر دتّا اے جے اپنے آپ توں وی آوازار ہو گیا اے۔

۲۔ ایس عاشقی چہ میرے دل تے اجیہے پھٹ لگے نیں جیویں باغ چہ
وَن وَن دے پُھل کھڑ پین

۳۔ توں اپنی زلفاں دی کمند نال اج کیتا اے جے میرے دل نوں
بلا چہ پھسا دِتا اے۔

۴۔ تیریاں اکھّاں ایس چہ اج گھر بنالیا اے جے ہن ہور ہر شکل توں میرا دل
بے زار اے۔

۵۔ لوکاں اگے دعا لئی ہتھ پیر جوڑ رہیا واں، تیرے پیار مینوں غیراں دا
محتاج کر دتا اے۔

۶۔ بغیر کسی سبب دے کسی تے دُکھ نئیں پیندے، فیر توں میرے دل تے
کاہنوں ظلم ڈھاتے نیں۔

۷۔ رحمان، میں عشق دا احسان کیوں نہ مناّں
جس میرے دل چہ دلدار دا پیار پایا اے

(۹۶)

ما چہ ستر کے وکُل رُخ تہ وارو لے
پہ ھغو ستر کو مے وینے او ژہ لے

۱۔ میں جیہڑیاں اکھّاں نال اپنے محبوب نوں تکیا، فیر انہاں اکھیاں نال

لہو دے اتھرو رویا وی ہاں ۔

۲۔ کرانی دی بھرنی مشہور اے مڈھ قدیم توں چلا آرہیا اے جے جو بیجو گے سوای وڈھو گے ۔

۳۔ اوہدا دل اوہدے عمزیاں توں ودھ کے سخت اے، سچ کہندے نیں چھری ہمیشہ پتھر دی سِل تے ای تیز ہوندی اے ۔

۴۔ اپنی کیتی پیش پوے تے گلہ کس نال ؟ اپنی تلوار نال اپنے ہڈ گوڈے ای وڈھ چھڈے نیں ۔

۵۔ میں تیرے پیار چہ اوہ موت ویکھی اے، جنہوں بادشاہ تے فقیر دونویں ترسدے نیں ؟

۶۔ حسنیاں توں بھلا وفا دی کیہہ امید — کدی سرو دے بوٹے نال وی انگور لگے نیں ؟

۷۔ اوہدے دربار چہ سنیاسی بن کے جا بہہ، انج جے سر تے گنجھل والاں دی جٹا تے بھبھوت (سواہ) بدن تے ملی ہووے ۔

۸۔ جے اپنے لیکھ کسی نوں آپوں لکھن دا اختیار ہوندا تے کوئی وی اپنے لئی بھیڑے نصیب نہ لکھدا ۔

۹۔ نیک لوکاں نوں نیکی ورتائی جا رہی اے، پر بداں نال جے بدی ہو رہی اے انہاں بدی منگی سی ؟

۱۰۔ کسی نوں دھرتی توں چک کے تخت تے جا بٹھاوے تے کسی نوں تختوں لاہ کے بھنجے سُٹ دیوے.

۱۱۔ جے کر رحمانؔ نال پیار دی تیری منت منیں سی تے سوہنیا! توں اوہدیاں اکھاں سی کیوں نہ دیتیاں .

۱۲۔ رحمانؔ، روزِ ازل قسمت دی بازی دا فیصلہ ہو گیا سی
کیہہ دساں کون جتیا تے کون ہاریا!

۹۷

چه له نازه پوشیده لری چشمان خپل
څه به وینی مقتولان او مظلومان خپل

○

۱۔ نخرے نال اکھاں لکا کے رکھدا اے پچھولپنے وڈھے ٹکے مظلوماں نوں کیویں تکے گا۔

۲۔ جیکر اوہ کدی مینوں گالہاں وی دیندا اے تے اینہوں میرے حساب چہ احسان شمار کر دا اے .

۳۔ نخرے تکو، گل وی اشاریاں نال کر دا اے، مجال اے جے اوہدی زبان تے کسی دا ناں آجاوے ۔

۴۔ جدوں اوہ اپنے گلے چہ ہار پاندا اے، اوس ویلے عاشق دا ہتھ اپنے گریبان ول اُٹھدا اے۔

۵۔ جے کر اوہ حسن دی ارسد نال اپنی دکان سجا لوے تے خریدار حریان ہو کے اپنی سوجھ دی گوا دیوے۔

۶۔ جدوں شیشے چہ اپنی صورت تک لوے تے نیوں کے اپنے آپ توں واری صدقے ہون لگدا اے۔

۷۔ جے کر کوئی عاشقی دا چاء کردا اے تے سمجھو اپنے دین تے ایمان نال کھیڈدا اے۔

۸۔ اوہنوں کسی دے مال تے جان دی پرواہ نئیں، میں اپنی اکھیں اوہدے چاہن والیاں دا حال تکیا اے۔

۹۔ مجنوں عشق چہ اپنے آپ نوں اودوں اُچّا کیتا جدوں اوہنے ایس راہ چہ اپنا سب کجھ قربان کر دتّا۔

۱۰۔ اکھاں کھوہلن دا ہن کجھ سَواد نئیں رہیا
رحمان، دیاں اکھاں ہن اپنے محبوب نوں تک نئیں سکدیاں

(۹۸)

خوتر منئه و رانه نهٔ کړی دَتن پوُله
وو به نهٔ رسی تر خدایه تر رَسُولهٔ

○

۱. جے کر توں اپنے وجود (ذات) نوں وچوں نہ کڈھیں گا تے رب رسولؐ تیکر نیئں اپڑ سکیں گا۔

۲. خدانے دین تے دنیا دونویں تیرے ساہمنے رکھ دتے توں انہاں چوں دنیا قبول کر لئی۔

۳. حرص توں ودھ کے ہور کوئی مصیبت نیئں، ایہہ مصیبت تیری عادت پاروں تیرے اُتے نازل ہوئی اے۔

۴. ساری عمر اپنی جان دے غم چہ رُجھا رہیا ایں کدی اِک پل وی رب دا ذکر توں نیئں کیتا۔

۵. زندگی نوں فنا دے بدلے دے رہیا ایں؟ جاہلا! توں کس طراں دانشمندی دا دعویٰ کرنا ایں۔

۶. اپنے خالق نوں چھڈ کے نامعقولا، مخلوق ول دوڑنا ایں تے فیر وی اپنے آپ نوں عقلمند کہنا ایں۔

۷۔ تینوں بالاں وانگ نصیحت کوڑی لگدی اے تے دنیا دی مٹھاس پچھے مرنا ایں.

۸۔ جیہڑا رحمان وانگ اپنے قول دا سچا نیئں
اوہنوں دل دی خوشی کدی نیئں لبھ سکدی.

﴿۹۹﴾

زهٔ دَ یار په دردو غم کښے شادمان یم
لکه ګل دَ پریشانئ په وخت خندان یم

○

۱۔ میں اپنے محبوب دے دُکھ درد ماروں انج خوش رہنا واں جیویں پریشانی ویلے پھُل کھڑ کھڑ پیندا اے۔

۲۔ توں میرے بے ہنر ہون دل دھیان نہ دے میں اوہ خزانہ واں جیہدی حفاظت رب آپ کردا اے۔

۳۔ جیویں تھَل چہ بوٹا پھَل نال بھریا، میں اجاڑ چہ وی باغ دے وَن وانگ پھلیا پھُلیا رہناں واں۔

۴۔ عشق دے سیک توں وانجیا اک وال وی نیئں میں اپنے نفس دے قافلے دا آپوں چوکیدار ہاں۔

۵۔ ماہاں انتھروں تے مینوں ملاپ دا بانگی دگر) بخش دِتا اے ۔ میں محبوب دے گلے دے ہار چہ لعل تے موتی پرو رہیا واں ۔

۶۔ ایہہ میرے پکے تے کامل عقیدے دی برکت اے جے میں دھونی رما کے بیٹھا وی اپنے زمانے دا بادشاہ واں ۔

۷۔ طلب دی راہ چہ مینوں دل دا چانن مل گیا اے، میں رات دن اپنیاں راہواں دا آپوں سورج ہاں ۔

۸۔ جیویں میں پیادہ پا ہندوستان ول لگا جارہیا واں، اوہدیاں کالیاں زلفاں دی تعریف جو کیتی سی

۹۔ پیار ہاج میری حالت ایس توں وده ہور کجھ نئیں جے مال رسد توں خالی اِک دکان ہاں ۔

۱۰۔ غرض وند بلبلاں بھلا میرے ول کیہہ دھیان دین، میں بھکھ دے کھبل نال بھری خزاں وانگ ہاں ۔

۱۱۔ دنیا دے سارے حسنیاں دے پیر دی خاک ہاں پر ہور دنیا دے سر تے اسمان وانگ چھتر چھاں کیتی اے ۔

۱۲۔ جیہڑا اپنے محبوب دی اک جھلک بدلے اپنی جان مال وار چکیا اے، لوکو سنو میں اوہو عبدالرحمن ہاں ۔

۱۳ نت نویں تماشے میریاں اکھاں دے ساہمنے رہندے نیں
جے رحمان، میں اپنے خالق دی کیہہ صفت کراں، حریان ہاں!

(۱۰۰)

پہ بنہ خوئی لہ بدخواہانو بے پرواہ یم
پہ نرمئی لکہ اوبہ دَ اور سزا یم

○

۱۔ میں اپنی چنگی خو ماروں بدی چاہن والیاں توں بے پرواواں، پانی وانگ نرم، پر اگ لئی سزا۔

۲۔ شیشے وانگ میرا اپنا کوئی چہرہ اے نہ کوئی مکر، ہر بندے نوں اوہدی اپنی شکل چہ ملناواں۔

۳۔ میری گدڑی تھلے اطلس دی پوشاک اے، بھانویں باہروں فقیر ہاں پر اندروں بادشاہ واں۔

۴۔ غنچے وانگ میریاں کئی زباناں نیں، پر میں چپ ہاں، خوشبو دی طراں منہہ بند اے، پر بول رہیا واں۔

۵۔ جیویں روندی تریل پھُل دی جھولی چہ بیٹھی اے اَنج ای میں وی رو رو کے اپنے محبوب دی زیارت کرلئی اے۔

۶۔ میں اپنے بے داغ سفید لباس نال جگ چہ مشہور رہواں گا جے میں بدل
دی مثال ہاں، ہیراواں' دریاواں دا موتی ہاں۔

۷۔ لمّی عمر مینوں سچ بولن صدقے ملی اے، میں سرو وانگ ہمیش ہرا رہنا واں۔

۸۔ جے کسی توں عشق دی راہ گوا چ گئی اے
تے رحمانؔ میں اوہدے لئی رہنما واں!

(۱۰۱)

صبح و شام بے لاس نیولے دے دعا کرم
خواست لہ خدایہ ستا مہر و وفا کرم

○

۱۔ شام سویرے دعا لئی ہتھ چکّی رکھنا واں، میں رب توں تیری مہر و وفا
منگنا واں۔

۲۔ مینوں سچ کوڑ دا سر ول کج پتہ نہیں سی پر تیرے لئی میں سچ تے کوڑ دی
سکھ لیا اے۔

۳۔ ایہہ توں ای کدی مینوں ہسا نا ایں کدی رواناں ایں، میں آپوں تے نہ ہس
سکنا واں نہ رو سکناں واں۔

۴۔ ایہہ توں نہیں تے فیر دس، ہور کون اے جیہنے مینوں جھلّ وللہ کر کے

رکھ دِتّا اے۔

۵۔ سونا تے ہسنا وچھوڑے دی سیج تے بھلا کتھوں، میں الیس کربلا وانگ اجاڑ چہ آرام کینویں کراں۔

۶۔ تیرے غم چہ جیہڑا وی دن گذر جاندا اے میں سمجھنا واں ایہہ دن میرا جہاد چہ گذریا اے۔

۷۔ ظاہر چہ تے میرا اک وال وی ونگا نیئں ہویا، پر دل تے جیہڑیاں چھریاں چلیاں نیں اوہ کوئی نیئں جاندا۔

۸۔ اِک دل سی جیہڑا میں تینوں دے چھڈیا اے، ہوراں لئی میں ہن ہور دل کتھوں پیدا کراں!

۹۔ جد دل دا میں عشق دا جوڑا تن پایا اے
رحمانؔ، میں اوہ دل دا سر پیر گوا بیٹھاں!

(۱۰۲)

که هزار ځله نزدے درزه په یادیم
زهٔ چه یار په سترګو نه وینم نابناد یم

○

۱۔ بھانویں ہزار واریں اوہدی یاد دلوں نیڑے ہووے جد دل تیکر

اپنے محبوب نوں اپنی اکھیں نہ تک لواں میں خوش نہیں ہو سکدا۔

۲۔ بھانویں محبوب سو وار وصال دے وعدے کرسے، مینوں اوہدے وعدیاں تے یقین نہیں آوندا۔

۳۔ اوہدی جفا تے وفا نوں وی حوصلہ نہیں دیندی، میں تے اوس دی داد لئوں وی بیداد سمجھناواں۔

۴۔ میں اوس بے نیاز دے نیاز توں کیہہ امید کراں، کل جے میں بادشاہ ساں تے اَج فریادہاں۔

۵۔ جے یار دے ہتھوں میرے سر تے اَگ دے بھانبڑ بل پین تے میں شمع وانگ کھلوتا ایس اگ نال چانن کردا رہواں گا۔

۶۔ اوہدے باہج اک پل نوں وی قرار نہیں، رات دن ہوا وانگ باغ چہ گھمدا رہناواں۔

۷۔ بھانویں ساری عمر اوہ میری کچھ چہ بیٹھا رہوے، فیروی میں اوہدے وچھوڑے چہ فریادی رہواں گا۔

۸۔ اک جھٹ وی دل دی مراد پوری نہیں ہوندی، شیت رب مینوں ازلوں نامراد پیدا کیتا اے۔

۹۔ اک ہفتے دے وچھوڑے انج برباد کر دتا اے جے ہن سالاں بدھیاں دا ملاپ (وصال) ای آباد کرے تے کرے۔

۱۰۔ غم دے سوا ہور کجھ حاصل وصول نہیں، میری بربادی اصلوں عشق دی داد (مہربانی) اے۔

۱۱۔ وصال (ملاپ) سی تے وچھوڑے دا کدی خیال ای نہیں سی آیا، تے ہن حیران تے پریشان ہو رہیا واں، ایہہ کیہہ فساد ہو گیا۔

۱۲۔ عشق دی تکمیل جدوں دی نک چڑھ پئی اے، میں دوجیاں ساریاں قیداں غلامیاں توں آزاد ہو گیا واں۔

۱۳۔ خریدنا تے ویچنا کوئی اینی وڈی گل نہیں
رحمان، میں تے سوہنیاں دا ازلوں غلام ہاں

(۱۰۳)

زۀ د یار په درد وغم کښې غرقاب خوښ یم
په دا اور کښې بے طاقت او بے تاب خوښ یم

○

۱۔ اپنے یار دے دکھ درداں چہ ای میں خوش ہاں، ایس اگ چہ ہمت، صبر بغیر وی خوشی نال سڑدا بلدا رہواں گا۔

۲۔ بھانویں پانی چہ ڈباں، بھانویں اگ چہ سڑاں، منظور اے، پر پانی تے اگ اوہدے سوہنے بلہاں توں پھٹدے ہوں۔

۳۔ جس چہ میرے محبوب دے خط و خال دیاں نشانیاں ہوون مینوں
جگ دے کماں چوں اُس کتاب دا مطالعہ زیادہ پسند اے۔

۴۔ ایہہ جھیڑیاں فضول گلاں سُن رہیا واں، انہاں توں چنگا اے جے میں رباب
دی لہراں چوں نکلدا ہویا کوئی نغمہ ای سن لاں۔

۵۔ کدی قبول نہ ہون والی مکر دی عبادت توں تے ساقی دے جام شراب
نال خراب ہونا ای چنگا اے۔

۶۔ جس چہ نہ تلاوت ہووے نہ علم نہ تسبیح ایہو جیہے جاگن توں تے
ستیاں رہناں ای چنگا اے۔

۷۔ طوبیٰ دی چھاں وی مینوں پسند نیں پر تیرے جمال دے بلھدے
انگاراں (اگّھاں) تے کباب وانگ سڑ کے خوش ہاں۔

۸۔ بے شک خموشی دا بڑا درجہ اے پر میں محبوب دے نال سوال جواب
کر کے خوش ہاں۔

۹۔ رحماںؔ! مینوں اپنے محبوب دے ہجر نے عاجز کر دتا اے
نہ تے ہن ہنگامے چنگے لگدے نیں تے نہ شراب پی کے راضی رہناواں

(۱۰۴)

دا ستاد درد بہ پہ ہزار درمان ورنہ کرم
دانستہ بہ دغہ سود پہ زیان ورنہ کرم

○

۱۔ چناں! میں ہزار علاجاں بدلے وی تیرا درد نہ چھڈاں گا، جان بجھ کے میں ایہہ فیدہ نقصان بدلے نیئں دے سکدا۔
۲۔ بھانویں کوئی دنیا تے آخرت میری جھولی چہ پا دیوے میں تیرے پیار نوں اینویں کینویں نیئں چھڈنا
۳۔ جے کدی تیریاں گلہاں دا پیار میرے ہتھ لگ جاوے تے میں ایہہ نعمت جنّت دے کھانیاں بدلے وی نہ دیاں گا۔
۴۔ جدوں تیکر کوئی تلوار میریاں پسلیاں دے پار نیئں ہو جاندی میں رقیب نوں تیرے کول ایناں سوکھا ٹکن نیئں دینا۔
۵۔ رب کرے تیریاں ریشمی زلفاں اکو وار میرے ہتھ آ جان، میں تے تیرا اِک وال ساری دنیا دے بدلے وی نہ دیواں گا۔
۶۔ خدا کرے جدوں تیکر تیریاں اکھاں نہ تک لواں عزرائیل (ملک الموت) نوں اپنی جان نہ دیواں۔

۷۔ معشوق دی ذات عاشق لئی دین ایمان ہوندی اے، میں تے کسی نوں
وی اپنا دین ایمان نہیں دیاں گا۔

۸۔ تیریاں زلفاں دے نال دیاں زلفاں ہور کتھے، میں لگھاں کنڈیاں
دے بدلے باغ دے پھل بوٹے (دنیا زیو) کدی نہ دیواں۔

۹۔ رحمان، تیریاں ہوٹھاں تے شراب اودوں تیکر حرام اے
جدوں تیکر تاوان دے طور اپنے لہو نال بھر کے پیالہ نہ لویں

(۱۰۵)

دا یوخۂ رنگے ژوندون دے نہ پوھیږم
خواب، وخیال دے که افسون دے نہ پوھیږم

○

۱۔ خورے ایہہ کہیو جیہی زندگی اے۔ خواب اے خیال اے کہ ٹونا، سمجھ
نہیں آوندی۔

۲۔ اپنا لہو دے کے شراب دا پیالہ لبھیا سی پر اپنے کالجے دا لہو تھک وانگ
لگدا اے سمجھ نہیں آوندی۔

۳۔ سوچ رہیا واں، بلبل بن جاواں یا پتنگا بن جاواں، سمجھ چہ نہیں آوندا،
تیرا مکھڑا دیوے دی لاٹ اے یا مہکدا ہویا پھل۔

۴۔ کنگھی اک دھاگا جیہا تریاں زلفاں چوں کھچیا سی، سمجھ نئیں آوندی
ایہہ میری شہہ رگ سی یا تریاں زلفاں دا وال۔

۵۔ تیرے پیار وچ میں اک ایہی تھاں تے کھلوتا واں جے پتہ نئیں ایہہ
ملاپ دا مقام اے یا نہ چھوڑے دی تھاں۔

۶۔ میں اپنے دل دیاں علامتاں (نشانیاں) ولوں حیران آں کدی موئی
نظر آوندا اے تے کدی قارون۔

۷۔ رب جانے ایہہ عاشقی دا روگ سی یا طاعون دی بیماری
جس ماروں رحمان دا چہرہ ہلدی وانگ پیلا پے گیا اے

(۱۰۶)

بیا دِ نوی شراب خسنلی دی پوهیں م
په رُخسار دِ گل کرلی دی پوهیں م

○

۱۔ فیر نویں شراب پیتی اے تاں ای تے تیریاں گلھاں تے پھل کھڑے نیں۔

۲۔ بھا نویں مہندی اُتے پیا مہندی لا کے ہتھ لال کر پر مینوں پتہ اے اج
وی میرا لہو نئیں چھپنا

۳۔ ایہہ توں رقیباں (ویریاں) نوں جے بلایا اے معلوم ہوندا اے، ایہہ

سب میری موت دے سمیان توں اُڈّ ہور کج نئیں ۔

۴۔ تیرا خط ملّا توں پڑھوان دی کیہہ لوڑ ہیں جانناواں توں میرے بارے ایس چہ کیہہ لکھیّا اے ۔

۵۔ توں اپنے ظلم تے دھروہ بارے میینوں کیہہ دسّنا ایں میں جانناواں میں ہکّے ئیں ایہہ میرے اُتےّ بیتے نیں ۔

۶۔ میینوں پتہ اے جدوں توں تے رقیب (ویری) آپس چہ سرگوشیاں کر رہے سو میں رون لگ پیا ساں ۔

۷۔ رقیب (ویری) رحمان تے اینویں سختی نئیں پئے کردے میں جانناواں توں انہاں تے اج کل بہت مہربان ایں

(۱۰۷)

پہ لیمۂ کبنے ہے مدام
عکس گوجئ دَ گل فام

○

۱۔ ایہہ جیہڑی صورت میریاں اکھاں چہ ہمیش پھردی رہندی اے میرے محبوب ” گلفام “ دی اے

۲۔ میریاں کالیاں اکھاں پھلاں رنگیاں ہو گئیاں نیں کیوں جے انہاں نوں

گل اندام (محبوب) دی آرزو اے۔

۳۔ اکھاں چہ لہو رنگے ہنجوآں دے سوا میرے پلّے شراب اے نہ جام (پیالہ)

۴۔ اوس دل آرام (محبوب) دے چاء چہ میں کدی اک پل دی آرام نہیں تکیا۔

۵۔ جدوں دا اوہدی ٹھوڑی چہ گڑھا نظر آیا اے میں اوسی ول تلکدا اُنگا جا رہیا واں۔

۶۔ خال (تِل) جے اوہدے مکھڑے دا غلام اے تے میں اوس غلام دا غلام ہاں۔

۷۔ عشق چہ میں بہت دُکھ پائے نیں، پر ایہہ ناکامیاں (ای میریاں) کامیابیاں نیں۔

۸۔ بھانویں نیک نام ہاں بھانویں بدنام، عشق چہ میں بہر حال خوش ہاں۔

۹۔ دوستی چہ مینوں خاص عام ہر اک دیاں ملامتاں قبول نیں۔

۱۰۔ اپنیاں دعاواں دے بدلے میں اپنے محبوب دے مُنہہ چوں گالاں سُننا چاہنا واں۔

۱۱۔ اوہدیاں گالاں توں میں اپنی ایہہ دعا سلام صدقے کر دیاں۔

۱۲۔ اپنے محبوب دیاں کوڑیاں کسیلیاں مینوں کشمش تے باداماں توں وودھ کے پسند نیں۔

۱۳۔ میرے لئی تے اوہو مسیحا اے جیہڑا میرے محبوب دا سکھ سنہاہے کے آوے۔

۱۴۔ رحماؔن اپنے محبوب دا چن ورگا مکھڑا
پورے دا پورا تک لیا اے

(۱۰۸)

چه له مرګه بے پروا ئے په هر دم
دغه هسے غم دِ هیر دے په کوم غم

○

۱۔ توں موت ولوں جے بے پروا ہو گیا ایں، ایہہ کیہدے غم تینوں سارے دکھ بھلا دتے نیں۔

۲۔ توں باقی سارے غم بھُل جائیں گا جے ایہہ ماتم تینوں پیش پے جاوے۔

۳۔ زخمی گل مُل دے کے وی جیہڑا مرہم نہ لبھ سکیا اوہ اج دے پل اوہنوں مفت مل گیا اے۔

۴۔ اجے اجل دی تلوار نیام دے اندر ای اے ایس توں پہلے ای مرہم تیار کر لواں۔

۵۔ جسم دی سرائے توں رخصت ہون توں پہلاں سفر خرچ پلّے بنھ لے ایس توں

ددھ کے ہور کوئی سراں نیئں۔

۶۔ ایس راہ (عشق) تے چلنا کوئی سوکھا کم نیئں، ہر قدم تے ہر ساہ تے اوختاں کھلوتیاں نیں۔

۷۔ جے تینوں ظلم تے ستم توں ڈر لگدا اے تے فیر توں کسی تے ظلم تے ستم نہ کر۔

۸۔ جے تینوں کسی توں رحم تے کرم دا چاء اے تے توں وی ساریاں تے رحم کرم کردا رہو۔

۹۔ جو سلوک کسی نال کریں گا اوہو تیرے نال ہونا ایں، اکّو بیج دا پھل کھلر نیئں سکدا۔

۱۰۔ اجر عمل دے مطابق ہوندا اے ایہہ دونویں نالو نال چلدے نیں۔

۱۱۔ ایہہ ہن تیری مرضی، نیکی کر یا بدی۔ ایتھے نیک بد دونویں نالو نال لکھے جاندے نیں۔

۱۲۔ روزی دی طلب چہ اپنے رب نوں بھل نہ جانویں یقین کر جے آدمی توں پہلاں آدمی دا رزق گھلیا گیا اے۔

۱۳۔ حرص کرن نال سوئی دے نکے برابر وی رزق ودھ نیئں جاندا، یقین کر لے۔

۱۴۔ بھانویں ہزار طراں دیاں کوششاں کر، پر [illegible] گھٹ ودھ نیئں ہو سکدا۔

۱۵۔ حرص ہوا چہ بہتا نہ پے، رب نوں یاد کر، اوہ عرب تے عجم لئی کافی اے۔

۱۶۔ تیرے اُتے اپنے رب دی عبادت فرض اے ایس چہ لاؤ لشکر، خزانیاں ملک تے شان شوکت دی لوڑ نہیں۔

۱۷۔ اک روٹی تے اک چادر کافی اے ہور سب مسلمان دی نظر چہ فضول خرچی اے۔

۱۸۔ خوراک دا مقصد جسم دی توانائی اے گوشت، گھیو، یا کنک تے جوں دی شرط نہیں۔

۱۹۔ لباس دا مطلب ستر کجناں اے، ایس چہ اطلس کمخواب تے تاج علم دی شرط نہیں۔

۲۰۔ توں ایتھے جے ہنیرے توں ایناں ڈرنا ایں، قبر دے ہنیرے دا علاج وی کدی سوچیا ای؟

۲۱۔ چٹے داڑھیاں دی غفلت مناسب نہیں جیویں فجر ویلے سونا روا نہیں۔

۲۲۔ جدوں سپ اپنی کھڈ چہ جاندا اے، سدھا ہو جاندا اے۔ توں قبر دے کنڈھے تے اپڑ کے وی اجے سدھا نہیں ہویا۔

۲۳۔ دنیا دے کم کر دیاں کر دیاں تیرا لک دوہرا ہو گیا اے پر کدی دو نفل نماز لئی توں نہیں جھک سکیا۔

۲۴۔ جے توں بندہ ایں تے ایس توں پہلے جد ہور لوکی تیرے اُتے رون رج کے رو لے۔

۲۵۔ ہور لوکی تیرے حال تے رو رہے نیں انصاف کر، بے انصافیا! توں کس

گلوں خوش ہو رہیا ایں۔

۲۶۔ چلو ہیں نیں ٹوکدا، توں آپوں ای اکھاں کھول کے چل، اکھاں نہ بن تو ں انسان ایں یا ڈنگر؟

۲۷۔ رحمٰن، جیویں توں اپنے رب ولوں شرمندہ ایں اج دا ایس جگ چہ شیت ای کوئی ہور ہووے!

(۱۰۹)

څو به صبر په جفا دَ یار کوم
څو به موم دَ نمر دَ مخ ته ځوزوم

○

۱۔ میں کدوں تیکر اپنے محبوب دیاں سختیاں جھلاں گا، کدوں تیکر صبر کراں گا، کدوں تیکر موم لے کے سورج دے سامنے کھلوواں گا۔

۲۔ صبر تے عشق اکو تھاں اکٹھے ہون، ایہہ جھوٹھ اے میں جھوٹھ نوں سچ کر کے کیویں دکھاواں۔

۳۔ ناصحا! توں میینوں نصیحت نہ کر، میں ایہدا رنج اپنی جان توں دور کر دتا اے۔

۴۔ میینوں پتہ اے جے پیار اگ اے، ایہہ رب ولوں اے تاں ای میں جان بجھ کے اپنا سر ایس چہ ڈاہ رہیا واں۔

۵. میں اپنی ڈور (واگ) اپنے یار دے ہتھ پھڑا دتی اے، ہن اوہ جدھر چاہے کھچ لوے میں اوہدے پچھے ہاں.

۶. میرے سجن دا ہتھ میرے گریبان چہ پیا اے تے میرا اوس تے کوئی وس نہیں چل رہیا.

۷. عاشقاں اُتے محبوباں دا حق اے، بھانویں دھروہ کرن، میں بھلا حق نوں باطل نال کیویں بدلاں.

۸. جد میں اپنے محبوب دا پیار اپنے اُتے فرض کر لیا اے تے فیر میں اپنے ایس فرض ولوں موہنہ کینویں پھیراں.

۹. ایہہ کیہو جیہی زندگی اے جے اپنے محبوب نوں اکھیں نہیں تک رہیا.

۱۰. رحماؔن، میں اپنیاں اکھاں ہن بھلا جگ لئی کاہنوں کھولاں

(۱۱۰)

که په سر دَ هغه یار له لاسه سنګ خورم
خدائے دِ نهٔ کا چه بهٔ بله خواته ځنګ خورم

○

۱. بھانویں اوس سجن دے ہتھوں سر تے پتھر پئے وسن، رب نہ کرے جے میں اوہنوں چھڈ کے کسی ہور پاسے ول نٹھاں.

۲۔ عزت مان دا بھلا پریت نال کیہہ ناطہ، میں کاہنوں ساری حیاتی اینویں پیاناں نموشش دا غم کھاواں۔

۳۔ رب اوہنوں میرے لئی شہد تے شکر توں ودھ مٹھا کر دیوے جیہڑا تیر میں اپنے محبوب دے ہتھوں کھاواں۔

۴۔ اپنے محبوب دے وچھوڑے چہ سب قبول اے بھانویں انگریز دی تلوار سر تے آن چمکے میں ہس کے سہہ لواں گا۔

۵۔ عشق چہ میں معشوقاں دی چاکری کرناواں، کسی بہلول دانا یا اورنگ زیب بادشاہ توں تنخواہ نہیں لیندا۔

۶۔ ایہہ نیلا آسمان میرے لئی چھتر شاہی اے، دھند چہ میرا تخت اے مٹی گھٹا ملنگ دی دولت تھاں اے۔

۷۔ ایسں کارن جے میری خودی، بے خودی نال بدل جاوے، وچھوڑے دے غم چہ گھٹ گھٹ بھنگ پیوی جاناواں۔

۸۔ جیویں کوئی دنیا دیاں نعمتاں کھاوے میں اپنے محبوب دی گلی دا گھٹا انج ای پھکی جا رہیا واں۔

۹۔ بغیر محبوب دے جیکر لونگ تے لاچی وی کھانی پوے تے اوہ مینوں زہر ہو کے لگدی اے۔

۱۰۔ رحماؔن، میں دنیا چہ کیویں جیوندا رہ سکاں گا
جدکہ میں پیار دے بلدے لنبیاں تے پتنگ وانگ سڑ رہیا واں

(111)

راکوی د بیدردئ چه پیغورونه
بلوی ے په تندی یانه ے اوردنه

○

۱۔ اوہ مینوں رنج بے دردی دے طعنیاں نال بلاندے نیں جیویں میرے سر تے اگ دے بھانبڑ بالدے نیں۔

۲۔ ہور کجھ نیئں ایہہ انہاں دلاندیاں بوٹیاں نیں جیہڑے سوہنیاں دے ہنتھوں مارے جاندے نیں۔

۳۔ دلاں نوں زیر کرن لئی انہاں دی ہر نظر شیرا ے اوہ اپنا زور ہمیش میرے اُتے ای آزماندے نیں۔

۴۔ رب کسی نوں کجلائیاں اکھاں دے ہنیریاں چہ نہ سٹے، ایہہ ہنیرے جگت دیاں بنیاداں ہلا دیندے نیں۔

۵۔ اک تے اپنے حسن دی اگ جگ جہان تے بالی آ، اُتوں ایس اگ چہ کئی گھر ساڑ بال دتے نیں۔

۶۔ میں رقیباں (ویریاں) دا ہور تے کجھ نہیں وگاڑیا، اپنے محبوب نال
پیار کیتا اے جس پاروں اوہ مینوں چوری دا الزام دیندے نیں

۷۔ رحمان، دے پیار دیاں سارے جگ پہ دھماں نیں
لوکی تھاں تھاں انہاں دیاں گلاں کردے نیں

(۱۱۲)

کہ لہ مخہ یو خوا کا حجابونہ
خدائے بہ ورکہ دخوبانو ثوابونہ

○

۱۔ جے کدی اوہ اپنے منہوں ذرا کجھ چُنی ہٹا دین، تے اینہاں سوہنیاں نوں
رب ولوں ثواب ہووے گا۔

۲۔ بھانویں آسمان تے ہزاراں سورج چڑھے ہون، مشکل اے جے میرے محبوب
دے برابر اک وی ہووے۔

۳۔ میں اوہدیاں گلھاں دے ڈونگھے چاہ غرق ہاں جے رب کرے
کوئی ہور انہاں دیاں کھُمن گھیریاں وچ نہ پوے۔

۴۔ جیویں میں اوہدے غم دا عذاب پیا صبر نال سہہ رہیا واں، رب کرے
ہور کسی تے ایہو جیہا عذاب نہ ٹُٹے۔

۵۔ میری کسی گل دا، اوس تے کوئی اثر نیئں ہوندا، بھانویں میں اپنے دکھاں دیاں کہانیاں نال کتاباں بھر دیاں۔

۶۔ اکو جواب دے کے میرے سارے سوالاں نوں رد کر دیندے نیں، بھلا انج کوئی سوالاں دے جواب دے سکدا اے۔

۷۔ انہاں دے جیلے بہانیاں دی تہہ دا پتہ ای نیئں چلدا، بھلا سمندراں دا تھلّا کسی نوں لبھیا اے۔

۸۔ جیکر ذرا کو اکھ لگ جاوے تے کہندے نیں، بھلا یاری لا کے کوئی انج وی سوندا ہوندا اے۔

۹۔ اوہدا مال متاع سب پانی چہ رُڑھ جاندا اے جیہدیاں اکھاں چوں ہمیش ہنجواں دا ہڑ رگدا رہوے۔

۱۰۔ میں اوہدے بھروٹیاں دی محراب تک کے حیران آں جے بھلا بتاں دا محراباں نال کیہہ تعلق اے۔

۱۱۔ میں اوودوں یار ساری توں ہتھ دھو بیٹھا، جدوں ربابیاں رباب چُک کے وجانے شروع کر دتے۔

۱۲۔ رحمانؔ، اوہ نیر جو گیا رنگ دی پوشاک
پہن کے آئے نیں، تیرے قتل دا نیر سامان ہو گیا اے

○

۱۱۳

په خاطر ے غلبه شوستا غمونه
بنږ د خدائے د پاره کیږده قدمونه

۵

۱. تیرے غماں دا میرے دل تے غلبہ ہو گیا اے، رب دا واسطہ ای کدی توں وی ایدھر پیر پا۔

۲. کج تے میرے ہنجواں ول دھیان دے، میرے اندر کھلا ایہیاں ندیاں کتھوں سن۔

۳. تیرے حسن دے لشیرٔ جنہوں ڈنگ لیا، اوہدا کیہہ علاج، لکھ دم درود کرو، پھوکاں مارو کج حاصل نئیں ہوندا۔

۴. لکھ منتر پڑھ کے پھوکو، تقدیر کوئی بدل جاندی اے؟

۵. بھانویں کوئی حرم کعبہ چہ جا وڑے، ایہہ مشکل اے جے قسمت دے چکروں باہر نکل جاوے۔

۶. کوشش نال محنت ٹھکانے نئیں لگدی جدوں تیکر رب دا کرم شامل حال نہ ہووے۔

۷. جیہڑا اتنا عزت دے خزانیوں مالدار ہو جاوے اوہنوں ہور درہم دینار ال

دی حاجت نہیں رہندی۔

۸۔ بھانویں سوہنیاں دے پیار دیاں چھیڑاں دی قسم وی کھادے رحماناں، دیاں قسماں دا کیہہ اعتبار، فیر توڑ دے گا

(۱۱۴)

ژوندی کاندی د دنیا کاروبارونه
په سرو پریواته د خاورو انبارونه

○

۱۔ جیوندیاں نوں اپنے دُنیا دے کاروبار توں ویہل نہیں تے مویاں تے مٹی دے ڈھیر آن پئے نیں۔

۲۔ کجھ سروں پیروں ننگے مٹی چہ رُل رہے نیں تے کجھاں اپنے سراں تے ونگیاں پگاں رکھیاں نیں۔

۳۔ دوہاں بھرانواں دے وچکار چنگا سلوک تے اک پلے رہیا، الٹا اک دوجے نوں طعنے دیندے تے لڑدے بھڑدے رہندے نیں۔

۴۔ باغ چہ تک تو اکو بوٹے دی اکو شاخ نال پھل وی لگدے نیں تے کنڈے وی۔

۵۔ ہر روز جیہڑے لوکی ایتھوں جاندے تے جان لئی تیار رہندے نیں انہاں

دا نہ کوئی شمار ہوسکدا اے نہ حساب۔

۶۔ اکو اکو دار دا پھیرا اے ایس جگ تے جینویں دی بیتے، ایتھوں جا کے فیر کنے پھیرا پانا اے۔

۷۔ میرے اگے ایتھوں دی گرم بازاری دا ذکر نہ کرو، میں ایہہ جیہے کئی بزار تکے ہوئے نیں۔

۸۔ دوستاں دے وچھوڑے دا دُکھ انج اے
جیویں رحماؔن دے سر تے تلواراں دی چھال

(۱۱۵)

دریغه او وینم یو ځل هغه مخونه
چه دراز لری مژګان دراز قدمونه

○

۱۔ شالا میں اک وار اوہ سوہنی صورت تک لواں جو لمیاں پلکاں تے لما قد رکھدی اے۔

۲۔ لمبا قد، لمیاں پلکاں تے لمیاں زلفاں، پتلے ہونٹھ، نکا جیہاں منہ دا واک تے باریک ڈند۔

۳۔ میں اسمان دے چن تے سورج ادہرے قدماں توں وار چھڈاں نالے

زمین تے کھڑے ہوئے سو ہے پھُل وی اس توں قربان کردیاں.

۴. جدوں میں اوہنوں تک لواں اکھاں چہ اتھرو بھر آوندے نیں، بہار آوندی اے تے مینہہ وی وسدا اے.

۵. میں اپنے دل چہ خورے کنیاں ای منتاں منیاں ہوئیاں نیں، کاش اکو وار ای اوہدا مکھڑا اپنی اکھیں تک لواں.

۶. وچھوڑے دی رات سُرخ بستر مینوں اگ دے سوہے لنبیاں وانگ ساڑدا اے، اِک پل وی تے اکھیں نیند نئیں آوندی.

۷. گوری گوری گلھاں تے کالیاں زلفاں انج لہراندیاں نیں جیویں چندن دی ڈالی تے بشیر شو نکردا ہووے.

۸. اک وچھوڑے دا غم جے رب سوکھا کردیوے تے رحماکن، تے حیاتی دے ہور سارے دکھ وی سوکھے ہوجان

(۱۱۶)

که ستا خپله سیه روئ نهٔ وے دښمن

آئینه حماد زرهٔ نهٔ ده نخچن ه !

○

۱. ویریا! ایہہ تیرا اپنا ای منہہ کالا اے، میرے دل دا شیشہ تے ذرا وی

میلانیں۔

۲۔ عیب لوڑن والیا! توں جے میرے دل عیب دی نظر نال تکنا ایں ایہہ میرا نہیں تیری نظر دا عیب اے۔

۳۔ ہر کوئی شیشے چہ اپنا ای منہہ تکدا اے، بھانویں صاف ہووے بھانویں داغی۔

۴۔ بھنگیاں نوں حلال خور کہندا اے، پر جیہڑا چنگی خو دا مالک ہووے اوہ بدکلام نہیں ہوندا۔

۵۔ توں جد دوجیاں نوں برا کہناں ایں تے میں ڈرناواں کتے ایہہ توں اپنی بدی دا کھوہ تے نہیں دس رہیا۔

۶۔ توں جس دے عیب پیا گنوانا ایں کتے اوس توں پہلاں تیرے اپنے عیب نہ کھل پین۔

۷۔ ہر بیج چوں اوہی کجھ اُگدا اے جو بیجیا جاوے ہر بوٹا اپنا اپنا پھل ای پکڑدا اے۔

۸۔ رحمانؔ جے توں اپنے عیباں توں بچنا چاہنا ایں تے
دوجیاں دے عیب نہ لبھدا رہو

(117)

ما وے زۀ به نه کړم په خوبانو باندے مینه
مینه د خوبانو اوچوی د صورت وینه

۱۔ سوچیا سی سوہنیاں دا خیال چھڈ دیاں گا پر انہاں دا پیار تے میرا لہو پیا

خشک کر دااے ۔

۲۔ رَبّ سوہنے ازل دیہاڑے توں عشق میری جھولی پایااے، بھانوں مٹھا اے بھانویں کَوڑا۔ میں اپنے حصّے تے راضی ہاں ۔

۳۔ زہر ہووے یا مِشری ہر کسی نوں اپنے موہنہ دا سواد ملدااے، دوجیاں دے موہنہ چہ بھانویں ماکھیوں (شہد) ہووے اوہدا سواد نئیں لبھدا ۔

۴۔ مرد اوہ اے جیہڑا دوجے دا دُکھ اپنے سرتے جھلّے، جھوٹھیاں تسلّیاں نال کسی دا دل نہیں رکھیا جا سکدا ۔

۵۔ ہور دنیا نوں کیہ آکھاں میں تے اوہدا مریہاں جیہڑا میرے سوہنے سجّن دا سکھ سنیہڑا لے کے آوے ۔

۶۔ اکھیاں دو نویں اکھّاں رو رو کے کدوں تیکر ملدا رہواں گا، میرے دُکھ بھرے ہنجو تے باہواں چوں وی نُچڑدے رہن گے ۔

۷۔ رحمانؔ، دے سرتے وچھوڑے دی تیز تلوار لٹک رہی اے
رَبّا! توں ای ایس مشکل چہ اوہدا راکھا ایں ۔

(۱۱۸)

چې ته د یار شونډې، چې ته غم د دل و جان
چې ته کوتې لعل او چې ته لعل د بدخشان

۱. کِتھےّ محبوب دے بلہاّں دا خیال تے کِتھےّ دل تے جان دی بیقراری دا غم، کِتھےّ بدخشاں دا لعل تے کِتھےّ "اسگند" دے سوہے دانے۔

۲. سجنا جنہوں عشق کہندے نیں اوہ نفس دی پاکی نال ای پاک صاف اے کِتھےّ پیٹ دی ہنیری کوٹھڑی کِتھےّ زنخداں (گلہاّں) دا ڈھونگ۔

۳. رِندی تے زاہدی چہ جے سمجھو تے بڑا فرق اے، کِتھےّ جوان منڈے کڑیاں کِتھےّ رنڈیاں عورتاں تے یتیم۔

۴. بڑا ای نادان اے اوہ بندہ جیہڑا دین بدلے دنیا خرید لوے کِتھےّ پنج دناں دا ایہہ میلہ کِتھےّ ہمیشگی عمر۔

۵. قناعت اُتے حرص تے ہوس دا خیال دا رچھڈ کِتھےّ مصر دا ملک تے کِتھےّ غلاماں دی وَستی۔

۶. خاناں (وڈیریاں) نال بھلا ملنگ کیویں رہ سکدے نیں
کِتھےّ اپنا عزیز خان تے کِتھےّ ملنگ عبدالرحمان

(۱۱۹)

که پخوا تر آشنائی نه وے بیلتون
ما بهٔ نهٔ وے له چا کړے پیوستون

۱. جے پیار توں پہلاں وچھوڑا نہ ہوندا تے میں کدی کسی نال اپناں میل

ای نہ رکھدا ۔

۲۔ جد اپنے محبوب نوں اکھیں تک لیا تے خیال آیا، مینوں کِنی وڈی نعمت زندگی چہ ای مل گئی اے ۔

۳۔ ویرنا (زندگی) دا صلاحناں وی دنیا نوں کیہہ دسّاں اینویں سوئی دا شہتیر بن جائے گا ۔

۴۔ اج دی گھڑی ایہہ بھیت کھلیا جے اَج دے دن توں کل دا دن ای چنگا سی ۔

۵۔ میں عشق چہ اینویں کیوں پریشان ہوواں ایس راہ چہ تے مینوں ہر سختی تے رَبّ دا شکر ادا کرنا چاہیدا اے ۔

۶۔ ہن جے میں ہتھ مَلاں وی تے کیہہ فیدہ، جیہڑا ویلا ہتھوں نکل گیا اوہدا غم کیہہ کرنا ۔

۷۔ سورج وانگ جیہڑے اَسمان تے چمکنے والے وی ایس دن محبت کُھل کے کردے نیں ۔

۸۔ جیہدا من موہناں نقشہ میرے دھیان چہ اے اوہ تے اَسمانی گھوڑے تے سوار ہو کے اُچیّاں فضاواں چہ پیا اُڈدا اے ۔

۹۔ بھلا ایس حال چہ صبر کیویں کراں جے دشمن تینوں مصیبت چہ پا کے خوش تے کامیاب اے ۔

۱۰۔ جیکر صبر پاروں کالے پتھر لعل بن جان' فیر وی انہاں لعلاں نوں جگر دا خون نہ بنائیں۔

۱۱۔ دنیا دا لالچ میرے اُتے حرام ہوگیا اے' ایس لالچ میینوں کیڑیاں (چیونٹیاں) دی کھڈ تے رات گذارن تے مجبور کر دتا اے۔

۱۲۔ جیہڑا میینوں صبر تے سکون دی نصیحت کر دا اے' شالا اک وار تے اوہدا وی میرے ورگا حال ہو جاوے۔

۱۳۔ جدوں رحمانؔ تیرے دھیان چہ سر سُٹ کے بیٹھا ہووے
اودوں اوہنوں اپنا آپ اسماناں نوں اُچا چا بدا اے

۱۲۰

که ترے وپوښته شاهان او سلطانان
هیڅ نیمګړے په چا نهٔ شه دا جهان

○

۱۔ بھانویں ایتھوں کئی بادشاہ تے سلطان رخصت ہوئے نیں پر ایس دُنیا چہ کوئی گھاٹا نئیں پیا۔

۲۔ بھانویں اِک پل چہ ہزاراں نوں موت آجادے' ربّ سوہناں اکو پل چہ ہزاراں پیدا وی کر سکدا اے۔

۳۔ ایتھے آن تے ایتھوں جان دا کوئی حساب ای نئیں، حیاتی دا ہڑ سمندر وانگ وگ رہیا اے۔

۴۔ جدوں اپنی جان تے بنی ہووے کوئی کسی دے دکھ درد چہ شریک نئیں ہوندا

۵۔ بڑے بڑے پیر پیغمبر ایس جگ توں چلے گئے پر انہاں دے وچھوڑے دا غم کسی دل نوں نئیں لایا۔

۶۔ جدا بہو جیہے لوکی دی دھرتی چہ لہہ گئے نیں تے میرے تیرے جیہے کتیاں نوں کون یاد رکھے گا۔

۷۔ بھانویں ساری دنیا دی مٹی چھان ماراں فیر وی ہن دارا تے شاہجہان نئیں لبھن گے۔

۸۔ جیہڑے ساری عمر نام نشان پچھے مردے رہے نیں، ہن کتے انہاں دے ناں نشان دی بو وی باقی نئیں رہی۔

۹۔ جیکر میری گل جھوٹھ اے تے اُکے آپوں تک لے، تیرے پیو دادے نال قبرستان بھریا دا اے۔

۱۰۔ جیہڑا ہمیش تیریاں دوویں اکھاں چمدے رہندے سن، ہن دس خاں اوہ منہہ تے اوہ ہوٹھ کیہہ ہوئے۔

۱۱۔ جیہڑے تینوں ہمیش "قربان جانواں" کر کے بلاندے سن بھلا ہن تے اوہ "اے قربان" کر کے اواز دین۔

۱۲۔ میں رحمان دے سڑدے بلدے شعراں دلوں حریان ہاں جے ایس اگ نال اوہدا دیوان کیوں نہ سڑ گیا۔

(۱۲۱)

فراموش مے کړو دَستا په مینه ځان
ځان له څه کړے بلکه عمر جاودان

○

۱۔ میں تیرے عشق چہ اپنا آپ بھلّی بیٹھا واں تے اپنا آپ وی کیہہ ساری حیاتی چیتیوں لہہ گئی اے۔

۲۔ جیویں میں تیرے بوہے دی مٹّی گھٹے چہ خوش ہاں ایخ دا عیش آرام تے بادشاہواں نوں وی نصیب نئیں ہونا۔

۳۔ کوئی پہلوان وی ایناں بھار نئیں چُکے گا جناں میں تیرے دُکھ دا بھار چُکیا دا اے۔

۴۔ تیرے پیار چہ اجیہا بے سروسامان ہو گیا واں جے نہ سر دی فکر رہی اے نہ سامان دا دھیان۔

۵۔ توں سال دا وعدہ کیتا اے، پر ہن کیہہ کراں، مینوں تے تیرے باہج اک پل وی لنگھدا نظر نئیں آؤندا۔

۶۔ تیرے عشق چہ بغیر پیتیاں ای انج مست ہاں جے زمین آسمان دی کوئی خبر ای نہیں ۔

۷۔ ساری حیاتی تیرے لئی گواچیا رہیا واں، سوہنیا، ہن دی شہراں تے جنگلاں چہ تینوں ای ڈھونڈ رہیا واں ۔

۸۔ توں بھانویں اپنے بوہے توں اینہوں اٹھا دے یا بیٹھا رہن دے عبدالرحمٰن، تیرے چن جیہے مکھڑے نال بڑا پیار کردا اے !

(۱۲۲)

تۀ چه هسے کاه ترش ئے کاه خندان
لہ عاشق سره کینه کړے که احسان

○

۱۔ توں جے کدی سڑیاں سُٹنا ایں کدی ہسنا ایں ایہہ اپنے چاہن والے نال تیرا کینہ اے یا اوس تے احسان کر رہیا ایں ؟

۲۔ کون جانے تیری خوپل چہ کیہہ دی کیہہ ہو جاوے، کدی توں سختی کرنا ایں کدی مہربانی ۔

۳۔ اپنے چاہن والیاں دا دکھ وی توں ایں تے خوشی وی توں، ہور جے وصل اے بھانویں وچھوڑا سب کوڑا اے ۔

۴۔ اوہ سے ٹُکڑے کھنڈ توں وی مٹھے نیں، عاشقاں نوں گالاں کھان توں کیہہ عذر لبھے۔

۵۔ سوہنے، پرائیاں ول مہر دی نظر نئیں پاندے، سرو دے بوٹے وانگ کسی اگے سر نئیں جھکاندے۔

۶۔ میرے سجنا، تیرے جیہا حسُن جگ چہ کسی ہور سوہنے بندے چہ اج تیکر پیدا ای نئیں ہویا۔

۷۔ سوہنیاں! توں ایڈا ناز نخرہ کاہنوں دسناں ایں، تینوں پتہ ای اے جے ایس توں تیرے چاہن والیاں دی جان جاندی اے۔

۸۔ تیرے بندے پتھر دے بنے ہوئے نئیں، جے ہون وی تے تیرا ظلم تے پتھر وی نئیں سہہ سکدے۔

۹۔ جتھوں تیکر تیری قوت دی پہنچ اے اُتھوں تیکر ایس جگ دے لوکاں دی قوت نئیں اپڑ سکدی۔

۱۰۔ ایہہ کیہدا جگرا، جے تیرے ظلم تے آہ وی کرے، بھانویں اوہدی بادشاہی ای اُلٹ جاوے۔

۱۱۔ عاشق تیرے درد و چھوڑے چہ حیران پریشان اے، رب کسی نوں انج خوار تے خراب نہ کرے۔

۱۲۔ جیویں وصال چہ ڈھیر سُکھ ہوندا اے، انج ای عشق چہ وچھوڑا وی اک

اوکھا بندی خانہ اے۔

۱۳۔ تیریاں گلھاں دسے لشکارے سورج وانگ نیئں جس پاروں سارا جگ چانن ہویا دا اے۔

۱۴۔ جدوں دا میں تیرے حسن دا باغ دیکھیا اے، پھُل دی ہر پتی چوں تیرے ہاسے دا چاء پیا ڈھلدا اے۔

۱۵۔ تیرا حسن جمال تکن مگروں وی جے ایہہ زاہد لوکی عاشقاں نوں نصیحت کرن تاں جانیے۔

۱۶۔ تیرے مکھڑے دا رنگ سوہے پھُلاں دا رنگ اے تے تیریاں زلفاں دی ہر لٹ جیویں خشنالو (ریحان) دی ٹہنی اے۔

۱۷۔ توں خط دی سیاہی انج سوہدی اے، جیویں روشنی نال قرآن دے حرف لکھے ہون۔

۱۸۔ کھوہ ول ویہڑن چہ ڈبن دا خطرہ اے، پر حریان ہاں تیری گلھاں دے کھوہ چہ تے ڈب کے وی سکھ تے چین لبھدا اے۔

۱۹۔ گوہر (موتی) دی چمک دمک بڑی شے اے پر جدوں تیرے دند نظر آجان ایہہ موتی (دُر) کالا پے جاندا اے۔

۲۰۔ میرے محبوب، توں حسن دا بادشاہ ایں، جگ دے باقی سارے حسن تیرے چاکر نیں۔

۲۱۔ انہاں سوہنیاں نوں بھانویں ستارے وی آکھیئے، توں انہاں چہ خورشید لگنا ایں۔

۲۲۔ ہر بندے توں ایہو حسن چہ آوندا اے جے تیرا حسن ازلوں بے داغ اے۔

۲۳۔ رحمان، دا کلام ایس لئی ہیرے موتیاں چہ پیا تُلدا اے
جے ایہہ ہمیشہ تیرے لعلاں جیہے بلاں دی تعریف کردا اے

(۱۲۳)

خوبۂ شمیرم زۂ غمونہ دہجران
همرہ دیر دی لکہ ریگ دبیابان

○

۱۔ میں تھوں وچھوڑے دے غم شمار نئیں کیتے جا سکدے اینے زیادہ نیں جیویں تھل دی ریت۔

۲۔ بندے دی دشمنی تے طاقت دا ڈر نئیں سی پر ربوں دشمنی لئی اسمان پیش پے گیا اے۔

۳۔ جیویں کوئی اونٹھ دا لدچک کے مور دی پٹھ تے رکھ دیویں انج ای اپنے غم ہتھوں میں وی لاچار ہاں۔

۴۔ میرے اُتے وچھوڑے دی اگ جیویں وس رہی اے ایہو جیہی اگ کسی

کتے ہور وسدی نئیں تکی ہونی۔

۵۔ میٹوں اپنے محبوب دے جنے غم نیں، انہاں نوں او ہو بندہ گن سکدا اے جیہڑا اپنے تن دے وال گن سکے۔

۶۔ جیہڑے میں تھوں وچھوڑے چہ حال پچھدے نیں، کدی جھٹ اپنے دل چہ دوزخیاں دا خیال تے کرن۔

۷۔ میری بے قرار روح پکھڑو وانگ ہوا چہ اُڈ گئی اے، جھڑا بدن میرا اپنی تھاں پیا رہ گیا اے۔

۸۔ میرے محبوب اپنے منتر نال میرا دل تکدیاں تکدیاں کھوہ لیا اے تے میں دیوار چہ گڈے بُت وانگ حریان ہاں۔

۹۔ میں سوچیا سی جے مومن دا دل عرش اے، پر ایہہ خبر نئیں سی جے عشق چہ میرا ایہہ عرش اُجڑ جاناں اے۔

۱۰۔ عشق میٹوں ایس حد تیکر بے سُدھ کر دتا اے جے نہ کوئی ہوش اے نہ پلے سر سامان۔

۱۱ چوآں پاسیوں لعنت ملامت ہو رہی اے، سارا جگ ای میٹوں برا کہہ رہیا اے۔

۱۲۔ جس بندے دی ٹھڈورتی نہ ہووے
اوہنوں رحمان دیاں گلاں تے یقین کیویں آوے

۱۲۴

ورکه عاشقی شه هم ئے نوم هم ئے نشان
زهٔ ئے هسے خوار کړم لکه خاک دبیابان

○

۱. شالا عشق اپنے ناں نشان سمیت کِتّے گم ہو جاوے، میںنوں تے ایس بیابان دی مٹی وانگ خراب کر دِتا اے۔

۲۔ میں عشق دے کم چہ جان مال قربان کر دتے نیں، رب کرے میرے سر تے پئی مُشکل وی آسان ہو جاوے۔

۳۔ عشق دیاں گھمن گھیریاں بندے نوں کھا جاندیاں نیں، نہ انہاں دے اگے لگ سکاں نہ پچھے۔

۴۔ میں حکیماں طبیباں اگے جد اپنے پیار دا روگ بیان کراں تے انہاں دی سمجھ چہ ای کجھ نیئں آوندا بس حریان ہو جاندے نیں۔

۵۔ رحماں، ہن لوڑ ایس گل دی اے جے پریت نوں دلوں کڈھ دے نیئں تے بھانویں بادشاہ وی ایں ایس اگ چہ سڑدا بلدا ای رہویں گا

○

۱۲۵

خان سُلطان دَدے جہان
آخر دروہی خوار حیران

○

۱۔ بھانویں کوئی خان ہووے بھانویں جگ دا بادشاہ، اوڑک حریان پریشان ایتھوں لدجائے گا۔

۲۔ قضا دیاں زنجیراں گلے چہ پیّاں نیں تے قیدیاں وانگ سبھے کھچے جا رہے نیں۔

۳۔ بھانویں سارا مال تے ملک وی قربان کر دیو کسی طراں موت توں امان نہیں لبھدی۔

۴۔ اپنی مٹھڑی جندڑی موت دے فرشتے نوں حوالے کر دیندے نیں، کجھ زور، کجھ وس نہیں چلدا۔

۵۔ نہ کوئی دردی نہ سجن نہ دُکھ ونڈاون والا، بس درد ہوندا اے تے اپنی کلّی جان۔

۶۔ جدوں موت آؤندی اے، وزیر تے وکیل تھک ہار کے پرے جا کھلوندے نیں کسی دا کوئی وس نہیں چلدا۔

۷۔ حکیم سیانے وی اکھاں نیویاں پالیندے نیں کہ کوئی وی دوا دارو نئیں کر سکدا۔

۸۔ جدوں سر پیندی اے دل ارماناں مارے پھٹ جاندے نیں انہاں توں بادشاہیاں چھٹ جاندیاں نیں۔

۹۔ بندے دی روح جدوں اوہدے تن توں جدا ہو جاندی اے اوہدے بیوی بچے اوہنوں روندے نیں۔

۱۰۔ کجھ دیر تے روندے چیکدے نیں اوڑک اوہناں نوں صبر آ جاندا اے۔

۱۱۔ میّت نوں غسل دین لئی چُک کے تختے تے پا دیندے نیں۔

۱۲۔ غسل دین والے ایس گلے خوش ہوندے نیں جے اوہناں نوں میّت دا قیمتی لباس مل جائے گا۔

۱۳۔ جدوں میّت نوں قبر چہ لاہ کے مڑ پرتدے نیں فیر وارثاں چہ مال دولت دی ونڈ شروع ہو جاندی اے۔

۱۴۔ مرن والے دی تھاں مَلّن لئی اوہدے کئی دوست دشمن نکل آوندے نیں۔

۱۵۔ اوہدی حویلی تے جائیداد اوہدے اپنے بیلی لُٹ لیندے نیں۔

۱۶۔ انہاں داناں نشان انج گم ہو جاندا اے، جیویں انہاں داناں نشان سرے توں ای نئیں سی۔

۱۷۔ ایس دُنیا توں انج اُٹھ جاندے نیں جے پچھے کوئی نشان باقی رہندا نئیں ناں۔

۱۸۔ ایہہ دنیا وی وگدا دریا اے، وگدے پانی اُتے کوئی نقش نئیں ٹھہر سکدا۔

۱۹۔ بھانویں ہزار محل ماڑیاں اسارن اوڑک خانہ ویرانی انہاں دا نصیب اے۔

۲۰۔ جیہڑا ویلا وی آؤندا اے ہوا دے بُلّے وانگ آکے گذر جاندا اے۔

۲۱۔ ایہہ کہانی تے بڑی لمبی سی پر
رحمانؔ ، اینہوں مختصر لفظاں چہ بیان کر دتا اے

۱۲۶

که هر خوبه صحرا سر شوم هم په کلیو
بیا مے نه موند هیڅ خبر د هغے تلليو

○

۱۔ آبادیاں چہ لبھیا تھلاں چہ لبھن لئی خاک چھانی پر جان والیاں دی کوئی خبر نہیں ملدی۔

۲۔ پہاڑ توں ڈگن والیاں دی کوئی خبر نہیں خورے اوہ کیہہ ہوئے کیہڑے پاسے چلے گئے ہ۔

۳۔ غم نال دل پھٹی جا رہیا اے، جے کسی نوں کج پتہ ہووے تے ربّ دے بندیو، سانوں وی دسی جاؤ۔

۴۔ اِک رات ایس سرائے (دنیا) چہ آکے گذارن والیو! پتہ جے ایس توں بعد کدھر تے کتھے جانا ں جے۔

۵. کیہہ پتہ تہاڈے موہنہ نوں میں پسند کیتا جاندا ہاں، تسیں حق دے جانو،
ہتھ اٹھا کے میرے لئی دُعا تے کرو۔

۶. رحمان انہاں سوہنیاں دے ہتھوں فکراں چہ پیا اے
خورے، رب ایہدی قسمت چہ کیہہ لکھیا اے!

۱۲۷

تور لیمہ مے د فراق په ټرا سپین شو
دوباره مے زړه په وینو ښے رنګین شو

○

۱. کالیاں اکھاں وچھوڑے چہ رو رو کے چٹیاں ہو گئیاں تے فیر دل دے لہو ناں رنگیاں گئیاں۔

۲. سوچیا سی، یاراں نال جا کے ملاں گا، ایہہ پتہ ای نئیں سی جے یاراں کوچ دی تیاری پھڑ لئی اے۔

۳. کوئی تے پتنگے وانگ اگ چہ جیوندیاں سڑ بل گیا تے کوئی بلبل وانگ ساری حیاتی سڑدا رہیا۔

۴. مرن والیاں تے موت دے دُکھ جرے پر جیہڑے جیوندے رہے اوہ مویاں توں بدتر رہے۔

۵. قضا قدر دے سپاہیاں اجیہا تباری کیتی لُک بدّھا اے جے ہزاراں خسرو تے ہزاراں شیریں پیراں ہیٹھ مدھے گئے نیں ۔

۶. جنہاں دے پیر نازاں نال اسماناں تے وی نہیں سن ٹکدے اج اوہ ناز پرور لکھاں من مٹی چہ لہہ گئے نیں ۔

۷. جیہڑے مخمل تے کمخواب دے بستریاں تے سوندے سن، اج قبر چہ بکے بستر بغیر دبے ہوئے نیں ۔

۸. رحمان دا دل بھلا کیوں پریشان نہ ہووے
اوہدے سنگی ساتھی وی تے پریشان تے غمگین نیں

(۱۲۸)

تا چہ رنگ دمیو ورکړو و لبانو
اور دے پورے کړو پہ کور دمیخوانو

○

۱. توں شراب دے رنگ نال اپنے ہوٹھ کیہہ رنگے نیں، شراب پین والیاں دے گھراں چہ اگ بل گئی اے ۔

۲. حرم دے ہرناں دا شکار کدوں تیکر، بھروٹیاں دیاں کماناں تے کھچیاں رہندیاں نیں ۔

۳۔ میرے محبوب، اج تیرے دیوانیاں دا دماغ ایس لئی خوب خوشبو ہویااے جے تیریاں زلفاں داناں زنجیر چا دھریا ئیں۔

۴۔ تیریاں گلہاں تے گھٹے دا خط (تہ) تک کے تیرے خاکساراں دا مرتبہ رَج کے اُچا ہو گیا اے۔

۵۔ کہندے نیں تیر جے کر ونگے ہون تے نشانے تے جا کے نیئں لگدے پر تیریاں پلکاں تے میرے دل نوں پھٹو پھٹ کر گیاں نیں۔

۶۔ جیہڑے میرے تے میرے محبوب چہ وچھوڑا چاہندے نیں، رب کرے انہاں دے گھراں تے موت دے پتھر وسّن۔

۷۔ رب تعالیٰ دی بارگاہ چہ جے کر قبول ہو جاوے تے میں تاں چن جیہے لوکاں دی حیاتی دی دُعا منگاں گا۔

۸۔ تیرے سوہنے بلہاں دے اُتے "بلاق" انج پیا سوہندا اے، جیویں کاتب اپنے قلم نال "جیم" دا اکھر لکھیا ہووے۔

۹۔ تیرے متھے اُتے ٹِکہ شہزادہ بن کے بھٹا اے، تے نیلا تِل جیویں بندیواناں دی حفاظت کرن والا۔

۱۰۔ تیرے دونویں بازو مصر دیاں دو ننگیاں تلواراں نیں، میرا خیال اے ہن کئی غریباں دے سر اُڈن گے۔

١- رحمانؔ دا دل تیرے غم چہ انج سڑ رہیا اے!
جیویں شہیداں دے مزار تے دیوا بل رہیا ہووے

(١٢٩)

چہ کوتلی دی پہ تیغ ستا دَ چشمانو
سر حلقہ دی دجملہ وُ شہیدانو

○

١- تیریاں اکھاں دی تلوار نال جیہڑے مارے گئے، اوہ سارے شہیداں دے سردار نیں۔

٢- جنہاں اپنا سر دِتا اوہ تیرے وصل (ملاپ) دی خوشی لبھ سکدے نیں، بھلا مرن باہجھ کسی نوں جنت نصیب ہو سکدی اے۔

٣- عقلمند دے سر تے جناں بھوتاں دا سایہ ہونا ضروری اے، ایتھے تے کجھ سرپھرے جھلیاں دا ٹھکانہ اے۔

٤- پکیاں چھتاں والے محلاں چہ سورج دی لو کتھوں، ایہہ دولت تے تھل برے تے وسّن والیاں دا نصیب اے۔

٥- میریاں اکھاں چوں لہو دے اتھرو ایس لئی کِردے نیں جے انہاں دا اکھاں چہ تیرے سوہے بلھاں دی تصویر جم گئی سی۔

٦. تیرے ہونٹھاں تے کالا تِل اِنج پیا سوہندا اے جیویں موتیاں دے خزانے تے اُتے مُہر لگی ہووے ۔

٧. اپنے محبوب باہجھ، رحمان جیہڑا کوئی اے
عاشقاں دے دین چہ اوہ کفر اے !

۱۳۰

هر ساعت زما د غوږ په تاوه ولو
دَ فلک لا سو نه شنهٔ شو تر څنګلو

○

١. اَسمان دے ہتھ کوہنیاں تیک نیلے پے گئے نیں، میرے کن جے ہر ویلے مروڑدا رہندا سی

٢. وچھوڑے دا انیاں غم میرے سر تے آن پیا اے جے نہ لکھیا جا سکدا اسے نہ بیان کیتا جا سکدا اے ۔

٣. اوہ اکھیاں جیہڑیاں نرگس وی نے تے بدام وی، میینوں قتل کرن لئی تلوار بن گئیاں نیں ۔

٤. اوہ ہونٹھ جیہڑے مٹھاس چہ مصری توں ودھ نیں، میینوں انہاں توں گالیاں توں سوا کجھ وی نئیں لبھیا ۔

۵۔ انہاں جھکیاں پلکاں تے وِنگے بھروٹیاں دے وار بڑے ای سخت تے بے انت نیں ۔

۶۔ راتیں اپنیاں انگلیاں تے ناخن عاشقاں دے لہو نال رنگ لیندے نیں تے سویرے مہندی لا لیندے نیں تاں جے انہاں نوں لُکایا جا سکے ۔

۷۔ ایہہ میرے قاتل دا ہتھ اے یا باغ چوں پھلاں دی ڈالی باہر نکلی اے کج سمجھ نیئں آوندا ۔

۸۔ افسوس اوہ وی اپنا ارماناں بھریا دل لے کے دنیا توں اٹھ گئے جیہڑے پھُلاں دے سوہنے غنچے نوں پیراں تھلے مِدھدے گئے سن ۔

۹۔ کج ایس طراں اوہدیاں زلفاں دی پھاہی چہ پھس گیا اے
جے ہن میں رحمان دی رہائی بارے بڑا ای پریشان ہاں

(۱۳۱)

بیا دِ مخ دے جارو تلے خه بلا شوه
دا بلا له کومے لوریه راپیدا شوه

○

۱۔ کیہہ مصیبت اے توں فیر بے رُخی ورتن لگیا ایں ، ایہہ بڑی بلا خورے کتھے بیٹھی ہوئی سی ۔

۲. جدوں دا میرا یار بے مہر تے بے وفا ہویا اے، ایس جگ چہ کِتّے وی مہر تے وفا نظر نئیں آوندی۔

۳. میرے پلّے اک اجیہا محبوب پیا اے جنہوں نہ ترس آوندا اے نہ خوف توں ڈر دا اے۔

۴. اوہدے حسن ول تکو سارا جگ حریان اے میں اینہوں تماشہ نہ آکھاں تے ہور کیہہ اکھاں۔

۵. ہن تے گل حدوں باہر ہو گئی اے بے صبری اینی ودھ گئی اے جے کجھ حساب ای نئیں۔

۶. طلب چہ میرے اُتے اِک پل دا چین وی حرام اے میرے عقیدے موجب بے غمی نا روا اے۔

۷. میں اوہدے لئی دُعا دا تیر چلایا سی پر میری قسمت، جے اوہ ٹھیک نشانے تے نہ لگ سکیا۔

۸. جیویں کوئی بادام گوڑا تے اندروں خالی ہووے، انج ای میری دُعا وی بے اثر ہو گئی۔

۹. میں جناں چھپ چھپ کے پیار کردا ساں، اج میری اوہ چوری مینوں جگ چہ بھنڈ رہی اے۔

۱۰. "نسیہ" دے معاملے (سودے) چہ نفع لبھ رہیا واں، میرے ہتھ چہ

تے نقد وی "نسیہ" ہو گیا اے ۔

۱۱۔ کیہڑے پاسیوں نکلاں، بوہا تے بند ہو گیا اے، میرے لیکھاں چہ ہور رکھ نئیں سی ایہو سی ایہو ہو گیا ۔

۱۲۔ رَبّ ہر بندے نوں اوہدے نصیب دا حصّہ بخش دِتّا اے میرے نصیب چہ محبوب دی یاری سی اوہ مینوں مل گئی اے ۔

۱۳۔ بھلا اوہ میری تدبیر دے جال چہ کیویں آسکدا اے جے میرے حبیب دا تے وجود ای عنقا اے ۔

۱۴۔ میرا مٹی رنگیا پیلا مکھڑا سونا بن گیا اے، عشق تے میرے حق چہ کیمیاء ہو گیا اے ۔

۱۵۔ رَبّ وی یار دے پیار چہ کیہ حکمت رکھّی اے جے عاشق لئی اوہ درد وی اے تے دوا وی ۔

۱۶۔ ایہہ مینہہ نئیں پیا اسمانوں وس رہیا
ایہہ ہواواں چہ اڈدے پکھڑو رحمٰن دی حالت تے پئے روندے نیں

(۱۳۲)

هسے زۀ یمه دیار په غم تازۀ
نکه وی هره ګیاه په نم تازۀ

۱. میرے محبوب، تیرے غم نال میں اِنج تازہ دم ہاں جیویں کھبل، ترِیل پاروں تازہ ہوندا اے۔

۲. ایہہ اکھاں گُم نہ ہو جان جے انہاں چوں ہنجو مُک جان، میرے رون نال جے میرا محبوب خوش ہووے تے ہور کیہہ چاہیدا اے۔

۳. میں لوکاں دے کماں چہ کیہہ دخل دیاں میرا تے وجود ای اپنے محبوب دے ساہ نال ساہ لین تے قائم اے۔

۴. ملاپ چہ میرا یار نویں نویں دُکھ دیندا اے، سچ اے جے پٹی بدلدی رہو تے زخم دی سڑن گھٹ ہو جاندی اے۔

۵. جے تیرا دل دُکھاں نال پھٹ وی پووے تے غم نہ کر، قلم نوں قط لایئے تے کاتب دا خط ہور وی نکھر جاندا اے۔

۶. سوہنا یار وی پھُلاں وانگ اے رحمانؔ!
وچھوڑے چہ کُرما جان تے فیر کدوں تازہ ہوندے نیں

۱۳۳

ډیر عمر مې تیر کړو بیهوده په زمانه
نور دِ زما سر وی او دَ ترګو آستانه

۱. دنیا چہ ڈھیر حیاتی اینویں گذار دتی اے، ہن تے بس میرا سر ہووے

تے سوہنیاں دا آستانہ۔

۲۔ عبادت گذاری تے پرہیزگاری توں کجھ نہ لبھیا، ہن تے چاہیدا اے جے جو کجھ وی ہووے اوہ میخانے ولوں ای ہووے۔

۳۔ بزرگی تے عبادت، ورد تے وظیفہ، تے ذکر تے فکر، ادھر ہیں تے ساقی، شراب تے پیالہ تے چنگ ترانہ۔

۴۔ زاہداں نوں تک کے ہیں حریان آں تے اوہ مینوں تک کے پریشان نیں، جھلّا انہاں تے ہسدا اے تے اوہ جھلّے تے۔

۵۔ عاشق دے اِک اتھرو تے عقل دے خزانے صدقے، نہ عقل دی رتّی نہ عشق دا اِک دانہ۔

۶۔ یار دے ہتھوں عاشقاں دی گردن تے تلوار انج مزہ دیندی اے جیویں شراب دا پیمانہ۔

۷۔ کعبے یا بتخانے چہ میرا ہور کیہہ کم اے، سوائے ایس دے جے محبوب دا مکھڑا تک کے رَبّ دی تعریف کراں۔

۸۔ مینوں اپنے محبوب دی چھڑی خوشبو نال وی رَج کے پیار اے، مٹّی نوں تَر رکھن لئی تے تھوڑا پانی وی بوہتا ہوندا اے۔

۹۔ زاہدتاں ای عبادت کردا اے جے جنّت ہتھ آجاوے، محبوب دیاں زلفاں پچھے جے سر کٹانا پوے سوتے فیر تکّو۔

۱۰۔ رحماںؔ مست رنداں والیاں گلاں چھڈ دے کِتے منصور وانگ سولی نہ ٹنگیا جاویں۔

۱۱۔ رحماںؔ، پیار دا ہور کوئی ناں نشان نہیں۔
جے توں اوہدا ناں نشان لبھنا اے تے اپنا ناں نشان گم کر دے

(۱۳۴)

په حالت دَ عاشقانو نظر بويه
په زيارت دَ شهيدانو گذر بويه

○

۱۔ عاشق دی حالت تے وی نظر چاہیدی اے، شہیداں دی قبراں (زیارتاں) تے وی جانا چاہیدا اے۔

۲۔ مرشد بغیر اپنے مریداں نوں کون بوہڑدا اے، پتراں دا غم پیؤ نوں ای کھانا چاہیدا اے۔

۳۔ محبوب دی گلی چہ جان لئی کوئی ہوش مند تے باخبر رہبر ہونا چاہیدا اے ایس بغیر اپڑناں اوکھا اے۔

۴۔ ہنرمنداں دی خدمت وی اک ہنر اے، بغیر ہنر دے کسی نوں ایہہ دولت نہیں لبھی۔

۵. تیریاں کالیاں اکھاں توں ڈر لگدا اے، ایہو جیہے کالے دل والیاں توں بچنا ای چاہیدا اے۔

۶. سوہنیاں دیاں اکھاں بھانویں بیمار نرگس وانگ سہی، انہاں ظالماں دے دل اُتے رج اثر تے ہووے۔

۷. تیری یاد نال ہر دل نئیں آباد ہوندا، ایہہ تاج تے پاک لوکاں دے سر تے ای رہنا چاہیدا اے۔

۸. رحمان دی اوہنوں کوئی خبر ای نئیں
بادشاہواں نوں سوالیاں دی خبر رکھنی چاہیدی اے

(۱۳۵)

رخ دیار شمس و قمر در یوارہ یودی
قد و سروِ صنوبر در یوارہ یودی

○

۱. یار دا مکھڑا، چن تے سورج، تینوں اِک نیں، میرے محبوب دا قد، سرو تے شمشاد دی تینوں اِک جیہے نیں۔

۲. مینوں شہد تے شکر دی کوئی لوڑ نئیں، میرے محبوب دے ہونٹھ، شہد تے شکر، تینوں اک نیں۔

۳۔ اپنے محبوب باہج کلیاں بسترے اُتے لیٹا داواں، اگ، کنڈے تے ایہہ بستر تِنوں اِک نیں۔

۴۔ جدوں محبوب دے بوہے چنے تک لواں تے کہنا واں، باغ بستان تے ایہہ بوہے چنے تِنوں اک نیں۔

۵۔ خدا کسی نوں یار دے وچھوڑے دی خبر نہ سنواوے، تباہی، قتل تے ایہہ خبر، تِنوں اک نیں۔

۶۔ جیہڑا گھٹا اوہدی گلی چوں اُڈ کے میرے اُتے پیندا اے، ایہہ گھٹا کستوری تے عنبر تِنوں اِک نیں۔

۷۔ جدوں بندہ ایس جگ توں چلا جاوے تے اودوں اوہدے لئی کالی مٹی، تے سونا چاندی تِنوں اِک نیں۔

۸۔ جے کر قلندر سچی مچی دا قلندر اے تے فیر خان، سلطان تے ایہہ قلندر تِنوں اِک نیں۔

۹۔ پردیس چہ جس مسافر نوں کوئی راہ ہے پان والا نہ ملے، پرائے شہر چہ اوس لئی گونگا، بہرا تے بولدا تِنوں اِک نیں۔

۱۰۔ جس چہ نہ کوئی اپنا یار ہووے نہ بیلی، اوہ شہر، سمندر تے تھل تِنوں، برابر نیں۔

۱۱۔ اُتھے جوہریاں دی ہٹی اُتے سکروٹر (خرمہرہ) لعل تے گوہر تِنوں برابر نیں۔

۱۲۔ پتراں نوں میرے عشق توں شرمانا نیئں چاہیدا، پیو پتر تے سچا عاشق تنوں برابر نیں۔

۱۳۔ ظالم حاکماں دے ہتھوں، قبر، اگ تے پشاور (شہر) تنوں برابر نیں۔

۱۴۔ رحمٰن کیہہ آنت آ گئی جے کسی اپنی تعریف کردتی
بے ہنر، گاں تے کھوتا تنوں برابر نیں!

(۱۳۶)

ستا له غمه مے په مخ باندے ولے دی
بل مے وپوښته له حاله چه ولے دی

○

۱۔ تیرے غم چہ میرے موہنہ تے ہوائیاں کیوں اڈ رہیاں نیں؟ کدی تے پچھ لیندوں جے تیرا ایہہ حال کیوں اے۔

۲۔ مینوں مال دولت تے اناج دے ڈھیراں نال غرض نیئں، میں نے تیرے پیار چہ موسیٰ وانگ ہاں، قاروں وانگ نیئں۔

۳۔ اوہ ٹونا جیہڑا توں میرے اتے کیتا اے کدی لیلیٰ مجنوں تے وی نیئں کیتا ہونا۔

۴۔ میں تیرے پچھے تہبند نوں مصلیٰ بنا لیا اے، دس خاں ایہو جیہا کوئی ملنگ

ہونا اے جس اپنی دھوتی نوں مُصلّیٰ بنالیا ہووے ۔

۵۔ تیری وفا دی تے کدی بو تک نئیں سُنگھی میں اینویں اپنے آپ نوں پیا تسلی دے رہیا واں ۔

۶۔ جے رحمان ، شہید ہو جاوے
تے جنّت دیاں ساریاں حوراں ایتھے آن ملن سو

۱۳۷

بنځے ستا د بنړو غشي په سینه دي
پور را پورے بے وتلی تر آئینه دي

○

۱۔ تیریاں پلکاں دے تیراں میرا سینہ چھانڑیں کر دتا اے، پیار دا ایہہ خزانہ میرے کالجے چہ چھپا ہویا اے ۔

۲۔ اج انہاں دیاں گلہّاں محبوب دے مکھڑے نال لگیاں نیں جنہاں دے دل بے آبے شیشے وانگ نیں۔

۳۔ سوہنیاں! میں کج اج ای تیرے پچھے جھلّا نئیں ہویا، تیرے غم میرے دل چہ چروکے لتھے دے نیں۔

۴۔ جیویں ستارے اسمانیں چمک رہے نیں انج ای تیرے در تے ہوئے

پھٹ میرے سینے چہ نگینہ بنے ہوئے نیں۔

۵۔ میں تینوں کہہ رہیا واں اُنہاں دی آہ توں بچ کے رہویں جنہاں نے گدڑی پائی ہوئی اے۔

۶۔ جیکر تیرے جمال دے لانبو نئیں بل رہے تے فیر میریاں اکھاں دیاں پتلیاں دے دانے بُجھے بُجھے کیوں نیں۔

۷۔ جیکر اکھاں چہ راتیں پیتی شراب دی مستی باقی اے تے فیر سجر سویرے اوہ کسی نوں سدھی اکھیں کیویں تک سکدا۔

۸۔ اوہ اکھاں جنہاں دی فطرت ای خون کرنا اے جیکر بے کینہ تے بے غضب ہون فیر وی غضب تے کینے نال بھریاں ہوندیاں نیں۔

۹۔ جیکر شرابیاں نوں لبھ جاوے تے اوہ عید شبرات نئیں تکدے پیوی جاندے نیں۔

۱۰۔ رحمانؔ دے کلام وچ ایس قدر رنگینی اے
اصل چہ یہ شعر اوہدے جگر دے لہو نال رنگے نیں

۱۳۸

سپین رُخسار و مُشکین خال ئے سرہ ضم دی
یا محمود او ایاز ناست سرہ همدم دی

۱۔ تیرے مکھڑے تے مُشکی تِل انج لگدا اے، جیویں ایاز محمودؔ نال گھٹ

کے مل رہیا ہووے۔

۲۔ جیکر تیریاں زلفاں تیرا مکھڑا چھپا لیا اے تے فیر کیہہ، ازلوں ہنیریاں چوں ای آبِ حیات لبھدا اے۔

۳۔ تیریاں کالیاں زلفاں، تیرے سوہے ہوٹھ تے تیرا مکھڑا، انہاں چوں شام، شفق تے سجری سویر پیدا ہوندی اے۔

۴۔ تیرے منہہ چہ دنداں دی چمک انج اے جیویں غنچے دے منہہ چہ تریل دے قطرے چمک رہے ہون

۵۔ کجھ اج ای نئیں میرا دل تیرے غم دا شکار ہویا، گوشت تے چھری چہ مڈھ قدیم توں ویر لگا آ رہیا اے۔

۶۔ بغیر ہنجواں دے اوہ کالیاں اکھاں والا کسی نوں نئیں تکدا، نرگس نوں ندی دا پانی ہور رکھڑا دیندا اے۔

۷۔ تکلیف بغیر کسی نوں آرام نئیں لبھیا، میرے محبوب! تیری وفا تے جفا دے کارے شروع توں ونڈے گئے نیں۔

۸۔ تیرے حسن دی تعریف دی برکت نال
رحمن، دے شعراں دیاں جگ تے دھماں پیاں نیں

(۱۳۹)

کاشکے زهٔ خاورے ایرے دِستاد در وے
چه قدم دِ همیشه زما په سر وے

○

۱۔ کاش میں تیرے بوہے دی مٹی ہوندا تیرے پیر ہمیش میرے سر تے پیندے رہندے.

۲۔ جے اک وار میرا تیرا میل ہو جاندا تے فیر بھانویں میرا کالجہ تیراں نال چھانڑیں ہو جاندا.

۳۔ بھانویں میرا وجود پِس کے سُرمہ بن جاندا، پر اوہدیاں کالیاں اکھاںؔ چہ نظر آوٗندا.

۴۔ جیکر یار دا ملاپ سونے چاندی نال ہو سکدا تے میں اپنے پیلے چہرے تے چِٹّے ہنجواں دے مُل لبھ نہ لیندا.

۵۔ جیکر کوئی تیری حُسن جمال توں واقف ہوندا تے میننوں طعنے معنے کدی نہ دیندا.

۶۔ جیکر تیرے عشق دے مرتبے توں واقف ہوندا تے فرشتہ وی ایہو چاہندا جے کاش اوہ بشر ہوندا.

۷۔ کیہا تماشہ ہوندا جے توں میرے وانگ بے دل ہوندا تے میں

تیری طراں تیرا دلبر ہوندا ۔

۸۔ اوہ میریاں اکھاں دے لہور نگے ہنجواں وانگ نہ ہوندا جے کر میرے متھے تے تیز تلوار دا پھٹ ہوندا ۔

۹۔ رحمان نوں تیرے درد بارے طبیب صلاح دتی اے
جے تیرا حال ایس توں وی بدتر ہوندا تے چنگا سی

(۱۴۰)

وخت د عیش وطرب تیرشو خزان راغے
ځنکدن د بلبلانو په ځان راغے

○

۱۔ عیش آرام دا زمانہ گذر گیا، ہن خزاں دا دور دورہ اے، بلبلاں دی جان تے چھیکڑ ویلا آگیا اے۔

۲۔ میرا خیال سی اوہ میرا دل ضرور رکھے گا پر جد اوہ آیا تے دلداری دی تھاں دلبری دی شان نال آیا ۔

۳۔ بھانویں عشق دے سودے چہ لکھ نفع کوئی دسے، مینوں تے نقصان دے سوا کجھ نہیں لبھیا ۔

۴۔ وچھوڑے دا اک پل وی ساری عمر دے ملاپ دیاں خوشیاں تے

سکھ چین تباہ کر دیندا اے۔

۵۔ میں پیار نوں ہڑ کس جاندا ساں پر جدوں وچھڑیاں تے ہن بس بیٹھا دونویں ہتھ پیا ملنا واں۔

۶۔ میرے دل نوں گیند بنا کے "چوگان" کھیڈن لئی لے گیا تے فیر ناز نال گھوڑے تے سوار ہو کے آگیا۔

۷۔ بھانویں میرے ہنجواں دا مینہہ زور نال وس رہیا اے، پر اوہدے ہوٹھاں دے غنچے تے ہاسا ئیں آیا۔

۸۔ "ارزانی" تے "میرزا" دا دعویٰ باقی نہ رہیا
جدوں شاعراں دے قدردان رحمٰن آگیا

(۱۴۱)

که د زړه په وینو رنګ د چا کوګل شي
چه بیلتون په جهان ګرځي خو به بیل شي

○

۱۔ جدوں کسی دا دل لہو دے رنگ نال کھڑ پوے تے سمجھو وچھوڑے دی گھڑی آگئی ہن عاشق نوں وچھڑنا پینا اے۔

۲۔ بھانویں کوئی لکھ محنت مشقت کرے بے فیدہ اے کیوں جے کلری زمین

چہ کدی کسی دا بوٹا نہیں اُگیا۔

۳۔ بھانویں مینہواں دے ہڑ نال اوہنوں سیراب کر دیو، گنّا، گنّا تے زَڑنی، نڑی ای رہندی اے۔

۴۔ دنیا دی یاری دوستی کسی کم دی نہیں، پہلوں یار دوست تے پچھوں دُشمن اے۔

۵۔ جیکر انہاں چہ حد ول ودھ پیار محبت وی ہووے اوڑک ایہہ آپس چہ لڑائی جھگڑا ای کر دے نیں۔

۶۔ انہاں دی دوستی نقلی موتیاں دی چمک ورگی اے، دو دناں چہ ای گوا چ جاندی اے۔

۷۔ جوانی چہ بیہڑیاں گلہاں سیب ورگیاں ہوندیاں نیں، بڈھیپے چہ ایہہ سیب، تُونبا (حنظل) بن جاندا اے۔

۸۔ میں رقیب دی خو شکائت کیہہ کراں، میرا اپنا یار اوہدے نال رل گیا اے۔

۹۔ رحمان، میں اپنے محبوب دے نیک بد توں واقف ہاں
کاش زہر دا ذائقہ شہد ورگا ہو سکدا

(۱۴۲)

که دِ غم د درست جهان له زړهٔ چاپیر شي
دنګیر مه شه هسې وایه چه به ستیر شي

۵

۱. جے کر سارے جہان دا دُکھ درد وی تینوں گھیر لوے تاں وی غم نہ کر ایہہ سمجھ جے ایہہ ویلا وی سدا نیئں رہنا۔

۲. دُکھ او ہوندے جیہڑا سر تے وَرت رہیا اے، جدوں نواں دُکھ آؤندا اے پچھلے سارے دُکھ بُھل جاندے نیں۔

۳. بندے دا حال کدی کج تے کدی کج ہوندا اے، اکو حال تے اسی ذاتِ کبریا دا اے جنہیں سب کج پیدا کیتا اے۔

۴. اکو خط (تحریر) اے کدی زیر تے کدی زبر، اکو آدم زاد کنّے ای رنگاں چہ رنگیا رہندا اے۔

۵. تھوڑی جیہی حیاتی تانیاں ڈھیر سارا غم کتھوں آگیا، ایہہ اپنی ای بے صبری پاروں تھوڑے نوں بوہتا ہوندا اے۔

۶. دنیا دے کم کاج اکو تھاں رُکے نیئں رہندے، پلک جھلک چہ کج دا کج ہو جاندا اے۔

۷. جدوں ویچن تے خریدن والے آپس چہ اک سودے تے مُک جان، سودے چہ کوڑ تے سختی نہ ہووے۔ تے بڑا ای چنگا اے۔

۸. جگ چہ سوہنیاں دا کال تے نیئں
پر رحمٰن، دے محبوب ورگا کوئی وی نیئں

○

۱۴۳

دَ سکوت پہ تیغ چہ ژبہ بَریدہ شی
لا قلم غوندے پہ قال کښے دو یدہ شی

○

۱۔ چپ دی تلوار نال جے کر ایہہ زبان کٹ جاوے تے قلم وانگ (قط لگن مگروں) بولن چہ تیز طرار ہو جاوے۔

۲۔ کجھ ایہو جیہے وی عشق دی اگ اپنے دل چہ نال لے جان والے نیں، جاندیاں ای جنہاں دی قبر تے "لالے" دے پھُل کھڑ پیندے نیں۔

۳۔ اوہدے بھروٹیاں (ابرو) دا خم اکھاں چہ انج نقش ہو کے رہیا، جیویں نواں چن کسی بڑے سمندر چہ وکھائی دیوے۔

۴۔ جیہڑا اپنے محبوب ول ہمیش وردھی جاندا اے اوہنوں ایہہ پھل ملدا اے جے اوہ اک نہ اک دن ایس کول اپڑ ای جاندا اے۔

۵۔ کیہہ لوڑ اے جے میں اپنے محبوب دی تعریف آپوں کراں، ایہہ ضروری نئیں مزا تے تاں اے جے اپنیاں اکھاں نال اوہنوں تکیا جاوے۔

۶۔ جیکر بندے دا اپنا عقیدہ صاف ستھرا اے تے کیہہ مجال جے اوہنوں کوئی دھوکا دے سکے۔

۷۔ جس دا گریوان پھٹیا ہووے اوہ آپ ہی سجری سویر وانگ خلق خدا تے چانن ہو جاندا اے۔

۸۔ عاشق دی عزّت آبرو دے ظاہر کرن دا اوہو ویلا ہوندا اے جد کسی دی اکھّاں چوں دل دا لہو چون لگّے۔

۹۔ اوہدی آہ، دا تیر دھرتی کیویں کھُبّے جس دا قد کالھ وچھوڑے پاروں کمان وانگ جھک گیا ہووے۔

۱۰۔ اپنے مطلوب سوا کسی نال غرض نئیں ہوندی جیکر طالب توں طلب دے دیلے عقل دور نہ نٹھ جاوے۔

۱۱۔ جنہیں چن جیہے محبوب پچھے اپنا دل ہار دتّا سمجھو اوہنے اوہنوں منت چرا ئی خرید لیا۔

۱۲۔ ہن تیکر تے اپنے یار جیہی کوئی صورت تکّن چہ نئیں آئی، ہاں کہہ نئیں سکدا جے اج توں بعد کدی نظر آ جاوے۔

۱۳۔ لذّت چہ اوہ شہد لے، کھنڈ اے یا مشری
رحمانؔ دا ہر کلام جیہڑا اوس توں سنیا جاوے

○

(۱۴۴)

تبسم دے د وګړي په روزګار شي
چې له مرګه ئے نه ویره نه ډار شي

○

۱۔ عجب لوک نیں ہسدے کھیڈدے لماں چہ رُجھے ہوئے نیں انہاں نوں موت دا ذرا وی ڈر نیں۔

۲۔ ایس توں پہلاں اوہدا جوان پُتر اکھاں دے سامنے مر جاوے پر انہاں دے دل چوں دُنیا دا پیار نیں مردا۔

۳۔ بھانویں مُردیاں دے سراں تے اوہدا پیر پوے پر کدی حق سچ دی راہ تے قدم نیں دھردا۔

۴۔ جیوندیاں دیاں نصیحتاں تے کن نئیں دھرنا چاہندا، قبراں چوں مُردے اُٹھ کے اوس نال گلاں کرن؟

۵۔ اینی لمی آس اُمید بھنی رکھدا اے جیویں اوس دی حیاتی خضر[۱] توں وی ودھ اے۔

۶۔ چٹے داڑھیاں نکے جیہے بال نوں پُھڑ چک کے کہندا اے، ایہہ میرے لئی سپاہی یا منصبدار بن جاوے۔

۷۔ خرمانی دا بوٹا بھانویں پیلا پے جاوے ایہہ تک کے کہندا اے ایہہ

سایہ تے ایہہ اُکھل کم آئے گا۔

۸. اِک فصل جدوں کھیت چوں چکدا اے نال ای اوہدے دل چہ دوجی فصل دے تیار ہوون دی ہوس پیدا ہو جاندی اے۔

۹. اجے مُٹھّی بھر بیج وی نئیں کھلاریا ہوندا جے نویں پیدا وار دا طمع کرن لگدا اے۔

۱۰. ہنے ای اُن جمی گاں نال ناطہ جوڑلیا سُو خورے کل تیکر اُنیاں اُجڑ بن جاون جے شمار چہ ای نہ آسکے۔

۱۱. جیویں کوئی بال کوزے توں کٹورا منگے، انج ای بے معنی گلاں تے اعتبار کر لیندا اے۔

۱۲. رحمانؔ، دی کیہہ ہستی جے کسی نوں نصیحت کرے اپنے بندیاں نوں رب سوہناں آپوں ہدائت کردا اے۔

(۱۴۵)

چې دا هسې لاس په لاس دُنیا پرېږدو دے
چې څو چندن په ځان پورے مښو دے

○

۱. کینہے ایہہ ہتھو ہتھ دنیا چھڈ دتی اے؟ اوہ تے نئیں جس دا بستر عنبر تے چندن دی خوشبو نال مہکدا۔

۲۔ موت، ہڑ اے تے دنیا پُل دی مثال ہکو تے ہڑ دے سامنے پُل دی کیہہ حیثیت اے۔

۳۔ لاڑہ تے ووہٹی سہاگ رات توں پہلاں دنیا توں ٹُر جان، موت دے رنگاں چوں اِک رنگ ایہہ وی اے۔

۴۔ مخلوق دے قافلے دُنیا چہ داخل ہوندے نیں، تے فیر تکو تے انج لگدا اے جیویں بھانبڑ مچیا سی۔

۵۔ ایس پینڈے چہ او ہو سُکھ پاندے نیں، جنہاں راہ پین توں پہلاں توشہ پلّے بنھ لیا۔

۶۔ کویلے افسوس کرے تے ویلے سِر ستا رہوے، ایہہ جیہے عالم دی داڑھی پُٹ لینی چاہیدی اے۔

۷۔ میں اوہو کم کراں گا جو میرے یار نوں پسند نیں، اپنے صاحب سرکار دے پچھے ٹُرنا ای میرے لئی عزّت مان اے۔

۸۔ میں اپنے محبوب دے غم نوں سر دا تاج بنا کے رکھیا دا اے ہور تے سارے غم میرے پیراں ہیٹھ نیں۔

۹۔ معشوق نوں اپنے عاشق دی حالت آپوں سب پتہ اے ایتھے عشق دیاں نشانیاں بیان کرن دی لوڑ نہیں۔

۱۰۔ پین لائق شراب تے رحمان دے میخانے چہ لے
کوئی تے رِنداں نوں ایس گل دی خبر کر دیوے

(۱۴۶)

دیرے خو لے زما په یاد شکر خوړے شوے
بیا زما په زمانه خاورے ایرے شوے

○

۱۔ کنےّ ای منہہ میری یاد چہ شکر نال بھرے سَن تے اوڑک میرے زمانے چہ ای کئی مٹی نال مٹی ہو گئے۔

۲۔ چندن دے بُوٹے سُک سڑ کے بیکار ہو گئے، شمشاد دیاں ہزاراں ڈالیاں کٹ گئیاں۔

۳۔ اُوہو دھرتی جیس اُتے محل ماڑیاں دی رونق سی ویلے دے چکر چہ مقبرے وانگ نظر آ رہی اے۔

۴۔ جنہوں جگ چہ پیار محبت دا کم پسند آ گیا، اوہدے لئی وچھوڑے دی تلوار وی تیز ہو گئی۔

۵۔ اسمان (زمانے) دی عادت اے کسی نوں دُعا دیندا اے تے کسی نوں بد دُعا۔

رجمان! دنیا دے محل ماڑیاں جیہڑیاں اِٹاں نال بنیاں ہویاں نیں
مینوں ہِراں نال چُنے ہوئے منارے نظر آوندے نیں

(۱۴۷)

د ھغې بنا چه نوم محبت آباد وی
ترو خاطر به پکښې څرنګ دچا بناد وی

○

۱. جس عمارت دی نینہہ محبّت آباد دے ناں تے رکھّی گئی اے کسی دا دل اوس چہ رہ کے خوش ہووے تے کینویں ہووے۔

۲. کھان پین نال اوہدے بدن چہ لہو کیویں پیدا ہوسکدا اے، جیہڑا پکھرُو صیّاد دے پنجرے چہ بند ہووے۔

۳. بیمار دے منہہ دا کیہہ سواد ہونا اے لکھ جگ دیاں نعمتاں اوہدے لئی ڈھیر کر دیو۔

۴. جیدے پیر بدھے ہون اوہدے لئی ہر تھاں قید خانہ اے، ہر تھاں اوہ آزاد ہوندا اے جیہڑا اصلوں آزاد ہووے۔

۵. عشق دا اکّو رنگ ہوندا اے کدی نہ بدلن والا، بھانویں محبوب دے ہتھوں داد ہووے یا بیداد۔

۶۔ ایس جگ وچہ جے کر خوشی دی پچھان پچھو تے ایہہ وے جے محبوب لئی اپنا آپ ونجا دیو۔

۷۔ جیہڑا دنیا نوں کجھ نہ سمجھے اوہو کجھ ہوندا اے، دنیا دے عیش تے بس وا ورولے توں ودھ نہیں۔

۸۔ جگ دیاں عمارتاں نفس توں خالی نہیں بھانویں انہاں تھلے سو تھم کھڑے کر دتے جان۔

۹۔ جیکر کوئی سمجھے تے حیاتی اج دا ناں اے بیتے کل تے آؤندی بھلک کون یاد رکھدا اے۔

۱۰۔ ایہہ دُنیا جیویں ہڑ اے، ہر ویلے وگدا رہندا اے، ایس اگے نہ کوئی ٹھیر سکدا اے نہ کھلو سکدا اے۔

۱۱۔ جس بندے اپنے دل چہ اک پک ارادہ کر لیا اوہنوں مرشد دی رمز تے ارشاد دی لوڑ نہیں۔

۱۲۔ جیہڑے لوکاں دے من رب سوہنا چانن کر دیندا اے، انہاں نوں کسی استاد دی لوڑ نہیں ہوندی۔

۱۳۔ کئی یار ادس توں وچھڑ گئے نیں وس نہیں چلدا
جے رحمان، انہاں دے غم چہ چیخئے تے کرلاوے

○

(۱۴۸)

چاچہ نمری وی پہ خپلو وینو ولی
د شبنم پہ شیر بہ تل وی سپین سپیځلی

۱. جس اپنا لباس اپنے لہو چہ رنگ لیا، اوہ تریل وانگ ہمیش تر تے چمکدا رہندا اے۔

۲. جے کر صدیاں دکول ہنجواں دے دانے (موتی) نہ ہوندے تے پکھڑو بھلا انج کھلیاں ہواواں چہ اُڈدے؟

۳. ہر چہرہ کدوں آبرو دے لائق ہوندا اے، ہر اک دے مونہہ تے اتھرو سوہدے وی نئیں۔

۴. جیکر ایس جہ اوہنوں کجھ نہ لبھدا تے شمع ساری رات کاہنوں روندی

۵. جے کر رحماں، میرا یار اَئیاں سوہنا ان نہ ہوندا
تے میں اوہدے پیار چہ کاہنوں روندا

(۱۴۹)

چه په مخ باندے دَ اُوښکو یو رقم وی
عین دَ تورو له پرهره سره سم وی

○

۱. جیکر منہہ تے اتھرواں دی اکو رفتار لے تے سمجھو تلوار دا پھٹ اکو وار لگیا اے۔
۲. جیکر میرے گریباں چوں چن سورج پھٹ پین تاں وی اوہدے بغیر ہر قدم تے میرے لئی ہنیرا اے۔
۳. اینی ہمت کس چ جے سر جھک سکے جدکہ محبوب دیاں زلفاں آپوں چھلے چھلے نیں۔
۴. جے کر کسی دے دل تے اتھرواں بیٹھا ہووے تاں وی اوہدیاں مژیاں ہویاں پلکاں وانگ ڈنگ نیئں سکدا۔
۵. اوہدیاں اکھاں ای پھٹ جان جے عاشق لئی معشوق غم کھاوے تے عاشق نوں کوئی چنتا ای نہ ہووے۔
۶. جیکر دو تسلی دین والے ہون تے چاہیدا اے دونویں اکو وار تسلی دین۔
۷. بھانویں سارے جہان دیاں خوشیاں لبھ جان فیر وی رَبّ نہ کرے

جے کوئی اپنے یار باہجوں خوش خرم ہووے ۔

۸۔ وچھوڑے توں ودھ کے ہور کوئی دُکھ نئیں بھانویں سو رنگ دے دُکھ کسی تکّے ہون ۔

۹۔ فیصلہ دینا کوئی قاضی اُتے ای بس نئیں آپس چہ دونویں یار، وی اِک دوجے نوں سمجھ سکدے نیں ۔

۱۰۔ جیہڑا محنت تے دُکھ چہ سب توں اگّے ہووے ہمیش اوہو آرام دی دولت پاندا اے ۔

۱۱۔ جس دی اکھاں دا لہو شراب بن جاوے، اوہدا جام نال جم (جمشید) دا رشتہ آپوں ای قائم ہو جاندا اے ۔

۱۲۔ رقیب (ویری) نوں کسی ہنر (گُن) دی لوڑ نئیں، بھانویں عرب دا اے بھانویں عجم دا ۔

۱۳۔ رَبّ کولوں ہنر نہ منگو چنگا نصیبا منگو، جے کر سُلیمانؑ بغیر انگوٹھی اے تے کس کم دا،

۱۴۔ رحمانؔ دا ہاسا اوہدے ہنجواں دا انعام اے
پھُلاں چہ تازگی تریل دے حساب نال ہوندی اے

○

(۱۵۰)

تل دِ ستا دخواب آلودو ستر کو خواب وی
چہ فتنہ پہ خوب اُودہ شئ دیر ثواب وی

○

۱۔ تیریاں نیندرائیاں اکھاں چنگا اے نیندرچہ اے رہن کیوں جے فتنہ سوں جاوے تے ثواب دی گل اے۔

۲۔ جیویں صراحی چہ شراب دا جلوہ اے اینج ای پردے چہ حسن دی تجلّی دا حال اے۔

۳۔ توں جے مینوں صبر دی پٹی پڑھا رہیا ایں چنگی گل اے میں آپوں ایہو چاہنا واں پر توفیق دی ہووے۔

۴۔ میں ایس مارول سوہنیاں لئی رونا واں جے ہنجو عاشقاں دے چہرے دی آبرو ہوندے نیں۔

۵۔ جیکر کوئی ناسمجھ دی ہووے اوہنوں پتہ ہوندا اے جے جیہڑا محبوب دے دچھوڑے چہ روندا نئیں اوہ گوڑا اے۔

۶۔ عاشق دیاں اکھاں تاں ای پاک صاف نیں جے چشمے دے پانی تے ببلہ پاک صاف ای ہوندا اے۔

۷۔ میری خالی جھگی چہ بھلا کیہہ پیا والے، بلبلہ بھانویں ہڑ دے سر چڑھیا ہووے وچوں خالی ای ہوندا اے۔

۸۔ اوہدے سُراں چہ ایس لئی تاثیر اے جے رباب دا پیٹ خالی تے اوہ ایس بُھکھ تے صابر اے۔

۹۔ حرصی بندے نوں اپنے مال تے بھروسہ نئیں ہوندا، اینویں سپ وانگ خزانے تے بیٹھا وٹ کھاندا رہندا اے۔

۱۰۔ کامل لوکی دنیا نال ناطہ نئیں جوڑدے، ڈالیوں ٹُٹیا پتہ خزاں دے گھوڑے تے سوار ہوندا اے۔

۱۱۔ جگ چہ غفلت ذرا وی روا نئیں ایس جگ دے سارے وسنیک ارج ای خراب ہوندے نیں۔

۱۲۔ جے کر بے شمار تے بے حساب خوشیاں منگدا اے
تے رحمان دے دُکھاں دا حساب ای نئیں

۱۵۱

چہ نر سنگ وتر آھنہ ئے زرہ سخت دے
زرہ ھغہ لرہ ورکوے ما کم بخت دے

۱۔ جس دا دل لوہے تے پتھر توں وی سخت اے میری قسمت، جے ہیں

اپنا دل اوہنوں دے چکیا واں۔

۲۔ ربا! کدی اوس چورنوں میرے وس پا جیہڑا میرے دل دا سامان لٹ کے گیا اے۔

۳۔ اپنے دکھ کسی ہور نوں پیش نئیں پئے ہوندے جنے دکھ اکو وار میرے سجن ولوں میرے تے ورتے نیں۔

۴۔ درخت تے ڈالی ڈالی مل کے بنداے، شیت تلوار ای اے جیہڑی یار نوں یار نالوں جدا کر دی اے۔

۵۔ نہ پلنگ دی لوڑ اے نہ پیہڑی دی میرے محبوب دے بیٹھن نوں میرے دل دا تخت حاضر اے۔

۶۔ درد اپناں ودھ اے جے ویلے دی پچھان نئیں رہی
رحمان دے سر تے دی ایہو جیہا اوکھا ویلا ورتیا اے

(۱۵۲)

په ځوانئ کښے بد دماغه بدګمان ئے
چه پیری درباندے راشی بیانا توان ئے

○

۱۔ جوانی چہ تے بد دماغ تے بدگمان سَیں، جدوں بڈھا ہو ویں تے نیر

۱ ڈھلاپے جانا ایں.

۲۔ جیہڑی خوشی تینوں ایس پاروں ملے اوہ تے ممکن نئیں بھانویں لمّی عمر ہتھ آوے۔

۳۔ جیہڑا کسی طراں وی تیرے ہتھ نئیں لگ سکدا اوہدا ارمان تے اوہدا چارکرنا فضول اے۔

۴۔ میری جان! جیکر توں رَبّ توں سوا کسی نال آس دا رشتہ جوڑیا اے تے رَبّ ای جاندا اے جے ایس توں وددھ تیری ناسمجھی ہور کوئی نئیں۔

۵۔ پشیمان تے پشیمانی دے ویلے ہونا چاہیدا اے، ویہلا لنگھ جان مگروں پشیمان ہون دی کیہہ لوڑ اے۔

۶۔ ایہہ رنگ اے جے توں جگ ول کنڈ کر لئی اے جیویں توں قیامت تیکر ایتھے ای رہنا اے۔

۷۔ جیویں تیرا سر خان تے سلطان اگے جھکدا اے، انج اپنے رَبّ دے سامنے کیوں نئیں جھکدا۔

۸۔ مال تے ملک دی حفاظت تے ساری ساری راتیں کرناں ایں کدی اِک رات وی رَبّ دی عبادت چہ سویر کیتی آ؟

۹۔ رَبّ دی تسبیح کردیاں تے تیری زبان خشک ہوندی تے نکمیاں فضول گلاں کردیاں بلبل وانگ چہک رہیا ایں۔

۱۰۔ نماز لئی اوہدوں جاگنا ایں جد سورج سوا نیزے تے آجاندا اے تے واہی بیجی لئی سر گہی ویلے اٹھ کے ٹر پینا ایں۔

۱۱۔ وضو کرن لئی پانی دا لوٹا تے تینوں بھار لگدا اے، پر جدوں واہڈی شروع ہووے پہلوان بن جانا ایں۔

۱۲۔ گرڑ دے کھوہ دے ڈھگے وانگ بدھی اکھیں پتھراں تے ٹری جانا ایں کبانویں کھوہ چہ ڈگ پویں پر ٹردا ای رہویں گا۔

۱۳۔ نکے بال وانگ اپنا ہتھ انگیاریاں چہ پانا ایں جیویں تینوں اپنے نفع نقصان دا کج پتہ ای نہیں۔

۱۴۔ غیراں نوں نصیحت کردا ایں تے اپنا آپ یاد ای نئیں رکھدا
ایہہ بندہ عبدالرحمٰن توں سوا ہور کوئی نئیں ہوسکدا

(۱۵۳)

کمینی یونادر کار دے
چہ کمال جنے اظہار دے

○

۱۔ عاجزی بڑا عجیب کم اے ایس چہ عزت وی اے تے کمال وی۔
۲۔ جنہے عاجزی مل لئی اوہدی مثال ایہہ وے جیویں اک دانے چہ ڈھیر چھپیا ہووے۔

۳. گُگڑ بھانویں دو پیسیاں دا ہووے حلال ہوندا اے تے باز بھانویں سو دینار دا وی ہووے حرام اے۔

۴. جیہڑا اسمان اے اوہ ہمیش لئی سرگردان اے تے جیہڑی زمین اے اوہ برقرار اے۔

۵. جیہڑا صنوبر بن گیا اوہ سرکش ہو گیا، انگوراں نوں تکو، لمّو جھون جھکیا رہندا اے۔

۶. ذرہ بدھیا گیا تے سورج بن گیا، بدّل گوڑھا ہو کے غبار وانگ ہو گیا۔

۷. پہاڑ جناں دی اُچّا ہووے پتھر ای اے تے لعل بھانویں چھوٹا اے قدر لائق اے۔

۸. اسمان وڈیائی کر کے ہنیر ہو گیا تے سورج نِکّا ہو کے وی چانن دا گھر بن گیا۔

۹. رحمان، آدمی نوں ویکھ ایہہ چھوٹا اے تے ہاتھی وڈا
پر وڈا ہاتھی صرف سامان لدّن دے کم آؤندا اے

(۱۵۴)

کہ مطلب و مدعیٰ دسری خدائے دے
ھرھر مرے د ژوند پو رھنمائے دے

۵

۱۔ جے کر بندے دا مطلوب تے مقصود ربّ دی ذات اے تے ہر مردہ جیوندیاں دا رہنما اے۔

۲۔ پاہندی جے راہ چہ اِک دوجے نوں ہاک مارن تے سُتیّاں نوں ایہہ وی قافلے دی ٹلیاں دی وانز لگدی اے۔

۳۔ جیکر بندہ اصلے ول دھیان دیوے تے لگدا اے ہر جیوندا کسی مردے دی تھاں تے بیٹھا دا اے۔

۴۔ ایہہ تے اپنا اپنا نصیب اے کوئی چِٹا تے کوئی کالا اے، نئیں تے کاں تے ہما دونویں اکو جیہے پکھرُو نیں۔

۵۔ جیویں ہما تے کاں چہ کوئی فرق (وجودی) نئیں اینج ای شاہ تے گدا چہ وی کوئی فرق نئیں۔

۶۔ توں کاریگراں دے کم ول دھیان نہ دے سارے کم، کم کرن والیاں تے موقوف ہوندے نیں۔

۷۔ سالک جے جگ دا تماشہ کردا اے تے جہان توں اوہدی مراد جہان آرائی اے۔

۸۔ جے کوئی اپنے ہتھ پیراں نوں وچوں کڈھ دے (ڈوری ربّ تے سُٹ دیوے) تے رب آپوں اوہدے ہتھ پیر بن جاندا اے۔

۹۔ اوس جہان چہ نیکی بدی دا وجود نئیں، مطلب دیاں ساریاں گلاں ایس

مطلب دی سراں (دنیا) چہ ای نیں۔

۱۰. رحماںؔ، ہیں کلّا ای ایس کم چہ نئیں ڈبیا ہویا
مڈھ قدیم توں یار، یاراں لئی ہانواں بھر دے آئے نیں

(۱۵۵)

کہ ئے مہر و محبت کہ ئے عناد دے
ما دیار پہ یاری کڑے اعتماد دے

○

۱۔ اوہ بھانویں مہر محبّت کرے بھانویں دشمنی، ہیں اپنے یار دی یاری تے بھروسہ کر لیا اے۔

۲. ہیں تے میرا محبوب دو تن ہاں پر ساڈی روح اک اے، گھر بھانویں ہزاراں ہون شہراں چوں شہر اکو بغداد اے۔

۳. میرے تے میرے محبوب چہ ذرا جناں دی پرایا پن نئیں گا پر کیہہ کریئے ایس جگ چہ ہر چیز دا اِک ویلا (میعاد) ہوندا اے۔

۴. ایہہ کوئی معشوق دے حسن تے موقوف نئیں، عاشق دا دل تے پیار وچ خوش اے۔

۵. ہیں رب توں اپنی ہاہ دی اگ منگناواں، سجناں دا دل بھانویں موم

ہووے بھانویں فولاد۔

۶. جیہڑے اپنے محبوب دی زلفاں وانگ پریشان نیں انہاں دی دلجمعی اصلوں فسادا اے۔

۷. جنہوں آہ تے فریاد دی ہمت نیئں پیندی انہاں مجبوراں دی خاموشی دی ہاہاکار توں گھٹ نیئں۔

۸. جیویں مجنوں تے فرہاد دے ناں سنی دا اے، انج عشق دے ہور وی سیکڑوں ناں نیں۔

۹. جتھے جی کر دا سو بیٹھدا تے اٹھدا اے، اصلوں عشق تے عقل ہنر دا جوائی اے

۱۰. عشق چہ بادشاہ وی فقیر ہو جاندے نیں فیر میری تے تیری طراں کیوں یاد رہ گئے نیں۔

۱۱. جے کر ایہہ سچ اے جے خرابی چہ خزانہ اے تے فیر خرابات دیاں خرابیاں دی جڑھ اے۔

۱۲. جے کر عاجزی موجب کسی نوں کمال دا مرتبہ ملنا ایں تے فیر شاگرد استاد توں ودھ سکدا اے۔

۱۳. رحمان، دوجیاں شاعراں وانگ لکیر دا فقیر نیئں
اوہنے شاعری چہ نویاں نویاں کاڈھاں کڈھیاں نیں

○

(۱۵۶)

په خاطر باندے مے ستا د غم غبار دے
همیشه مے په زړه پروت انبار دے

○

۱. تیرے غم دا گھٹا میرے دل تے پیا رہندا اے جی اسی کر کے ہر ویلے دبیا دبیا رہندا اے۔

۲. ٹھیک اے خضر[۴] گواچیاں نوں راہے پاندا اے پر عاشقاں لئی خضر[۴] نوں دل ہے پان والا تیرا اپنا بیلی اے۔

۳. میں اڈیک رہیا داں شیت کوئی قبول ہو جاوے، تیرے اگے ہر ملک تے ہر شہر چہ جا کے فریاد کرنا واں پیا۔

۴. توں شہیداں دے زخماں چوں وگدا لہو تکیا ہوناں اے، اج ای تیرے وچھوڑے چہ میریاں اکھاں چوں لہو ڈُھل رہیا اے۔

۵. جس میرے دل تے غماں دا بھار پایا اے اوہ میرے دل تے سو طراں نقش ہویا اے (اوہدے سارے رنگ مینوں یاد نیں)

۶. اپنے نازاں دی تلوار نال مینوں ہر ویلے مار دا اے، فیر وی میرا دل اسی دیاں کالیاں اکھاں دا سوالی اے۔

۷۔ اسمان دا گھمنا اوہدی مرضی تے موقوف اے، جنہے مینوں تیری خبر اکے سنائی اے۔

۸۔ بھانویں اوہ سوواریں میرے نال دھروہ کرے
رحمان، مینوں یقین نئیں آوندا

(۱۵۷)

زړه مې ورکړ و خود رائې!
هرچه شو تکيه په خدائې:

O

۱۔ دل اس مغرورنوں آپوں دے بیٹھا واں ہن تکیہ میرا رب دی ذات تے وے۔

۲۔ عشق دے جنون چہ پے گیا واں، ہن یا شاہ ہوگیا یا گدا

۳۔ یا میں دھونی دھخا کے بہہ جانواں گا (فقیر بن کے) یا میرے سر تے ہما سایہ کردے گا۔

۴۔ جو رب نوں منظور اے اوہ ہو کے رہناں اے، نہ ہور کوئی خدا اے میرا نہ کوئی ہور رکھشا اے۔

۵۔ اپنے دل دی مرضی اپنے دلبر دے سوا کسی ہور نوں نئیں دساں گا۔

۶۔ جدوں تیک میرے ہتھ پیر سلامت نئیں ہیں اوہدے پیر چمنے نئیں چھڈاں گا۔

۷۔ بیلیا! ایس جگ چہ یا تے ہاسا لے تے یا رونا چیکن۔
۸۔ جے گوہ کریئے تے انہاں دوہاں کماں دے سوا ایس جگ چہ ہور کجھ وی نئیں۔
۹۔ عاشقاں نوں صدق ثبوت دی لوڑ اے اپنی تے اپنے چارے لان دی نئیں۔
۱۰۔ رب نہ کرے جے کوئی عشق چہ کنک دس کے جوں وچن دا کاروبار کرے۔
۱۱۔ رحمان، مینوں کم کرنا آؤندا اے
پر لوڑ اے جے کوئی کم لین والا مل جاوے

۱۵۸

زُلفے دِلہ دیرے درازئ پائے ترسر دی
یادَ بنفشے لبنتے خورے پہ صنوبر دی

○

۱۔ تیریاں زلفاں انیاں لمیاں نیں جے سر توں پیر تیک ڈھکیا دا ایں
ایہہ تے انج نیں جیویں بنفشے دی ویل صنوبر تے چڑھی ہووے۔
۲۔ تیرے ہوٹھ آبِ حیات نیں، شکر نیں یا مشری نیں جے میں غلط آکھیا
اے تے ایس توں وی بہتر نیں۔
۳۔ کوئی تیرے قد دی برابری کیویں کر سکدا اے معراج (بلندی) تے پیغمبراں

دی نشانی ہوندی اے ۔

۴۔ ہن جدوں تیرا سوہنا سہپن چن سورج دے برابر تولیا، تے سورج چن تیں تھوں بڑے اَئی ہولے نکلے ۔

۵۔ بارش دے قطرے سب تے اِکّو جیہے وسدے نیں، گھاہ تے اوس بن جاندے نیں تے سپّی چہ جا کے موتی بن جاندے نیں ۔

۶۔ اپنا اپنا نصیب اے کسی نوں تخت بخشیا گیا کسی دا دل غم دے کنڈیاں نال چھانی ہوگیا ۔

۷۔ ہوا تیریاں زلفاں نوں چھیڑ دی اے تاں ای سارے جہان دا گھٹّا اوہدے سر چہ اے ۔

۸۔ جیکر عبدالرحمان بنیں گا، تاں ای انسان بنیں گا
ایہہ جیہڑے زیر زبر توں لکھے نیں کجھ وی نہیں

(۱۵۹)

ھسے رنگ نعمت را کرے خدائے وما دے
چہ ہیچ خیزئے بہا نشتہ، بے بہا دے

○

۱۔ رب سوہنے جیہڑیاں نعمتاں مینوں بخشیاں نیں، ایہہ اَن ملیاں نیں

اَینیاں جے انہاں دا کوئی مُل ای نہیں۔

۲۔ اِک تے ایہہ وڈا کرم اے اوہدا جے مینوں آدمی دی شکل چہ پیدا کیتا سُو تے دوجا ایہہ وڈا احسان جے حضرتِ محمد صلّی اللہ علیہ وسلّم نوں میرا رہنما بنایا سُو۔

۳۔ ہتھ تے پیر، کن تے اکھاں، منہ تے زبان کئی ناؤیاں سمیت اک ناں نال مشہور رہاں۔

۴۔ اَسمان، زمین، سورج، چن تے چمکدے تارے، ایہہ سارا جہان میریاں نظراں چہ تماشا بنیا ہویا اے۔

۵۔ رات تے دن چن تے سورج دے لشکارے نال زمین دا چہرہ پَل چہ چاندی تے پَل چہ سونا اے۔

۶۔ رات نوں کستوری تے دن نوں کافور میرے اُتے وسدی اے، میرا وجود سر توں پیر تیکر ایس چہ ڈبیا رہندا اے۔

۷۔ میرے محبوب دے بوہے توں ہو کے آن والی نسیم مینوں ہر ویلے اک نویں حیاتی بخشدی اے۔

۸۔ میں باغ دے سُوہے پھُل ول تکاں، ہر پھُل دوروں ای میرے اُتے پیا ہسدا اے۔

۹۔ ایہہ رنگلی پوشاک چہ ودھی مٹھی اے مینا چہ پھُلاں رنگی شراب تے نہیں۔

۱۰۔ ہتھ چہ اپنے لہو دا جام پھڑے ہوئے شراب وچن آلیاں دے ہر ساغر توں جان واردیاں۔

۱۱۔ صاف پانی دی نہر دا کنڈھا اے تے ہتھّیں رباب پھڑیا دا اے تے ہر گان والا بلبل وانگ چہک رہیا اے۔

۱۲ سوہنیاں دے پیارے چہرے سُرخ لنبیاں وانگ نیں انہاں دا ہر جھلکارا جیویں سورج دی لو اے۔

۱۳۔ ایہہ رحمان تے رَبّ سوہنے دا بڑا احسان اے یارو
جس اوہنوں اپنی ہچھان دی لو بخشش دِتّی اے

۱۶۰

ھغه زړهٔ چه ستا دعشق په اور کباب دے
که مرهم ورباندے کیږدے ډیر ثواب دے

○

۱۔ اوہ دل جیہڑا تیرے عشق دی اگ چہ کباب اے جیکر اوس تے مرہم لانویں تے تینوں بڑا ثواب ہووے گا۔

۲۔ پردے تے غیراں توں کری دا اے، یاراں نوں یاراں توں پردہ لازم نیئں ہوندا۔

۳۔ تیرے باہج جگ چہ جیہڑا بوہتا ای سوہناں اے میں کہواں گا اوس توں وی تیرا حسن تے جمال ودھ اے۔

۴۔ جیویں پھُل نوں سورج دا سیک کرٹما دیندا اے، انج ای سورج تیرے مکھڑے توں بھیڑا پیا پیندا اے۔

۵۔ ایہہ کج شراب دی مستی تے سُرخی نئیں، تیریاں اکھّاں دی تلوار لہو چہ ڈبی دی اے۔

۶۔ رحماؔن، میں اپنے محبوب نوں کینویں جواب دیاں
بھلا کوئی مردہ وی زندہ لوکاں نوں جواب دے سکدا اے

(۱۶۱)

نمر سپوږمئی که ستا له حسنه نه شرمیږي
ترو دوئ ولې زرغونه او زیږ ښکاریږي

○

۱۔ جے کر چن تے سورج تیرے جمال توں نئیں شرماندے تے فیر اوہ دونویں اکوّ جیہے پیلے کیوں نظر آوندے نیں۔

۲۔ اسمانی چن دا نہ کوئی سر اے نہ پیر، فیر اوہ کینویں تیرے جمال دا مقابلہ کر سکدا اے۔

۳۔ تیرے مکھڑے دے چانن چہ تیری زُلف میرا دل کھوہ لے گئی اے، بھلا دن دھاڑے دی کوئی چور انج چھپیا رہ سکدا اے۔

۴۔ تیریاں زلفاں تے بھروٹیاں دے خوف ماروں انج لگدا اے جیویں اٹھوہنے تے سپ پئے وسدے نیں۔

۵۔ تیرا مکھڑا اگ، اوس تے خط سبزہ اے تے میں حیریان آں جے سبزہ وی کدی اگ چہ اُگیا اے۔

۶۔ اگ تے پانی کسی اکو تھاں اکٹھے نئیں ویکھے، پر ایہہ نظارہ تیرے بلہاں نوں رب بخشیا اے۔

۷۔ جیویں کوئی بھجے ہوئے کپڑے نوں نچوڑے انج ای تیرے غم پاروں میرا رنگ پیلا تے جُثہ سُک گیا اے۔

۸۔ چن اینویں تیرے حسن توں حسد پیا کردا اے تاں ای تے ہر مہینے دو ٹوٹے ہوجاندا اے۔

۹۔ تیرے قد نوں جے کوئی شمشاد آکھے تے ایہہ غلط اے کیوں جے لکڑیاں دے مُل چٹا سونا نئیں لبھ سکدا۔

۱۰۔ اوہدے کمان ورگے بھروٹیاں نال زُلف انج پئی ملدی اے جیویں اٹھوہناں تے سپ پئے مل رہے ہون۔

۱۱۔ اوہدے دنداں نوں موتی (دُر) نئیں کہہ سکدا، جیہڑا لشکارا بجلی

چراے اوہ بھلا پتھر چہ کتھوں۔

۱۲۔ رحمانؔ، اوہدیاں زلفاں اوہدے باریک خط نوں
لُکا لیا اے، جیویں مور، رات دی ہنیریاں چہ خوار ہو رہیا اے

(۱۶۳)

چہ دارو دَ درد و غم دی هغه مئے
ساقی راکړه یو دوه جامه پیاپے

○

۱۔ دُکھاں غماں دا علاج بس ایہو شراب اے، ساقیا! توں اُتے تھلے
اِک دو جام پلا دے۔

۲۔ انگوری شراب دا کیہہ پینا جے پینڈیاں ای قے ہوجاوے، رَبّ دے
ناں دی اپنے ہوٹھاں توں پلا دے۔

۳۔ غم دے غنیم تے اودوں تیکر قابو پانا اوکھا اے، جدوں تیکر تلوار دی
دھار نوں شراب دی پانٹر نہ لگی ہووے۔

۴۔ جدّ شراب دا پیالہ سارے جگ دا غمخوار بن گیا اے تے فیر میں کدوں
تیکر دُکھاں چہ گرفتار رہواں گا۔

۵۔ آ، تے اَکے مینوں اج مست تے بیخود کر دے جے مینوں اپنے

حال دا کجھ پتہ ای نہ رہوے ۔

۶۔ زوراورا، ایہہ ہنجو دی اک اجیہی پناہ اے جیہڑی بندے نوں ہر غم توں بچاندی اے۔

۷۔ پیار چہ اسی نوں کمال لبھدا اے، جیہڑا چنگا بھلا وی ہووے تے لوکی اوہنوں مجنوں آکھن ۔

۸۔ رحمان، ویریاں نال صلح ای صلح اے
محبوب دی تے کیا بات، پر کُتیاں نوں کیہہ کہیئے!

(۱۶۳)

بد لوے په دنیا دین او ایمان ولے
نه پوهیږے په خپل سود او په زیان ولے

○

۱۔ اپنا دین ایمان، دُنیا نال کیوں وٹا رہیا ایں، اپنے نفع نقصان نوں کیوں نئیں سمجھدا۔

۲۔ ہمیش شکر دی تھاں شکائت ای کرنا ایں، بھیڑیا! رب دیاں بخششاں توں انکار کیوں کرنا ایں۔

۳۔ رب دے کرم نال تینوں بڑا مان تران ملیا اے توں اپنی ہمت دے ہندے

ساندے اپنے آپ نوں کمزور کیوں سمجھناں ایں۔

۴۔ روزی دے غم چہ ہر ویلے اتھروکیوں ڈوہلنا ایں تُوں ہیرے موتی اپنے سستے کیوں لُٹا رہیا ایں۔

۵۔ ہر شام تینوں آؤندی بھلک دی چنتا لگی اے، پر قیامت لئی سامان کرن دا تینوں خیال کیوں نہیں آؤندا۔

۶۔ گھاہ کدی تریل لئی یا وَتر لئی اپنی تھاں توں نہیں ہلدا، توں روزی لئی سارے جہان چہ دھکے کھا رہیا ایں۔

۷۔ توں جے رَب دی رضا توں پہلاں اپنی مرضی کرنا ایں، جھلیا، ایہہ تے اسمان ول ڈھیماں مارن والی گل ہوئی۔

۸۔ جیوندیاں ای مرجاناں جے موت دے غم توں چھُٹ جانویں اپنے سوکھے کم نوں اپنے اُتے اوکھا کیوں کیتا ای۔

۹۔ غیر دا پیار جے توں دل چہ وسایا دا اے، رَب دا خوف کر کدی کعبے چہ وی بُتاں نوں تھاں لبھی اے۔

۱۰۔ تیرا دل نفس دی تابعداری چہ باغی ہوگیا اے توں قرآن نوں پلیت ہتھاں چہ کیوں دے دتا اے۔

۱۱۔ جد تینوں حبشی دے بدلے یوسفؑ مل رہیا اے تے فیر ایہو جیہے مطلوب دا مل پان لئی جان کیوں نہیں حاضر کردا۔

۱۲۔ بُرے لوکی وی اپنی بُرِیائی تے کدی نہ کدی پشیمان ہو جاندے نیں
پر رحمٰن، توں بدی کر کے وی کدی شرمندہ نیئں ہویا

(۱۶۴)

کر دَ نکلو کرہ چہ سیمہ دِ گلزار شی
اغزی مہ کرہ پہ پښو کښے بہ دِ خار شی

○

۱۔ پھُلّاں دے بوٹے لا، تاں جے تیرا ماحول گلزار ہووے، کنڈے بوئیں گا تے اپنے ای پیر زخمی ہون گے۔

۲۔ توں دوجیاں تے جے تیر وسا رہیا ایں، ذرا سوچ جے ایہو تیر تیرے اُتّے وسّن لگن تے فیر کیہہ ہووے۔

۳۔ دوجیاں لئی توں راہ چہ کھوہ نہ کھن، متاں تینوں آپوں وی کسی کھوہ توں راہ بنانا پے جاوے۔

۴۔ توں ہر کسی نوں میلیاں اکھاں نال تکناں ایں جے ایس توں پہلاں تیری اپنی حالت مٹی توں ددھ کے خراب ہو جاوے تاں!

۵۔ آدمی وی اصل اکو اے (سارے بندے اکو پیو دی اولاد نیں) جیہڑا دوجیاں نوں دُکھ پہنچاوے گا اوڑک آپوں وی دکھی ہوئے گا۔

۶۔ جے توں کسی دے عیباں ول نئیں تکیں گا تے ہر بندہ تیرے عیباں نوں وی ضرور چھپائے گا۔

۷۔ کسان ٹبیاں تے بیج نئیں سُٹدا، بلیا، عاجزی کرتاں جے تیرا اکھل وی باغ بن جاوے۔

۸۔ جیہڑا بھانڈا ٹُٹ جاوے اوہدی اوازدی ثابت نئیں رہندی بندے دے چالے اوہدیاں گلاں توں کھُلدے نیں۔

۹۔ اج دن دے چانن چہ اپنی راہ لبھ لے، اچن چیت ایہہ سویر تیرے اُتے رات بن کے ڈھن والی اے۔

۱۰۔ بھانویں چھوٹا وی ہووے گناہ نوں گھٹ نہ سمجھ، تھوڑا تھوڑا رل کے ای بوہتا ہو جاندا اے۔

۱۱۔ جے کر کوئی تیرے نال بدی کرے، توں اوس نال نیکی کر، کیوں جے پتھر پھلدار بوٹے اُتے ای وسدے نیں۔

۱۲۔ گلی لکڑی نوں ای گھن لگدا اے تے نیک بندیاں نوں چندرے دکھ دیندے ای رہندے نیں۔

۱۳۔ اوہ دل ای طوفان چہ محفوظ رہوے گا، جیہڑا کشتی وانگ لوکاں دے بھار چُک لوے گا۔

۱۴۔ ربّ کرے، رحمان توں کدی کوئی گناہ نہ ہووے
پر جے ہووے وی تے اوہدی زبان تے توبہ استغفار جاری رہوے

(۱۶۵)

هر وګړے چه منصور غوندے په دار شی
دار ئے پس له مرګه نخلِ میوه دار شی

O

۱۔ جیہڑا منصور وانگ سُولی تے ٹنگیا جاندا اے، اوہدے مرن پچھوں ایہہ سولی پھلدار بوٹا بن جاندی اے۔

۲۔ سیانے بندے دی پچھان اوہدی چنگی صحت اے تے مجنوں دی پچھان ایہہ وے جے اوس تے پتھر وسّن۔

۳۔ دھرتی تے جیہڑا وی سبزہ اُگ کے اُچّا ہوندا اے، اوہدا کمال اوہدے دھرتی ول جھکن توں ثابت ہوندا اے۔

۴۔ ہوا دا نرم بُلّا ای اپنی منزل تے اپڑدا اے، جیویں کوئی پتہ خزاں دا ماریا ہر ویلے اُڈن ہارا نظر آوندا اے۔

۵۔ چٹ داڑھیاں نوں غفلت زیب نئیں دیندی، سجر سویرے تے جانور وی جاگ پیندے نیں۔

۶۔ شیشے تے اک مُٹھ مٹی وی غرور کردی اے تے کوئی خاکسار کیوں نہ اپنے آپ تے فخر کرے۔

۷۔ چنگے لوکی نقصان چہ ای نفع لبھ لیندے نیں جیویں چھانگن مگروں ڈالی ہور ودھیرا پھل دیندی اے۔

۸۔ کھوہ چوں پانی کڈھو تے ہور ودھ جاندا اے، ثابت ہویا جے سخاوت نال خزانہ گھٹدا نئیں۔

۹۔ بھکھے پیٹ نوں رجانا اوکھا نئیں، اوکھا بھکھی اکھ نوں رجاناں اے۔

۱۰۔ تھوڑا کھان والا بندہ فرشتیاں دے نیڑے ہو جاندا اے، پر بوہتا کھان والا بندہ بوہتا ای خوار ہوندا اے۔

۱۱۔ صاف دلاں اُتے تھوڑی نصیحت دا وی اثر ہو جاندا اے، موتی پرون لئی جیویں باریک دھاگا بوہتا ہوندا اے۔

۱۲۔ عشق دے جذبے نوں حسن جمال دا بہانہ چاہیدا اے، عاشق لئی تے اپنے محبوب دیاں کالیاں زلفاں ای گوڑھی رات ہوندیاں نیں۔

۱۳۔ جے کر رب توفیق دیوے تے کوئی کم وی اوکھا نئیں، ستی ہون والیاں لئی اگ دے بھانبڑ وی گلزار بن جاندے نیں۔

۱۴۔ عشق دا مان وی عشق توں ای ہتھ آوندا اے، ضروری نئیں جے ایہدا سبب حسیناں دا بناؤ سنگار ہووے۔

۱۵۔ بغیر محنت دے کسی نوں چین نہیں لبھدا، وصل دا اندازہ وچھوڑے دی مُدت توں ہوندا اے۔

۱۶۔ عاشقاں لئی ایس توں وڈی خوشی کیہہ ہوسکدی اے جے اوہ اپنے جان مال نوں اپنے محبوب دے ناں توں وار دین۔

۱۷۔ زندگی چ تے ہر کوئی "یار یار" پکار دا اے، میں تاں مناں گا جے مرن پچھوں یار، یار ثابت ہو سکے۔

۱۸۔ جیویں بکری دے بچے نوں بھگیاڑ دا ڈر ہوندا اے، انج ای میں وی محبوب دے وچھوڑے توں ڈرنا واں۔

۱۹۔ رحمان، دی ایہہ نکمی گل بات کسی کم دی نہیں!
عاشقی گلاں نال نہیں ہوندی عمل نال ثابت ہوندی اے

۱۶۶

چہ مجنون غونده یو موتے استخوان شی
په قوت دَ عاشقئ به پهلوان شی

۱۔ جیہڑا مجنوں وانگ ہڈیاں دی مٹھ بن جاوے اوہ عشق دے مان تران چ پہلوان ثابت ہوندا اے۔

۲۔ عاشقاں دی کامیابی ٹٹ بھج چہ ہوندی اے، ایتھے اوہو زوراور اے جیہڑا کمزور اے۔

۳۔ عاشق دے مکھ تے کھنڈی زردی اجیہا مرتبہ اے جے ایس پاروں اوہ جگ تے سورج وانگ ظاہر ہوندا اے۔

۴۔ اوہدیاں اکھاں چوں رحمت دا مینہہ وس رہیا اے تے مکھڑے تے جیویں زعفران دے سجرے پھُل کھڑے ہون۔

۵۔ جیویں بہار دی رُت پورے سال دا مُہاندرا بن کے آوندی اے انج ای چہرے توں بندیاں دے دل دا حال معلوم ہو جاندا اے۔

۶۔ اِک نقطے توں سارا علم حاصل ہو جاندا اے، تے انج ای اِک مُٹھ ساری جنس دی پچھان بن جاندی اے۔

۷۔ مخالف تقریراں بھانویں ہزار ہون بیکار نیں، پر موافقِ حال اُدھی گل دی وی کیا ہی بات اے۔

۸۔ اوہ مردیاں وانگ نیں جیہڑے کسی کم کاج دے نئیں، غافلاں دے سر گھٹا پیندا ای رہندا اے۔

۹۔ جیکر لمی حیاتی چاہیدی اے تے غفلت توں بچ کے رہو، سُتے ہوئے بندے تے بھانویں صدیاں بیت جان، بیکار نیں۔

۱۰۔ اتھرواں دی موج غفلت دی بنیاد ہلا دیندی اے، ہنجواں دا ہڑ چڑھیا

ہووے تے غفلت اوہدی راہ نئیں ڈک سکدی۔

۱۱۔ انھے نوں تے اپنی ڈنگوری ای دلیل اے، بھانویں کھوہ چہ ڈگ پوے، کوہجیاں دلیلاں نال بندے نوں جان دا نقصان ای ہوندا اے۔

۱۲۔ کمزوراں نوں سرکشی کوئی فیدہ نئیں دیندی، چیونٹیاں دے پر نکل آن تے سمجھو انھاں دی موت آ گئی اے۔

۱۳۔ موم دلاں والے اوہدے شر توں پناہ ای منگن گے جیہڑا پتھر دل اے بھانویں اوہ بدخشاں دا لال ای کیوں نہ ہووے۔

۱۴۔ جنہوں قناعت دی کیمیا ہتھ آ گئی، بھانویں اوہنے گدڑی پہنی ہووے بادشاہ لگدا اے۔

۱۵۔ بے نمدہ ہور کوئی پوشاک اوہنوں نئیں چاہیدی جس دا دل شیشے وانگ روشن ہووے۔

۱۶۔ دیو پریاں اینویں ای مجنوں نوں ویکھ کے حریان نئیں، انھاں نوں پتہ اے جے عشق ساریاں بلاواں توں وڈی بلا اے۔

۱۷۔ کاتباں دے کنیں رحمان دا ایہہ کلام پے گیا تے
اوہ اپنے کناں چوں موتیاں جڑے آویزے وار دین گے

○

(۱۶۷)

پہ نور خۂ چپسے بے خدایہ ژاڑے ولے؛
دَچار پائے پہ خیر بے ځایہ ناڑے ولے؛

○

۱۔ رَبّ دی ذات توں سوا ہور کسی لئی کیوں رونا ایں، جانوراں وانگ بے وجہ شور کیوں پا رہیا ایں۔

۲۔ توں کھان چہ وی تیز تے چبان چہ وی تاک ایں، فیر ایہہ اکھڑیاں اکھڑیاں گلاں کیوں کرنا ایں۔

۳۔ چبا چبا کے اپنیاں گلاں نوں مٹھا بنا دے جے تیرے دند تیز نیں تے وڈھن نوں کیوں پیناں ایں

۴۔ اوہ کم جیہڑا مٹھڑے بول بول کے نکل سکدا اے، اوہدے لئی توں اپنویں منہہ چوں جھگ کاہنوں پیا کڈھناں ایں۔

۵۔ بُرے دا بُرے نال تے چنگے دا چنگے نال ناطہ ازلوں جڑیا دا اے توں ایہہ چنگے مندے نوں آپس چہ رلا کیوں رہیا ایں۔

۶۔ اک قدم وی توں رَبّ دی رضا لئی نئیں چکدا تے ساری حیاتی اپنے نفس دے پچھے ماریا ماریا پھرنا ایں۔

۷۔ دنیا دے رشتے ناطیاں دی غلامی دا طوق توں گل چہ پایا والے
ایہہ اَنیاں بھارا طوق گلوں لاہ کیوں نئیں دیندا۔

۸۔ رحمان، توں ایہہ دسنے جے پاکبازی دے دعوے کرنا ایں
تے فیر راتیں شراب ویچن والیاں دے در دا سوالی کیوں بننا ایں؟

(۱۶۸)

کہ د سرو زرو سرے شی خوچہ مړ شی
نہ ئے نوم پہ خولہ ئوک اخلی نۂ نو مړ شی

○

۱۔ بھانویں کسی دا وجود سونے دا ای کیوں نہ ہووے مر گیا تے فیر کوئی
اوہدا ناں وی نئیں لوے گا۔

۲۔ بھانویں اوہ جگ چہ کسی توں وی نہ ہاریا ہووے، اجل آگئی تے فیر
کھوتے وانگ مٹی اُتے ولیٹنیاں کھاندا نظر آئے گا۔

۳۔ سوہنیا! آجا آجا اپنے نخرے تے غرور نہ کر، کسی نوں تے اپنے نازنخرے
چکن دی مہلت دے۔

۴۔ تیرا ایہہ مکھڑا جیہڑا شیشے توں ودھ کے صاف اے، قبر چہ اوڑک
مٹی نال مٹی ہو جانا اے۔

۵. بوٹا قد شرط نہیں دلبری ہونی چاہیدی اے، اپنے خیال موجب بس کوئی دلبر ہونا چاہیدا اے۔

۶۔ عاشق اوہ کم نہیں کردے جس تے اوڑک شرمانا پوے، اپنے کیتے اُتے پشیمان اوہ ہوندا اے جس دے پلّے کوئی گُن نہ ہووے۔

۷۔ نیکنامی، نیک خو دے صدقے ہتھ آوندی اے، بل بہا ہو ا بیٹھے کم نہیں آوندا۔

۸۔ قسمت چہ جو لکھیا اے اوہ تے ہو کے رہندا اے، فیر وی میں تینوں عمل کرن دی برابر تاکید کردا رہواں گا۔

۹۔ جے سیانا ایں تے ہوا دے رُخ نہ چل، تیر وی ہوا دے نال چلدا اے تے اوڑک زمین تے جا پیندا اے۔

۱۰۔ تیری قسمت دے لیکھے دا اک حرف وی نہیں وگڑ سکدا بھانویں ہنجواں نال ایہہ سارا جگ چکڑ ای کیوں نہ ہو جاوے۔

۱۱۔ تدبیر نال تقدیر دا لکھیا مٹ نہیں سکدا، قسمت دا علاج بھلا عقل توں کتھے ہو سکدا اے۔

۱۲۔ رحمٰن! الٰہی اپنے یار باہج صبر کرنا اوکھا اے
جان بجھ کے زہر تے کوئی نہیں کھا سکدا

○

(۱۶۹)

صُبحدم چه هغه یار را بانده راشی
عجب نمر دنمر د پا سه هوید اشی

○

۱۔ سویرے سویرے میرا یار کیہہ آیا اے جے سورج نوں رلے پان لئی اک ہور سورج چڑھ پیا اے۔

۲۔ سوہنی صورت نوں کسی سنگھار دی لوڑ نئیں، سورج چڑھ پوے تے چانن ہوای جاندا اے۔

۳۔ جے میں تک لواں تے اوس ول کھچیا جاناواں جیویں میں گھاہ واں تے اوہ تریل۔

۴۔ میں بڑی مجبوری تے لاچاری ہتھوں محبوب ولوں کنڈ پھیری اے، کدی کدی ناروا کم وی لوڑ پوے تے روا ہو جاندے نیں۔

۵۔ میں اوہنوں مل کے آن والے وچھوڑے دے غم چہ رون لگ پیناں ہر کم دی فکر کم توں پہلاں کرنی چاہیدی اے۔

۶۔ وچھوڑے توں پہلاں وچھوڑے نوں رو لوو، وچھڑ کے تے ہر کوئی روندا ای اے۔

۷۔ جان مال دے بدلے بھلا کسی نوں وصال کدوں مِنھ آیلا اے، البتہ ایس کم چہ فرض نوں فرض جان کے ادا کرنا چاہیدا اے۔

۸۔ میں اپنا جان مال محبوب دے ناں توں وار چھڈاں، عشق چہ ایس توں سوکھا کم تے ہور ہو ای نئیں سکدا۔

۹۔ میں رحماں دے ہنجواں نوں ویکھ کے سوچناواں
جے ایہہ سارے جگ چہ بھنڈیا نہ جاوے تے ہور کیہہ ہووے

(۱۷۰)

که سل ځله هم کنار و هم بغل شي
دَ دُنیا په مینه واړه سره بیل شي

○

۱۔ بھانویں سو وارا وہنوں گلے لائیے، پر جدوں دنیا دا پیار وچ آوے تے فیر یار وچھڑ کے رہندا اے۔

۲۔ ایہہ جیہڑے اج اکو گھر چہ رل کے بیٹھے نیں کل انہاں دی منزل اپنی اپنی ای ہونی اے۔

۳۔ ایہہ پھل جیہڑا اج تیری پگ دی زینت بنیا دا اے اوڑک اینہے پیراں تلے مدھیا جانا ایں۔

۴. ایہہ مکھڑا جیہڑا سورج وانگ لشک رہیا اے، جد ایس تے وال اُگ آئے تے جنگل بن جائے گا۔

۵. ایہہ وصل دا مٹھا مٹھا شربت جد وچھوڑا پین والے تے زہر بن جاندا اے۔

۶. میں اپنے محبوب توں وچھڑ کے پوری طراں جان چکیاں جے بھانویں کوئی کِناں ای سیانا ہووے کج دا کج ہو جاندا اے۔

۷. ملاپ دی دہشت ماروں دھرتی تے پیر نئیں ٹکدے سُوجے اتھے وچھوڑے دی دلدل بن گئی تے کیہہ کرے گا۔

۸. ایہدے ایہو جیہے دُکھ دا علاج کوئی کیویں کرے، اتھے نہ سوچ دا کم اے نہ اٹکل دا۔

۹. جیویں میرے دل تے سوہنیاں دے وار ہوندے نیں جے کر اج پہاڑاں نال ہووے اوہناں دے سر وی جُھک جان۔

۱۰. رحمان دے دل نوں غم دا زنگ لگ گیا اے
جے کر صاف ہو جاوے تے پاک شراب دا پیالہ بن جاوے

(۱۷۱)

چہ شہیہ دَ تورو زُلفو پہ خنجر شی
خوشنودی ئے دَ سرو شونڈو پہ کوثر شی

۱۔ جیہڑا کالیاں زُلفاں تے شہید ہو جاوے، اوہنوں سوہے بُلھاں دا کوثر لبھن دی خوشی وی لبھ جاندی اے۔

۲۔ جدوں میہنوں گوریاں گلھاں تے لمیاں پلکاں یاد آوندیاں نیں تے میرا سینہ انگیٹھی تے دل حرمل دی طراں دُھکھن لگدا اے۔

۳۔ جے کر محبوب دیاں زلفاں دا سہرا اوہنوں لگ جاوے تے دل دا بلبل پھُلاں اُتے کیاری کیاری اُڈن لگ پوے۔

۴۔ بھانویں مہو وار دی اوہ میرے اُتے ظلم کرے میں بھلا یار دیاں سختیاں ول دھیان دے سکنا واں۔

۵۔ میں نصیحت کرن والے دے آکھے کدی وی نہ لگاں، بھانویں اوہ ہزار واریں میرا ویری بھرا ای کیوں نہ بن جاوے۔

۶۔ ویری (رقیب) تے ساڈے وچ صلح نئیں ہو سکدی، بھانویں محل ماڑیاں تیکر اپنے وس وچ آ جان۔

۷۔ صبر تے قرار جنہوں کہندے نیں روزِ قیامت تیکر میرے نیڑے نئیں آسکدے۔

۸۔ ویلا بیت جائے تے مڑ فیر نئیں آوندا، پر جے کسے دا محبوب چلا جاوے تے کدی نہ کدی پرت ای پیندا اے۔

۹۔ جے کر رحمنؔ، کشکول پھڑ کے قلندر بن جاوے
تے سوہنے چن دے ٹکڑے لیا لیا کے ڈھیر کر دین

(۱۷۲)

چه غبار د ستا دلارے په خوا ورشی
که په دواړو سترګو رونه وی مبصر شی

○

۱۔ جس تے تیرے قدماں دی دھوڑ اڈ کے پے گئی جیکر انھاں وی اے تے ویکھن لگ پئے گا۔

۲۔ جے کوئی دل کسی دے پیار دی قینچی نال ٹوٹے ہو جاوے تے شمع وانگ اوہنوں نواں سر لبھ جاندا اے۔

۳۔ جے کر سعادت (نیکی) دی کیمپ کسی دے ہتھ لگ جاوے تے بھانویں گدا اے اوہ قارون توں وی وڈا دولت مند بن جاندا اے۔

۴۔ تیرے بوہے دے منگتے دی بادشاہ نیں، جیہڑا تیرے در توں دانجیا گیا، دربدر ہو گیا۔

۵۔ اوہدا منہہ سارے جگ ولوں پھر جاندا اے جس دی نظر تیرے مکھڑے تے جا پوے۔

۶۔ بھانویں اوہ سارے جگ دی خبر رکھدا ہووے جے تینوں تک لووے تے سدھ بدھ وسر جاوے س۔

٧ اپنے جمال دا شیشہ اوہنوں دس تے ذرے
خورے ایہہ تیرا فقیر وی سکندر ہو جاوے

۱۷۳

چہ سرے لہ بلہ بد وائی بد کوئی شی
لاتر بلہ خوا روان ددۂ بد بوئی شی

○

۱۔ بھانویں کسی غیر دی برائی کرے بندہ بدگو ہو جاندا اے، تے فیر ایہہ بدبو بن کے سارے جگ تے کھلر جاندی اے۔

۲۔ جیہڑے کسی غیر دے مرن دی خواہش کردے نیں، غیر وی انہاں لئی ربّ توں موت ای منگدے نیں۔

۳۔ بندے دا اپنا سلوک ای اوہدا سجن وی تے دشمن وی اے وال دے سر جناں ای کیوں نہ ہووے عمل دی جزا ضرور ملدی اے۔

۴۔ کوئی بوٹا جس پاسے شروع توں جھکیا ہووے، اخیر ڈگدا وی اسی پاسے اے۔

۵۔ زوال توں سوا وڈے ہوون چہ کج وی نہیں، منڈپنے دا بھیت منڈپنے چہ ای سمجھ آؤندا اے۔

۶۔ پانی دا اصلا وی مِٹّ توں ای اے، بندے دی عزت تے وڈیائی اوہدی

عاجزی تے خاکساری چنگی اے۔

۷۔ ایناں نقصان بندے نوں "خوک" تے "خرس" توں نیئں اپڑدا جناں کسی بدخو بندے توں اپڑ سکدا اے۔

۸۔ بھانویں بندہ ہووے جے انسانیت توں خالی اے تے اوہ بندے دے لباس چہ جانور اے۔

۱۔ رب جنہوں آپوں ہدایت دا چانن بخشیا اے
اوہنوں رحمان دیاں گلاں ول دھیان دین دی کیہہ لوڑ

(۱۷۴)

ستا له غمه دے په سر کښے هسے شور دے
لکو یا میشت دے په سر شهر د لاهور دے

○

۱۔ تیرے غم پاروں میرے سر چہ اج شور پیا دا اے جیویں پورا شہر لہور میرے سر چہ آن وسیا ہووے۔

۲۔ تیریاں کجلائیاں اکھاں دے جادو ٹونے پاروں میرا دل سارے جگ دلوں اچاٹ ہو گیا اے۔

۳۔ غم دے مارے جیکر دل میرا پھٹ وی پوے تے کہندے نیں

وچھوڑے دا غم اینا ں ای نہیں اجے ہور وی اے۔

۴۔ جدوں سر تے وچھوڑا آن پیا تاں پتہ آیا جے نیت ہیں ماں پیؤ نوں بڑا ای دُکھ دِتا اے۔

۵۔ ایہہ دنیا غم دے گھر دی مثال اے، جیہڑا ایس گھر تے ناز کردا اے اوہ انھّاں اے۔

۶۔ ایہہ دنیا نہ کسی دی ہوئی تے نہ کدی ہوئے گی، اوڑک اینہوں چھڈنا پیندا اے، بھانویں ہس کے چھڈو بھانویں رو کے۔

۷۔ جے کر کوئی دین داراں دے ہتھوں مردا اے تے سمجھو ایہہ قرضداراں دا پُتر بھرا اے۔

۸۔ رحمٰن، جیکر مینوں عشق دے سببوں ملامت ہوندی اے۔
تے ایہہ ملامت میں سوچ سمجھ کے قبول کیتی اے

(۱۷۵)

زړه مې ستا په ذکر فکر ګلستان دے
تن مې ستا له غمه پانړه دَخزان دے

○

۱۔ تیرے ذکر تے تیری فکر ماریاں دل میرا باغ بنیا ہوا اے تے میرا جسم

تیرے غم پاروں خزاں دا ماریا سُکا پتر بنیا دا اے۔

۲۔ تیرے وچھوڑے چ کجھ اجیہا غم جھولی پایا دا اے سجے اکھاں چوں ہنجواں دیاں نہراں وگ رہیاں نیں۔

۳۔ تیری تک میرے دل تے ڈاڈھا زخم لایا اے، لہو وی وگ رہیا اے تے ہس وی رہیا واں۔

۴۔ میں اپنے دل دے لہو نوں اجیہا رنگ لیا اے، جے اپنا وجود سوہنے محبوب دی شکل چ نظر آ ؤندا اے۔

۵۔ بھانویں تیریاں زلفاں دے بشیر دا ڈنگیا کدی نئیں بچدا پر میرے لئی ایہدا ڈنگنا ہمیش دی حیاتی اے۔

۶۔ چھیکڑ دیلے دے ساہ بڑے ای اوکھے نیں پر تیرے بلہاں دے صدقے تے آب حیات بن جاندے نیں۔

۷۔ وچھوڑے نال عشق مٹھا نئیں پیندا، تکو مصر دی خوشبو نال سارا کنعان مہک رہیا اے۔

۸۔ جیویں سورج چوتھے اسمان تے گھمک رہیا اے، انج ای پیار وی سو پردیاں چ چھوں ظاہر ہو جاندا اے۔

۹۔ فانوس توں شمع دا چانن لکایا نئیں جا سکدا۔ ویکھو عقل دے پردیاں چوں وی عشق ظاہر ہو رہیا اے۔

۱۰۔ بھانویں تیرے مکھڑے تے پردہ نیئں پر میں اپنے لئی شوق پاروں سمجھنا واں چھپیا دا اے۔

۱۱۔ کسی اپنیاں موروگیاں زلفاں انج چھلے چھلے کیتیاں نیں جے اِک اک وال دا وکھو وکھ رنگ پیا دل موہندا اے۔

۱۲۔ کوئی حسن نوں بے پردا نیئں تک سکدا، حسن نوں تکن دا ایہہ دعویٰ نرا وہم تے گمان اے۔

۱۳۔ جیویں ہر ویلے وچھوڑے دا غم لگیا رہندا اے، انج ای کاش ملاپ دی خوشی وی رہندی۔

۱۴۔ ساریاں اوختاں میرے لئی سوکھیاں نیں پر اک تیری ملاقات بڑی ای اوکھی اے۔

۱۵۔ تیرا غم مینوں اپنی جان توں ودھ کے پیارا اے کیوں جے ایس پاروں میرے ہور سارے غم سوکھے نظر آن لگے نیں۔

۱۶۔ میں اک ساہ وی تیرے بوہے توں دور نہ لواں گا، بھانویں جگ وچ میرا اکو ساہ ای باقی ہووے۔

۱۷۔ صبر دا قافلے نال کوئی رشتہ ضرور رہنا چاہیدا اے، تیرے غم پاروں میرے دل دی منزل اجڑی پئی اے۔

۱۸۔ جیویں تیریاں زلفاں دا کوئی سر پیر نیئں انج ای میرا دل وی بے سر

سامان اے۔

۱۹۔ جیویں تیریاں مُشکی زلفاں تیرے مکھڑے اُتّے کھلریاں نیں اینج

ای میرا دل وی تیرے لئی ہر ویلے پریشان اے۔

۲۰۔ رحمان، دا دل خواری توں کدوں تیکر بچے گا

جیکر اوہ وی راہ، چہ محبوب دے مُکھ دا چاہ زنّن اے

(۱۷۶)

که د خلقو نظر ته آدمے د ے
خوار عاشق دَمعشوقے دَکوڅے سپے دے

○

۱۔ بھانویں عاشق بندہ ای نظر آوندا اے پر سچ پچھیے تے اپنے محبوب

دی گلی دا کُتّا اے۔

۲۔ جیہڑا اپنے آپ نوں اپنے محبوب دے کتّیاں چہ شمار کرے میں

اوہنوں آدمی من لواں گا۔

۳۔ رَبّ مینوں اپنے یار دے غم توں بے چنت نہ رکھے ایہہ پریت دے

نگر دا سب توں وڈا اجاڑا اے۔

۴۔ محبوب دے غم چہ پیلے بھَس چہرے تے خوش آں، میری ایہہ خزاں

خزاں نہیں، بسنت بہار اے ۔

۵۔ میں زندگی اپنے محبوب دے ملاپ نوں کہنا واں، نہیں تے انج ہر دوزخی وی جیوندا ای اے ۔

۶۔ توں جے مینوں اپنے محبوب دے در توں ٹھاکنا ایں، دس خاں ایس توں اچا بوہا ہور کیہڑا اے ۔

۷۔ میرے من چہ پیار دی جوت میرے یار دے پیار جگائی اے جے کوئی مینوں عاشق کہوے تے ایہہ میں نہیں اوہ آپوں اے ۔

۸۔ لیلیٰ دی زلفاں دی کمند کنی وڈی اے جیہڑی مجنوں جیہے وحشی نوں شہروں کھچ لیائی اے ۔

۹۔ دولت مند سونے دے پیالیاں چہ پانی پین پئے، میرے لئی آپنا ایہہ مٹی دا پیالہ اوس توں چنگا اے ۔

۱۰۔ بادشاہ اورنگ زیب دلی دے تخت تے بھانویں گھمنڈ کرے فقیر نوں اپنی جھگی اوہ دلی توں ودھ اے ۔

۱۱۔ بندہ اپنے گھروں نکل پوے تے اپنی پچھان گوا بہندا اے فیر کوئی نہیں جاندا بئی ایہہ جن اے، بھوت اے، کیہہ اے ۔

۱۲۔ جیہڑا مٹی نال مٹی ہو گیا اوہدے بارے کون دسے جے کس پنڈ دا سوہنا پُتر اے ۔

۱۳۔ واقف لئی کالی رات وی دن دا چانن اے، تے ناواقف لئی دن دا چانن وی ہنیری رات اے۔

۱۴۔ ایہہ اکھان، نک تے کن پچھان لئی نیں، مطلب ایہہ جے بندہ چھپکاں بھری اک ویار اے۔

۱۵۔ سلیمان بادشاہ دائم دی عشق اے، ایس عشق عاشقاں نوں جگ دے غماں توں رہائی دوا دتی اے۔

۱۶۔ جیہدیاں رگاں چہ عشق لہو بن کے دوڑ رہیا اے اوہ بھانویں سو سال دا بڈھا وی اے فیر وی جوان اے۔

۱۷۔ ایہہ لہندے ول شفق چہ ہلال اے یا کسی گل بدن دی بانہہ چہ چوڑی اے۔

۱۸۔ بھانویں محبوب لئی ہر ویلے پریشان رہوے پر انجان نوں ایہہ دولت ہتھ نئیں لگ سکدی۔

۱۹۔ میں جانناں واں مینوں قربانی لئی موٹا کیتا جا رہیا اے، اہنوں ای ایہہ مہربانیاں نئیں ہو رہیاں۔

۲۰۔ اوہدا ناں تے ہے پر نظر نئیں آؤندا جوڑے جوڑ اے یا کوئی پریزاد اے۔

۲۱۔ ذقن، گھاہ تھلے کھوہ اے، جیویں انجان بندہ تے ایس چہ ڈگ ای پوے۔

۲۲۔ رحمتاں، میں اپنے یار دی جفا تے خوش آں
جے اوہدے دغا کرن دا طریقہ ایہو اے تے ہور کیہہ چاہیدا اے

۱۷۷

کہ لہ دیرہ غمہ دَم دَ چپا ختے
زۂ بہ مَر ومہ پہ عشق کښے لړغونے

○

۱۔ جیکر کوئی بوہتے غم نال مر جاندے ہن تاں فیر عشق چہ کدوں دا مر گیا ہوندا۔

۲۔ میرا دل تیریاں کالیاں زلفاں ہتھوں انج ہار گیا جیویں ہنیری رات چہ کسی دا گہنا گواچ جاوے۔

۳۔ اِک پل چہ قبول تے دوجے پل رد کر دیندا اے ، ہو رے اوہدا اپناواں کہ پرایا۔

۴۔ اک ہتھ چہ تلوار سُوتے دوجے چہ مرہم ، زخمیاں دے حساب آں نہ جیوندیاں دے۔

۵۔ جیکر اوہ عاشقاں نوں قتل کر کے خوش اے ، رب کرے سب توں پہلاں میری واری آوے۔

۶۔ ستّی ہون والیاں دا خون بہا نئیں ہوندا ہیں تے اپڑں ایہہ ساڑا قبول کیتا اے۔

۷۔ کسی نوں میرے وگدے ہنجیاں دا غم نئیں کیوں جے کسی دسے ہین نال

ندی دا پانی مُڑ کے نہیں جاندا۔

۸۔ وچھوڑے دی ہنیری رات توں ڈرناواں جے ایس وچ ملاپ دا گوراچن نظر نہیں آوندا۔

۹۔ یار دا غم شیر وانگ حملہ کردا اے، رب کرے ایہہ شیر تیرے پیش نہ پوے۔

۱۰۔ راتیں اپنا غم غلط کرن لئی جاگناں واں تے فیر کدی وچھلی پہراں نال لالیناں کدی شراب دا پیالہ۔

۱۱۔ کدی کتاب ہتھیں پھڑ لیناواں، کدی رباب، پر میرا درد فیر وی گھٹ نہیں ہوندا۔

۱۲۔ بھانویں عاشق اپنے محبوب دی نظراں وچ کتا ای کیوں نہ ہووے، پر رب وچھوڑے دی تلوار توں بچاوے۔

۱۳۔ رحمان، میں اپنے محبوب دے غم وچ انیاں ڈبیا داہاں
جے رکھ دی نظر نہیں آوندا حالانکہ سب کجھ ہے

(۱۷۸)

پہ دُنیا کښې که ښه کار دے خو د دین دے
د دے کار په کونکو آفرین دے

○

۱۔ جیکر دنیا وچ کوئی چنگا کم اے تے اوہ دین دا اے ایہہ کم کرن والیاں تے

ہمدا نصر دین۔

۲. دیانتداری تے پرہیزگاری جنہاں دا وطیرہ اے، انہاں دے نصیب دا ستارہ انہاں دے اپنے کول اے۔

۳. قناعت میرے منہہ پر اجیہا سواد بھر دتا اے جے سُکی روٹی وی شہد لگدی اے۔

۴. جس پھٹے پاٹے ٹاٹ نوں اپنا تالیین بنا لیا، اوہ اوتھاں ہتھیاں بغیر وی بادشاہ اے۔

۵. جد اوہ دُعا لئی اپنے ہتھ چکدے نیں اسمان دے ملائکے ہر دعا تے آمین کہندے نیں۔

۶. جیہڑے دنیا چہ تواضع پسند ہوندے نیں، انہاں نوں اپنی عاقبت دی بھلیائی دا یقین ہوندا اے۔

۷. پانی ہمیشہ اُچی تھاں توں نیویں پاسے وگدا اے، رب اُچیائی اوہنوں بخشدا اے جیہڑا آپوں نیوندا اے۔

۸. خاکساراں دا مرتبہ انہاں دی خاکساری اے جے کر کپڑے میلے نیں تے کیہہ انہاں دا من تے اجلا اے۔

۹. بھانویں سرکشی چہ کسی دا سر اسمان تیکر اپڑ جاوے دوائی دناں مگروں اوہ دھرتی دا رزق بن جائے گا۔

۱۰. جس دے سر چہ غرور آن وسے اوہ مذمت لائق نہیں لعنت لائق اے۔

۱۱. بھانویں اوہ اپنے آپ نوں آدمی اکھواندا ہووے پر اصلوں اوہ

بندہ نہیں شیطان اے۔

۱۲۔ شکر اے جے رحمن دے پلّے دنیا دا مال نہیں
تاں ای تے اوہ اپنے آپ تے غرور نہیں کردا

۱۷۹

چہ دا خشکہ مے دلبر پہ لاس کښے جام دے
نن اورنگ دَ زمانے زما غلام دے۔

○

۱۔ میرے محبوب دے ہتھ جیہڑا جام پھڑیا اے اج اوہدے صدقے زمانے
دا بادشاہ میرا غلام اے۔

۲۔ کسی دنیا دار کول دنیا دا مال متاع ہمیش نہیں رہندا پر ایہہ عشق دی
دولت اے جیہڑی عاشق کول ہمیش رہندی اے۔

۳۔ دنیا دے عیش آرام کتھوں جیکر سر تے چرخ نیلی فام دی دوڑ لگی ہووے۔

۴۔ دنیا دے کم پرچھانویں وانگ نیں، سورج دے ساہمنے پرچھانواں
کدوں ٹھیر دا اے۔

۵۔ جیکر اوہدی سویر سوہنی تے ہسدی ہوئی اے، فیر دی ہر سویر دی اوہدی شام
ہوئی ایہا۔

۶. نہ سورج نوں ارام نصیب ہوندا اے نہ چن نوں، جیہڑا وی ایس دنیا تے آیا اے اوہ بے آرام ای اے۔

۷. رحمانؔ، دنیا چہ بے غمی بھلا کتھوں
کوئی اک وی بندہ دسو جیہڑا بے فکرا ہووے

(۱۸۰)

زۂ بلبل ستا د وصال یم بوستان څه دے؟
ستا د وصل په نسبت ګلستان څه دے؟

○

۱. میں تیرے وصال دا بلبل ہاں، میرے لئی باغ کیہہ شے اے، تیرے وصال دے مقابلے چہ بھلا بہاراں رنگیا گلستان کیہہ شے اے۔

۲. جیہڑا تیرے دیوار و در دا اشنا ہوگیا، اوہنوں فیر جنّت دے باغاں دی کیہہ اڈیک؟

۳. جنہوں تیرے پیار دی تلوار نے شہادت بخشی اے اوہدے لئی لمّی حیاتی دے پانی دا چشمہ کیہہ اے۔

۴. جس دا دل تیریاں زلفاں دے پیچاں چہ اٹک گیا اوہنوں بھلا عطّار دی دکان دی کیہہ لوڑ۔

۵. بوالہوس جے تینوں چمناں چاہندا اے، اوہ نادان اے، اک نادان دی گل چہ کی وزن اے.

۶. جس اپنی خودی نوں اپنے پیراں تھلے لے لیا، اوہدے پیراں تھلے اسمان وی آجائے تے کیہہ اے.

۷. میں جے تیرے غم چہ رو چپک رہیا واں، فیر ایہہ بدل بجلی کاہنوں شور مچائے نیں.

۸. ایہہ جند تے جہان تیرے پیار چہ اینج بھُل گئے نیں جے ہن پتہ ای نیئں جند کیہہ تے جہان کیہہ اے.

۹. توں جے میرے ول نیئں تکدا، ذرا دس تے سہی جے تک لین چہ دُکھ نقصان کیہہ اے تیرا.

۱۰. خورے میں بے صبرا واں کہ توں پتھر دل ایں، توں آپوں انہاں دوہاں چہ ویروا کرکے دس.

۱۱. تیریاں اکھاں قاتل نیں تے میں مقتول ہاں، بیلیا، ہن ہور تیرے دل چہ کیہہ ارمان اے.

۱۲. میرا حال تیرے ساہمنے وے، فیر پُچھناں کیہہ ایں، جیہڑی حالت سب تے ظاہر اے اوہنوں کیہہ بیان کراں.

۱۳. جو مرضی او کہے تیری رسّی رحمان دے گل بدھی اے
بھلا کوئی کمزور، زور اور اگے بول سکدا اے

(۱۸۱)

یویو داغ پہ تہتر ا یسنے دَھر چادے
کہ بادشاہ د ولایت دے کہ گدا دے

۱. دل دا اِک اِک داغ تے سب نوں ملیا اے، بھانویں کوئی ولائت دا بادشاہ اے بھانویں فقیر۔

۲۔ ایتھے ہر بندے نوں تریہہ دی شکائت اے، دنیا دے ایس چشمے توں کدی کسی دی پیاسی نہیں بُجھی۔

۳۔ تھوڑی راحت لبھن لئی بوہتی کھیچل کرنی پیندی اے جے دنیا چہ ککھ وی محنت بغیر ملے تے حرام اے۔

۴۔ بغیر غم، ایس جگ چہ خوشی نہیں ہتھ آوندی، کنجوس وی او دوں ای خیرات کر دا اے جدوں سر تے آن بنے سُو۔

۵۔ دل دی فراغت اوس تے بھلا کیوں حرام نہ ہووے جس آکے دنیا دی ایہہ سراں آباد کیتی اے۔

۶۔ مجنوں دا حال کوئی ہن تھوں کیوں پچھے اج گھر گھر پیا لیلیٰ مجنوں آبادنیں۔

۷. عشق نے رکھ اجیہا جادو جگ تے پھوک دِتا اے جے عاشق تکدیاں اکھیاں وی انھے نیں۔

۸. ہر بندے نوں اپنا اپنا بخرا ملیا اے، ہر بندے دی قسمت وکھو وکھ ہوندی اے۔

۹. کسی دو جے دے ہتھ جے کر کجھ دِنیا اے تے فیر ایس چہ کوئی تیرا دخل اے نہ میرا۔

۱۰. حق اوہو اے جو صاحب دی رضا اے جے بندے لئی ناروا وی اے تے سمجھو روا اے۔

۱۱. چاہو نہ چاہو، راضی ہوو کہ ناراض، انسان دی قسمت دا لکھیا اوہنوں مل کے رہندا اے۔

۱۲. ایہہ جان تے جگ جہان دے سارے کم اسی دے ہتھ نیں، جس دا حکم ایس جگ چہ سب تے چلدا اے۔

۱۳. اپنا اختیار جے کر حاکم، ہر کسی نوں دے دیوے تے ایہہ سارے کم کاج اوہدے اپنی منشا موجب چلن لگ پین۔

۱۴. رحمٰن، جیکر مولا کریم تیرے نال نہ ہووے تے
بھانویں لشکر تیرے نال اے تُوں فیر وی کلا ای ایں

(۱۸۲)

ما دے سنا لمن ته، اچولے داخپل ځان د
ستادے، زمانه دے که دانا دے که نادان دے

○

۱۔ میں اپنی جان تیری جھولی چہ پا دِتّی اے، ہن ایہہ دانا اے کہ نادان تیری اے میری نہیں۔

۲۔ اپنی سرکشی تے اُچیرا پن سب بھُل گیا اے، دل تیرے اُچے قدنوں تک کے کج انج حریان اے۔

۳۔ تیرے باہج باغ بہاراں دی سیر کراں تے سمجھ چہ نئیں آوندا ایہہ باغ اے یا قید خانہ۔

۴۔ میں تیرے عشق توں پہلاں کسی حساب چہ ای نئیں ساں، ہن تیری خاطر سارا جگ مینوں پچھاندا اے۔

۵۔ مجنوں دے کئی یار بیلی سن، جنہاں دے ناں نشان مٹ گئے، عاشق لئی تے عشق ای ناں تے نشان اے۔

۶۔ پتنگا کسی ہور کیڑے توں وڈا نئیں، پر عشق دی لگن پاروں اوہدی شان تے جو دُھم مچی اے، اوہ تسیں تک ای رہے او۔

۷۔ عبدالرحمٰن، سب نوں اپنی ای طراں جان جے سیانا ایں
ایہہ سارا جگ اصلوں عبدالرحمٰن (خدا دا بندہ) اے

(۱۸۳)

ستاله لاسه په ما جور دے او که داد
زما مراد خو وا ره ستا د زړه مراد دے

○

۱۔ تیرے ہتھوں میرے اُتے سختی ہووے، بھانویں مہربانی، میرے دل دی مراد اوہو اے جو تیرے دل دی مراد اے۔

۲۔ تیرے پیار دے صدقے میں کتھوں دور نٹھدے نیں، بھانویں کوئی فساد اے، آفت اے یا جن بھوت۔

۳۔ تیری اُلفت چہ جیہڑی وی ہدایت مینوں ملدی اے، مینوں اوہ سر اکھاں تے قبول اے۔

۴۔ بھانویں سارا جہان میریاں اکھاں چہ آ وسے، پر تیرے باہج نہ مینوں کج نظر آؤندا اے، نہ یاد آؤندا اے۔

۵۔ جدوں دے تیرے عشق دے نغمے کن چہ پئے نیں، ہور کوئی نصیحت میرے دل دے کنیں نئیں پیندی۔

۶. مینوں دنیا چہ نال نموشش دی کیہہ حاجت، ہن تے میرا جہان تیرے عشق نال آباد اے۔

۷. جیہڑا باغ پھلاں رنگے مکھڑیاں توں خالی ہووے، اوہ عاشق دی نظر چہ باغ نئیں، صیاد (پھاہن والے) دا گھر اے۔

۸. جتنی رحمان چہ طاقت اے ویکھ اوناں ای ناز کر
اوہ لوہے دا بنیا ہو یا نئیں آدم زاد اے

(۱۸۴)

پہ ظاہر صورت چہ ستا دَرگدائے دے
پہ معنی کبنے دَجملہ وُکہ خدائے دے

○

۱. جیہڑا ظاہر چہ تیرے در دا منگتا اے، اصلوں اوہ سب دا "گد" خدا اے۔

۲. بید مجنوں دی مثال سارے باغ دی صورت ہو جاوے جے تیرے غم چہ سر پیراں تے آن پوے۔

۳. جیہڑا جرس وانگ تیرے وچھوڑے چہ رویا اے، اوہو سارے گمراہواں دا رہنما اے۔

۴. جد تیریاں کالیاں اکھاں نوں اپنے دل دا گھر بنالیا، اوہدا گھر تیرے

بھروٹیاں (ابرؤاں) دی محراب چہ ہوندا اے۔

۵۔ جس دل دا ٹھکانہ تیری زُلف دا پیچ بن گیا، سمجھو اوہ ہما دی چھانویں جا بیٹھا اے۔

۶۔ تینوں تکّی جاندا اے تے مینوں نصیحت کری جا رہیا اے، بے شک مدّعی بڑا ای خود غرض اے۔

۷۔ جے کر زرداراں دے یار زردار نیں
تے رحمٰن دے یاراں نوں ربّ دی ذات تے تکیہ اے

(۱۸۵)

پہ دُنیا کښے که هرڅو وبله پیوند وی!
پس له مرګه به ئے درست صورت بند بند وی

○

۱۔ زندگی چہ آدمی دا جسم اِک اِک بند جوڑ کے بنیا اے، پر جد دل بند رہ مر جاندا اے، بند بند دکھّو دکھ ہو جاندا اے۔

۲۔ میریاں قسماں دا جیکر تینوں یقین آ سکے تے میں ایس معاملے چہ ہزار قسماں چکّن نوں تیار ہاں۔

۳۔ تیرے توں پہلاں کیہ تے تیرے توں مگروں کیہ، کوئی تیرا ہسر اے

عزیزاں تے یاپتراں سبھناں اِک اِک کر کے ٹُر جانا اے۔

۴۔ بھانویں کسی دا مرتبہ اسمان توں وی اُچا ہووے، زمانہ اوہنوں اوڑک پیراں تھلے مدھ کے چھڈ دا اے۔

۵۔ جیہڑا منہہ اج ایتھے مشری نال بھریا دا اے یاد رکھ جے اوڑک ایس مٹی نال بھر جانا اے۔

۶۔ ایس جہان چہ جیہڑے ہر پابندی تے قانون توں باغی رہے موت مگروں یقیناً اوہو قید تے بند چہ پین گے۔

۷۔ جس دی گردن حق دے اگے نئیں جھکی اوہدی گردن چہ ہمیش لئی پھاہی ہئی رہنی اے۔

۸۔ میں جو تینوں ایہہ نصیحت لا رہیا واں، رب جاندا اے میں قرآن تے حدیث توں باہر نئیں کہہ رہیا۔

۹۔ جے توں قرآن دیاں آیتاں نوں ای نئیں من دا تے میرے کہن دا تیرے اُتے کیہہ اثر ہونا اے۔

۱۰۔ جیہڑی گل دل لگدی ہووے اوہ کسی منکر دے انکار نال دلوں لاہی نئیں جا سکدی۔

۱۱۔ ربا، رحمان نوں قناعت دی دولت بخش دے
تاں جے ایہہ بے وطناں بے گھراں تے بھکھاں وی امیر ہو جاوے

(۱۸۶)

که دا ستا د خاطر مینه په اغیار وی
ستا د پاره دِ اغیار هم زما یار وی

○

۱. جیکر تیرے دل چہ غیر دا پیار ہے تے میں تیرے لئی غیر نوں وی اپنا یار منن لئی تیار ہاں۔

۲. جس بندے نوں اکو رخ توں پیار کرن دا چاء ہووے اوہنوں اکو مکھڑے لئی سو رخاں نال واہ پیندا اے۔

۳. جیہڑا بندہ بادشاہواں دی چاکری کردا اے اوہنوں خواہ مخواہ درباناں دے ترلے لینے پیندے نیں۔

۴. میں رقیباں دی شکائت کیہ کراں، ہوندی آئی اے جے پھلاں نال کنڈے وی ہوندے نیں۔

۵. جدوں تیکر بلبل دے سینے چہ سو کنڈے نئیں چبھدے اوہ پھل تیکر نئیں اپڑ سکدی۔

۶. جیکر صوفی دے من نشیلی اکھاں دا چار جاگ پوے تے اوہ اپنا جبہ لاہ کے ساقی دی راہ چہ وچھا دیوے گا۔

۷. عشق دے جذبے نال بھنڈے نوں جھلیاں تے ہونا ای پیندا اے،
بھانویں کوئی افلاطون توں ودھ کے سیانا کیوں نہ ہووے.

۸. جنہے تینوں زندگی چہ اک وار وی تکیا اے
اوہ رحمان نوں کدی وی ملامت نہیں کر سکدا!

(۱۸۷)

کہ د دنیا غم مے پہ سر بار وی
وارہ سہل دے کہ یار را سرہ یار وی

○

. جے کر سارے جگ دا دکھ وی مرنے آن پوے تے کوئی گل نہیں ہاں البتہ
یار اپنے نال یاری بنھاندا رہوے.

۱. جیکر میری ایہہ اک جند، ہزار وی ہووے تے میں اپنے محبوب
دے ناں توں وار دیاں.

۲. جیہڑا بندہ اپنے سینے دے داغ گن دا اے اوہ کدی وی عاشقاں
چہ نہیں گیناں جاندا.

۳. خدا نے عشق دا کم اجیہا مشکل بنایا اے جے ایہو جیہا ہور کوئی کم کیہہ
مشکل ہووےگا.

۵. جدوں تیکر ہنجو مکھڑے تے راہ نہ بنان کسی نوں محبوب تک اپڑن دی راہ نہیں لبھ سکدی۔

۶. تو میرے یار جیہا پھُل ہے توں رہیا ایں، بھلا باغ چہ ایہو جیہے پھُل کتھوں نیں۔

۷. نہ بزار چہ نہ شہر چہ لبھ سکدا اے اوہ سمیان جیہڑا سوہنیاں دے بزار چوں لبھدا اے۔

۸. سوہنیاں دا چرچا بھانویں جگ چہ ہزار ہووے، میں اپنے محبوب جیہا سوہنا کتے وی نہیں تکیا۔

۹. عاشق دی نظر تھوڑے بوہتے تے نہیں ہوندی اوہ تے بس یار نوں تکنا چاہندا اے۔

۱۰. ایس چہ شک نہیں کہ جے سوہنیاں دا کال نہیں، پر ایہہ منن والی گل نہیں جے کوئی میرے یار ورگا وی ہے۔

۱۱. رحماناں! جے کر موت اپنے ٹھکانے توں تھڑ وی جاوے
تے میں اپنے یار توں پہلاں اپنی جان قربان کر دیاں گا!

(۱۸۸)

له هغو سره به څهٔ فکر د یاروی
چه یاران ئے په هر لور هزار وی

○

۱. انہاں نوں بھلا یاری دی کیہہ فکر، جنہاں گلی گلی یاری لائی دی اے۔

۲. محبوب دے وچھوڑے دا دکھ اسی دل نوں ہوندا اے جس دل چہ ہور کسی دا پیار نہ ہووے۔

۳. صبر تے قرار میرے لئی جان دا روگ بن گئے نیں، تیرے باہج بھلا مینوں صبر تے قرار کیویں لبھ سکدا اے۔

۴. ہر زندگی محبوب دے وصال نال ای سوہنی لگدی اے، محبت دے بغیر زندگی دی وی کوئی لوڑ ہو سکدی اے۔

۵. اپنے محبوب دے ہتھوں میں اگ چہ بلدا رہواں، عاشق لئی ایہہ جیہی اگ گلزار ہوندی اے۔

۶. عشق چہ آزار بالکل نہیں، رب نہ کرے جے تیرے نزول میرے دل نوں آزار پہنچے۔

۷. او ہنوں عاشق نہیں کہیا جا سکدا جہنوں پیار چہ اپنے سر یا پگ دا خیال ہووے۔

۸۔ جس "زنار" (جنیجو) گل چہ پہن لئی اوہ اگ۔ چہ بالن جوگا ہو گیا، پر اوہ نئیں جس تیریاں زلفاں دی زنار گل چہ پائی اے۔

۹۔ تیریاں زلفاں دی زنار پہنن والا جس اگ بلیا اوہ تیریاں گلھاں دی اگ ای ہو سکدی اے۔

۱۰۔ اوہ کُڈی لیلیٰ ورانگ۔ بدنام کیوں نہ ہووے
رحمٰن جیہا جھلا (مجنون) جس دے پڑے گیا اے

(۱۸۹)

عاشقان دِپہ اور سوی دی کہ نۂ دی؟
ستا دَعشق پہ اور الوی دی کہ نۂ دی؟

○

۱۔ عاشقاں نوں اگ چہ بالیا ای کہ نئیں تیرے عشق دی اگ۔ اوہناں نوں ساڑ سواہ کیتا اے کہ نئیں؟

۲۔ وچھوڑے دے دُکھ جیہڑے عشق چہ ہوندے نیں توں اوہ دُکھ مینوں ہر رنگ چہ دکھائے نیں کہ نئیں۔

۳۔ دنیا چہ اپنی جان تے مال کیہنوں پیارے نئیں پر ہیں ایہہ دوویں تیرے لئی داتے لائے نیں کہ نئیں۔

۴۔ بھروٹیاں (ابرو) دی کمان چوں پلکاں دے تیر توں میرے سینوں کئی وار دُسّر کیتے نیں کہ نئیں۔

۵۔ جس دے ہر وال چہ پھس کے میرا دل ٹوٹے ہویا اے توں ایس زُلف چہ ہور ول پھا ہے نیں کہ نئیں۔

۶۔ اَے عاشقاں دا حال اکھیں تک لے عشق دی تلوار انہاں نوں موت دے کنڈھے لا رہی اے کہ نئیں۔

۷۔ ایہہ ناصح رات دن سانوں نصیحتاں کردے نیں، انہاں دے دل چہ وی کدی کسی دا پیار جاگیا اے کہ نئیں۔

۸۔ سوہن چہ جے ملائیکیاں توں ودھ سوہنے وی ہون، چوری چوری دل انہاں نوں بلا بنایا اے کہ نئیں۔

۹۔ رحماںؔ! بلبلاں چیک چیک کے پچھ رہیاں نیں
جے پھلاں دی رُت آئی کہ نئیں!

(۱۹۰)

دھغو چہ خپله مهر و محبت وی
په هستئ او په نیستئ کښې فراغت وی

۱۔ جنہاں دے من رج دی مہر محبت اے اوہ ہست (ہون) تے

نیست (نہ ہون) دی پرواہ نئیں کردے۔

۲۔ عاشقی دی پدّھر ایس توں بہت اُچی اے جے کسی دی تھاں غم اے راحت اے۔

۳۔ کوئی اگ دے شعلیاں چہ بلدا اے یا عشق چہ سڑدا اے، عشق عشق ای ہوندا اے۔ ملاپ ہووے تے بھانویں وچھوڑا۔

۴۔ جس رَبّ سوہنے نال لو لا لئی ادہ بیٹھا اے کہ کھلوتا اے، عبادت کر رہیا ہوندا اے۔

۵۔ جے کر دو قدم چل کے وی مر جاندا اے تے اوہدا حج ہو جاندا اے، ہر بندے دا عمل اوہدی نیّت تے ہوندا اے۔

۶۔ اوہ جیہڑا اولیاں دی پیروی کردا اے، اوہدا حج کرنا وی اک طراں دی ولائت ای اے۔

۷۔ کم فہم جیکر سونے دے تخت تے وی بہہ جاوے ظلم ای ہووے گا کیوں جے سیانیاں دی نظر چہ اوہدی کوئی عزّت نئیں۔

۸۔ جدوں بندہ ایس جگ توں رُخصت ہو جاندا اے، اوہدے لئی مٹی تے سونا دونویں برابر ہو جاندے نیں۔

۹۔ سیانے تے ناسمجھ دے درمیان اک حد ہوندی اے، حدوں باہر سیانف وی اک طراں دی حماقت اے۔

۱۰۔ اپنی حدوں ودھنا چنگا نئیں ہوندا، بندے دی اپنے گھر چہ ای عزت ہوندی اے۔

۱۱۔ دوجیاں نوں بھانویں دنیا دائم اے
پر رحماؔن میںنوں حشر دہاڑے دائم اے

(۱۹۱)

دَ آشنا له لاسه ناست یم په زړهٔ ستړے
په فلوس ے پکار نهٔ دے درست وګړے

○

۱۔ اپنے آشنا دے ہتھوں تھکے دل نال بٹھا واں، دنیا میںنوں کوڈیاں دے مُل دی لوڑ نئیں۔

۲۔ جد جیوندیاں ای جیون دا چاء دلوں کڈھ دتا تے فیر سر تلی تے دھر کے کسی ہور توں کیہہ ڈرنا۔

۳۔ عاشقاں دی زندگی دی پچھان جیکر وصل اے تے فیر ایس حسابوں ہیں تے وچھوڑے مارے مرای گیا واں۔

۴۔ مٹھڑی حیاتی نوں وچھوڑے انج کوڑی کر دتی اے جے ہن غم دی کوڑ ماروں ہوش ای ٹھکانے نئیں رہے۔

۵. میری صورت لکھ وانگ اے تے محبت اگ اے، بھلا اگ دے سامنے لکھ دی کیہہ حیثیت۔

۶. اونٹھ وانگ بھار نہ چکے تے کیہہ کرے جس دی نک چہ عشق دی نکیل پے جاوے۔

۷. رحمان، توں اوہدا حال ہولی پچھو
یارو، وچھوڑے ماریوں اوہدے ہوش جاندے رہے نیں۔

۱۹۲

خدائے دِ وژغورہ لہ ہرے پریشانئ
اے زما دکور وکلی ودانئ

○

۱. رب تینوں کسی حال چہ وی پریشان نہ کرے، میرے گھر بار دی ساری رونق تیرے قدماں دے صدقے وے۔

۲. میرا عشق کرنا وی اک ناسمجھی دی گل سی، اپنی نادانی دا ہن میںنوں پتہ چلیا اے

۳. بند توڑ کے پانی دا ہڑ لنگھ جاوے تے فیر نئیں مڑدا، ویلا لنگھ گیا تے فیر پشیمان ہون دا کیہہ فیدا۔

۴. آبادیاں پل چہ ویران ہو سکدیاں نیں، بندہ تے اوہ اے جیہڑا

اجاڑاں نوں آباد کرے۔

۵۔ جیویں ہوا دے جھکّڑ جھولے پہاڑاں تے جنگلاں چہ سر مار دے
پھردے نیں اج ای میں وی تیرے لئی سرگرداں پیا پھرناواں۔

۶۔ ایہہ میں ای ساں جیہڑا تیرے غم نال گھلدا رہیا واں، ایس دیو نال
کوئی پہلوان وی شیت ای زور ازماوے۔

۷۔ بس بیاقی دا دارومدار ای اگ پانی مٹی تے ہوا اُتے وی، اوہدے ہمیش
رہن دی اُمید کون کرے۔

۸۔ توں جے ایہہ اپنے ملے ملے وعدے کرنا ایں، کاش اج ای موت توں
امان دی ضمانت وی دوا سکدوں۔

۹۔ جے کر اوس ویلے میں تے توں ہندے تے اج لیلیٰ مجنوں دیاں کہانیاں
کوئی نہ پاندا۔

۱۰۔ جیکر اج آدم خان تے درخانی زندہ ہوندے تے ساڈے پیار
نوں ویکھ کے بڑے حریان ہوندے۔

۱۱۔ رحماناں عشق چہ جناں حریان لے سب کر!
اوہدا ذکر وی کسی اک کیتاب وچ تے اوہ سیر چہ ڈب جاندا اے

۱۹۳

خدایه مهٔ کړه نا اُمید هغه وګړے
چه اُمیدئے وی دستا په کرم کړے

○

۱۔ ربّا! توں اوہنوں کدی مایوس نہ کریں جنہیں تیرے کرم نال اُس لائی دی اے۔

۲۔ میں تیری رحمت توں کیوں مایوس ہوواں جدکہ تیرے ناواں چوں اک نال رحیم وی اے۔

۳۔ اینا ں عاجز ہوکے وی بندے نوں اپنے ناں نموش دا خیال اے بھلا فیر رب سوہنے نوں کیوں عزیز نہ ہووے جیہڑا ہر چیز تے قادر اے۔

۴۔ کوئی بندہ اودوں تیکر وڈا نہیں ہوسکدا جدوں تیک اوہنوں تیرے ولوں وڈیائی دی ضمانت نہ ملے۔

۵۔ ایہہ شوماں دی اپنی کنجوسی اے نہیں تے توں کسی تے مہربانی کردیاں کدی نہیں تھکدا۔

۶۔ تیرے باہج جے کر کسی دے سر چہ غیر دا سودا اے تے اوہ اپنے مقصد دی منزل تے کدی نہیں اپڑ سکدا۔

۷۔ جیہڑا بندہ سچے دل نال تیری راہ تے قدم رکھے
جیکر ایس وچ اوہدا نقصان ہووے تے بیشک رحمٰن توں پورا کریں۔

(۱۹۴)

ھسے ڈوب یم ستا د غم پہ دریاب تلالے
چہ ماھی غوندے بے تیغہ یم کوتللے

○

۱۔ تیرے غم دے دریا وچ انج ڈبیا ہویاں واں، جیویں ماہی بے آب میں تے بے تیغ ماریا ہویا واں۔

۲۔ میں تیری کھچی ہوئی کمان تک رہیا ساں، میں تیرے بھروٹیاں دی اسی کمان دا ماریا ہویا واں۔

۳۔ جدوں تیکر میں تینوں نیئں سی تکیا، اودوں تیکر میری نظر صرف اپنے آپ تے سی۔

۴۔ ہن تیرے پیار لئی جان تے جہان سب بھل گیا اے، ہڑ دی راہ وچ ککھاں وانگ پیا ہویا ساں۔

۵۔ عشق اوہنوں کھنب وانگ ہوا وچ اڈا دے گا، بھانویں اوہدا جان جثہ کوہ قاف جیہا کیوں نہ ہووے۔

۶۔ جیہڑا عشق دے سمندر چوں سلامتی نال کنڈھے جا لگیا، میں سمجھاں گا اوہنوں انج اے اوہدی ماں نے جنم دِتا اے۔

۷۔ بیلیا! جنہوں زلفاں دی کالی بلا ڈنگ لیا، اوہ فیر مڑ اپنے گھراں نہیں اپڑیا۔

۸۔ بھانویں پہاڑ توں ڈگ پوے اک وار فیر اُٹھ کھلو وے گا پر جیہڑا اوہدی ڈگ پیا اوہ کدی نہیں اٹھ سکدا۔

۹۔ اگ دے شعلیاں چ سڑیا ٹھیک ہو جاندا اے پر وچھوڑے دے لانبڑاں دا سڑیا ٹھیک نہیں ہو سکدا۔

۱۰۔ بھانویں کسی موت دی صورت۔ انج تیکر نہیں تکی
پر رحمن، اوہنوں (موت نوں) تیرے غم دی شکل چہ لبھ لیا اے

(۱۹۵)

خو زما په ورمیږ ه ما تول شیرے
که په مرګ د رقیب هم هسے شمشیرے

○

۱۔ توں میرا مغز بھنن نوں تے شیر ایں، رقیباں نوں مارن لئی کدی تلوار دی بنیا ایں؟

۲. توں ویکھ رہیا ایں موت میرے گھر ہی دی اے، نیڑے ای توں مینوں وڈھن لئی بے چین ایں ۔

۳. کبر تے غرور، تیری پرانی عادت اے یا ایہہ اج ای میرے لئی تیرے متھے وٹ پے رہے نیں ۔

۴. دل کھوہن لئی جے توں پکا متا پکا لویں تے ایہہ لینے ڈھیر سارے عقلمند اپنی عقل گوا بیٹھن ۔

۵. تیریاں عادتاں بارے میں کیہہ کہواں ایہہ بلاواں آپوں ای ظاہر ہو جان گیاں ۔

۶. میں اینا حیران آں جے تیری تعریف نہیں کر سکدا، تیری کوئی مثال ہووے تے میں اوہدی صفت وی کراں ۔

۷. میں تیرے بلھاں دی لذت چہ ڈب گیا واں، بھانویں گوڑھا بولن چہ اوہ زہر گھولدے نیں ۔

۸. بھانویں سارے جگ دے سوہنے رناں دے ہو جان
فیر وی اوہ سر دے دیوے گا، پر تینوں نئیں چھڈے گا

١٩٦

زۀ دا ستا له غمه ژاړم واړه وینے
واړه وینے، واړه وینے، واړه وینے

○

١. سوہنیا! میں تیرے غم چہ لہو دے ہنجو ڈوہلی رہیا واں، توں آپوں دیکھ رہیا ایں جے ایہہ سب خون ای خون اے۔

٢. توں تک رہیا ایں جے میں تیری اکو نظر نال مرسکناں فیر پچھر ولاما توں خنجر کاہنوں پیا تیز کرناایں۔

٣. تیری ہر نظر ہر ویلے مینوں قتل کردی اے، فیر وی اب لقینیا! تیرے دل نوں یقین نیئں آؤندا۔

٤. سارے جگ لئی تیرا پیار حیاتی اے، سمجھ نیئں آؤندی فیر وی ایہہ مینوں کیوں ماردتا اے۔

٥. ایہہ رنگلی پوشاک پہن کے ہن توں سارے جہان نوں نوری رنگ چہ رنگ دیں گا۔

٦. رب کرے اوہ پیرا ای نہ رہن جیہڑے کسی ہور پاسے لے کے جان، عاشق تیرے غمزیاں دے بندیوان نیں۔

۷۔ سوہنیاں! بھانویں ظاہر چہ ہیں چنگا بھلا نظر آ رہیا واں پر اندروں میرا دل تیرے غم پاروں ٹوٹے ہو چکیا اے۔

۸۔ سارے جگ دے سوہنیاں دیا سرتاجا! ایہہ دس جے حسن جمال چہ تیں تھوں ودھ کے کون اے۔

۹۔ تیریاں زلفاں رحمٰن دے دل تے بدّل بن گیئیاں نیں
تاں ای اوہدیاں پلکاں چوں لہو دے اتھرو ڈھل رہے نیں

۱۹۷

د وصال په هوا والوتے مارغه شوے
د هجران په اور کښے درست صورت اوبه شوے

○

۱۔ ملاپ دی ہوا جے کر مُرغ ہوا نا ہندی تے ہیں وچھوڑے دی اگ لئی پانی بن جاندا۔

۲۔ جرحں پاروں کھنب نیں نکلدے نہ غم نال کوئی مردا اے، آدمی کنّاں سخت اے ایس تے ذی تے کجھ اثر ہوندا۔

۳۔ محبوب دے وچھوڑے دا عذاب کجھ نہ پچھ، جے کر دل غم ماروں ٹوٹے ہونا ئی، ایسے توں ہو جاندا۔

۴۔ جے رقیب دے نہ کرن دل نظر پاندا تے عاشق دیاں ہاواں کدوں دا
اثقاں کر چکیاں ہوندیاں۔

۵۔ ربا! تیرے نظام چہ کوئی خلل نئیں سی پَیناں جے کر عاشق معشوق چہ
وچھوڑا نہ پاندوں۔

۶۔ کدی تے انہاں نوں وی موت آ ندی جیہڑے دو دلاں چہ پھکّ
پاندے نیں۔

۷۔ کوئی اللہ دے ناں دا میںنوں وی اجیہا تعویذ دیندا جے اپنے یار دے
خیال چہ میں وی چنگا بن جاواں۔

۸۔ میں اک وار اپنی اکھیں اپنے یار نوں تک لیندا، فیر بھانویں جو ہونا سی
ہو جاندا۔

۹۔ اوہ اپنے منہہ تے اک وار ای میرا ناں لے آندا فیر بھانویں جگ توں
میرا ناں نشان ای مٹ جاندا تے کوئی گل نئیں سی۔

۱۰۔ رحمان، میں ایہہ جان کے بڑا ای حیران آں
جے اپنے یار دے غم چہ میں کیہہ ساں تے کیہہ توں کیہہ ہو گیا واں

١٩٨

که له تا ئے شرم نه کیدے بهرے
مخ به پټ نه وو دحور دَ پیرے

○

١. جیکر او ہ تیں تھوں شرم نہ کھان تے حور پریاں اکھوں اوہلے کیوں ہون.

٢. جیکر تیرے مکھڑے اگے سورج کھجل ہوندا اے تے چن دی زندگی اک رات توں اگے نہیں ودھدی.

٣. تیرے حسن دے مقابلے چہ کسی ہور دا حسن کیہہ شے وے، نیست تے ہست، ہون تے نہ ہون دا کیہہ مقابلہ۔

٤. میں تیریاں کالیاں جادو گر اکھاں دے سوا ہور کسی جنگلی ہرن دیاں اکھاں چہ وی ایہہ شے نہیں ڈٹھی.

٥. تیرے عشق دی تلوار انج چلدی اے جے سر دا پیالہ وہدے لئی بلبلے توں ودھ نہیں.

٦. جیہڑی دلبری تے دلجوئی رب تینوں دتی اے ایہہ دلجوئی تے دلبری کسی ہور نوں نصیب نہیں ہوئی.

٧. حسن، عاشق دے جذبۂ عشق تے موقوف اے، معشوق بھانویں حور ہووے بھانویں بھنگن۔

۸۔ عشق داغم عاشقاں لئی خوشی لے، رخما دے ملک چہ دلگیری دا رواج ای نئیں۔

۹۔ ایہہ قدرتی گل اے ، جے پیڑ اٹھے تے آہ وی نکلدی اے نئیں تے کتھے رحمان! نماناتے کتھے اوہدی شاعری!

(۱۹۹)

[ایس توں بعد چہ رحمان بابا دی اک اُردو غزل سی ہیں اوہنوں پنجابی چہ نئیں پرتیا]

---

(۲۰۰)

چہ پخته شی آشنائی
ترمیان ووځی جدائی

○

۱۔ جیکر آپس چہ دوستی پکّی ہو جاوے تے نیڑ و چھوڑا وچوں نکل ای جاندا اے۔

۲۔ طالب لئی اپنے محبوب دی بے وفائی وی وفا ہو جاندی اے۔

۳۔ جیکر دیدار دی خیرات مل جاوے تے ایس لئی اوہ بادشاہی دی چھٹ ملکدا اے۔

۴۔ اُچیاں مرتبیاں دے بدلے جیہڑے پھوہڑنا دیندے نیں اوہ خالی نیں۔

۵۔ اوہدی نظر کسی دی شان شوکت دے وڈیائی سروں اُونّدی ای نئیں۔

۶۔ خودپسندی تے خودنمائی اوہدی نظر چہ کفر دے برابر اے۔

۷۔ عشق چہ خودپسندی عاشقاں نوں کسی طراں وی زیب نئیں دیندی۔

۸۔ معشوق بھانویں بے وفا ہووے عاشق اوہدی صفت ای بیان کرے گا۔

۹۔ محبوب دی خطاواں عاشق دے کن ڈورے تے اکھاں انھیاں ہوندیاں نیں۔

۱۰۔ دینی ہون تے بھانویں دنیا وی سیکڑوں علم کسی نوں کیوں کیوں حاصل ہون

۱۱۔ اوس تے دل آگیا تے سمجھو اوہنوں سب کجھ بھُل گیا

۱۲۔ کسی دی بزرگی تے ملاّں اوہنوں اوہدے یار تیکر نئیں پہونچا سکدی

۱۳۔ اپناناں نموکش نوں چھڈ کے رسوائی سرتے لے لیندا اے۔

۱۴۔ اوہنوں عزت مان بدلے بے نوائی پسند آجاندی اے۔

۱۵۔ اوہدے ہر عمل چہ بے غرضی تے دل دے شیشے چہ بے ریائی ہوندی اے۔

۱۶۔ اپنے محبوب دا کہنا اوہنوں سر اکھاں تے اوہ ایس چہ اپنی بھلیائی جاندا اے۔

۱۷۔ بھانویں کوئی سو وار نصیحت کرے اوہدے دل تے اک وار وی اثر نئیں کردی۔

۱۸۔ عشق چہ دانائی تے سیانف دا کسی نوں فیدہ نئیں ہوندا۔

۱۹۔ ویرا، عشق بڑا اوکھا کم اے، ایہنوں توں اینا سوکھا نہ سمجھ۔

۲۰۔ ایہہ کم (عشق) بے سوجھیاں دے وس دی گل نہیں، ایہہ تیپڑ واساں دا کم ای نہیں۔

۲۱۔ ہر بدنصیب نوں دلبراں ولوں پیار دی سوغات سوکھی ہتھ نہیں لگدی۔

۲۲۔ ایہہ عطائی کم اے کسی نوں کسب کر کے نہیں لبھ سکدا۔

۲۳۔ جیکر عشق دے جال چہ کوئی پھس گیا تے فیر اوہدی رہائی دی اڈیک نہ رکھو۔

۲۴۔ اپنے محبوب دے مکھڑے توں سوا عاشق دے دل دا پھُل کدی نہیں کھڑ سکدا۔

۲۵۔ پہاڑاں دیاں چوٹیاں کُھدا ہویا' اپنے یار دی طلب چہ گھُم رہیا اے۔

۲۶۔ جیویں تھل دا قیدی نکلے' اینج ای اوہنے وی ساری خدائی ولوں منہہ موڑ لیا اے۔

۲۷۔ جیکر عشق دی مملکت ہتھ لگے تے کلیاں کوئی نگر مل کے بہہ رہنا چاہیدا اے۔

۲۸۔ جدوں تکوں اپنی ہاواں دی اگ بال کے سڑیا بجھیا ہویا بیٹھا ہوندا اے۔

۲۹۔ اپنے محبوب دا چہتیا تے پیار ہر ویلے اوہدا پلا کھچدا رہندے نیں۔

۳۰۔ عاشق نوں ملک چاہیدا اے نہ دولت، عبادت چاہیدی اے نہ پارسائی اوہنوں تے محبوب دی نظر چاہیدی اے۔

۳۱۔ جنہے کسی نال پیار پایا اوہنوں آزمائش چہ تے پیاں ای پیندا اے۔

۳۲۔ اکو نظر پا کے اوہ ساری حیاتی دی کمائی کھوہ لیندا اے۔

۳۳۔ بیلیا! تیری بے وفائی مینوں اجے ای وڈھدی ٹکدی رہندی اے۔

۳۴۔ تیری ایہہ خود نمائی یاد کر کے دل چہ ٹٹ بھج دا سلسلہ شروع ہو گیا اے۔

۳۵۔ تیری خودی (وڈیار) دی حد نئیں، رب تینوں حسن تے جمال جے بخشیا اے۔

۳۶۔ تیری محبت دا سودائی نوں نفع ای نفع اے نقصان کوئی نئیں۔

۳۷۔ کسی دی مکھڑے چہ تیرے حسن جمال دی صفائی اج تیکر نئیں تکی۔

۳۸۔ سورج دا تے اپنا ای کوئی سر پیر نئیں، اوہ کھلا تینوں کیہہ منہہ دکھائے گا۔

۳۹۔ تیرے قد بُت دی تے سوہنیا! سروں نوں دی سمجھ نئیں آئی۔

۴۰۔ جیویں تیرا قد اچا اے، ایی اچیائی جگ چہ کسی ہور نوں نئیں ملی۔

۴۱۔ جیکر تیرا ملاپ (وصال) دریا ہووے تے میں وی پانی دی مچھی بن جاواں۔

۴۲۔ مکھیاں دی زندگی بے شک حلوائی دی دکان دے سر چلدی اے۔

۴۳۔ جیکر توں اپنے ہوٹھاں چہ مٹھاس رکھی اے تے میں وی
شکر خورا طوطی ہاں۔

۴۴۔ رحمان، بارے ایہہ گمان کدی نہ کریں
جے اوہ تیرے باہج وی جیوندا رہوے گا

(۲۰۱)

دا ژوندی چه معلومیږی واړه مړه دی
که څهٔ وی هم هسے وایه چه څه نهٔ دی

○

۱. ایہہ جیہڑے زندہ نظر آوندے نیں، زندہ نئیں مردہ نیں جو کچ سلے ہمنے ہے سمجھ کر اصلوں کچ وی نیئں۔

۲. دھوڑ بن کے تیری یاد دی راہ چہ پئے ہوئے نیں یا اگ اُتے تُکے گکھاں وانگ سڑ رہے نیں۔

۳. اپنی حیاتی دے دن رات جدوں دل چہ یاد آوندے نیں، انج نٹھدے نظر آوندے نیں جیویں دریائے سندھ دا پانی۔

۴. جیہڑے غافل نیں انہاں دا تکناں سنناں فضول اے، ایہہ تے نیندر چہ تکنا سننا ہویا کہ۔

۵. جیکر کسی نوں حق دی پچھان نہ ہووے تے بھانویں جاگ رہیا اے اوہنوں سُتّا ای سمجھو۔

۶. رحمان، دے دل دا حال رَبّ ای بہتر جاندا اے
جے اوس تے اپنے یار دے غم چہ کیہہ کچ بیت رہی اے

(۲۰۲) ا؎

ھغه يار چه بنائسته دے تر آفتاب
مخ به کله راښکاره کا له حجاب

○

۱۔ اوہ محبوب جیہدا شباب سورج توں ودھ کے لشکدا اے۔
کدی اپنے منہہ توں گھنڈ لاہ کے وی دکھائے گا۔
اوہدے وچھوڑے میرا دل انیا دکھایا اے جے کج حساب ای نئیں۔
اے مسبب الاسباب! توں کوئی سبب آپوں ای بنا دے۔
—— جے اپنے محبوب نال میری ملاقات ہو جاوے۔

○

۲۔ سوہنیاں دی ملاقات مینوں نصیب کر
انہاں دے گلستان دا مینوں بلبل بنا دے
مینوں میرے اپنے حبیب دے باغ دا بلبل بنا دے
ربا! مینوں ہمیش دلبراں دے نیڑے رکھیں

ا؎ (ایہہ نظم رحمٰن بابا دے دیوان چہ آخری لحنت اے، سوہنی نظم اے پر ایہدا کوئی سرناں نواں نئیں —— ترجمہ حاضر ہے)

—— انہاں (سوہنیاں) دی میلی نظر میرے اُتے کدی نہ پوے۔

○

۳۔ میں جنہوں اک نظر تکّن لئی ترس رہیا واں، اوہ یار
میینوں ازل توں جس دے دیدار دی اڈیک۔ اسے اوہ یار،
میں جیہدے وچھوڑے چہ رات دن چیکاں تے کوکاں مار رہیا واں
بھانویں سارے جگ۔ دیاں سفارشاں لے آواں
—— اوہ جیون جوگا جوانی دی نیند راجیہا سُتّا اے جے اکھ پُٹ کے
دی نہیں تکدا۔

○

۴۔ وچھوڑے میرے دل نوں اندرو اندر اجاڑ دِتا اے
میں انہاں دی دیدار دا ہمیش توں محتاج رہیا واں
غم دیاں موجاں میینوں غرق کر کے چھڈیا اے
کِتّے کنڈھا وی نظر نیں آؤندا، کیہہ علاج کراں
—— اپنے آشنا دی محبّت دے غم دا تھلّا لبھدا ای نئیں

○

۵۔ ربّا، توں ای سارے بے وسیلیاں دا وسیلہ ایں
کو ہجیاں کلہنڑیاں دی مدد توں ای کرنا ایں

نیک پاک بزرگاں دے مہابے ایہہ کم سوکھا کہ
میری دُعا لے سجے سوہنیاں نال میل ہو جاوے
——— ربّ الارباب! میری ایہہ دُعا کدوں قبول ہووے گی۔

○

۶۔ زلفاں دے جال مینوں پھاہ لیا اے
اوہدیاں اکھاں دے قصائی میرے اُتے تکبیر پڑھ لئی اے۔
مچھی وانگ ہر ویلے تڑف رہیا واں
جیوندیاں میں تیرے غم دا عذاب سہہ رہیا واں
——— ربّ کرے کسی ہور نوں ایہہ عذاب نصیب نہ ہووے۔

○

۷۔ کاش کہ میں دنیا چہ پیدا ای نہ ہوندا
جے ہو ای گیا واں تے میرا ایہہ حال نہ ہوندا
جیوندیاں میں وچھوڑے دے لانبواں چہ سڑ رہیا واں
اج تے ساری حیاتی وچھوڑے چہ نئیں گزر سکدی
——— جے ساری عمر میرا سینہ کباب وانگ سڑدا رہوے۔

○

۸۔ میرا دکھی دل تیرے ہجر چہ غمزدہ اے

میری ساری زندگی ہاواں ہوکیاں چہ ڈھل گئی اے
سمجھ کر دل چہ کوئی آس سی وی تے اوہ برباد ہوگئی اے
جیویں پانی تے بلبلے دی نہ کوئی جڑھ نہ بنیاد ہوندی اے
—— مینوں میرے احباب دلوں بڑی سخت مایوسی ہوئی اے

○

۹۔ نصیحت کرن والیاں توں چھپی پھرناواں
سناں وی کیہہ عجیب نصیحت کر دے نیں
بھلا میں سوہنیاں دا سنگ کیویں چھڈ دیاں
غیرت دا تقاضا اے جے کوئی جواب نہ دیواں
—— نہوں جھون کھلوتا ہویاں کوئی جواب ای نئیں بندا

○

۱۰۔ ایہہ جواب اینویں موہنوں کڈھ دین والی گل نئیں
عشق دا بھیت اجیہا نئیں جے اینویں ای دس دتا جاوے
ایہہ اوکھی کہانی اے میں تھوں نئیں کہی جا سکدی۔
ایس شوہ دریا دا کتے تھلا نظر نئیں آوندا
—— میں ایہدے حد حساب بارے کسی نوں کیہہ دساں۔

○

۱۱۔ ایہہ اوہ سمندر اے جس دی کوئی اتھاہ نیئں
ایہہ اوہ بھیت اے جیہڑا ہر کسی تے ظاہر نیئں ہوندا
کسی اج تیکر ایہدے کماں دی کہانی بیان نیئں کیتی
ایہہ رحماں نیئں، سب عشق ای عشق اے۔
—— جے ایہدے موہنوں لعل تے جواہرات پئے جھڑدے نیں۔

(۲۰۳)

ستا جفا دحد په هورته ده صنمه
تل مے اوښکے موج وهی دَزړه له غمه
(ایہہ دوجی نظم وی بغیر سرناویوں اے)

○

۱۔ میرے محبوب! تیرا ظلم حدوں ودھ گیا اے
ہر ویلے ہنجو ہار پروناواں، دل دُکھ سہن دے قابل نیئں رہیا
غم دی ایہہ کتھا کروں تیکر بھیت بنی رہووے گی۔
ہنے کے سوچ غم چہ ڈبیا پیا داں
—— سمجھ نیئں آوندی جے پہاڑ تے ہاں یا کسی کھل چہ

○

۲۔ جے کر مینوں عشق دیاں اینہاں اوکڑاں دا پتہ ہوندا

ہیں یاری دا کدی ناں وی نہ لیندا
تیرے غم دے دریا چہ گردن تیکر ڈبیا داواں
تیرے باہج کون اے کے مینوں دلاسہ دیوے
—— میرے درد یا! ایہہ تے تیرے کرن والا کم ای اے

○

۳۔ دل چہ سوچیا سی ہن کسی نال وی پریت نیئں پانی
نیّت تے ایہو سی پر فیر کیہہ کراں
کسی کول قسمت دا علاج ہو یا اے جے میں کراں گا
بھانویں سو حیلے کراں، تدبیر کراں یا ٹوٹلاں
—— لوحِ تقدیر دا لکھیا مٹایا تے نیئں نا جا سکدا

○

۴۔ بھانویں بے وفا وی نیں فیر وی سوہنے سچے نیں
تے عاشق بھانویں وفادار وی نیں فیر وی جھوٹھے نیں
تیرے غم دا جور کج وی اثر لے اوہ میرے دل تے ہوندا اے
ہن اپنا حال کینہوں سناواں کون اے میرا دنیا چہ
—— گلدی گل اے جے میں مجرم ہاں تے توں معصوم ایں

○

۵۔ اک تے ایہہ جے شکلوں توں پری وانگ ایں
دوجا ایہہ جے تیریاں عادتاں فرشتیاں ورگیاں نیں
قد کاٹھ وی تیرا سرو توں اچیرا اے
تیرے ورگا دل رکھن والا ساری دنیا چہ ہور کوئی نئیں
ہزار جگ ہون تاں وی ڈھونڈیاں تیری مثال نہ لبھے

○

۶۔ میں تیرے غم چہ اپنا حال ایج ونجا دتا اے
جے کوئی دشمن وی اپنے دشمن نال نہ کرے
توں کیوں میرے ولوں دل آزردہ کرنا ایں؟
کیہڑے گناہ ماروں ایہہ سزا دے رہیا ایں
میرا جرم دس تاں جے نصوح وانگ پکی توبہ کراں

○

۷۔ گردن تھلے ہتھ رکھ کے رقیباں نال ہس رہیا ایں
جے مینوں تک لویں تے جان کے کنڈ موڑ لینا ایں
توں جو کجھ میرے نال کر رہیا ایں، رب دیکھ رہیا اے
ابد دیہاڑے تیکر تیری ظلم دی عادت نئیں بدلنی؟
توں کدوں اپنے ستم توں ہتھ کھچیں گا؟

۸ تُوں بے نیازی نُوں اپنے سفر دا سامان بنا لیا اے
تے ایہہ خوشیاں بھری دنیا عاشق لئی عذاب ہو گئی اے
فیر دن دیہوں غریباں تے ہنیری رات ہو گئی
بیلیا! ہن ایہہ دُکھ دینا کجھ گھٹ وی کر دے
—— کِتے رَبّ دی مخلوق ایس ظلم ستم توں تنگ آ کے وِگڑ ای نہ جاوے۔

○

۹۔ تیرے میرے پیار توں ہر کوئی واقف اے
ہن تے ہر شہر چہ ساڈیاں گلاں ہوندیاں نیں
جے فلاں فلاں دا آپس چہ بڑا گوہڑا اے
ہن تے تیرا لڑ چھڈنا میرے لئی غیرت دا سوال بن گیا اے
—— میں وی عرب عجم چہ کنّاں رسوا ہو گیا واں

○

۱۰۔ اوہ جوان جیہڑا تیرے نال پیار پا بیٹھا
فرہاد وانگ سارے جگ چہ رسوا ہو گیا
اوہ سارے مرداں، عورتاں تے انگلیاں اٹھاندا اے
جے کر ایہہ نشانیاں ایس چہ نئیں تے اوہ کوڑا اے
—— بھانویں ہزار وار اپنے ولوں پیار دیاں قسماں کھاوے۔

۱۱۔ عاشقاں دی سب توں پہلی پچھان ایہہ وے
جے اوہ ہر ویلے ہوکیاں ہانواں وچ ڈبیا رہوے
لوکاں چہ اوہ بدنام ہو کے ای ناں (عزت) پاوے
اوہنوں طعنیاں معنیاں دی سروں پرواہ ای نہ ہووے
—— صرف اپنے محبوب دے وچھوڑے دا ماتم کردا ہووے

○

۱۲۔ جس دے دل چہ بتاں (سوہنیاں) دا پیار بہہ جاندا اے
انہاں دی حیاتی چہ انہاں دی یاد توں کجھ نئیں رہندا
بھانویں سارے جگ دی سلطنت انہاں نوں دے دیو
پر دل سڑیاں دی نظر چہ ایہہ دبدبہ کجھ وی نئیں
—— ایہہ تے اک سُکے ککھ توں وی قیمت چہ گھٹ اے۔

○

۱۳۔ حضرت سلیمانؑ وانگ بھانویں ہوا چہ تخت ہووے
اوہنوں عشق چہ کسی دے پیراں دی خاک بننا ای پیندا اے
اوہنوں ہمیش ہانواں ہوکیاں چہ رہنا ہوندا اے
جدوں اوس چہ ایہہ نشانیاں تکو سمجھو عشق ہوگیا سو
—— فیر عشق دی دنیا چہ اوہدا قدم رکھنا دی جائز اے

۱۴. عشق نوں کوئی اینا ں سوکھا کم نہ جانے
ایہہ اینا ں اوکھا کم اے بے ایہدی کوئی حد ای نئیں
کسی نوں وچھوڑے باہج اَج تیکر ملاپ نئیں لبھیا
رحمان، توں ذرا اپنے اندر جھاتی پا کے سوچ
—— دنیا چہ کسی نوں غم دے باہج کدی خوشی نصیب ہوئی اے ؟

تمّت بالخیر

PAKISTAN ACADEMY OF LETTERS

الذی علم بالقلم

اکادمی ادبیات پاکستان